

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRHUS-ÅRBOG 1985

ÅRHUS-ÅRBOG 1985

ÅRHUS-ÅRBOG

1985

UDGIVET AF ÅRHUS BYHISTORISKE UDVALG

UNIVERSITETSFORLAGET I AARHUS 1985

OMSLAG

Kreditforeningen Danmark og Erhvervsarkivet set fra Vester Allé
vinter 1984
(Foto: Knud Nielsen)

BOGEN

er skrevet og tilrettelagt af:

Annegrete Dybdahl
Vagn Dybdahl
Kjeld Elkjær
Henrik Fode
Ib Gejl
Christian R. Jansen
Jens Jeppesen
Erik Korr Johansen
Finn H. Lauridsen
Hans Jørgen Madsen
Henrik Vedel-Smith

under redaktion af
Henrik Fode

© Århus byhistoriske Udvalg

Pressefotos er leveret fra:
Billedtjenesten, Aarhus
Stiftstidende

Århus-Årbog 1985 er sat og trykt på
Aarhus Stiftsbogtrykkerie

Skrift: Baskerville
Papir: 120 gr. mat coated
ISBN 87 50405101
ISBN 87 50405128

Indhold

1984 – dag for dag	7
Da lyntogene kom	45
»Margrethediget« ved Skejby	50
Teateråret 1984	54
Bilen skal med	65
De fratrådte, valgtes eller udnævntes	72
Århusmaleren Peder Holm	76
Erhvervslivet 1984	81
Da brandvæsenet blev til	93
Sporten 1984	101
Et sanitært gode – studestalden på skovvejen	106
Århus og folketingsvalgene	110
Arkæologi på golfbanen	118
Døde i 1984	123
Register	130

1984 dag for dag

Januar

Søndag 1. januar

Det populære fyrværkeri, det såkaldte heksehyl, giver hospitalernes skadestuer den værste nytårsaften i mange år. Den hårdest medtagne, en 10-årig dreng, får fjernet det ene øje.

Mandag 2. januar

En del af et større lager af hjemmelavet sprængstof eksploderer i hænderne på en ung mand, der skades både på hænderne og i ansigtet. Et sprængningshold fra ingeniørtropperne i Randers tilkaldes og tømmer hans lejlighed for kemikalier og ueksploderet sprængstof.

Tirsdag 3. januar

En ændring af ekspeditionen i Arbejdsformidlingen skaber kaos i AF-bygningen. Ca. 300 århusianere venter i timevis på at blive ekspederet.

Den sidste optælling af arbejdsløse i Århus Amt giver 44.312 ledige, heraf 29.358 i Århus-området. Det er de hidtil højeste ledighedstal.

Onsdag 4. januar

Taxa-strejken i ugen før jul har ført til voldsomme stridigheder mellem chaufførerne og deres tillidsmænd efter at 14 strejkebrydere hver er blevet idømt en bod på 1.000 kr. Næstformanden, Jan Herforth, nedlægger sit mandat i protest.

Torsdag 5. januar

Grindsted Products påbegynder en udvidelse af administrationsbygning

For mange århusianere kan man kun gå ind i det nye år på værdig vis ved at skyde raketter af. For de der ikke fik set fyrværkeriet ved årsskiftet 1983-84 bringes her et situationsbillede.
(Foto: Dan Jakobsen).

gen i Brabrand. For 6,5 mill. kr. kan der udvides med 1.600 m² til 11.000 m².

Fredag 6. januar

Århus Kunstmuseum fejrer sin 125 års fødselsdag og modtager et væld af gaver, heriblandt et portræt af oberst Høegh-Guldberg, malet af Chr. Købke under en Århus-ferie. Samtidig bringes planer om et helt nyt kunstmuseum frem til offentligheden.

Århus Symfoniorkester udsender den første grammofonplade, indspillet i Musikhuset. Det er Niels Viggo Bentzons 4. klaverkoncert med pianisten Anker Blyme som solist.

Lørdag 7. januar

Muligheden for at brevstemme til det kommende folketingsvalg slutter. 7.364 har benyttet lejligheden siden 27. december mod 5.500 ved sidste valg.

Søndag 8. januar

Et af byens ældre hoteller, det lille familiehotel Kraghs Hotel, Park Alle 1, har drejet nøglen om. Værelserne omdannes til klubværelser.

Mandag 9. januar

Traditionen tro tilbringer Anker Jørgensen den sidste aften før folketingsvalget i Århus. Sammen med byens fire socialdemokratiske folketingskandidater holder han valgmode i Stadionhallen – og der er fuldt hus.

Tirsdag 10. januar

200 havnearbejdere i byen skal betale en bod på 1,3 mill. kr. for den langvarende strejke på havnen sidste vinter.

Onsdag 11. januar

Som de første uden for København skal to århusianere fra VS, Jørgen Lenger og Keld Albrechtsen, repræsentere partiet i Folketinget efter valget.

Torsdag 12. januar

Kvindemuseets Teatergruppe lægger ud med et stykke om tjenestepiger før 1900. »Til tjeneste« opføres 1. gang

for beboerne i plejehjemmet Møllestien.

Lørdag 14. januar

Fremtidig vil busbilletterne fra Århus Sporveje også være stemplet med års-tal. Man vil derved komme de bus-snydere til livs, der systematisk kører på et år gamle billetter.

Søndag 15. januar

Det københavnske auktionsfirma Arne Bruun Rasmussen opretter en filial i Århus med kunsthistorikeren mag.art. Kirsten Hjorth Simonsen som leder.

Tirsdag 17. januar

Med 8 stemmer imod og kun 3 for, siger skolekommissionen nu nej til en årlig vinterferie i Århus-området, skønt 31 skolenævner går ind for sagen mod 22, der ikke er interesserede.

Onsdag 18. januar

Hinnerups borgmester kalder det »uanstændig indblanding«, at rådmænd Axel Handevitt-Haar bagateliserer modstanden mod en planlagt placering af en kommende lufthavn ved Hinnerup, hvor kun de færreste er interesseret i den støj, der bliver en af konsekvenserne.

Torsdag 19. januar

En gravid stuepige anlægger sag mod Hotel Royal, hvis direktør har afske-

Med en munter annonce i dagspressen 17. januar, gør Magistratens 2. afdeling borgerne opmærksomme på deres rettigheder og pligter m.h.t. snefyndning.

På med vanten - vi må hjælpes ad imod sne og is

Århus kommune tilstræber - under rimelig hensyntagen til at det er aporetider - en effektiv snefyndning og glattefærekampelse i by og på land.

Pligterne hviler dels på kommunen dels på borgerne, og et godt samarbejde er af stor betydning for at sikre de bedst mulige forhold for både den gående og den kørende færdsel.

Det ta'r kommunen sig af:

Vejvæsenets forpligtelse omfatter snefyndning og glattefærekampelse på ca. 1050 km kommuneveje foruden et betydeligt antal cykelstier, parkeringspladser m.v., og de kommunens mandskab naturligvis ikke kan være alle steder på én gang, prioriteres opgaverne.

Ved snefald og tilfælde af glat føre bliver først og fremmest indfaldsveje, bus- og rutebiler samt andre overordnede gader/veje ryddet og saltet/gruset.

Dernæst tager man fat på strækninger af væsentlig betydning for den mere lokalt betegnede trafik samt adgangsvæj til skoler og særlige institutioner.

Siden kommer turen til de øvrige gader, veje og stier samt parkeringspladser - og hører til borgerne og veje med mindre færdsel.

OBS: Snefyndningsassistance for læge, fald, brækkelse og politi går forud for alle andre opgaver.

»Så skur da osse - nu er det syvende gang siden i morges!«

Snevoldene, som opstår ud for private indkøber, når sneploven passerer, er et tilbagevendende problem, som grundejerne leder, at kommunen i bogstaveligste forstand skubber fra sig. Men da der jo er forskellene af private indkøber, har kommunen desværre ingen anden mulighed, og det må forresten overlades til den enkelte grundejer selv at grave sig ud.

Det skal grundejerne gøre:

Ved snefald og tilfælde af glat føre skal grundejerne snarest muligt foretage snefyndning og glattefærekampelse på fortove og stier ud for deres ejendomme.

For private fællesveje og stier i by og bymæssig bebyggelse gælder det særlige at snefyndning og grusning af fortove/stier/baner foretages af de tilstedeværende ejere - også selv om grundene ikke har vejsagning til den private fællesvej eller st.

Private fællesveje på landet skal ryddes for sne samt gruses af de grundejere, som har færdselsretten.

Eventuelle brandhænder og installationer til trafikregulering ud for en grund skal holdes fri for sne.

Indgange og trapper samt pladsen omkring affaldsbeholdere/bankautomater skal ryddes for sne og grus.

Stadsparterens kontor henstiller, at der ikke benyttes salt eller andre kemiske opløsningsmidler i nærheden af træer eller anden beplantning.

En grundejer kan under særlige omstændigheder overdrage sine forpligtelser til en anden person. En aftale herom skal være skriftlig og skal forelægges politiet.

I øvrigt henvises til lovebekendtgørelse nr. 96 af 5. marts 1979 om vintervedligeholdelse og retningslinier af veje samt til åmninger, som har været indrykket i november i Århus Kommunes og Tidsskriftens Århus Område. Bærettyr af disse annoncer er opstillet på stadsingeniørens distriktkontorer og Kommune Information. Sender Alle 8.

Tilrettet med, at grundejerne oplyder deres forpligtelser, føres af politiet, der i tilfælde af mangelfuld snefyndning og glattefærekampelse kan lade det nødvendige foretage for den fornærmelige grundejers regning.

Husk, at uheld og ulykker på grund af manglende snefyndning og glattefærekampelse kan påføre en grundejer erstatningsansvar.

PENSIONISTER

Har i visse tilfælde mulighed for at få særlig hjælp til snefyndning. Henvendelse herom kan ske til områdekontorens hjemmepagstaldning.

Hvis der opstår problemer ...

Det føles muligvis, som om kommunen - med en hellighed, der leder tanken hen på det væsentlige snedag - lader det vente ned over grundejerne med kræv og påbud.

Vejmyndigheden er dog i betydeligt omfang også til at tale med om tingene. Spørgsmål om snefyndning og grusningsplanlægning besvares af stadsingeniørens distriktkontorer i kontortiden kl. 9.00-16.00. NOT: kl. 15.05 til NOTD, kl. 21.30 til VEST, kl. 29.00 til SYD, kl. 14.18.00.

I akutte situationer uden for kontortiden kan man drøje til 12 72 11, der henviser til den vægtværende telefonnummer.

Ingen ønsker, at vintervejr skal føre til kaotiske trafiksituationer eller måske til væsentlige arne og led. Lad os derfor i fællesskab - kommuner og borgere - på forhånd bedte for at holde kørebane, fortove, stier og pladser så færbare og dermed så sikre at færdes på, som det overhovedet er muligt.

Med venlig hilsen

ÅRHUS KOMMUNE
Magistratens 2. afdeling

diget hende med den begrundelse, at der ikke var arbejde til hende, hvorefter han straks ansatte en anden, der ikke skulle have betalt barselsorlov.

Århus Sporveje mister daglig ca. 1.500 kr. ved at passagerer skriver falsk navn og adresse på »kreditposerne«.

Fredag 20. januar

Efter lukningen af Herløvs antikvariat i Studsgade holdes der auktion over 50.000 bøger, hvoraf mange sælges hyldevis.

I containerhavnen monteres nu den tredje store kran, der ventes at kunne tages i brug midt i marts.

Lørdag 21. januar

Byen får endnu en aftenskole: 30 musikere og dansere opretter Den rytmiske Aftenskole. Den starter med 6 hold i dans og bevægelse.

Søndag 22. januar

I den kommende uge indbydes de kommende fire års domsmænd og -kvinder til et orienteringsmøde med byens dommere.

Tirsdag 24. januar

I årets løb har 485 kvinder henvendt sig på Krisecentret for voldsramte kvinder. Heraf har 165 boet i centret med i alt 155 børn i kortere eller længere tid.

Byrådet har præmieret tre ældre ejendomme for den gode vedligeholdelse af husenes ydre. Det drejer sig om ejendommene Saltholmsgade 21,

Mønsegade 6 og Lollandsgade 67. Alle er opført før århundredskiftet.

Onsdag 25. januar

Byens små postekspeditioner er særlig udsatte for røveri: for fjerde gang har postekspeditionen på Viborgvej haft besøg af en røver, der denne gang forsvandt med 16.000 kr.

80 smede på Aarhus Oliefabrik skal betale i alt 30.000 kr. i bod, fordi de under havnestrejken sidste vinter nedlagde arbejdet i tre dage.

Torsdag 26. januar

En nystartet forening, »Folkeskolens Venner«, vil arbejde for en bedre forståelse for de mange initiativer, Århus skolevæsen iværksætter. Foreløbig er

Lørdag den 14. januar er vandstanden i Århus-bugten mindst halvanden meter over daglig vande og flere steder mere end et halvt hundrede meter inde bag kystlinien. Vandet når langt op i haverne ved Risskov. (Foto: Preben Hupfeld).

alle medlemmer skolefolk med skole-
rådmanden og -direktøren i spidsen.

Efter at adskillige byrådsmedlemmer har beklaget de lange byrådsmøder, indbyder borgmester Thorkild Simonsen til et møde for at finde en løsning på problemet.

Lørdag 28. januar

I 12 kasser på en vogn fra civilforsvaret transporteres byens 7.364 brevstemmer til Christiansborg. Der er

1984

opstået tvivl om hvorvidt optællingen af brevstemmerne er foregået efter lovens forskrifter over hele landet.

Søndag 29. januar

54 jazz-musikere giver som medlemmer af byens forskellige bands en fælles eftermiddagskoncert i Musikhuset for omkring 1.000 tilhørere.

Mandag 30. januar

Siden 1977 har kommunen anmeldt 21 mindre virksomheder for miljøforurening; 7 har fået bøder.

Februar

Onsdag 1. februar

Tre italienske brødre anholdes og sigtes for pengeafpresning og trusler på livet mod en århusiansk restauratør. Anklageren betegner forholdet som mafia-kriminalitet.

Torsdag 2. februar

Under rejsegildet på Skjoldhøj Kirke i Brabrand Sognegård nægter murerne at deltage og hejser i protest en »død murer« over kirken.

Fredag 3. februar

En 30-årig århusianer bliver dræbt af knivstik under et slagsmål med sin veninde i hendes lejlighed i Læssøesgade.

Grillbaren Snack-Bar i Guldsmegade hærages af en brand, der er opstået i en friturekoger.

Søndag 5. februar

Skuespilleren Aksel Erhardson optræder i Århus Scala med oplæsning af Dostojevskijs »Et latterligt menneskes drøm« og »Storinkvisitoren«.

Mandag 6. februar

Kreditforeningen Danmark afholder en konference i Hotel Mercur med deltagelse af ca. 250 arkitekter, ingeniører, typehusfabrikanter, læger og kommunalfolk. Udgangspunkt for drøftelserne er Boligforeningen Lejebos allergivnlige byggeri Lærkebo i Århus Nord.

En kvinde, der 28. august 1983 sårede en veninde med knivstik i Wiener-Hallen, dømmes ved By- og Herredsretten til fængsel i 1 år og 8 måneder.

Tirsdag 7. februar

Kanal A, Århus lokale TV, holder stiftende generalforsamling i Kongreshuset. Formand bliver byrådsmedlem Henning Poulsen.

Grundejerforeningen Vejlbj Fed holder møde i Plejehjemmet Hørgårds-

Antonio Garay er her i gang med at optælle 30.000 dollars. Via Sømændenes Forbund har mandskabet på det konfliktramte skib »Mopak« dermed fået en del af deres løntilgodehavende.

(Foto: Preben Hupfeld).

vej om fremtidig imødegåelse af stormskader og oversvømmelser med deltagelse af rådmand Bjarne Ørum. Der nedsættes et digeudvalg til at overveje byrdefordelingen.

14 stuepiger og opvaskere på Hotel Marselis nedlægger arbejdet som led i en lønstrid.

Onsdag 8. februar

En israeler fængsles efter at have såret sin danske kone alvorligt med en skræddersaks i en lejlighed på Bethesdavej.

I Byrådets møde bevilges 9.8 mill. kr. til energibesparende foranstaltninger i kommunale skoler, plejehjem og andre institutioner.

Torsdag 9. februar

De strejkende stuepiger og opvaskere på Hotel Marselis genoptager arbejdet.

400 ansatte på Skandinavisk Tobakskompagnis fabrik i Holme nedlægger arbejdet som protest mod vanskelige arbejdsforhold for tillidsrepræsentanterne.

Fredag 10. februar

250 århusianske arbejdere kører i bus til Herning for at deltage i demonstrationerne mod restauranten La Cabana, der nægter at slutte overenskomst med Hotel- og Restaurationspersonalets Forbund.

Varde Bank, der har hovedsæde i Esbjerg, indvier en Århus-filial i ejendommen Rosensgade 18-20.

Under en lygte- og reflekskampagne standser politiet 564 skolelever fra 12 århusianske skoler. 154 elever får at vide, at lys eller reflekser er mangelfulde. Forældrene får tilsendt brev med anmodning om at udbedre manglerne. (Foto: Jens-Kristian Søgaard).

Fragtskibet »Anaxagoras« af Lima-sol, der ligger i Århus Havn, får sejlforbud af Statens Skibstilsyn på grund af defekt radio- og brandslukningsmateriel. Det oplyses samtidig, at besætningen ikke har fået hyre i flere måneder.

Lørdag 11. februar

I en lejlighed på Jernaldervej dræber en 34-årig mand sin veninde med 24 knivstik, hvorefter han sårer sig selv og forsøger ildspåsættelse.

Kolonihaveforbundets Århuskreds fejrer 65 års jubilæum i Kongreshuset med deltagelse af rådmand Bjarne Ørum.

Mandag 13. februar

De strejkende tobaksarbejdere på Skandinavisk Tobakskompagni genoptager arbejdet.

Tirsdag 14. februar

Folkebevægelsen mod EF arrangerer »årets koncert« i Vejlbj-Risskov-Hallen med ca. 3000 tilhørere og optræden af 13 forskellige grupper. Blandt de medvirkende er gruppen Malurt, Henrik Strube Band, Povl Dissing, Frede Fup, Sanne Salomonsen, Erik Clausen og Kim Larsen.

Onsdag 15. februar

Forsikringsselskabet Hafnia Hånd i Hånd flytter fra Ryhavevej i Hasle til Regina-bygningen, der fremtidig fører navnet Hafniahus. Begivenheden fejres med spil af Østjysk Musikforsyning og en særforestilling i den gamle Regina-biograf.

I Kommune-Information, Sønder Allé 8, åbner rådmand Olaf P. Christensen udstillingen »Landsbyen – levende miljø eller museum«, tilrettelagt af Geografisk Institut.

Fredag 17. februar

En gadehandler, der trods flere tilhold fra politiet fortsat sælger smykker på Gågaden, får under retssagen sit varelager til ca. 35.000 kr. beslaglagt.

Søfolkene på det spanske skib »Mo-

1984

pal«, der i flere uger har ligget i Århus Havn, rejser hjem over Kalundborg og København, efter at den spanske stat har overtaget det konfliktramte skib.

Lørdag 18. februar

Afdelingsleder Staffan Magnusson, Institut for Molekylær Biologi, modtager Novo-prisen på 100.000 kr. for sin udforskning af blodpropper.

Søndag 19. februar

I en lejlighed i Århus dræber en skinsyg ægtemand fra Djursland sin kones veninde med to hammerslag i hovedet, hvorefter han forsøger selvmord.

I Rønde Auktions-Center sælges der inventar fra Hotel Royal for ca. 100.000 kr.

Mandag 20. februar

Gartner Per Willumsen, Viby, der er opfinder af et effektivt lydæmpende hegn, stifter aktieselskabet PW-Levende Lydværn, der allerede har opnået flere eksportordrer.

Tirsdag 21. februar

Der afholdes en offentlig høring i Nordgårdskolen, arrangeret af forældrerådene fra børneinstitutionerne i Gellerup-området. Der klages over indeklimaet i 12 institutioner med ca. 600 børn, hvor lofterne er beklædt med sundhedsfarlige mineraluldsfibre. Embedslæge J.E. Donner ønsker ikke at deltage, og rådmand Jens Arbjerg Pedersen har sendt afbud, men afdelingschef John Jepsen fra Socialforvaltningen gør rede for Kommunens indsats i sagen, der hidtil kun

Der er snart ikke meget tilbage af Sct. Clemens Torv, og med det forsvinder en del af byens gamle hjerte, men om kort tid vil et nyt rejse sig af byggepladsens virvar. (Foto: Preben Hupfeld).

har bestået i overmaling af lofterne. Forældrene sender klage over embedslægen til ombudsmanden.

I en bedragerisag mod seks plejefamilier, der har modtaget ca. 800.000 kr. for meget i plejeløn, idømmes tre betingede straffe, mens en bliver frifundet og to får tiltalefrafald, da fejlen ligger i mangelfuld administration hos Socialforvaltningen.

Onsdag 22. februar

I Byrådets møde træffes principbe-

lutning om etablering og drift af et byhistorisk museum i den tidligere politistation, Domkirkepladsen 5.

Rådmand Jens Arbjerg Pedersen redegør på forespørgsel for sagen om de sundhedsfarlige lofter i Gellerup-institutionerne. Det vedtages at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal kulegrave samtlige institutioners indeklima-problemer.

Torsdag 23. februar

Det vedtages i Folketinget at nedlægge Ranum Seminarium og i stedet placere et socialpædagogisk seminarium i Ranum med tre spor, hvoraf det ene skal tages fra Århus Socialpædagogiske Seminarium.

En gruppe unge arbejdsledige besætter chefkontoret i Arbejdsformidlingen som protest mod regeringens plan om en »indslusningsløn« på 650 kr. om ugen. Besættelsen varer fem timer.

Fredag 24. februar

Stiftamtmand Leif Groth åbner en hjemmeværnsudstilling i Ridehuset, omfattende de tre våbenarter: hær, marine og luftmeldekorps.

Lørdag 25. februar

I Husets værtshus er der paneldiskussion om de philippinske healcre og andre naturlæger med deltagelse af læger og teologer.

To unge mænd bryder ind i Socialistisk Boghandel i Vestergade 64, men udbyttet bliver kun 100 kr.

Søndag 26. februar

I Vejlbj-Risskov-Hallen opføres et Laban-show med Ivan Pedersen, grupperne Snapshot og Black Lace samt komikeren Yan Swahn.

Mandag 27. februar

På Arbejdernes Fællesorganisations generalforsamling i Kongreshuset vedtages en resolution, der kræver 35 timers arbejdsuge med fuld lønkomensation.

Tirsdag 28. februar

På GASAs auktion sælges årets første danske tomater for 500 kr. pr. kilo. Hele partiet købes af Magasin, der sælger dem for 46.95 kr. pr. stk.

Marts

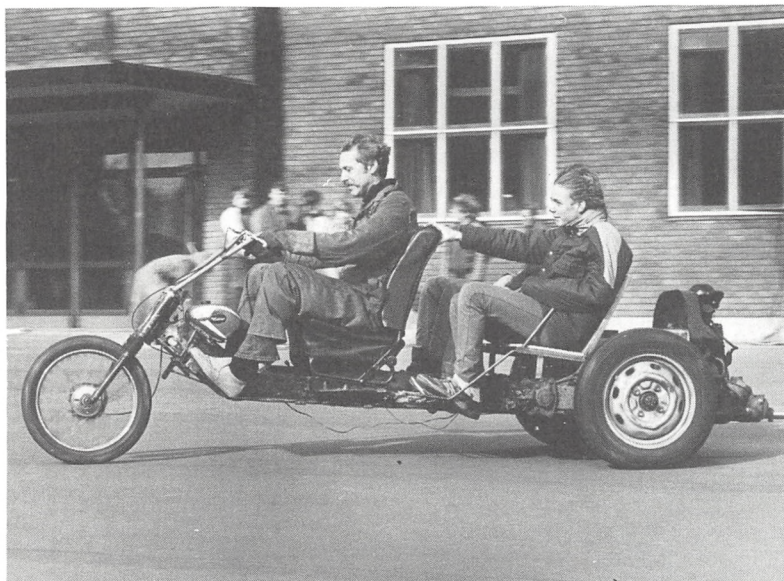
Torsdag 1. marts

Post- og Telegrafvæsenet har af hensyn til flysikkerheden forsynet antennemasten på Søsterhøj med et blinkende blizlys magen til det på Studstrupværket.

Fredag 2. marts

Den jyske Opera har i Musikhuset premiere på Drot og Marsk. Som kong Erik synger Poul Elming, mens marsken synges af Lars Waage.

94 % af de handlende på Silkeborgvej

i Åbyhøj har indsendt en klage til kommunen. De ser deres handel truet, hvis det planlagte center ved Nordrevej opføres.

Lørdag 3. marts

Den nystiftede kunstforening på Århus Kommunchospital, som fra starten tæller ca. 500 medlemmer, har fernisering på sin første udstilling, hvor Århus-maleren Frede Schilling viser akvareller og malerier.

Jydsk Racekatte Klub fejret sit 50 års jubilæum med en udstilling af 560 af landets flotteste katte. En Mis Danmark kåres. I løbet af lørdag og søndag beundrer ca. 7.000 gæster de smukke dyr.

Til fornøjelse for eleverne, men ikke for alle omkringboende ved Skovvangsskolen, prøvekøres alternativklassens »trike«, en trehjulet sofamotorcykel, i skolegården.
(Foto: Dan Jakobsen).

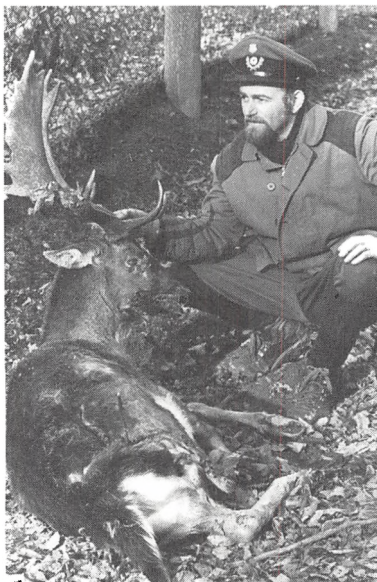
Søndag 4. marts

Århus Studenterrevy, Keyserlig Mayestait's Acteurs, kårer Claus Ryskjær til Årets revykejser.

Mandag 5. marts

I Mårslet fejres fastelavn med et stort optog af udklædte børn med deres forældre. Der synges og danses ved Mårslet plejehjem.

Det Danske Brandværns Museum i sporvejenes gamle remise bliver en selvejende institution med Århus

Et ondartet tilfælde af krybskytteri i Marselisborg Skovene får sin triste afslutning den 7. marts, da den anskudte dåhjort dør af sårfeber. Hjorten er skudt med en metalpil gennem bækkenpartiet, og den har lidt meget før den døde.
(Foto: Dan Jakobsen).

Kommune som økonomisk garant. Museet har hidtil været drevet på privat basis.

Tirsdag 6. marts

En århusiansk biolog har konstateret, at det loftsmateriale, der er i den børnehaven, hvor hans barn bliver passet, »fnugger« i en sådan grad, at biologens spyt indeholder glassplinter efter at han blot har været inde for at aflevere sit barn.

Onsdag 7. marts

På Århus Universitet holdes over fire dage 56 forelæsninger om den kvindeforskning, der nu i 10 år har fundet sted på universitetet.

Torsdag 8. marts

Blodbanken på Århus Kommunehospital, som nu har eksisteret i 50 år, har 29.000 donorer. Der er leveret 400.000 l blod til operationspatienter.

Fredag 9. marts

Århus Oliefabriks nettoudbytte for 1983 udgør 26,5 mill. kr. Der ventes et uændret udbytte til aktionærerne på 10,5 %.

Diskoteket i Vestergade 58 udbrænder totalt i løbet af eftermiddagen. Af hensyn til de gamle bygninger i kvarteret er der ekstra stor udrykning.

Lørdag 10. marts

Århus Kommune har måttet opgive et forsøg på at udleje 46 parcelhusgrunde i Elev og forsøger nu i stedet at sælge dem.

Søndag 11. marts

Det bliver atter vanskeligt at passere Ringgadebroen. Den ene brohalvdel lukker med henblik på reparation af fortovene.

Mandag 12. marts

Bagerlavet fejrer sit 350 års jubilæum ved at byde kunderne på formiddagskaffe og brød i bagerforretningerne.

Tirsdag 13. marts

Jysk Murer- og Entreprenørforretning har for store faste udgifter; et

millionunderskud tvinger selskabet til at lukke fire jyske afdelinger og centralisere omkring Århus-afdelingen.

Onsdag 14. marts

Arkitektskolen åbner sammen med Københavns Arkitektskole en udstilling i Saudi-Arabien, hvor der vises arbejder opført af danske arkitekter. Udstillingen besøges af dronning Margrethe, der netop besøger landet.

Fredag 16. marts

Opførelsen af den nye Clemensbro er udbudt i licitation, og kommunen modtager tolv tilbud. Det billigste er på 5,97 mill. kr., mens det dyreste ligger på 7,42 mill. kr.

Søndag 18. marts

Royal Cinema under Hotel Royal udvider kapaciteten, så der fremtidig er tre biografere at vælge imellem på stedet.

På Århus Universitet omlægges Det naturvidenskabelige Institut undervisningen, så den bliver bedre egnet til at kunne bruges i erhvervslivet.

Tirsdag 20. marts

Snedker- og Tømmerforbundets hovedbestyrelse har ekskluderet lærlingefdelingene i København og Århus, fordi disse også ønskede at være medlemmer af Faglig Ungdom og Lærlingenes Landsorganisation, som ikke er medlemmer af LO.

Onsdag 21. marts

Århus Byråd afviser istandsættelsen af Østbanegården med henblik på en indretning af lokalerne til brug for

I snart mange år har Århus haft en deprimerende række af forfaldne huse i den ene ende af Nørregade. Lidt uheldigt for Fremskridtspartiet er et af de gamle butiksskilte kommet til syne over partiets plakater. (Foto: Jens-Kristian Søgaard).

byens kunstnere. Rådmand Thorkild Ibsen vil dog ikke droppe sagen, men vil senere tage den op igen.

Byrådet beslutter forsøgsvis selv at drive Tivoli Friheden den kommende sommer. Tilskudet vil kun blive på en halv mill. kr., så visse forlystelser vil blive beskåret.

Torsdag 22. marts

På Strøget åbner Bilka en »Tøj & Sko« – butik i den forretning, hvor

tidligere Engelbredt-sko havde til huse.

Thomas Ths. Sabroe & Co. har et nettooverskud på 23 mill. kr., og der udbetales et aktieudbytte på 15 %.

Fredag 23. marts

Tilmeldelsen til byens gymnasieklasser er dalende. På Marselisborg Gymnasium har 5 % færre søgt optagelse. Et faldende antal linier formodes at føre til endnu ringere tilslutning, og ledelsen frygter på længere sigt en lukning af skolen.

Lørdag 24. marts

Der er atter bud efter trikotagefabrikken på Dollerupvej: 45 foreninger, der

jævnligt afholder loppemarkeder i Ridehuset, som nu skal restaureres, bliver hjemløse og beder om i stedet at måtte rykke ind i fabrikken.

Søndag 25. marts

Den århusianske advokat Bent Nielsen udsender en debatbog om langtidsstraffede drabsmænd. Han hævder, at 80 % af dem er ufarlige, og at de bør benådes tidligere, end det er tilfældet i dag.

Mandag 26. marts

Århus Kunstforening af 1847 afholder generalforsamling, hvor der redegøres for et kapitalunderskud på 148.000 kr. Maleren Tommy Storkholm efterlyser lidt mere liv i Kunstbygningen, så publikum kan nyde en kop kaffe m.m. under udstillingerne.

Tirsdag 27. marts

En 34-årig mand anholdes. Han har i nogen tid været mistænkt for de mange røverier og tyverier i byen i den seneste tid, og han må også hurtigt indrømme at være den skyldige i 13 tilfælde af væbnet røveri.

Onsdag 28. marts

Konsulentfirmaet Consult er udpeget af Århus Kommune til i løbet af nogle måneder at undersøge økonomien omkring Musikhuset.

Torsdag 29. marts

Århus Amtsråd bevilger en mill. kr. til indretning af et daghjem for 35 evnesvage i den øverste etage af Skt. Josephs hospital.

Byens to skadestuer har i det forløbne

1984

år behandlet ca. 250 børn for hundebid. De repræsenterer ca. 2 % af alle de ulykker, der rammer børn. Antallet af hunde i Århus anslås til ca. 25.000.

Fredeag 30. marts

Tre amerikanske krigsskibe ligger i havn i Århus i et par dage. De har et mandskab på tilsammen ca. 1.000 mand, og det anslås, at de vil lægge ca. 1 mill. kr. i butikker og værtshuse.

Lørdag 31. marts

Verdens største containerskib, Louis Mærsk, bliver efter bygningen på Lindøværftet færdigudrustet i Århus. Skibet er 276 m langt, 40 m bredt, og har kapacitet til 3.386 containere.

Jydsk Teknologisk Institut fortsætter sine omskolingskurser for højtuddannede. Interessen er så stor, at en fjerdedel må afvises. Af et hold på 22 elever har de 21 fået job efter et kursus på 8 uger.

April

Mandag 2. april

180 ufaglærte arbejdere, medlemmer af SID, nedlægger arbejdet på Danfoss' afdeling i Viby som led i en lønstrid.

Ortopædisk Hospital markerer ved

en reception, at alle behandlinger af gigtlidelser nu er samlet her efter overflytning af 25 sengepladser fra Århus Amtssygehus.

En kvinde, der har truet en socialinspektør med kniv for at få sit barn udleveret fra en institution, bliver løsladt efter en betinget dom på 80 dages fængsel, men anholdes atter, da hun fortsætter med sine trusler.

Tirsdag 3. april

I Amdsrådets møde vedtager man at anvende navnet Skejby Sygehus om det nye sygehusbyggeri.

Onsdag 4. april

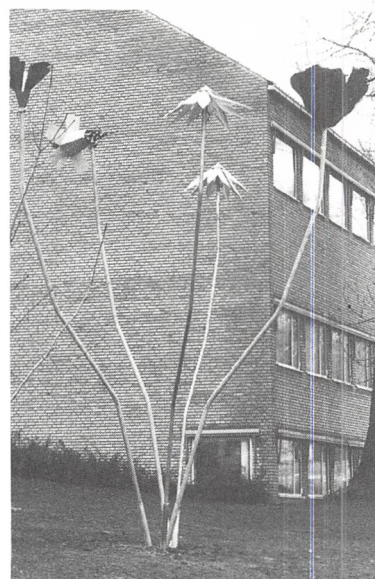
I Byrådets møde gør borgmesteren rede for et forlig mellem regeringen og Kommunernes Landsforening om bloktilskuddene, der skulle sikre, at Århus Kommune ikke foretager afskedigelser, men blot undlader at genbesætte fratrådte stillinger.

Torsdag 5. april

To 20-årige rockere bliver anholdt af politiet og sigtet for forsøg på drab eller legemsbeskadigelse. De har skudt gennem et vindue ind i Restaurant Daisy i Dynkarken, da de ikke måtte komme ind.

Fredeag 6. april

Forhistorisk Museum på Moesgård indvier en tilbygning til 23 mill. kr., bekostet af Undervisningsministeriet til brug for Institut for Forhistorisk Arkæologi. Samtidig åbnes i de nye lokaler udstillingen »Det gamle Japan« i overværelse af den japanske ambassadør H.E. Harunori Kaya.

En forsinket blomsterhilsen, der blev afsløret den 5. april, markerer Århus Kunstmuseums 125 års jubilæum. Blomsterne er fremelsket af Paul Gernes og vil blomstre foran museet både sommer og vinter. (Foto: Mogens Laier).

Lørdag 7. april

Diskoteket i Vestergade 58, der 8. marts beskadigedes af en brand, standser indtil videre sin virksomhed.

Mandag 9. april

Psykologisk Institut bliver besat af de studerende på grund af utilfredshed med undervisningen og eksamenskra-vene.

Bestyrelsen for den midtjyske region af Billedkunstnernes Forbund hen-

stiller i et åbent brev til Byrådet, at planerne om et Kunsternes Hus i Østbanegården tages op til fornyet overvejelse. Der protesteres skarpt mod den påtænkte nedrivning af bygningen.

På et offentligt møde i Skt. Annagades Skole diskuterer folketingsmedlemmerne Lissa Mathiasen, Bernhard Baunsgaard, Jens Thoft og Jørgen Lenger »fredspartiernes« muligheder i Folketinget.

Onsdag 11. april

Kvinden, der truede en socialinspektør med kniv, dømmes ved By- og Herredsretten til fire måneders fængsel. Hun løslades, men tager straks ud til socialkontoret i Åby, hvor hun overfalder en sagsbehandler, hvorefter hun atter anholdes (se 2. april).

Lokalradioerne i Århus sender et døgn uden musik som demonstration mod Koda-Gramex' krav om 300.000 kr. som godtgørelse til musikere og komponister. En indsamling blandt lytterne indbringer ca. 150.000 kr.

Torsdag 12. april

Åby Skole, der åbnede 10. februar 1909, fejrer 75 års jubilæum med udstilling af eleverbejder, karnevalsop- tog og gennem byen, gymnastikopvisning og udgivelse af et festskrift.

Formanden for en vejforening i Ris- skov, der i sommeren 1982 brækkede næsen på en ung mand, der tog solbad sammen med en nøgen kammerat, idømmes ved Landsretten 30 dages fængsel.

Filminstruktøren Niels Malmros modtager i København en Bodil for filmen »Skønheden og udyret«. Line Arlien-Søborg og Jesper Klein, der spiller hovedrollerne i filmen, belønnes også med en Bodil.

Lørdag 14. april

Som led i fredsugen afsløres et vægmaleri på gavlen af en boligblok ved hjørnet af Randersvej og Göteborg Allé, udført af maleren Thomas Kruise. Samtidig erklæres Højvang- kvarteret for atomvåbenfri zone af byrådsmedlem Gurli Madsen.

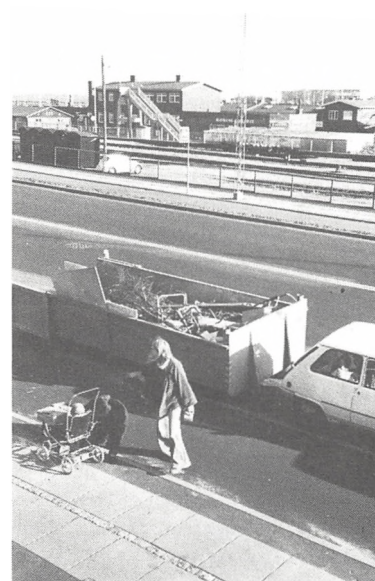
Kunsternes Påskeudstilling åbner for 38. gang i Kunstbygningen. Det er den hidtil største med 335 værker af 193 kunstnere.

Ved Katterhøjvej i Skåde åbnes en stor boligudstilling, omfattende 11 individuelt indrettede parcelhuse, af rådmand Olaf P. Christensen. Udstillingen har i løbet af 10 dage 33.000 besøg, og alle husene bliver solgt.

De amerikanske destroyere »John Rodgers« og »Jack Williams« aflægger et fire dages besøg i Århus. På grund af skibenes størrelse (172 og 136 m) må de lægge til kaj ved den nye kulterminal i østhavnen.

Søndag 15. april

Som afslutning på fredsugen og som led i en landsomfattende demonstration arrangeres en påskemarch gennem Århus fra Ingerslevs Plads, hvor der tales af folketingsmand Karl Hjortnæs, til Ferdinandspladsen i Riis Skov, hvor der er musik, taler og

Hvad der for én er kassabelt, er måske brugbart for en anden. Containerjægere, der går mere eller mindre åbenlyst til værks, henter sig ofte brugbare effekter. (Foto: Anders Balslev).

underholdning. Antallet af deltagere opgøres til ca. 15.000.

Den nye Helligåndskirke bliver indviet af biskop Herluf Eriksen og sognepræst Helga Jensen i overværelse af stiftamtmand Leif Groth. Kirken er tegnet af arkitekt Hans Knudsen og udsmykket af keramikeren Tue Poulsen.

Mandag 16. april

Arbejdsformidlingen i Århus lukker for en dag på grund af fagligt møde

1984

mellem de ansatte som protest mod regeringens plan om nedskæringer på arbejdsformidlingens område.

Tirsdag 17. april

Århus Symfoniorkester giver sæsonafslutnings-koncert i Musikhuset med tvillingerne Suher og Guher Pekinel som solister i opførelsen af Mendelssohns koncert for to klaverer.

Onsdag 18. april

Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen taler på et møde i Sabro Kro om forårets udenrigs- og indenrigspolitik.

Skærtorsdag 19. april

Kunstnergruppen Labyrinth har fernisering på sin forårsudstilling i Ridehuset med alle kunstarter repræsenteret.

Sangeren Kim Larsen giver koncert i Musikhuset.

2. påskedag 23. april

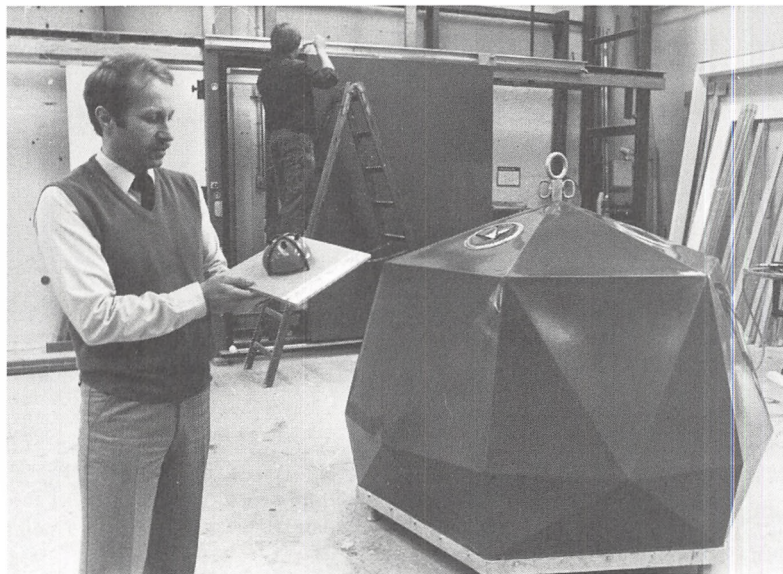
En århusiansk socialpædagog vender hjem fra Tyrkiet, hvor han har siddet fængslet i 38 dage, sigtet for »undergravende virksomhed«, idet han har formidlet kontakt mellem en tyrk i Århus og dennes familie i hjemlandet.

Tirsdag 24. april

Ved en sammenkomst i Den Gamle By modtager museet 104.000 kr. fra Lions Club og skænker selv et maleri af Hotel Royal, udført af Paul Fischer, til det kommende bymuseum.

Onsdag 25. april

Psykologisk Institut, der har været

besat siden 9. april, bliver rømmet af de studerende, efter at der er opnået visse indrømmelser vedrørende undervisning og afholdelse af eksamen.

Torsdag 26. april

En passager i en taxa truer indehaveren af en pølsebar ved Nordbyvej til at udlevere 2000 kr. og 10 ristede pølser. Derefter røver han 850 kr. fra chaufføren og bemægtiger sig hyrevognen.

Fredag 27. april

På Jydsk Telefons generalforsamling oplyses det, at der nu er 44 abonnenter pr. 100 indbyggere. Overskuddet for 1983 er på 185 mill. kr.

Lørdag 28. april

Ved en større brand i Løgten er Segalt Mølle alvorligt truet, men reddes ved

Oprindelig skulle den kendte kantede grønne flaskecontainer »golfbolden«, have været halvkugleformet, men udviklingsarbejdet resulterede i den nuværende facon. Indtil videre er der fremstillet 322, der hver kan rumme 1000 flasker.

(Foto: Jørn Timm).

hurtig indsats af brandvæsenet.

Søndag 29. april

Under Den Kongelige Ballets gæstespil i Århus fejres Dansens Dag, indstiftet 1973 af UNESCO, dels ved en matiné i Århus Scala under ledelse af balletmester Kirsten Ralov, dels ved en mere privat sammenkomst i Skåde, hvor teaterchef Henrik Bering Liisberg overrækker det dansk-amerikanske legat »Dance« til danseren Niels Balle.

Under et større slagsmål i Restaurant Tropicana bliver to politibetjente truet med kniv, hvorefter der tilkaldes forstærkning, og restauranten lukkes.

Mandag 30. april

Den engelske viceudenrigsminister Malcolm Rifkind besøger Århus og taler på Universitetet om Storbritanniens trods alt positive holdning til EF.

Der indledes en canadisk festuge under medvirken af Romansk og Engelsk Institut. Der er oplæsninger ved de canadiske forfattere Anne Hébert og Margaret Attwood, udstilling af inuit-kunst i Musikhuset, canadiske film i Århusstudenternes Filmklub og canadiske børnebøger og film i Hovedbiblioteket.

På en generalforsamling i Marselisborg Havneforening vedtages det at søge Byrådet om anlæg af en lystbådehavn i Tangkrogen. Man mener at kunne dække omkostningerne, ca. 17 mill. kr., ved tegning af bådpladser til 30.000 kr. pr. stk.

Maj

Tirsdag 1. maj

Jysk Åbent Universitet tilbyder et 3 ugers kursus i kinesisk, dels som hjælp for forretningsfolk, dels som introduktion til et længere studium af kinesisk.

Med borgmester Thorkild Simonsen i spidsen indvies Århus Havns nye kulterminal. Den har kostet Århus Kommune 82 mill. kr. og kan rumme 600.000 t kul.

Torsdag 3. maj

Amtsvandvæsenet oplyser, at 98 % af amtets badestrande byder på godt vand. Kun ved Grenåens udløb og ved Århus Havns østre mole frarådes badning.

Efter at have opslået 8 ledige elevstillinger har Danmarks Radios Århusafdeling modtaget 1061 ansøgninger.

Fredag 4. maj

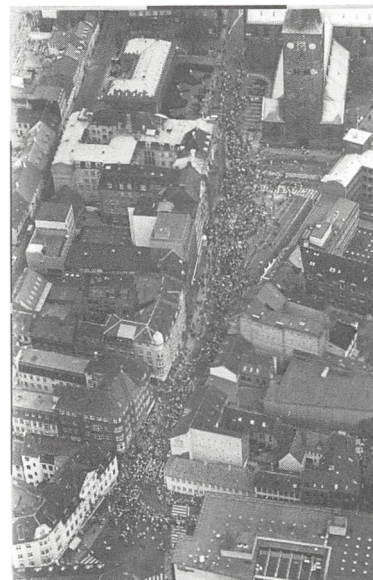
Af Hasle Skoles kor er 40 drenge blevet udtaget til at medvirke som Nibelunger ved opførelsen af Richard Wagners »Rhinguldet«, der fremføres i Musikhuset til efteråret.

Lørdag 5. maj

Efter mange protester fra bilister i det nordlige Åbyhøj sløjfes nu en del af de mange »bump«, træer og beplantede kummer, som skulle dæmpe trafikuhastigheden på villavejene.

Mens ca. 25 % af amtets vandværker leverer drikkevand med mere end tilladeligt indhold af nitrat, indeholder Århus by's vand kun en ringe mængde, 3 mg pr. l.

Plant-et-træ-kampagnen slutter og bliver markeret ved plantning af et lindetræ på Lille Torv foran Handelsbankens bygning.

Der var ventet omkring 100.000 til den første karnevalsdag 18. maj, men »kun« 50.000 tager del i løjerne. Her ses et bredt udsnit af karnevalssløjen fra luften. (Foto: Dan Jakobsen).

Søndag 6. maj

Frederiks Allés gadeforening, som har 95 % af de handlende som medlemmer, har indkøbt 80 flag og stænger til at pynte gaden med.

Århus Cykel Klub og Aarhus Stiftstidende arrangerer atter cykelløbet Århus rundt. 1700 cyklister deltagt, 1406 gennemfører.

Onsdag 9. maj

Århus Kommunehospital er stærkt plaget af tyve, der optræder som hørte

1984

de til personalet. Sidst er et helt køleskab med medicin fjernet på en af hospitalets egne transportvogne.

På foranledning af foreningen »Røgfrit Miljø« indfører Århus Kommunebiblioteker rygeforbud.

Torsdag 10. maj

Efter den store succes med nedsat betaling for pensionister og arbejdsløse, der vil på aftenskole, må prisen for den kommende sæson atter sættes op, da byrådet kun bevilger 25 % af det, ordningen koster.

Fredag 11. maj

45 byggefirmaer i amtet får bøder for at have forsømt at tilmelde sig sundhedstjenesten inden for den fastsatte tidsfrist.

Århus Universitets rektor, Henning Lehmann, klager til undervisningsministeren, fordi de første ti superprofessorater alle er tilfaldet københavnske forskere.

Lørdag 12. maj

Byens daghøjskole for arbejdsløse kvinder, som måtte lukke ved årsskiftet, åbner igen. Stat og kommune har bevilget de nødvendige midler.

Søndag 13. maj

Der er dannet en forening til Østbanegårdens bevarelse, efter at et flertal i byrådet har sagt nej til de nødvendige bevillinger.

Til minde om Landsudstillingen 1909 åbnes en udstilling i Kommune Information. I Tangkrogen, hvor udstillingen

gen i sin tid fandt sted, arrangeres ballonopstigning, faldskærmsudspring og veteranbilkørsel.

Tirsdag 15. maj

I årets første måneder har Århus Kommune solgt 11 % flere byggegrunde end i den tilsvarende periode sidste år.

Et socialdemokratisk byrådskrav om en biologisk rensning af Marselisborg Renseværk skaber strid med de borgerlige byrådsmedlemmer, der vil vente på økonomisk støtte fra Miljøministeriet.

Onsdag 16. maj

Århus Kommune ansætter fire lang-

Et andet karakteristisk træk ved karnevallet er den overvældende trang til vandladning, som altid overvælder deltagere fjernt fra et toilet. Her er det Nationalbanken, der må gøre det ud for et forargelsens hus.

tidsledige musikere og en sangerinde til at danne orkestret Rita og P-65. De skal fremover spille på plejehjem og i ældreklubber.

Torsdag 17. maj

På Jellebakkeskolen har man måttet stoppe elevernes brug af atletikbanerne, fordi de er fulde af glasskår fra ituslåede ølflasker. Inspektøren appellerer til elever og forældre for at finde en løsning på denne form for hærværk.

Fredag 18. maj

Dansk Idræts Forbund har bevilget penge til oprettelse af en idrætsskole på Århus Kommunehospital.

Lørdag 19. maj

På karnevallets anden dag er der stadig stor tilstrømning til arrangementerne i Midtbyen. En algierer søger at stikke en landsmand ned på gaden, forsøget mislykkes, og knivstikkeren undslipper i tumulten.

Beboere og forretningsdrivende klager over tilsvining af gårde, fortove og gader med knuste flasker, papir og menneskelig nødtørf.

Søndag 20. maj

To forskere på Århus Kommunehospital har udarbejdet behandlingsformer med væksthormoner, så de kan helbrede dværgvækst.

Mandag 21. maj

Brabrand Boligforening sender staten en regning på en halv snes mill. kr. på udbedring af skader på beton-byggeriet Skovgårdsparken i Brabrand og regner med at få den betalt, da Århus Kommune støtter foreningen.

Tirsdag 22. maj

Efter afslutningen af byens karneval melder politiet, at antallet af ulovligheder som hærværk, tyveri og vold har slået alle hidtidige rekorder med 122 anmeldelser på 1 døgn.

På et pressemøde præsenteres bogen Et andet Teaterliv. Den omtaler samtlige 50 teatergrupper i byen. Den

er redigeret af teaterhistorikeren Chr. Ludvigsen.

Onsdag 23. maj

Foreningen Kvinder for Fred markerer nedrustningsdagen ved at slå lejr ved Søværnets Operative Kommando på Oddervej. Kun syv kvinder slutter op om sagen.

Paraplyen, otte firmaers fælles kunstforening, fejrer sin 10 års-dag med en udstilling i Kunstbygningen, 22 kunstnere deltager.

Torsdag 24. maj

Århus-gruppen The Gnags har solgt 60.000 eksemplarer af deres nyeste plade Den blå hund efter en koncert-tourné med 33 koncerter og 55.000 tilhørere.

Fredag 25. maj

I disse dage nedrives de gamle ejendomme på hjørnet af Paradisgade og Studsgade. I stedet opføres Århus Maskinmesterskole en bygning, der passer i miljøet.

Lørdag 26. maj

Sammen med tre andre musikere tildeles den århusianske slagtøjsspiller, Frans Hansen, Jacob Gade-prisen, der er på 40.000 kr. til hver.

Mandag 28. maj

Skønt der er 39.000 ledige i Århus Amt, er det svært at dække behovet for kvalificeret arbejdskraft. Omskoling og efteruddannelse er ikke på højde med efterspørgslen på arbejdsmarkedet.

Lovlig eller ej, Søren Torp Hansen er på sin høje cykel med til at markere cyklisternes dag, den 26. maj.
(Foto: Jens-Kristian Søgaard).

I årets første fem måneder er 1001 parkometre blevet opbrudt og tømt for ca. 26.000 kr. Reparationerne beløber sig til ca. 500.000 kr.

Onsdag 30. maj

Trøjborg Beboerforening går i spidsen for en indsamling af underskrifter, der skal forhindre en planlagt nedsættelse af Trøjborg Biblioteks åbningstid med 13 timer ugentlig.

 Juni

Fredag 1. juni

Ugeavisen Demokraten Weekend, der begyndte at komme i september 1983, udsender sit sidste nummer. Bladet er gået konkurs, efter at A-Pressens Bladfond har afvist at yde en støtte på 2.5 mill. kr.

Arkivar Erik Nørr, Landsarkivet for Sjælland, forsvare på Århus Universitet sin doktordisputats »Præst og administrator 1800-1841«.

Lørdag 2. juni

Ved Beboerhuset i Sølystgade afholdes en »Rottefestival« for Øgadekvarteret og Klostersvangen med musik, gøgl og anden underholdning, arrangeret af en gruppe unge fra kvarteret med støtte af Socialforvaltningen og Fritids- og Kulturforvaltningen.

Mandag 4. juni

Plejhjemmet Åbygård ved Kingosvej indvies af rådmand Jens Arbjerg Pedersen efter en større ombygning og udvidelse, der bl.a. omfatter 24 beskyttede boliger.

Klovn Benny Schumann giver fire forestillinger i Musikhuset som jonglør, bugtaler, danser og musiker.

Tirsdag 5. juni

I et grundlovs møde på Varna, arrangeret af Venstre i Århus Kommune, taler udenrigsminister Uffe Elle-

mann-Jensen om den senere tids konflikter på arbejdsmarkedet og advarer mod organisationernes begrænsning af den enkeltes frihed.

En ca. 6 m lang hvidhval aflægger et flere dages besøg i Århus Bugt og vover sig helt ind i det ydre havnebassin. Det menes at være den samme, der i sommeren 1983 vakte opsigt i Limfjorden.

Onsdag 6. juni

Et parcelhus ved Tokkerbakken og en kontorbygning ved Nordlandsvej hærages af formentlig påsatte brande.

Torsdag 7. juni

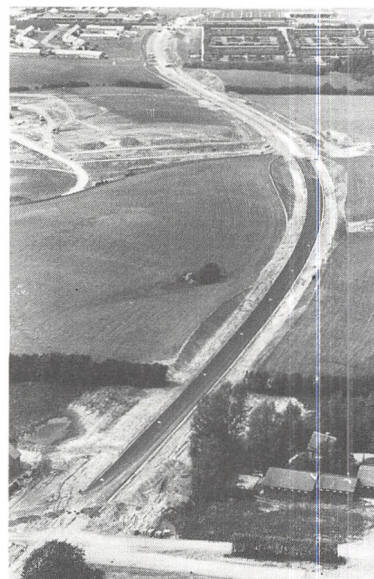
Århus Sporveje markerer 100 års dagen for den første hestesporvogn i Århus (den startede 31. maj 1884) med udsendelse af bogen »Århus og den kollektive trafik«.

Fredag 8. juni

Tivoli Friheden åbner sæsonen, der i år kun bliver på ni uger. Et nyt betalingssystem med et armbånd, der giver ret til ubegrænset brug af 14 kørende forlystelser, hjælper på besøgstallet. Rådmand Thorkild Ibsen udtaler dog, at fremtiden for parken er helt usikker.

Mogens Glistrup, der er Fremskridtspartiets kandidat ved det kommende valg til EF-Parlamentet, besøger Århus med udgangstilladelse fra Hørsørød Statsfængsel og taler ved et valg møde i Missionshotellet Ansgar.

To drenge blive alvorligt forbrændt, da de tænder bål i en have i Egå. Den

Som en slange bugter den ny Ringvej Syd sig fra Skanderborgvej i Viby, til Oddervej i Skåde, men hele strækningen er først færdig i 1988. Den her viste etape går fra Chr. X's Vej til Søren Nymarksvej, og åbner til oktober.
(Foto: Jens-Kristian Søgaard).

ene bliver fløjet til Hvidovre Hospitals brandsårsafdeling.

Professor, overlæge Poul Bastrup-Madsen, Århus Amtssygehus, modtager Hanstedgårdsfondens hæderspris på 50.000 kr. for sin behandling af blodsygdomme.

Onsdag 13. juni

Fodboldspilleren Allan Simonsen, der har pådraget sig et skinnbens-

brud under åbningskampen i Europamesterskaberne, flyves hjem fra Paris og bliver indlagt på Ortopædisk Hospital i Århus.

En 17-årig dreng begår indbrud i P. Thorsens møbelforretning, hvorefter han stjæler en varevogn, under flugten påkøres en af politiets patruljevogne. Han bliver anholdt og kørt på skadestuen.

I Byrådets møde vedtages et socialdemokratisk forslag om at udbygge Marselisborg Renseværk med biologisk rensning og i øvrigt tilslutte sig amtets recipientkvalitetsplan for Århus Bugt.

Det vedtages at bestille containerkran nr. 4 til Århus Havn. Prisen er 23.5 mill. kr.

Torsdag 14. juni

Der afholdes valg til EF-Parlamentet. Stemmeprocenten i Århus er 56.6 mod 49.9 ved valget i 1979. Blandt de valgte er lærer John Iversen, der er opstillet af SF. Han tiltræder dog først til nytår, når Grønland udtræder af EF.

På hjørnet af Frue Kirkeplads og Klosterortvet åbner Computerland, Danmarks største detailforretning for mikrodatamater.

Fredag 15. juni

Mejeridirektøren Ezzat Jaafar fra Kuwait besøger Mejerikontoret, modtages på Rådhuset og takkes for sin indsats for dansk mejeribrug i Mellemøsten.

Det tværfaglige arbejdsløshedsudvalg slutter en aktionsuge i Århus med et demonstrationstog fra Arbejdsformidlingen til Rådhuspladsen.

Stadsingeniørens kontor flytter fra Rådhuset til nye lokaler i Orla Lehmanns Allé 3.

Rederiet Jet-Linien åbner en ny rute Århus-Kalundborg med katamaranen »Jetkat 1«. Fra Kalundborg fortsættes med tog til København. Rejsetiden er sat til 3¹/₄-3¹/₂ time.

Lørdag 16. juni

Hads-Ning Herreders Jernbane fejrer 100 års jubilæum med veterantogkørsel fra Århus til Odder. Rådmand Olaf P. Christensen overrækker en kopi af Svend Feldings sværd på Åkær. I dagens anledning udgives festskriftet »Gennem Hads og Ning herreder i 100 år«.

Den russiske cykelrytter Ianous Kuum, der deltager i et grand prix på Århus Cyklebane og sammen med sit hold bor på vandrerhjemmet i Riis Skov, »hopper af« og rejser formentlig til Vesttyskland.

Mandag 18. juni

Beboerne på Poul Martin Møllers Vej afholder en høring med deltagelse af rådmand Bjarne Ørum og en repræsentant for Saneringsselskabet Danmark. Man enes om at foreslå en moderat sanering, så beboerne ikke tvinges til at flytte.

Under optøjer på Skt. Clemens Bro bliver to 15-årige piger og en ung

Lørdag den 9. juni kan mange århusianere betragte en ca. 6 m. lang arktisk hvidhval, der svømmer rundt udenfor fiskerihavnen. (Foto: Jens-Kristian Søgaard).

mand anholdt og indsat i detentionen.

Tirsdag 19. juni

I Amtsrådets møde afvises et tilbud fra Rosenholm Kommune om at bidrage med 500.000 kr. til amtets busdrift med den motivering, at det kan medføre risiko for Nærbanens fremtid.

Onsdag 20. juni

En indisk statsborger, der 27. september 1983 dræbte en englænder med 18 knivstik i Næringen, idømmes ved et

Fredag den 15. juni åbner Jet Linien sin rute: Århus-Kalundborg. Med ca. 60 km i timen vil katamaranen »Jetkat 1« nærmest flyve hen over bølgerne.
(Foto: Jens-Kristian Søgaard).

nævningeting i Århus 6 års fængsel med påfølgende udvisning.

I Byrådets møde diskuteres de farlige karlit-lofter i børneinstitutionerne. Et forslag om at udskifte alle lofterne i sommerferien forkastes, men det vedtages forsøgsvis at udskifte lofterne i tre institutioner, at tilbyde de øvrige en midlertidig afdækning og at fremskynde den særlige arbejdsgruppes behandling af sagen. Det godkendes, at Brabrand Boligforening iværksætter ombygningsarbejder i Gellerup-

området for 16 mill. kr. og finansierer det med huslejekforhøjelser.

Koldkærgård i Kasted sælges til De Danske Landboforeninger og Danske Husmandsforeninger for 4 mill. kr.

Torsdag 21. juni

Bestyrelsen for Elsam meddeler, at Studstrupværket fra 1986 skal anvende naturgas i blok 2, der hidtil har været beregnet til oliefyring, men i nogen tid har været ude af drift.

Møllevangskirken fejrer 25 års jubilæum med morgengudstjeneste og morgenkaffe i sognegården.

Fredag 22. juni

Det sovjetiske rederi Arctic Line åb-

ner en direkte rute Århus-Montreal-Toronto med containerskibet »Kapitan Vodenko«.

Folketingsmand Kresten Poulsgaard, der sammen med entertaineren Bo Bendixen er på turné med et sommershow, giver en forestilling i City Vest.

Lørdag 23. juni

20 forældre til børn i børnehaven ved Hvidkildevej lukker sig ind i institutionen og nedriver karlit-lofterne. Borgmester Thorkild Simonsen betegner aktionen som hærværk. Børnehaven lukkes indtil videre, og forældrene meldes til politiet.

Mandag 25. juni

En røver truer med et oversavet jagtgevær ekspedienten i BP-servicestationen i Spørring til at slukke lyset og udlevere kassens indhold (ca. 4000 kr.) samt to kartoner cigaretter, hvorefter han flygter i en stjålet bil.

Århus Kommunes Trafiksikkerhedsudvalg udsender mærkater med teksten »En pind i øret er en kæp i hjulet«. Mottoet anbringes også på siden af de gule kommunale vejbiler.

Onsdag 27. juni

101 nye læger aflægger lægeløftet ved Århus Universitet. Dekanen, overlæge Palle Juul Jensen, kritiserer i sin tale at de veletablerede læger sidder på indtægterne og hindrer de unge i at komme i arbejde.

Torsdag 28. juni

Den populære tegneseriefigur Anders

Lørdag den 30. juni nedriver forældre iført beskyttelsesdragter, åndedrætsbeskyttelse, handsker og beskyttelsesbriller flere karlit-lofter i to århusianske daginstitutioner. (Foto: Dan Jakobsen).

And, der har 50 års jubilæum, besøger Århus sammen med sine venner Mickey Mouse og Fedtmule. De bliver ikke modtaget på Rådhuset, men fejres i Privatbanken og giver Disney-show i City Vest og Tivoli Friheden.

Den britiske destroyer »Glamorgan« med 465 mand aflægger et fire dages besøg i Århus.

Fredag 29. juni

Ved afslutningen på Århus Tandlægehøjskole dimitteres 70 nye tandlæ-

ger, men kun 7 af dem har aftale om job. Rektor Ole Fejerskov appellerer til tandlægerne og samfundet om at arbejde for en omorganisering af tandplejen.

Kgl. Hof-Blomsterhandler Leonard Abels forretning ved Store Torv, der er grundlagt 1878, ophører. Lukningen markeres ved uddeling af roser på fortovet til alle forbigående.

Lørdag 30. juni

Aktionen mod karlit-lofter i børneinstitutioner fortsætter, idet forældrene nedriver lofterne i vuggestuerne ved Tulshøjvej og i Steinmannsgade. Sagen anmeldes til politiet.

En af byens ældste forretninger,

Trauls Erichsens Eftf., Vestergade 37, der er grundlagt i 1856, ophører som renseri, men firmaet fortsætter som tekstilfarveri.

Terma Elektronik A/S har modtaget ordre på levering af varslingsudstyr til danske flyvestationer for et beløb af ca. 100 mill. kr.

Juli

Søndag 1. juli

Århus Teater solgte sidste sæson 145.000 billetter svarende til en belægning på 84 %. »My Fair Lady« blev opført 50 gange for fulde huse, mens monologen »En mand er en mand« havde en belægningsprocent på 91.

Mandag 2. juli

Truslen om firing af personalet på Arbejdsformidlingen er drevet over; arbejdsministeren har trukket nogle ekstra sparekrav tilbage.

På Jydsk Teknologisk Institut er udviklet en billig metode til rensning af vand med for stort nitratindhold.

Tirsdag 3. juli

Lokalstationen ATV påbegynder ombygningen af den tidligere murerfagskole i Holme. Der indrettes loka-

1984

ler med de mest nødvendige faciliteter til produktion af udsendelser.

Onsdag 4. juli

To påsatte kælderbrande i og ved Ålborggade opskræmmer beboerne. I den ene opgang måtte disse evakueres på grund af røg.

Torsdag 5. juli

På Stadion indleder Jehovas Vidner deres årlige 4-dages stævne, ca. 8.000 slutter op om arrangementet.

Fire franske krigsskibe går til kaj og bliver til mandag. Der er åbent hus alle dage. Marinesoldaterne deltager i forskellige sportskonkurrencer.

Fredag 6. juli

Borgmester Thorkild Simonsen indvier den sidste udvidelse af containerhavnen. De 50.000 m² nyindvunden jord giver plads til 2.000 containere.

Lørdag 7. juli

En af Århus Kommunes sommeraktiviteter for skolebørn er en uges ophold på et ridecenter i Mårslet. Her har 24 piger og en dreng fået 4 timers daglig undervisning i pasning af heste.

Social- og Sundhedsforvaltningen indkøber 4 minibusser, som byens 11 plejehjem får rådighed over til udflugter og anden transport.

Søndag 8. juli

Statistisk Årbog for Århus 1984 er udkommet. Bogen oplyser bl.a., at 2.762 århusianere blev gift i 1983, heraf var 1.345 kirkelige vielser. Byen har 3.153 hospitalssenge, 71.929 indlagdes til

behandling. Bogen med de mange taloplysninger kan købes for 20 kr.

Tirsdag 10. juli

Arbejdernes Landsbanks filial i Åbyhøj må udlevere 106.500 kr. til en røver, der truer med et dobbeltløbet oversavet jagtgevær. Han slipper væk i en bil, der senere viser sig at være stjålet i Vejle.

Onsdag 11. juli

I de kommende dage optræder Dario Campeotto, Tøsedrengene og Laban i Tivoli Friheden.

Antallet af tvangsauktioner over ejerlejligheder og parcelhuse falder. Jyllands Kreditforenings afdeling i Århus havde for 1/2 år siden måttet overtage 111 ejendomme, i dag er tallet nede på 53.

Det går bedre med nybyggeriet: der ventes færdiggjort 20 % flere boliger i 1984 end i 1983.

Torsdag 12. juli

I de tidlige morgentimer passerer et voldsomt tordenvejr byen. Lynene anretter ingen skade, da skyerne ligger meget højt, men de 42 mm vand, der falder på en times tid, giver mange oversvømmelser i kældre.

To sovjetiske og tre polske sejlbåde bortvises fra havnen, da besætningerne ikke har deres visa i orden.

Fredag 13. juli

En århusiansk socialrådgiver tilstår at have bedraget Kommunen for mere end en halv mill. kr.

Der er både noget for øret og øjet, da toponavnene i dansk rock/beat giver grøn koncert på Viby Stadion. Konferenciers ved koncerten er landets bedste for tiden, Anne Marie Helger og Katrine Jensenius, sidstnævnte på billedet, i forskellige kostumer. (Foto: Preben Hupfeld).

Lørdag 14. juli

Til finalen i Aarhus Stiftstidendes og Musikhusets talentkonkurrence var der ca. 2.000 tilhørere på Amfiscenen. Det eneste debuterende hold, der deltog i finalen, Kim Sixx, gik af med sejren.

Søndag 15. juli

Efter en strid om, hvorvidt Århus Kommunehospital fortsat skal have

ret til at fremstille blodplasma til blødere, har Sundhedsstyrelsen bøjet sig, produktionen fortsætter som hidtil.

Muskelsvindfonden og bryggeriet Tuborg har i fællesskab arrangeret en række koncerter over hele landet. Til koncerten på Viby Stadion kommer der ca. 30.000, og hele overskuddet tilfalder Muskelsvindfonden.

Mandag 16. juli

Den nye katamaran-rute til Kalundborg har hidtil kun haft en belægningsprocent på 25, men ledelsen afventer roligt ferietidens afslutning, idet den først og fremmest satser på travle forretningsfolk.

Tirsdag 17. juli

Som den første åbner børnehaven på Hvidkildevej igen efter fjernelsen af karlitlofterne. Hvad der måtte være tilbage af giftige fibre er dækket med aluminiumsfolie.

Kunstnerne får alligevel deres eget hus. Efter at Østbanegården er opgivet, indrettes en lagerbygning i Hjortensgade til værksted og samlingssted.

Samtidig meddeler rådmand Thor-kild Ibsen, at en del af officersbygningen på Vester Allés kaserne vil blive indrettet som børnemusikhus, og at den tidligere Hammelbanegård vil blive indrettet til video-værksted for interesserede.

Torsdag 19. juli

Hotel Ritz er af en amerikansk hotel-sammenslutning blevet optaget på li-

sten over de 21 bedste hoteller i Danmark.

Fredag 20. juli

Den nyeste måling af badevandet omkring Århus viser, at det er stærkt forurenede steder, hvor åer og bække løber ud i Bugten, men at der alle andre steder langs stranden er fint badevand.

Mandag 23. juli

Ved boligretten i Århus dømmes en udlejer af forretningslokaler til at halvere den forlangte husleje og yderligere til at betale 300.000 kr. retur til lejer. Sagen ventes at få konsekvenser for andre, da niveauet for udlejning af erhvervslokaler ligger meget højt på centrale steder i byen.

På hittegodskontoret i Århus registreres der årligt 12.000 afleveringer, men da mange effekter afleveres i bundter er tallet af de indleverede ting snarere 50.000-60.000, og kun 15% bliver afhentet af ejerne.
(Foto: Jørn Timm).

Søndag 22. juli

Århus Motetkor vinder en førstepris ved en Bela Bartok-konkurrence i Ungarn.

Tirsdag 24. juli

Landsforeningen af forældre til børn i daginstitutioner har indsamlet 250.000 kr. til støtte for aktionen mod karlitlofter i Århus.

4.400 har søgt om optagelse på Universitetet, men der er kun pladser til 2.465.

1984

På fem måneder har Kommunen solgt 280 parcelhusgrunde, til september vil 160 nye grunde være klare til salg.

Onsdag 25. juli

Der er nu indgået forlig om skolelægeordningen, som har været blokeret et helt år. Århus Kommune har opslået fire skolelægestillinger, der ventes bestået, inden skolegangen begynder.

Torsdag 26. juli

De voldsomme regnbyger i forrige uge har forvoldt så store skader på Varmeplan Århus' transmissionsledning, at færdiggørelsen vil blive forsinket adskillige måneder.

Den århusianske rock-gruppe, Kim Sixx, som vandt Musikhusets og Aarhus Stiftstidendes talentkonkurrence, mister ved et indbrud i øvelokalet på Kvægtorvet instrumenter til en værdi af 40.000 kr.

Fredag 27. juli

På Århus Kunstmuseum åbner en udstilling af malerier. I to uger har 30 børn deltaget i et sommerferiekursus på museet; det er deres billeder, der fremvises.

For at forhindre fortørnede forældre til børnehaver i at nedbryde lofter, skiftes der nu låsetøj ud i adskillige af Kommunens børnehaver.

Lørdag 28. juli

Den nye katamaranfærge til Kalundborg sejler stadig, men rederiet forsøger at skaffe en større økonomisk støtte, indtil ruten bliver indarbejdet.

Til årets Vikingetræf på Moesgård strand har meldt sig 43 harniskklædte engelske historieaktivister. Herudover lægger ca. 23.000 vejen omkring Moesgård for at lære om det liv, der udfoldede sig på vikingernes tid.

Mandag 30. juli

500 arkitektstuderende fra 27 lande kommer til byen for at deltage i kurser, der afholdes på Arkitektskolen de kommende ti dage.

Tirsdag 31. juli

Det lykkes ikke katamaranfærgens rederi at få kapitalgrundlaget udvidet, og med et »underskud« på 25.000 passagerer på seks uger er det ikke muligt at fortsætte.

I Århus Domkirkes koncert fortolker den hollandske orgelspiller Bernard Bartelink både Schumann, Liszt og Max Reger.

August

Onsdag 1. august

På en ekstraordinær generalforsamling i rederiet Jet-Linien vedtages det at standse betalingerne.

Under et indbrud i Jyske Banks afdeling ved Randersvej fjerner tyvene et

pengeskab med 250.000 kr. og kører bort i en stjålet varevogn.

Torsdag 2. august

En carport og en bil ødelægges ved en benzin-påsat brand ved Elmsager i Vejlbj.

Fredag 3. august

En afvist lastbilchauffør tiltvinger sig adgang til Kalundborgfærgen og er lige ved at køre to styrmænd ned. Politiet må tilkaldes, og færgens afgang forsinkes næsten en time.

Lørdag 4. august

Syv unge bliver anholdt under natlige optøjer uden for en danserestaurant i midtbyen. De har bl.a. punkteret forhjulene på politiets patruljevogn.

Søndag 5. august

Glasfiberbåden »Rasputin II« med syv voksne og et barn starter en planlagt jordomrejse fra Århus Havn.

Mandag 6. august

På Århus Universitet afholdes en tre dages konference med deltagere fra 35 lande om ungdommens uddannelses- og erhvervsproblemer, arrangeret af IRTAC, den internationale organisation for ungdomsvejledning.

En røver med et oversavet jagtgevær tvinger personalet i Handelsbankens afdeling ved Rolighedsvej til at udlevere 140.000 kr. Han og hans hjælpere flygter i to biler, der senere findes ved Ålykkevej og i Løgten.

To fabrikvirksomheder ved Sindalsvej i Vejlbj og en garage ved Rosenvej

i Risskov hjemsesøges af formentlig påsatte brande.

Tirsdag 7. august

Hygiejnisk afdeling under Stadsingeniørens kontor lader opsætte skilte, der fraråder badning ved udløbene af Egåen, Hjortshøj Bæk og Giber Å. Der er målt coli-tal, der ligger langt over grænsen for godt badevand.

Stadsgartnerens folk fjerner 76 blomsterkasser fra Bispetorvet, 14 kasser er ødelagt i weekenden.

Onsdag 8. august

Socialdirektør Jørgen Kock har udsendt et tjenstligt pålæg til socialinspektørerne (lederne af områdekantorerne) om skærpet kontrol med alle bistandsydelse. De nye regler, der skyldes krav fra den kommunale revision, møder protest fra sagsbehandlere, der hævder, at de er umulige at administrere.

GASA i Århus får ærespræmie for den bedste udenlandske udstilling på det internationale blomster- og haveshow i Liverpool.

Torsdag 9. august

Danmarks første informatik-center indvies i Ryesgade 31 af Torben Bo Jansen, formand for Selskabet for Fremtidforskning.

Reservelæge Henrik Harving, lægelig leder af det allergivenlige forsøgsbyggeri »Lærkebo« i Skejby, modtager 25.000 kr. fra Kreditforeningen Danmarks fond til særlige formål.

Fredag 10. august

Kælderen i ejendommen Søndre Ringgade 34 hærages af brand. 10 familier i ejendommen må evakueres under slukningsarbejdet.

Lørdag 11. august

Luksuslineren »Sea Princess«, den tidligere Atlanterhavsbåd »Kungsholm«, besøger Århus med 738 krydstogt-passagerer og 404 mands besætning. Skibet modtages af Den Jyske Pige гарде med tattoo på kajen, og der arrangeres busture i Århus og omegn.

Søndag 12. august

Tivoli Friheden slutter sæsonen med et efter omstændighederne godt besøg.

Mandag 13. august

Skoleåret begynder i Århus. I 15 af

Natten til 1. august støder en kold- og varmfront sammen over Danmark og giver et voldsomt tordenvejr med tilhørende nedbørmængde, som man skal adskillige år tilbage for at finde magen til.
(Foto: Jørn Timm).

Kommunens skoler forsøges en ny form for skolestart, idet børnene ikke opdeles i klasser, men arbejder sammen i værksteder, omfattende ca. 3 klasser med 4 eller 5 lærere og børnehavepædagoger.

Onsdag 15. august

Århus lokale TV-sender, der har fået navnet Kanal ATV, begynder sine udsendelser fra stationen ved Bjødstrupvej med et 6 timers åbningsprogram. Blandt gæsterne i studiet er borgmester Thorkild Simonsen. Der sendes fra kl. 14 til omkring midnat.

1984

I Byrådets møde vedtages det at bygge en hal over Århus Svømmestation ved Ingerslevs Boulevard til erstatning for boblen, der flere gange er faldet sammen.

Der bevilges 2.8 mill. kr. til 3. trin af Svømmehallens ombygning.

Torsdag 16. august

Den tjekkoslovakiske udenrigsminister Bohuslav Chnoupek kommer til Århus sammen med sin danske kollega Uffe Ellemann-Jensen og besøger bl.a. Højbygård, Kosan Crisplant, Musikhuset og Moesgård.

Der meldes om flere påsatte brande, bl.a. i FK-Trykluftservice ved Arresøvej og Texaco-benzinstationen ved Silkeborgvej i Brabrand.

Fredag 17. august

Der meldes om tre påsatte brande i Risskov. Hermed er der registreret 24 ildspåstættelser i den nordlige del af Århus i de sidste tre måneder.

N. Kochs Skole indvier en ny skolegård med en terrasseomgivet scene, beregnet til friluftsskak og andre arrangementer.

NATO's stående Atlanterhavsstyrke bestående af 6 fregatter med 1.350 mand aflægger besøg i Århus.

Lørdag 18. august

På Musikhusets amfiscene afholdes »Århus Vise-Festival 1984« under medvirken af Paul Banks, gruppen Tøbrud, Lasse & Mathilde og Poul Dissing.

Der holdes motorstævne på Vilhelmsborg med ca. 300 deltagere, arrangeret af Danmarks Nimbus Touring for at fejre 50-året for fremkomsten af Nimbus-motorcyklen. Om søndagen kører de deltagende maskiner i optog til Brandværnsmuseet i Århus.

Mandag 20. august

Ved en konference om EDB i undervisningen, afholdt i Matematisk Institut og arrangeret af Amtscentralen for Undervisningsmidler, udtaler fhv. undervisningsminister Dorte Bennedsen, at datalære bør være obligatorisk i folkeskolen.

Onsdag 22. august

Under et ugelangt ophold i Danmark kommer den sovjetiske minister for

Det forventes, at byrådet den 15. august vil give grønt lys for udarbejdelsen af et lokalplanforslag til etablering af en lystbådehavn ved Tangkrogen. Der projekteres med en havn med plads til godt 500 både.
(Foto: Jens-Kristian Søgaard).

kød- og mælkeindustri E.I. Sizenko til Århus og besøger bl.a. Grindsted Products i Brabrand og Århus Oliefabrik.

Direktør, tidligere redaktør Rolf Haugstrup bliver fejret på sin 70 års dag for sin indsats ved oprettelsen af Vejlbys-Risskov Idrætscenter og Idrætshøjskolen. Pladsen foran Vejlbys-Risskov-Hallen får i dagens anledning navnet Rolf Haugstrups Plads.

Det vedtages at Århus i lighed med en række andre kommuner fremtidig skal yde kontanthjælp efter bistandsloven med faste satser i stedet for som hidtil efter skøn.

Torsdag 23. august

Borgmestrene fra Vejle, Fredericia, Kolding og Børkop besøger Århus for at studere varmemforsyningen.

Fredag 24. august

Forsendelsesfirmaet A 1 Post A/S ved Gunnar Clausens Vej har besøg af to røvere, der bemægtiger sig firmaets bil. Bilen findes kort efter, men en kuvert med 83.000 kr. er forsvundet.

Purup Electronics indvier nye lokaler i Lystrup og modtager samtidig Østjysk Initiativpris på 30.000 kr., der overrækkes af borgmester Thorkild Simonsen og sparekassedirektør S. Frederiksen.

Århus Købmandsskole, der med næsten 11.000 elever er fordelt i syv afdelinger, har fået endeligt afslag fra Undervisningsministeriet på planerne om opførelse af en samlet handels-skole ved Vejlbj Centervej.

Lørdag 25. august

En gruppe rockere prøver at trænge ind i Skæring-Hallen under en fest, arrangeret af Hjortshøj-Egå Idrætsforening. En politibetjent bliver slået ned og kørt på skadestuen, tre rockere anholdes.

Søndag 26. august

På scenerne omkring Musikhuset afholdes et spillemandsstævne, arran-

geret af Spillemandslauget Østjyderne, med deltagelse af musikanter og folkedansere fra alle de nordiske lande.

Mandag 27. august

På Beder Gartnerskole afholdes »de grønne fags dag«, tilrettelagt af Fællesrådet for Havekultur og Landskabspleje. I flere indlæg peges på de store beskæftigelsesmuligheder, der ligger i plantning af læhegn og udvikling af grønne områder.

Tirsdag 28. august

Under et skænderi på Lille Torv myrdes en 19-årig med knivstik og hans 25-årige kammerat såres. Gerningsmanden afvæbnes med stokkeslag af en forbipasserende, mens ofrene køres til Kommunchospitalet. Da begge de overfaldne er kendt som narkomaner, kaldes ca. 40 personer, der har overværet dramaet, til undersøgelse på Kommunchospitalet.

Onsdag 29. august

Dronning Margrethe og prins Henrik kommer til Århus med kongeskibet »Dannebrog« for at deltage i åbningen af Århus Festuge.

Torsdag 30. august

En 25-årig århusianer findes dræbt af knivstik i et buskads i Rådhusparken. Samme aften anholdes en 69-årig svensker i Göteborg. Han tilstår at have stukket den unge mand ned i nødværge på Hovedbanegården.

De fire røvere, der 7. november 1983 under en pengetransport fra Magasin du Nord til Privatbanken røvede 1.24

mill. kr., dømmes ved By- og Herredsretten til hver 6 års fængsel. Det drejer sig om to brødre fra Vejleegnen, en sjællænder og en århusiansk taxavognmand.

Fredag 31. august

En rapport, udarbejdet for Århus Kommune af ingeniørfirmaet Søren Olesen i Allerød, kommer til den konklusion, at det dårlige indeklima i børneinstitutionerne ikke skyldes karlitplader i loftet, men mangelfuld rengøring og ventilation.

4 hollandske ministrygere med 168 mands besætning aflægger et fire dages besøg i Århus.

September

Lørdag 1. september

Som det er blevet skik, åbner dronning Margrethe Festugen, den 20. i rækken. Mod sædvane er højtideligheden, der plejer at være henlagt til Rådhushallen, flyttet til Musikhuset.

Søndag 2. september

311 af amtets 324 praktiserende læger deponerer deres opsigelse af aftalerne med Sygesikringen, så en konflikt synes ikke at kunne undgås.

Akademisk Boghandel åbner en ny

1984

afdeling i Vestergade. Den skal udelukkende forhandle hjemmedatamater og mikrodatamater.

Østjydsk Musikforsyning fejrer sin 13 års fødselsdag ved et show i Vejlby-Risskov Hallen. Blandt de indbudte er Svend Auken og skuespilleren Per Pallesen, der begge hylder fødselaren.

Mandag 3. september

Lederen af Arbejdstilsynets lokale afdeling, H.V. Jeppesen, betegner byens børnehaver som sundhedsmæssigt uforsvarlige. Borgmester Thorkild Simonsen lover at indlede arbejdet for forbedringer straks. Istandsættelsen beregnes at komme op på ca. 15 mill. kr.

Tirsdag 4. september

I forbindelse med Århus Orkesterforenings 100-års reception uddeles Dansk Musiker Forbunds Hæderspris på 25.000 kr. til den århusianske rockgruppe The Gnags.

Onsdag 5. september

Dansk Pressemuseum og Arkiv viser en udstilling, By og aviser i 1909, med avisudklip fra Landsudstillingen i 1909.

Festugen er ikke blot sang og musik: både Universitetet, Kunstmuseet og Arkitektskolen har udstillinger om ældre arkitektur. På Arkitektskolen vises således byggeri, opført af Ulrik Plesner, der døde for 50 år siden.

Torsdag 6. september

Den gamle Bys marked har indtil nu været besøgt af ca. 22.000.

Ved åbningen af Århus festuge lørdag den 1. september giver Thorkild Simonsen kulturminister Mimi Stilling Jacobsen en støttende hånd på karrusel-turen i Den gamle By.
(Foto: Ib Hansen).

Freddag 7. september

I Ridehuset, hvor Mejerikontoret, byens bagere og ostehandlere serverer deres produkter, er besøget dagligt oppe på ca. 20.000 gæster.

Lørdag 8. september

Det kølige vejr og hyppige byger har lagt en dæmper på visse sider af Festugen. Der har ikke været så megen vold og så mange slagsmål som tidligere, og kun 25 tilbringer natten til lørdag i detentionen.

Søndag 9. september

1200 tilskuere overværer Europa-Cupturneringen i latin-amerikanske danse i Vejlby-Risskov Hallen. Et vesttysk par bliver de sejrende, mens

det århusianske par Helle Poulsen og Bo Loft Jensen bliver nr. 5.

Mandag 10. september

150 chefer og ledende medarbejdere på jyske virksomheder deltager i en uddannelsesdag på Scanticon, arrangeret af Aarhus Stiftstidende og Børsen Forum.

Tirsdag 11. september

Ved retten i Århus er Kommunen blevet dømt til at lukke sin ungdoms-

klub i Sabro. De omkringboende har gjort indsigelser imod, at gældende servitutter på stedet ikke er blevet overholdt.

Onsdag 12. september

Århus Savværk har i årets første halvdel forøget sin omsætning med 25 % og håber på et overskud på 8 mill. kr. på årsbasis.

Torsdag 13. september

I Marselisborghallen åbnes en omfattende udstilling af antikviterer. 34 udstillere fra hele landet deltager.

Århus Isenkræmmerforening fejrer sin 85 års stiftelsesdag med udsendelse af en jubilæumsbog. Der er i dag kun ca. 20 aktive isenkræmmere, mens der for blot 10 år siden var dobbelt så mange.

Fredag 14. september

I et forsøg på at opnå en bedre kontakt med borgerne lejer Århus Politien butik i City Vest foreløbig for et år. Den bemandes med 7-8 mand.

Håndbibliotek for Kvindeforskning indbyder til en forevisning af filmen Tjenestepiger. Efter filmen bebudes en diskussion om emnet.

Den samlede kommunale ejendoms-skat stiger til næste år med 19 mill. kr., efter at grundskyldspromillen er fastlagt til 19,2. Det bliver ca. 100 kr. mere pr. måned til hver husejer.

Lørdag 15. september

I byggeriet Bispehaven er der lørdag og søndag åbent hus og gøglermar-

ked. Et forventet overskud tænkes anvendt til bedre vilkår for byggeriets børn.

Mandag 17. september

23 søger stillingen som generalsekretær for Festugen, den skal tiltrædes 1. jan. 1985.

Tirsdag 18. september

I Kongreshuset åbnes en datastue, hvor arbejdsløse kvinder kan komme og gøre sig fortrolige med arbejdet med datamater. Initiativet kommer fra Arbejdsdirektoratet, Arbejdsformidlingen og Daghøjskolen for kvinder.

Århus Golf Club indretter en ny golfbane ved Moesgård. Efter 52 års kamp er det endelig lykkedes at få en »hel« bane med 18 huller.

Onsdag 19. september

Chr. Rovsings serviceafdeling i Åbyhøj sælges til Store Nordiske Telegraf-Selskab, der har antaget hele det hidtidige personale.

Torsdag 20. september

Af de 350 buspassagerer, der daglig benytter sig af kreditposer, betaler mere end 200 aldrig. Systemet afskaffes derfor med den nye køreplans ikrafttræden.

Lørdag 22. september

Hyrevognsnævnet henstiller til Århus Byråd, at antallet af taxa'er nedsættes fra 275 til 265 for at sikre chaufførerne en rimeligere indtjening.

Kommunernes Revisionsafdeling kri-

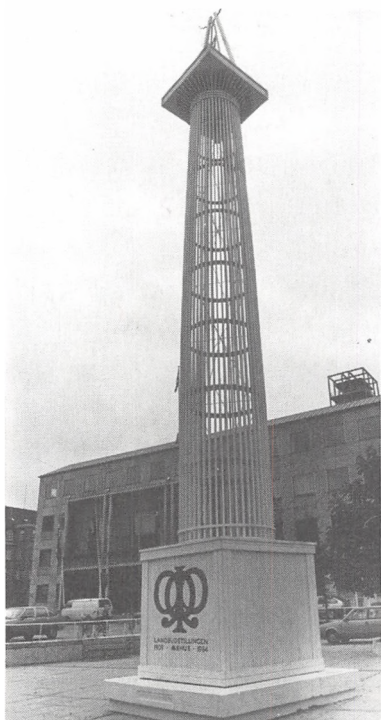

Den nye skulptur ved Musikhuset er straks ved indvielsen, lørdag den 9. september, blevet taget i brug af børnene. Skulpturen er blevet til på stedet, idet Erik Warming i fuld offentlighed i et par måneder netop har haft sin arbejdsplads her. (Foto: Dan Jakobsen).

tiserer Socialforvaltningen i Århus: der er fejl i hver 4. socialsag. Årsagen angives at være et for stort arbejds-pres, kontrollen skærpes.

Søndag 23. september

Røde Kors-foreningen Besøgsvenner har 350 deltagere i Århus. De forpligter sig til at par ugentlige besøg hos et ensomt menneske, der trænger til nye kontakter.

Den 16 meter høje landsudstillings-søjle danner vartegn for udstillingen »Fremtidens Teknologi«. Udstillingen har to hovedformål: at mindes landsudstillingen i Århus i 1909 og give et indtryk af hverdagsteknologien frem til år 2000. (Foto: Preben Hupfeld).

Århus Kommune stiller nu krav om brandsikring af ejendomme fra 1900-1910.

Mandag 24. september
Samtlige seks århusianske nærradioer har i en skrivelse til kulturministeren

understreget, at de ikke ønsker at ofre sendetid på reklamer.

Tirsdag 25. september
I Festugen besøgte ca. 1500 byens lille frihedsmuseum, og lederne presser nu på for at få museet anerkendt som selvstændigt; men både Kommunen og museumsnævnet mener, at det blot skal være en afdeling af et kommende bymuseum.

Onsdag 26. september
Århus Skakunion har besøg af den engelske stormester, Anthony Miles, som dels taber to partier simultanskak, dels besvarer spørgsmål om skak fra foreningens medlemmer.

Torsdag 27. september
Altartavlen i Hasle Kirke, et korsfæstelsesbillede af S.L. Hiernøe fra 1841, restaureres nu. En indsamling i sognet har givet 3.000 kr. til hjælp.

Fredag 28. september
Varehuset SBV i Ryesgade har fået nye ejere, idet koncernen Daells Varehus fra 1. jan. overtager forretningen. Alle ansatte sikres fortsat ansættelse.

Lørdag 29. september
En række århusianske boghandlere afholder i fællesskab en Bogens Dag i Musikhuset, hvor efterårets nye bøger, nedsatte bøger samt antikvariske tilbydes.

Søndag 30. september
Århus Kommune har i 1984 solgt 328 byggegrunde mod 185 i hele 1983, uroen omkring renter og skatter har

dog fået 70 til at lade handlen gå tilbage.

Efter to års faldende passagerantal på grund af stigende priser og faldende antal busafgange må Århus Sporveje slå ind på en anden politik: ved overgangen til vinterkøreplanen garanteres, at taksterne ikke stiger før i 1986.

Oktober

Mandag 1. oktober
Den landsomfattende aktion af praktiserende læger, der har opsagt samarbejdet med den offentlige sygesikring, får næsten 100 % tilslutning i Århus. Den medfører, at man fremtidig skal betale for alle lægebesøg og så bagefter søge tilskud hos Social- og Sundhedsforvaltningen.

Det Jyske Kunstakademi, oprettet i 1964, holder 20 års jubilæumsudstilling i Kunstbygningen, omfattende arbejder af ca. 50 tidligere elever, kunstnere og kunsthåndværkere.

Entertainer-gruppen Linie 3 optræder med sit show »Borte med Vesten« 10 aftener i oktober for udsolgt hus i Musikhusets store sal.

Tirsdag 2. oktober
Under navnet »Fremtidens teknologi« åbnes en udstilling i Rådhushal-

len, arrangeret af den såkaldte Tappestreggruppe, hvis formand er rådmand Olaf P. Christensen, og med deltagelse af en række institutioner og erhvervsvirksomheder. Man vil hermed fejre 75 års jubilæet for Landsudstillingen 1909. På Rådhusets facade er opsat en kopi af Landsudstillingens indgangsportaal i græsk tempelstil. Gavlfeltet er smykket med en billedfrise af maleren Hans Krull, der har ladet portrætter af 30 kendte århusianere indgå i kompositionen.

To frømand finder et bilvrag ved gasværkskajen i Århus Havn. Det indeholder liget af en århusianer, der har været efterlyst siden oktober 1980.

Torsdag 4. oktober

Politiet melder om et stigende antal indbrud i private hjem i dagtimerne, hvor der særlig stjæles smykker, sølv- og kontanter.

Fredag 5. oktober

Danmarks Skolelederforening holder årsmøde i Musikhuset. Blandt talerne er personalechef Bernard Bovet fra SAS, der behandler emnet ledelsesfilosofi og virksomhedskultur. Elever fra en række jyske skoler opfører korevnet »Den fortryllede mølle«.

En ung mand med oversavet jagtgevær røver 61.500 kr. fra Sparekassen SDS, Nordre Strandvej 37. Hans motorcykel og en styrthjelm med skudhuller findes kort efter på Tulipanvej i Risskov.

Lørdag 6. oktober

Århus Bagerlaugs Sangkor fejrer 100

års jubilæum ved en reception i Håndværkerforeningen.

Mandag 8. oktober

Der afholdes en konference over emnet »Dollaren og Danmark« i Musikhuset, arrangeret af Jydsk Erhvervsklub og med deltagelse af finansminister Palle Simonsen og (pr. satellit) nobelpristageren, professor Milton Friedman, San Francisco.

Coasteren »Militence« af Rochester, der skal sejle kul til England, rammes af blokade i Århus Havn, iværksat af støttekomiteen for de strejkende kulminearbejdere.

Den fredede Harlev Præstegård hærger af brand. En af de tre bindings-

3. oktober behandler byrådet den mest omfattende nybygnings- og sanerings sag nogensinde i Århus. Projektet omfatter karreen Nørregade, Nørreport, Studsgade og Paradisgade og vil betyde en investering på omkring 60 mill. kr.
(Foto: Ib Hansen).

værkslænger brænder ned, og stuehusets tagkonstruktion bliver ødelagt.

Tirsdag 9. oktober

En gruppe kommunale embedsmænd fra forskellige magistratsafdelinger og en enkelt fra Århus Amt (amtskommunaldirektør C.A. Christesen) rejser under ledelse af rådmand Bjarne Ørum på en 11 dages tur til USA. Formålet er at studere anvendelse af EDB i den kommunale forvaltning.

1984

Onsdag 10. oktober

Blokaden af den engelske coaster »Milintence« hæves ved politiets hjælp, og skibet afgår til England med 1300 tons kul.

Arkitektstuderende Lene Rahbek Pedersen, Århus, har vundet første præmie i en konkurrence om ungdomsboliger, udskrevet af Laboratoriet for Boligbyggeri. Projektet bliver vist i fuld størrelse på en boligudstilling i Bella-Centret til foråret.

Torsdag 11. oktober

De Danske Landboforeninger holder delegeretmøde i Vejby-Risskov-Hallen med deltagelse af landbrugsminister Niels Anker Kofoed og økonomiminister Anders Andersen. Formanden Hans O. Kjeldsen giver udtryk for optimisme på grund af den gode høst. Landmændenes indtægt vil i år svare til en typisk lønmodtagerløn.

Den franske filosof og forfatter André Glucksmann holder forelæsning på Århus Universitet om sin nylig udkomne bog »Svimmelhedens styrke«.

Fredag 12. oktober

Den nyvalgte formand for partiet Venstre, udenrigsminister Uffe Elle-mann Jensen, taler på et offentligt møde i Sabro Kro.

Forhistorisk Museum på Moesgård åbner udstillingen »Fremmed for hvem?« om danskes forhold til indvandrere og til fremmede kulturer, belyst ved særudstillinger og arrangementer af forskellig art fra Indien, Pakistan og Bangladesh.

Lørdag 13. oktober

Det meddeles, at Kosmorama er solgt til aktieselskabet City Center Skt. Clemens, der har planer om at nedrive biografen og i stedet opføre et forretningscenter med specialbutikker omkring et overdækket torv.

Aage Bruun Jespersens bronzefigur »Hømemor« afsløres af borgmester Thorkild Simonsen ved hjørnet af Frederiksgade og Østergade. Det er en gave til byen fra købmand Arne Raahauge i anledning af forretningens 25 års jubilæum.

Søndag 14. oktober

Som start på en »husuge«, arrangeret af byens aktivitets- og beboerhuse, genopliver Huset traditionen med roture op ad åen. Man kan leje en kano for en time ad gangen.

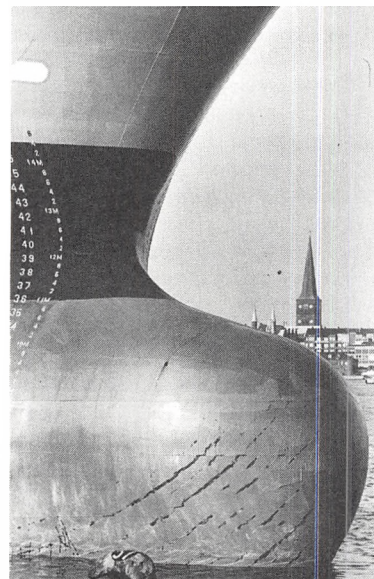
Mandag 15. oktober

I Jydsk Teknologisk Institut åbner en udstilling af mikroelektronik, arrangeret af Teknologirådet og med bidrag af en virksomhed fra hvert af landets amter. Det lokale indslag er en fugtighedsmåler fra Kamstrup-Metro i Åbyhøj.

Tirsdag 16. oktober

Brandvæsenet kaldes til tre formentlig påsatte brande på Trøjborg, en i en villa ved Dronning Margrethes Vej og to i Tordenskjoldsgade.

Arkitektskolen i Århus modtager 30.000 kr. fra Carlsbergs mindelegat for brygger J.C. Jacobsen. Pengene er allerede brugt til konservering af en samling tegninger og billeder, som

Produkt-tankskibet »A. P. Møller«, der i midten af oktober besøger Århus for den sidste finpudsning, er forsynet med en såkaldt bulb-støvn, hvis størrelse vækker opmærksomhed. (Foto: Preben Hupfeld).

skolen har fået fra arkitekt Hack Kampmanns familie.

Torsdag 18. oktober

I en grusgrav ved Teglbakken i Skåde synker to drenge på 11 og 9 år ned i mudderet og sidder fast næsten halvanden time, før de hjælpes fri af Falck.

Fredag 19. oktober

I Kunstbygningen er der fernisering på en udstilling af kunstnersammen-slutningen Decembristerne, omfat-

tende bl.a. 14 billeder af den i fjor afdøde maler Mogens Zieler.

Lørdag 20. oktober

Som afslutning på »husugen« afholdes et »hustræf« af ca. 200 repræsentanter for beboerhuse og aktivitets-huse fra hele landet. Der arrangeres besøg i flere af byens beboerhuse, og i Huset er der plenumdebat om husavisser, videofilm og andre fælles projekter.

Weekenden byder på to store udstillinger: I Vejlbj-Risskov-Hallen er det Danmarks Fjerkråvlerforenings Århuskreds, der præsenterer det bedste inden for raceavl, og i Marselisborg-Hallen udstiller Fuglevennerne i Århus 1000 tropefugle.

Tirsdag 23. oktober

I anledning af Hovedbibliotekets 50 års jubilæum åbnes i Kommune Information udstillingen »Det moderne folkebibliotek kom til Århus« af rådmænd Thorkild Ibsen.

Onsdag 24. oktober

Restaurant Tropicana, tidligere Restaurant Århus-Hallen eller Tarrantella, bliver helt raseret af en natlig brand, der breder sig til Århus-Hallen og medfører store ødelæggelser. De tilstødende biografteatre er nogenlunde uskadede, og det samme gælder Postvæsenets brevsorteringscentral.

Formanden for Sømændenes Forbund Preben Møller Hansen taler i Café Ricks for sine ideer om en samling af alle landets transportarbejdere

i ét forbund. Han retter voldsomme angreb mod de politiske partier, pressen, erhvervslivet og fagbevægelsen.

Torsdag 25. oktober

Fhv. statsminister Anker Jørgensen og forbundsformand Hardy Hansen taler ved et møde i Kongreshuset, arrangeret af Socialdemokratiet og Fællesorganisationen i Århus Amt. De advarer begge regeringen mod at fremprovokere en omfattende konflikt til foråret i forbindelse med overenskomstforhandlingerne.

Fredag 26. oktober

På Risvangen Stadion indvier rådmænd Thorkild Ibsen et nyt klubhus med omklædningsrum, mødelokaler,

Hver måned checker buskontrollørerne ca. 180.000 billetter/kort og afslører op mod 1800 »sorte« passagerer. Men det er et hårdt job, og af de oprindelige 24 fra starten i 1980, er kun 7 tilbage. Man er nået til tjenestenummer 68. (Foto: Dan Jakobsen).

kiosk og cafeteria. Banerne har siden 1970 været benyttet af idrætsklubben Århus Fremad.

Lørdag 27. oktober

Folkeoptøget for fred, der i år demonstrerer for et atomvåbenfrit Norden, samler kun ca. 10.000 deltagere mod i fjor ca. 25.000. Optøget, der er arrangeret af Fredssamarbejdet i Århus og Arbejdernes Fællesorganisation, udgår fra Universitetsparken og slutter

1984

på Rådhuspladsen, hvor det modtages af borgmester Thorkild Simonsen.

Den sociale døgnvagt, der kan hjælpe med råd og vejledning uden for områdekontorernes åbningstider, begynder sin virksomhed i Frederiks Allé 42-44.

I Rådhushallen er der fernisering på Å-udstillingen, der i år er bygget over temaet »Nyt landskab«. 22 kunstnere deltager, og der er livligt salg til fonds, kommuner, museer, pengeinstitutter og private.

Søndag 28. oktober

Den lokale kanal ATV gennemfører en sammenhængende TV-udsendelse på 57 timer og opnår derved at komme i Guinness Rekordbog. Borgmester Thorkild Simonsen møder op og lover at arbejde for kommunal støtte.

Borgmester Thorkild Simonsen taler i Café Ricks over emnet »Kultur, økonomi, Århus« og slår et slag for Århus som kulturcentrum for Jylland, måske for hele landet.

Mandag 29. oktober

På et møde i magistraten besluttes det at sige nej tak til indenrigsministerens forslag om at etablere sig som »frikommune«. Man ønsker nok større selvstændighed, men også bedre økonomiske muligheder.

Århus Kommunes Biblioteker fejrer 50 års jubilæum med en række arrangementer. Der holdes reception i Ho-

vedbiblioteket, hvor der om søndagen har været »åbent hus« med besøg bag reolerne. Sammesteds vises udstillingen »Århus Folkebibliotek 50 år«, og om aftenen taler fhv. statsminister Anker Jørgensen over emnet »Folkebiblioteket – folkets bibliotek«. Børneoptøget »bogormen« optræder i dagene før og efter jubilæet flere steder i Århusområdet.

I et offentligt møde på Århus Universitet taler lektor Pil Dahlerup om sin disputats »Det moderne gennembruds kvinder«.

Onsdag 31. oktober

Det nye indiske havundersøgelseskib »Sagar Sampada« bliver navngivet på Dannebrog Værft af den indiske ambassadør M. Bhalla. Ceremonien er alvorlig og stærkt forenklet efter mordet på premierminister Indira Gandhi.

I Byrådets møde vedtages saneringsplaner for kvartererne Nørreport-Nørregade-Paradisgade, Graven-Volden-Rosensgade-Mejlgade og Sjællandsgade-Anholtsgade-Norsgade-Fanøgade.

November

Torsdag 1. november

Fulgt af 6 førende erhvervsfolk rejser byens borgmester og to rådmænd til

Kina for at indlede et århusiansk fremstød i landet.

Fredag 2. november

Ved retten i Århus idømmes en kvinde 14 dagbøder á 70 kr. for at have brugt vold over for en butikskontrollant, der greb hende i tyveri af et glas vitaminpiller. For tyveriet fik hun en advarsel.

Lørdag 3. november

Politiet har haft held til at afsløre en serie tyverier begået af børn og unge med forældre som hælere. Af de 34 implicerede er 20 under 15 år, et par stykker er kun en halv snes år gamle.

Brabrand Pensionistkor afholder offentlig koncert i Musikhusets lille sal sammen med et sangkor og et musikkorps fra Norge, som koret fik kontakt med på sin 10 års jubilæumsrejse i foråret.

Værtshuset »Æsken« skænker sidste års overskud, ca. 40.000 kr. til en halv snes århusianske græsrodsbevægelser.

Mandag 5. november

70 demonstranter omringer arbejdsminister Grethe Fenger Møller, da hun ankommer til et møde på Arbejdsformidlingens kontor. De besætter mødelokalet i 20 minutter, hvorefter de trækker sig tilbage.

Århus Taxa indleder et samarbejde med SAS om transport til en fast pris til Tirstrup Lufthavn. Taxatransporten inkluderes i flybilletten. De lokale vognmænd på Djursland etablerer en

blokade af lufthavnen og kræver aften ændret.

Onsdag 7. november

Plakatindsamleren, kunstmaler Peder Stougaard, indleder en international kampagne for at øge sin samling, der nu rummer 30.000 plakater. Målet er et plakatmuseum.

Torsdag 8. november

Den Danske Bank har så stor tilslutning til sit iværksætterkursus, at det må tredobles.

Århus Politi foretager sin fjerde og sidste store razzia i denne omgang. 3.137 biler bliver stoppet, heraf har 284 lygtefejl. De få fejl betegnes som meget fint.

Rådmand Thorkild Ibsen ansøger byrådet om 900.000 kr. til en analyse

af biblioteksvæsenet, som nu i flere år har været stærkt trængt rent økonomisk. 1 mill kr. er allerede bevilget til en fornyelse af bogbestanden.

Lørdag 10. november

En selvbestaltet privat gruppe har spurgt 350 strøggængere, hvad der burde gøres bedre på Strøget. Meningerne var meget delte, men et meget stort antal efterlyste bedre orden og større renlighed.

Søndag 11. november

Kun 54 % af byens bilister bruger sikkerhedsseler, og Trafiksikkerhedsudvalget sætter nu ind på at forøge anvendelsen af seler.

Mandag 12. november

På Katedralskolen opsættes en mindeplade for nobelpristageren, fysiologen August Krogh, der har været elev

Queens Garden er navnet på vinterhave-restauranten i det gennemmoderniserede Hotel Royal, der slog portene op den 1. november og dermed gav en hårdt tiltrængt forøgelse af hotelsejere i Århus.
(Foto: Jørn Timm).

på skolen. Tavlen er bekostet af skolens venneforening.

Onsdag 14. november

På Risskov Amtsgymnasium opfører Das württembergische Staatstheater i Stuttgart »Lessings Nathan der Weise«. Det tyske Kulturinstitut står bag arrangementet.

Til en stilling som klarinettist ved Århus Symfoniorkester har meldt sig 41 ansøgere.

Byrådet bevilger 147.000 kr. til byens tre lokalradioer til dækning af musikafgifterne til Gramex og Koda.

1984

Torsdag 15. november

I Ridehuset samles et par tusinde for at modtage årets nye Beaujolais-vin fra Frankrig. Alle byens restauranter har stort rykind af folk, der straks vil smage Beaujolais Primeur'en 1984.

Fredag 16. november

En storm med vindstyrke 9 hærger Århus-området et par døgn, men der meldes ikke om større skader eller ulykker på grund af den stærke blæst. Værst går det en kutter, der er under ombygning: den ligger nu på havnens bund.

Lørdag 17. november

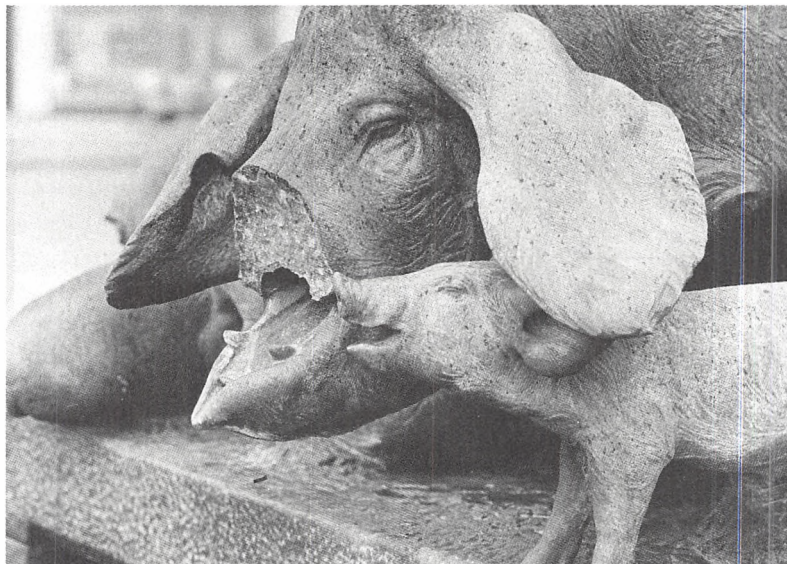
200 århusianere har sluttet sig sammen for med egne private midler at etablere et nyt center til fritidssamfundet. Der er planer fremme om enten at købe eget kulturhus eller leje en passende kommunal ejendom til de planlagte initiativer.

Søndag 18. november

En selvbestaltet gruppe, der kalder sig Brabrand Sø-gruppen, og som bl.a. består af Brabrand-Åby Jagt- og Fiskeriforening og Østjysk biologisk Forening, klager til Miljøstyrelsen over den langsommelighed, de mener der karakteriserer Århus Kommune i dens arbejde for at undgå ødelæggelsen af Brabrand Sø.

Mandag 19. november

Det århusianske lokal-TV vil fra nytår blive finansieret af A-pressen med 2 mill. kr. Hermed slutter mange forhandlinger om en kommunal støtte til driften, som medarbejderne hellere

havde set, da de ønsker at stå helt frit politisk.

AOF er kommet i økonomiske vanskeligheder, og det trækker op til en fällit.

Tirsdag 20. november

Trøjborg Fredsgruppe har på et par måneder indsamlet ca. 2.000 underskrifter på spørgsmålet om et atomvåbenfrit Trøjborg.

Onsdag 21. november

Det lysner langsomt for den kommunale dagplejeordning: i øjeblikket står »kun« 1267 børn på venteliste mod 1388 for et år siden.

Amtsrådsmedlem Ellen Margrethe Skou kræver en redegørelse af Århus

Grisebrønden øver en magnetisk tiltrækning på hærværksmænd, der ynder at slå trynen af den store gris. Denne gang, natten til den 27. november og 3 måneder siden sidst, var det en beruset ung mand der overfaldt det sagesløse dyr.

(Foto: Dan Jakobsen).

Kommunehospital for salget af fostre og moderkager fra aborter og fødsler. Handlen foregår med et lægevidenskabeligt laboratorium i Frankrig.

Torsdag 22. november

Rådmand Thorkild Ibsen foreslår byrådet at søge dispensation fra reglerne om kommunal drift af institutioner for forsøgsvis at få lejlighed til at give Musikhuset selvstyre med henblik på en stabilisering af de økonomiske forhold.

Freitag 23. november

I Hafnia-arkaden, den tidligere biograf Regina, åbnes 18 små butikker.

JTAS' nye digital-central bryder sammen, så det i et par formiddagstimer er umuligt at ringe byen op udefra.

Den kommende sæson i Tivoli Friheden planlægges allerede: Fritids- og Kulturforvaltningen vil bruge fire mill. kr. til fornyelser og håber på 60.000 flere besøgende end i sidste sæson.

Lørdag 24. november

To ud af tre århusianere mellem 65 og 75 år har tandprotese. Et forsøg med gratis tandpleje til 600 plejehjemsbeboere sættes i gang til nytår for at bedre forholdene fremover.

Af frygt for en gasekspllosion bliver Oliehavnen i de tidlige morgentimer totalt afspærret og al skibstrafik standset, efter at 3.000 l autogas er sluppet ud af en beholder gennem en defekt ventil.

Søndag 25. november

Den kun 10 år gamle bebyggelse Bispehaven er nu i så dårlig stand, at reparationer til 23 mill. kr. er påkrævet. Heraf vil 12 mill. kr. alene gå til tagenes istandsættelse.

Ud af 10 århusianere ser kun én daglig det lokale TV, og syv lukker aldrig op for det.

Mandag 26. november

På AOFs kontor går bølgerne højt:

underskuddet er nu oppe på mere end 800.000 kr., og fire medarbejdere arbejder ihærdigt på at få fjernet både formanden og forretningsførereren.

Tirsdag 27. november

Ved påfyldning af benzin fra en tankvogn til en utæt jordtank slipper der ca. 10.000 l benzin ud i Skæring. Faren for en eksplosion er så stor, at skolens børn sendes hjem, store områder afspærres og alle beboere advares mod brug af elektriske installationer og åben ild.

Byens 40 teatergrupper stifter foreningen Teatersamvirket i Århus, der skal virke for et bedre samarbejde både på det økonomiske og det kunstneriske område.

Onsdag 28. november

Direktøren for Århus kommunale Værker, Kaj Armann, anmeldes til politiet af Komiteen til Ytringsfrihedens Værn. Han har indrømmet at have brugt det kommunale edb-register til at skaffe sig oplysninger om læserbrevsskribenter, der har kritiseret hans embedsførelse. Politimesteren afviser dog sagen som ikke værende strafbar.

Torsdag 29. november

Godsomsætningen på Århus Havn passerer inden nytår 5 mill. tons, og antallet af containere er oppe på 165.000. Nettooverskuddet skønnes at blive ca. 17 mill. kr., hvilket er dobbelt så meget som sidste år.

Også i år vil Musikhusets restaurations give underskud. Trods en omsæt-

ning på 6 mill. kr. er underskuddet på ca. 750.000 kr. Sidste år var det oppe på 1,2 mill. kr.

På AOFs repræsentantskabsmøde væltes hele den nuværende bestyrelse med 82 for og kun 11 imod. AOFs Landsforbund overtager midlertidigt ledelsen, indtil en ny bestyrelse vælges.

Freitag 30. november

Efter 58 års handel med tobak lukker forretningen Million i Vestergade. Huset skal restaureres for 1 mill. kr., og det har de nuværende ejere ikke mod på at binde an med.

En ung mand afleverer anonymt den savnede tryne (se billede) til Aarhus Stiftstidende og beklager, at han i fuldskab har ødelagt Grisebrønden.

December

Lørdag 1. december

På Århus Nærbane indrettes billetautomater i togene til salg af både DSB-billetter og kort til kørsel inden for takst-samarbejdet med Århus Sporveje. Der er anskaffet automater for 2 mill. kr., men der spares i fremtiden 8 togførere.

Søndag 2. december

Entertaineren Jesper Klein optræder

1984

i Musikhuset sammen med Århus Symfoniorkester i en humoristisk koncert til støtte for indsamlingsprojektet »Afrika sulter«.

Mandag 3. december

Den olieforurening, der i de sidste uger har ramt de danske farvande efter grundstødning af et marokkansk kemikalieskib nord for Fyns Hoved, har nu nået Århusbugten. Ca. 2 tons olie driver i land på Vejlby Fed og må fjernes af Falcks Redningskorps.

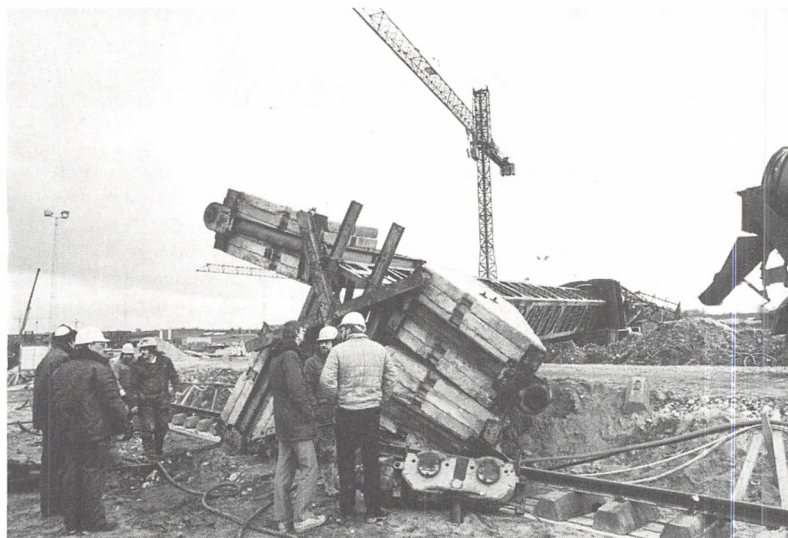
På en generalforsamling i Århus Handelstands- og Industriforening erklærer formanden, grosserer N.C. Nielsen, sig som modstander af planerne om et storcenter i Hasselager med tilhørende ny Århus-Hal. Borgmester Thorkild Simonsen oplyser, at ifølge den nye kommuneplan findes der ikke mere B-centre, samt at et kongrescenter bør ligge så nær Århus City som muligt.

Tirsdag 4. december

Arkitektgruppen i Århus vinder sammen med ingeniørfirmaerne Viggo Michaelsen og Højgaard & Schultz første præmie på 100.000 kr. i Boligministeriets konkurrence om etagebyggeri.

Onsdag 5. december

Den norske trailer-færge »Seadrake« begynder farten mellem Århus og Kalundborg efter 14 dages forsinkelse, der skyldes strid om bemanning og losning. DSB har nu indgået overenskomst med Sømændenes Forbund og Havnearbejdernes Fagforening om disse problemer.

Torsdag 6. december

På et møde på Frederikshøj Kro, arrangeret af Eksportklubben Østjylland, foreslås oprettelse af en Århus-filial af udenrigstjenesten. Ambassadør Bent Haakonsen, leder af Udenrigsministeriets handelsafdeling, lover at virke for sagen.

Fredag 7. december

Sæsonens første store dag for julefrokoster er præget af slagsmål, hærværk og husspektakler. Der anholdes 18 berusede voldsmand og 5 spiritusbilister i Århusområdet.

Lørdag 8. december

Romersk-Katolsk Kirke i Ryesgade, der har været lukket siden pinse, genindvies ved en børnegudstjeneste. Af nyt inventar kan nævnes et alter udført af præsten Adolf Meister.

Inden den høje byggekran vælter, når kranføreren på under et halvt minut at kravle ud af kabinen og 14 meter ned til jorden. Årsagen til ulykken er formentlig at kranens ene hjulpar falder af.
(Foto: Dan Jacobsen).

Foreningen Greenpeace demonstrerer på Bispetorvet mod syrerregn og skovdød ved at fremvise forkrøblede juletræer, hentet fra forskellige skove i Jylland.

Søndag 9. december

Skjoldhøj Kirke, der er tegnet af arkitekterne Friis & Moltke, indvies af biskop Herluf Eriksen og præsterne ved Brabrand Kirke i overværelse af stiftamtmand Leif Groth.

På Katedralskolen afsløres en mindeplade over den kendte ingeniør, indu-

strileder og direktør for Polyteknisk læreanstalt G. A. Hagemann, der i 1859 tog præliminæreksamen fra skolen.

Mandag 10. december

Århus Amtsråd sender en kalender til alle husstande i amtet, i alt ca. 250.000, med oplysninger om amtskommunens forskellige institutioner og aktiviteter.

Tirsdag 11. december

I et 2 dages møde i Byrådet bemyndiges Borgmesterens afdeling og Magistratens 5. afdeling til at optage et lån på 396 mill. kr. i Den Europæiske Investeringsbank i forbindelse med finansieringen af Varmeplan Århus.

Den kommende ledelsesstruktur for Tivoli Friheden bliver fastlagt. Scenemester Leo Belli ansættes som tivolichef og fuldmægtig Lars Lyngsdal som administrativ leder.

Onsdag 12. december

Det meddeles, at DSB definitivt har opgivet at benytte godsfergen »Seadrake« på ruten Århus-Kalundborg på grund af svigtende kundetilgang.

Torsdag 13. december

Der afholdes et protestmøde på Rådhuspladsen med ca. 5000 deltagere mod finansloven og dens »overgreb på de langtidsledige og forringelse af A-kassesystemet«. Mødet er indkaldt af Arbejdernes Fællesorganisation, Fællesrådet for Tjenestemænd og Funktionærer og Akademikernes Centralorganisation. Blandt talerne er Ove Peitersen fra Byggefagernes

Samvirke, der retter hårde angreb på »regeringen og dens radikale lejesvende«. Trods indkaldelsens forbehold, at der ikke må strejkes, holder 60 daginstitutioner lukket hele dagen og resten fra kl. 12, og der er arbejdsnedlæggelser på Århus Oliefabrik, FDBs fabrikker og Danfoss i Viby.

Fredag 14. december

En 29-årig udlænding truer kassereeren i Låne- og Sparekassen for Offentligt Ansatte i Ryesgade til at udlevere 35.000 kr. Han anholdes kort efter på Rådhuspladsen.

Som led i kampagnen »Læg dig i sikkerhedsselen« har Trafiksikkerhedsudvalget for Århus Kommune ophängt en bil 8 m over Åboulevarden ved Skt. Clemens Bro. Indskriften »8 m = 40 km/t« skal tydeliggøre følgerne af en påkørsel for trafikanterne.

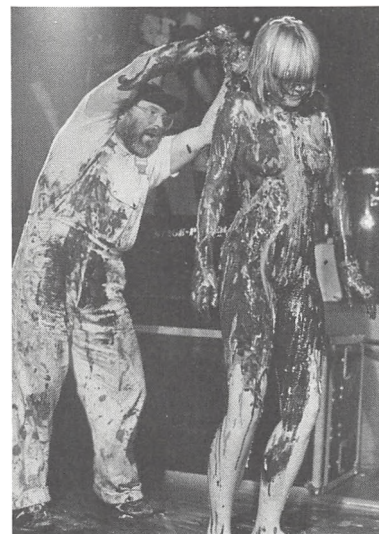
Lørdag 15. december

På initiativ af borgmester Thorkild Simonsen kræver 36 fremtrædende personligheder fra hele landet i et åbent brev til statsminister Poul Schlüter og fhv. statsminister Anker Jørgensen, at der omgående tages skridt til et landsdækkende TV 2.

Ved en reception i Musikhuset tager byen afsked med teaterdirektør Otto Hallstrøm, der i en årrække har virket som direktør for Den Jyske Opera og generalsekretær for Århus Festuge.

Mandag 17. december

På initiativ af den århusianske Y's Men's Club har tegnerne Sven og Alan Havsteen Mikkelsen udført en

Jens Jørgen Thorsen accepterer middelmådighedens princip og nøjes med det næstbedste, da han overmaler to nøgne piger til musik fra en pladespiller. Levende musik ville give en helt anden ramme. Begivenheden optages 16. december til ATVs rockkanalens nytårsshow. (Foto: Søren Holm).

serie lokale julemærker med motiver fra Århus Domkirke.

Tirsdag 18. december

Det meddeles, at H-Color (Hammerschmidt Foto) har købt fotolaboratoriet ACS Kvalitetsfoto i Glostrup og dermed er landsdækkende inden for smallfilm, farvefilm, dias og papirbilleder.

Onsdag 19. december

Den 69-årige svensker, der 29. august dræbte en ung mand med knivstik på

1984

Hovedbanegården, idømmes ved By- og Herredsretten et års fængsel, der skal afsones i Sverige.

En regnskabschef i et århusiansk bageri melder sig til politiet og tilstår at have bedraget sit firma for ca. 700.000 kr. Pengene er brugt til spil.

Torsdag 20. december

På Rådhuset holdes et møde, arrangeret af Erhvervskontaktudvalget, med 26 repræsentanter fra kommunen, amtet, de vigtigste læreanstalter, erhvervsvirksomheder og pengeinstitutter, om projektering af en såkaldt forskerpark i Århus. Der er reserveret en grund til projektet ved Randersvej.

Vognmændene klager over lang ventetid ved containerterminalen i Århus Havn. Der er tale om køer på op til 40 lastbiler. Århus Stevedore-Kompagni søger at afhjælpe ventetiden ved at etablere flere indkørselsbaner.

Fredag 21. december

Det meddeles, at anpartselskabet Kanal A træder i likvidation fra nytår og overtages af Dan-TV, der er et selskab under A-pressen.

Søndag 23. december

To unge mænd holder indehaveren af Træskoboden i Knudrisgade op med en pistol og røver indholdet af kassen, der dog kun rummer 2.900 kr.

Mandag 24. december

Julegudstjenesten i TV er i år henlagt til Christianskirken i Århus, men må gennemføres uden musik på grund af en sprunget sikring i kirkens orgel.

Tirsdag 25. december

Politiet meddeler, at der juleaften er begået 14 indbrud i Århus, 7 i forretninger og 7 i private hjem.

Torsdag 27. december

Der demonstreres over hele landet mod Sovjetunionens besættelse af Afghanistan. I Århus er der kun knap 200 deltagere i marchen fra Klostersortet til Rådhuspladsen. Blandt talerne er folketingsmændene Bernhard Baunsgaard og Jens Thoft, tidligere folketingsmand Ib Christensen og borgmester Thorkild Simonsen.

Et århusiansk bilfirma idømmes ved By- og Herredsretten en erstatning på 10.000 kr. for levering af en lastbil, der tabte baghjulene tre gange i løbet af en uge.

Selv om Århus Havn er blevet hædret som en effektiv og dygtig havn, er vognmændene utilfredse med at skulle holde i kø op til 2 timer ved containerhavnen; forbedres forholdene ikke overvejer de en boycott af havnen.
(Foto: Jørn Timm).

Fredag 28. december

En ung mand truer kassereren i Den Danske Banks afdeling ved Nørreport til at udlevere 5000 kr. Røveren, der er patient på Psykiatrisk Hospital, anholdes efter en kort udflugt til Samsø.

Mandag 31. december

Århus oplever den fredeligste nytårs-aften i mange år. Et kraftigt snefald har været medvirkende, men måske også de indtrængende advarsler i medierne mod misbrug af fyrværkeri. Ingen af hospitalerne melder således om øjenskader eller forbrændinger.

Da lyntogene kom

Hvert år var der udflugt for eleverne i Fjordsgades Skole. I 1935 – eller 36 – begyndte udflugten på den sædvanlige måde. Alle samledes i skolegården lidt før kl. 8 og formerede roder, drengeklasser og pigeklasser hver for sig. Man sang: Den signede dag med fryd vi ser. Med fanen og et hornorkester i spidsen drejede skolen ud fra porten og begyndte marchen mod banegården. Overlæreren – skoleinspektøren – gik forrest lidt ved siden af kolonnen, længere nede var lærerne fordelt langs kolonnens sider; med mellemrum kom der formaninger om at holde takten.

Alt så ud som det havde gjort i årtier. Men alle vidste, at i år var målet ikke Skanderborg, men Lillebæltsbroen. Og dagen før havde overlæreren ved morgensangen blandt sine talrige formaninger også på det bestemteste sagt, at når der lød tre korte fløjtestød efterfulgt af et langt, skulle man samles på pladsen neden for broen, for da ville lyntoget køre over. Når vi så dette, burde vi tænke på, at selv om vi var et lille folk, så kunne dog dansk snilde skabe beundring ude i verden.

Begge dele – lyntogene og Lillebæltsbroen – var en national begivenhed for halvtreds år siden. Broen var blevet indviet og de røde tog var begyndt at køre i 1935, og så må man ikke glemme, at lyntogenes maskiner og boggyer var bygget hos Frichs i

Århus, at halvdelen af lyntogspersonalet var stationeret i Århus, at lyntoget Østjyden havde endestation i Århus, at rejsetiden mellem København og Århus var nedsat fra 7½ time til ca. 4½ time. Det var Århus, og det var fremskridt. Der var også bekymrede røster. Manufakturhandler Wilhelm Kloster på Søndergade mente dog, at selv om den korte rejsetid kunne betyde, at enkelte af byens fruer nu ville søge til Illum i København, så ville de dog nok snart vende tilbage til at gøre deres indkøb i Århus, hvor de handlende kendte den enkeltes smag og ønsker.

Lyntogene – den største reform i jernbanedriften siden dens indførelse – var ikke resultatet af mange års forberedelse eller forudgående udvalgsarbejde. Som så mange af disse års reformer skyldes deres tilblivelse alene generaldirektør P. Knutzen. Konkurrencen fra den stigende bilisme blev stedse mere hård. Da man i 1920'erne planlagde Lillebæltsbroen, var den oprindelige tanke, at den kun skulle være en jernbanebro. Derved ville man spare megen tid, mens bilerne ikke fik nogen gevinst. Da man begyndte at bygge, kom vejbroen alligevel med, og dermed var jernbanernes fordel tabt. Så var det Storebælt, der var den store belastning. Her kunne bilerne køre direkte om bord og fra borde på færgerne, mens togene blev sinkede af omstigning i Nyborg og Korsør; kun nattogenes sovevogne og enkelte andre vogne blev overført og kun efter en langsommelig rangering i de to overfartsbyer.

Dette problem optog P. Knutzens tanker, da han i 1933 holdt ferie ved Vesterhavet. En dag kom løsningen: Ved at samle to motorvogne med

en personvogn imellem fik man et tog, der kunne køre direkte på og fra færgeren uden omstigning og uden rangering. Ved at overgå til motorvogne ville man også kunne nå op på en maksimumsfart på 120 km og en gennemsnitlig rejsetid på 100 km. En sådan hastighed kunne damptogene ikke klare i det bakkede Østjylland.

Knutzen afbrød ferien, rejste til København, og fik ministerens godkendelse af planerne. Nu skulle statsbanernes embedsmænd sammen med Frichs i Århus og Scandia i Randers arbejde videre med tanken. Allerede 31. oktober var alt undersøgt og planlagt. Sagen blev samme formiddag forelagt i et ministermøde; da Stauning hørte, at man skulle kunne komme til Århus på 4 $\frac{1}{2}$ time, var hans kommentar: Det er løgn. På et efterfølgende pressemøde var der jubel, og journalisterne råbte bravo.

Nu skulle der handles. De nye tog skulle tegnes og beregnes. Der skulle laves om på køreplaner – ændringen var så gennemgribende, at man ikke blot kunne nøjes med korrektioner på de eksisterende. Endelig skulle der skaffes personale; en forudsætning var nemlig, at selv ret omfattende reparationer skulle kunne klares undervejs. Det sidste klarede man ved, at der i Århus og København blev samlet to personalegrupper sammensat af de folk, der i de seneste år havde opnået de bedste resultater på Jernbaneskolens maskinlinie.

Togene, i alt fire, blev bestilt hos Frichs og Scandia. De blev lovet færdig til maj 1935, og blev det efter forceret arbejde, der blev fulgt med største opmærksomhed over hele landet. Togene var trevogns med passagerplads i de to lokomotiv-

Lyntoget rangeres over Frichs-broen i januar 1935. Det var nu færdigt fra Scandia, og maskineriet skulle færdigmonteres hos Frichs; toget skubbes frem af en rangermaskine. Billedet er taget fra Åbyhøjsiden. Ringgaden og Ringgadebroen er endnu ikke anlagt – det skete først 1936-38.

vogne og i den midterste passagervogn; i alt var der 168 pladser, 36 på førsteklasse og 132 på fællesklasse. Den sidste betegnelse var udgangen på mange års stridigheder, hvor man navnlig fra socialdemokratisk side havde krævet de tre klasser – 1., 2. og 3. klasse – afskaffet til fordel for en enhedsklasse. Resultatet var, at 2. og 3. klasse blev slået sammen til fællesklasse og 1. kl. bevaret i trafikken mellem landsdelene og i forbindelser med udlandet. Den nye fællesklasse i lyntogene fik et udstyr, der med mørkeblå læderpladser i elegance oversteg de tidligere 1. klasse-kupeers udstyr.

Som noget nyt fik alle pladser numre. Der

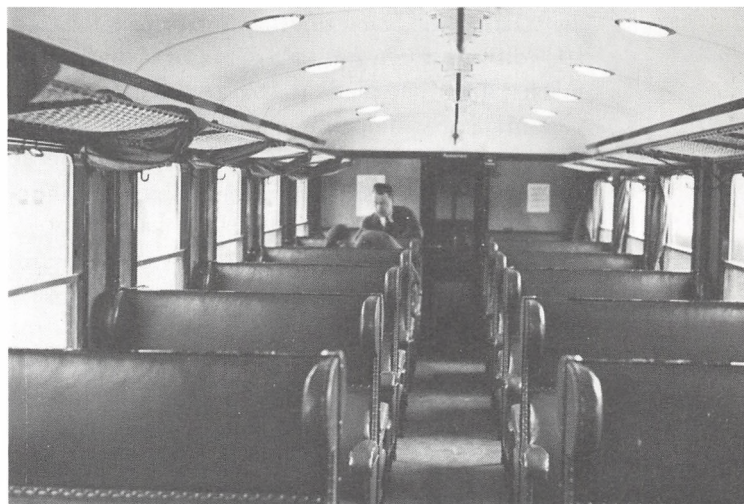
kunne bestilles plads forud, og togbetjentene kontrollerede pladsbilletterne allerede ude på perronen.

I foråret 1935 blev togene, røde og strømledede prøvekørt, og alt var klar til igangsætning ved køreplansskiftet 15. maj. Dagen før blev Lillebæltsbroen indviet, og lyntogene taget i brug til transport af gæsterne.

Indvielsen af broen var en europæisk begivenhed. En lang række radiofonier og ugerevyselskaber optog lyd og billeder, og gæsterne, bl.a. med diplomater fra alle lande, rigsdagen, de højeste embedsmænd og kongehusets prinser, kom til Middelfart i de nye lyntog og mødtes her med jyske og fynske embedsmænd og borgmestre. Blandt de trekantede fjerbuskhatte, de blanke høje hatte, ordner og guldsmykkede uniformer bemærkede aviserne borgmester H.P. Christensen fra Århus; han var iført bowlerhat og lysegrå støvfrakke. Broen blev indviet, kongen talte, lyntoget sprængte silkesnoren, og de 35.000 tilskuere jublede.

Næste dag var den første ordinære rejsedag under den nye køreplan, og nu kom lyntoget til Århus. Her var der ikke fest, men kun festlig stemning og tæt besat af folk både på perronen og på Bruunbros åbne side – de sidste sparede også perronbilletten, der dengang skulle betales for at komme på perronen, hvis man ikke var rejsende.

Lyntoget var imidlertid 14 minutter forsinket ved ankomsten. Undervejs havde forsinkelsen været helt oppe på en halv time. Der var sket det, at betjeningen af den helt nye station i Fredericia var

Fra en af fællesklassesalonerne. Udstyret skal betragtes på baggrund af, at det først var i disse år, man endeligt udskiftede de smalle 3. classes kupeer med træbænke. Storrummet med de mange vinduer og den ubrudte lyse loftsflade gjorde et frisk og luftigt indtryk.

brudt sammen. Lyntoget derimod havde gjort sit, og op gennem Jylland havde det på lange strækninger kørt 135 km i timen.

Begejstringen fra maj 35 holdt sig. Statsbanernes popularitet havde været nede i en bølgedal i 1920'erne, men steg nu til højderne først og fremmest på grund af lyntogene, men også fordi andet materiel blev anskaffet. Da P. Knutzen blev generaldirektør i 1931 var det med pålæg om at skaffe en bedre økonomi. Man havde ventet, at det ville ske gennem besparelser; men han gjorde det ved det kunststykke at forøge indtægterne. Lyntogernes succes, der også i høj grad skyldtes deres

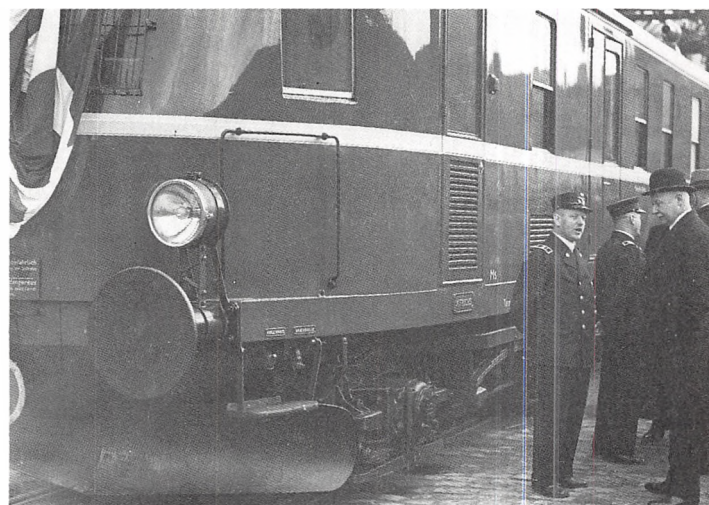
driftssikkerhed, blev fulgt op med anskaffelsen i 1937 af fire nye, nu 4-vogns tog også bygget på Frichs; de havde plads til 228 passagerer.

Samme år viste den nye ånd i DSB sig også på den store verdensudstilling i Paris. Statsbanerne besluttede sig til sammen med Frichs og Scandia at udstille et helt 4-vogns lyntog.

Toget startede fra København den 9. marts 1937. Ved afgang mødte repræsentanter for de tyske, belgiske og franske gesandtskaber – de lande toget skulle køre igennem. I dag kan man nok undre sig over, at det i den grad var en begivenhed; men det kan blot konstateres, at sådan var det. Og det fortsatte. I Aachen og Bruxelles mødte ledende jernbane- og industrifolk op for at beundre det nye danske tog. På selve verdensudstillingen var der i det trekvarte år, toget var udstillet, en lignende opmærksomhed om det. Ved afslutningen tilkendtes både DSB og Frichs den højeste pris. To andre Århusvirksomheder kom i øvrigt i samme klasse. Den ene var Frantz Hingelberg for sølvtøj og Sabroe for luftkonditioneringsanlæg.

For DSB var deltagelsen i udstillingen et prestigeanliggende, men også i høj grad en reklame for Danmark som turistland. For Frichs var der selvfølgelig også et prestigehensyn, men der var også forretningsmæssige realiteter. Mellem de to krige havde fabrikken en ikke ubetydelig eksport af diesellokomotiver og -tog. De lande, man afsatte til, var Siam, Estland, Finland, Frankrig, Sverige, Belgien, Holland, New Zealand og Spanien.

Lyntogene var Statsbanernes stolthed. Det var

Lyntoget i Paris, Verdensudstillingen 1937. Den ene af togets førere – L. H. Dybdahl, Århus – i samtale med den danske gesandt, minister Andreas Oldenburg.

også de første tog, der blev ramt af besættelsesårenes restriktioner. Allerede 29. november 1939 vedtoges det i et ministermøde på grund af minefaren at aflyse lyntogenes overførsel over Storebælt efter mørkets frembrud. Selve det, at beslutningen blev truffet i et ministermøde og ikke blot af generaldirektoratet, er et vidnesbyrd om lyntogenes nationale placering. Ikke lang tid efter måtte lyntogsdriften helt indstilles, da isen lukkede Storebælt, og med besættelsen ophørte lyntogskørselen helt.

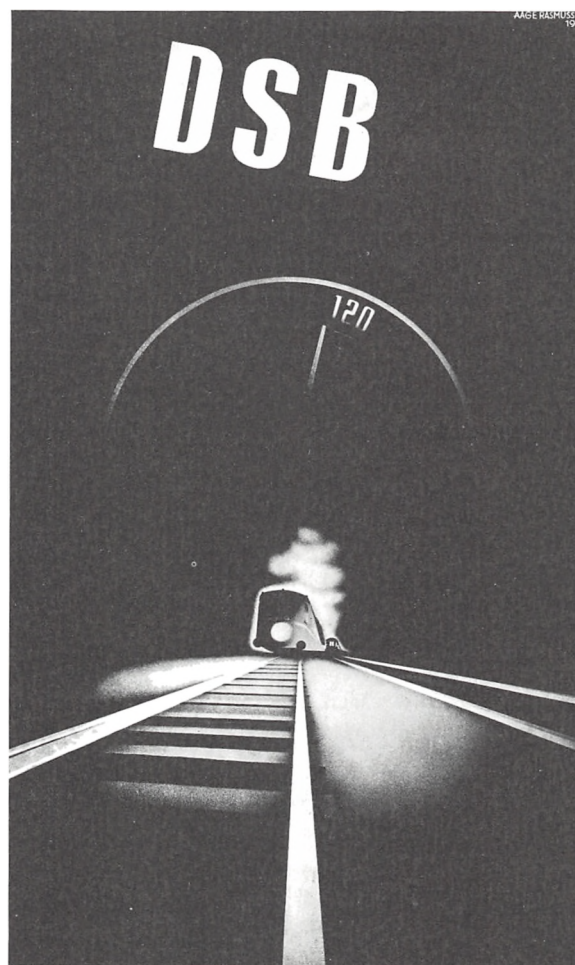
1945 kom lyntogene igen. Den næste snes år blev et højdepunkt i togenes historie, og de fik en særlig funktion i byens liv. Her mødtes nemlig, navnlig i toget fra København fredag aften, alle de, der traf beslutningerne i byen. Her var rigs-

dagsmændene, de ledende sagførere, stats- og kommunale embedsmænd og erhvervslivets spidser. Indtil Korsør skulle man lige slippe af, så fulgte de gule ærter på Storebæltsfærgen. Den socialdemokratiske folketingsmand Peter Jørgensen havde ellers ikke megen opbakning uden for sit parti; men her på færgen var han ofte den, der skar igennem, når det vanskelige spørgsmål – pandekager eller ikke pandekager bagefter – skulle afgøres. Landsretssagfører C. Holst-Knudsen var tit med i laget, mens broderen, landsretssagfører Viggo Holst-Knudsen, sad for sig selv ved et lille bord i hjørnet med en kop klar suppe med et glas sherry til. Var borgmestrene med, Sv. Unmack Larsen, senere Bernhardt Jensen, lagde de ofte en dæmper på selskabet, og uanset om det var blevet pandekager eller ej, fik Bernhardt Jensen altid i stedet en stor flødeskumskage.

Vel i Nyborg begyndte samtalen. Her var lejlighed til at tale om de kommende beslutninger og høre hinandens mening. Hvad der blev afgjort, når to eller tre ganske stille gik ud i sidegangen, er ikke registreret noget sted. Vigtige kilder til vigtige beslutninger i byens historie blev suget væk i lyntogets ventilationsanlæg.

Dette stykke Århus-historie døde ud i begyndelsen af 60'erne, udkonkurreret af flyruten fra Tirstrup. De mange skift og den korte tid har aldrig givet flyveren den samme politiske funktion. Da de nye lyntog kom i 1963 var det heller ikke Frichs, der byggede dem. Det var en tysk fabrik. Lyntogene ophørte med at være noget, der havde en særlig tilknytning til Århus.

V.D.

Lyntogsplakaten fra 1937. Den anses for en af de bedste og mest effektfulde, Statsbanerne har udsendt. Bunden er dybblå, toget rødt, skinner og speedometer lysende. Tegneren, Aage Rasmussen, har ladet den nye tid bruse frem af dampen fra et damptog, der anes til højre for lyntoget.

1500-årene skildres grænseforløbet således: »først lige øster fra den store sten som ligger ved Riigsbjerget og så til en eg, som kaldes Grims eg, og i Rigsgards bæk, og så følger skellet fornævnte bæk neder i havet. Og vester for den fornævnte sten, der ligger ved Riigbjerget og op ad det lagefald (dvs. skråning) til de to små høje, den søndre høj, og vester fra den fornævnte høj og til Kræmmersten og lige sønden for Kræmmersten og til Dronningsten og sønden fra Dronningsten og ned ad det lagefald ved Hasle Hage Ende og frem ad Medelsbjerg og så neder i havet.«

På baggrund af disse oplysninger er det naturligvis ikke muligt at rekonstruere dronning Margrethes grænsedragning med sikkerhed. Byhistorikeren J. Hoffmeyer, der har studeret disse forhold nøje, har i sin bog »Blade af Aarhus Bys Historie« fra 1904-11 skitseret bymarkens udstrækning som vist på nedenstående kort. Hoffmeyer angiver her efter bedste skøn nogle af kendemærkerne for dronningens ridt (Grims eg, Rubjerget, Kræmmerstenen m.v.), men kortet gengiver ikke bymarkens omfang i middelalderen. Vorrevangen og den såkaldte Kongens forte blev først givet til Århusborgerne, da Frederik den II i 1559 overdrog Vorregård til byen. Denne gård tilhørte i middelalderen netop kirken, men ved reformationen i 1536 overgik kirkens gods til kongen, og han kunne således få år efter videregive dette markområde til byen. Bortset fra denne overdragelse er der dog ikke noget der tyder på, at bymarkens udstrækning er blevet ændret væsentligt fra dronning Margrethes tid og indtil forrige århundrede.

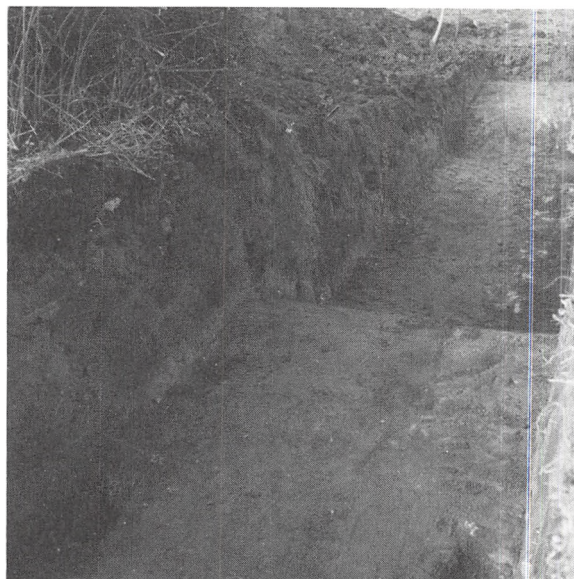

Diget vest for Randersvej, set fra nordøst. Midt i billedet anes jorddyngerne fra den arkæologiske udgravning.

Vender vi nu tilbage til det store jorddige ved Skejbs marker, har de nævnte forhold imidlertid visse konsekvenser. Når Hoffmeyer og andre byhistorikere er enige om, at Vorregårdens jorder først er blevet tilføjet bymarken i 1559, så har vort dige næppe noget at gøre med dronning Margrethe og hendes ridt, og i virkeligheden kan man heller ikke spore navnet »Margrethediget« mere end nogle få årtier tilbage. På kort og optegnelser findes betegnelsen ikke, og gamle folk i området kender heller ikke navnet. Man må derfor mene, at en sammenhæng mellem diget og den navnkundige dronning først er blevet konstrueret i moderne tid ud fra en

fejlagtig opfattelse af beretningen om dronning Margrethes indridning af bymarken. Hendes grænsedragning lå noget længere mod syd.

På grund af sin størrelse påkalder Skejbydiget sig alligevel interesse. Det er flere hundrede meter langt og når visse steder en højde på mere end en meter. I Jylland findes adskillige tilsvarende store diger, der går under betegnelsen »folkevolde«, fordi de opfattes som rester af gamle forsvarsvolde fra oldtiden eller middelalderen. Nogle bærer markante navne som »Kong Knaps dige« eller »Dandiget«, og inde ved Hærvejen er der faktisk et, som hedder »Margrethediget«. Kunne Skejbydiget mon på samme måde være resterne af en gammel forsvarsvold? Ved hjælp af en arkæologisk undersøgelse skulle dette spørgsmål forholdsvis nemt lade sig besvare, og i september 1984 gennemførte Forhistorisk Museum derfor en mindre udgravning i diget. Undersøgelsen foregik på den måde, at man gravede en 12 meter lang og 2 meter bred søgegrøft på tværs gennem diget lige vest for Randersvej. Og lad det være sagt med det samme: diget kan på dette grundlag ikke opfattes som en folkevold, og udgravningen gav ingen muligheder for at sige, hvornår det er blevet bygget. Langs nordsiden af diget har der ganske vist løbet en ca. 2 meter bred og $\frac{3}{4}$ meter dyb grav; men den er dog så beskeden, at der ikke kan være tale om nogen voldgrav. Der er snarere tale om en grøft, der simpelt hen er opstået ved at man her har opgravet den jord, som man benyttede til opbygningen af diget. Efterhånden er denne grøft så blevet tildækket på grund af nedskridninger fra diget. Oprindeligt har diget været ca. 3 meter bredt

Udgravningsfeltet ført tværs gennem diget, så man i jordvæggen kan undersøge dets opbygning.

og $1\frac{1}{2}$ meter højt, og det er derfor rimeligt at antage, at det lige fra begyndelsen blot har været anlagt som et kraftigt skeldige.

Hvornår diget er blevet bygget, ja, det er straks en vanskeligere sag. Der kan naturligvis være tale om et dige, der allerede i middelalderen har omgivet Vorregårdens marker; men mon ikke det vil være mere rimeligt at antage, at diget mod landsognene blev bygget efter at Frederik den II i 1559 gav Vorregårds marker til Århus by?

Hvorfor har det været så magtpåliggende for den lille købstad ved åmundingen at råde over så store friarealer omkring byen? Så sent som i sidste halvdel af 1700-årene havde byen jo ikke mere end

ca. 4000 indbyggere, og datidens byudvidelser krævede kun ubetydelig plads. Jo, foruden ved handel og håndværk havde borgerne faktisk også betydelige indtægter og livsfornødenheder at hente ved landbruget. Byjorden blev brugt til kålgårde, humle- og frugthaver, men dog først og fremmest til kornavl og kvæggræsning, og byens svin søgte deres føde i Risskov.

I sidste halvdel af 1500-årene, altså efter at Vorregård var blevet overdraget til borgerne, omfattede bymarken vistnok ca. 1700 tdr. land, hvoraf størstedelen var opdyrket jord, nemlig de tre vange: Møllevangen, Skovvangen og Vorregårds vang. Jorden var opdelt imellem 272 gårde inde i byen, men som man brugte det dengang, var man fælles om driften, og den enkelte gård havde sin jord fordelt over mange smalle agre rundt omkring i de tre vange. Sådan var forholdene overalt i landet gennem flere hundrede år, indtil landboreformerne satte igennem omkring 1800; men det er klart, at de 272 bygårde kun havde meget lidt jord sammenlignet med rigtige bøndergårde.

Borgerne tog del i markarbejdet, men man havde særligt ansatte byhyrder, og tre vangvogtere skulle indkræve græsningspenge og reparere hegn og led, så kvæget ikke brød ind i de tilsåede marker. Fra 1600- og 1700-årene har man opgørelser over, hvor mange dyr der græssede på bymarken, og det var ikke så få: næsten 200 heste, ca. 400 køer og 400 får, og man holdt også i fællesskab et par bytyre.

Kornavlens forhold var efter nutidige forhold ret beskedne, for foldudbyttet var kun ca. 5, og det betød, at man i et jævnt godt år avlede omkring 2000 tdr.

korn i Århus. I en købstad med byporte, vægttere og mange regulativer var der naturligvis også bestemmelser for, hvornår man måtte køre kornlæssene hjem fra marken. Det var vangvogternes opgave at påse, at det ikke skete »udi høsttider om aftenen efter at klokken er ringet 10, og ikke heller om morgenen før den er ringet 5.« Vel i og for sig en rimelig bestemmelse af hensyn til natteroen.

Af kornet skulle der ydes visse afgifter, f.eks. skulle biskoppen have 36 tdr. korn; men et år gik det imidlertid sådan, at han ikke ville have det. Afgiftskornet blev åbenbart opbevaret på loftet af byens rådhus, det rådhus, der for et par år siden blev udgravet på Store Torv, og i 1675 var kornet blevet regnvådt på grund af alvorlige utætheder i taget. Biskoppen afslog derfor at modtage kornet, og siden da blev afgiften så betalt ham i klingende mønt.

Bymarken og landbruget har altså igennem århundreder spillet en rolle i Århus, som i enhver anden købstad, og det kan derfor heller ikke undre, at man ved arkæologiske udgravninger i byen finder tykke lag af kreaturgødning. Købstad og bymark har hørt sammen, og det gamle dige mod Skejby, Vejlbj og Tilst vidner således om en væsentlig side af Århus bys historie. I de fremtidige udbygningsplaner for området vil man så vidt muligt tage hensyn til diget, så det også fremover kan minde os om denne historie.

H. J. M.

Teateråret 1984

– eller noget af det

Hvad der dog foregår

En fjernsynsudsendelse, magasinet »På scenen«, i slutningen af august, præsenterede Århus som teaterby. »Der er tilsyneladende grøde i det århusianske teater- og kulturliv«, hed det i Danmarks radios pressemeddelelse i dagens anledning. Reservationen »tilsyneladende« var helt unødvendig, mente Stifstidende, og det havde avisen naturligvis ret i. Det var en typisk østdansk vurdering fra en presseafdeling, der ikke vidste bedre eller måske retfærdigvis på afstand ikke kunne vide bedre. På den anden side skrev redaktør Paul Carlsen i sin anmeldelse: »Og mon ikke adskillige århusianere er blevet overrasket over, hvad der foregår på små og store scener rundt omkring dem, uden at de har været opmærksomme nok på det«. Det var nok lige så rigtigt, for faktisk skal man både høre godt efter og følge pressen meget tæt for at få det hele med eller bare det meste. Der skal ud over de etablerede scener være mere end 50 grupper af den forskelligste art: børneteater, fredsteater, kvindeteater, kristent teater, beboerteater, egnsspilsteater, miljøteater osv.

Teaterforskeren Jørgen Langsted hyldede grupperne i forbindelse med en diskussion om

hans bog »Styr på teatret«: »Både kulturpolitisk og på græsrodsniveau er der et fantastisk frodigt miljø her i byen«. Men ellers var hans ærinde med bogen et andet – et frontalangreb på institutions-teatrenes politikerstyring og abonnementsordninger. Kontant ville han af med begge dele, ikke til fordel for et frit marked, men for en bedre blanding af økonomisk sikkerhed og frihed. I en kronik om bogen og som et svar til Langsted fandt teaterchef Jacob Kielland, at Langsted i virkeligheden ikke virkelig dokumenterede sine mange påstande, og først og fremmest havde han ikke undersøgt de sidste 10 års dansk teater, om hvilket han hævdede, at det »bevidst har levet på kommercialismens forfladigelse og åndelige afstumpning«. Det var demagogi og dermed »En gave til Mimi og Kresten«, som var kronikkens titel. Den spændende diskussion kom ikke længere i avisen, og det var måske en skam – og måske ikke: den var nok alligevel for speciel for en længere pressedebat.

Samme fru Mimi var i øvrigt ikke populær, da provinslandsdelsscenerne holdt møde i Århus i marts for at diskutere hendes forslag til en revision af teaterloven. Forslaget gik bl.a. ud på at ændre den nuværende underskudsdekning til faste tilskudsbeløb og endvidere en ændring af abonnementsordningerne, der fremtidig skulle styres af kommunalpolitikere og teaterrepræsentanter. Teaterledere og dittoformænd så heri en fare for stagnation af aktiviteten, og at scenerne blev ude af stand til at opfylde lovens krav om alsidighed i repertoriret. De besparelser, man *havde* været ude for, tog Demokraten Week-end sig af et par mæne-

der senere med megen ros til institutionsteatrene, der – også med megen lokal velvilje – havde klaret dem, uden at det kunne mærkes på »sidepladserne«. »Den nuværende regering har rovdynrens adfærd som forbillede: Lad de store æde de små! Eller når vi smider mindre føde ud, overlever de største, mens de mindste må dø. De store teatre klarer sig med færre midler, mens nogle mindre må lukke«.

Alt dette var den store mangfoldighed uden for. I al fald udfoldede den sig uberørt i den ydre. Hvad der kan have været af økonomiske problemer, og de *må* have været der, fandt kun sjældent – om overhovedet – vej til dagens avis. Det gjorde heller ikke alle grupperne, ja ikke engang halvdel, hvis man skal gå ud fra de ca. 50. Og så kan man i øvrigt ikke regne med ved en gennemgang at have fundet alt, hvad der er bragt. Meget skjuler sig under endog meget petite petitnotiser.

Der var to festivals. Først i slutningen af maj for anden gang Århus gruppeteaterfestival med 20 grupper, hvoraf nogle ikke er set andre steder end i denne forbindelse. Til en præsentationsartikel i Demokraten Week-end udtalte et medlem af PR-udvalget, at der i de ca. 30 forestillinger nu var en tendens til at henvende sig til publikum i mere forståelige former. »Der er kun få af de meget dystre eksperimenterende forestillinger. Dem er der heller ikke ret meget publikum til«. Et eksempel på spændvidden var måske Århus krykensembles »Ælsk med en handicap og træk det fra på selvangivelsen«, der satirisk og selvironisk behandlede spørgsmål om isolation, integration, eksperter i behandlerbranchen, forældre og børn

Kimbrigruppen fejrer vårens komme i middelalderoptog gennem Den gamle By. Dragterne skulle for så vidt være »originale«, idet de var syet efter modeller fra malerier af de nederlandske malere Bosch og Breughel.
(Foto: Anders Jensen).

samt, som tiden antyder, kærlighed og sex. Gruppen blev til i forbindelse med handicapåret 1981. Det hele foregik på Skt. Annagades skole, hvor der blev spillet overalt både ude – i et telt – og inde.

En lignende udfoldelse fandt sted i august i tilknytning til Musikhuset. Det var – også for anden gang – en børneteaterfestival, der blev så stor en succes, at ikke nær alle, der ville se på, kunne komme til det. Børnehaver gik grædende hjem – eller gav sig til at soppe i bassinet foran huset.

»Den blå hest« kalder sig teaterværksted, hvor-

ved måske skal forstås, at arbejdet »hjemme« er det væsentligste. At det også gerne må afprøves på publikum har hesten dokumenteret før. I 1984 spillede man dels i april i Skt. Annagade, dels i oktober i Gellerup en dramatisering af Kafkas roman »Amerika«. Teksten blev givet på engelsk eller rettere amerikansk, formentlig fordi den også er beregnet for udenlandske festivals.

På »*Byens åbne scene*«, den tidligere Svalegang i Rosensgade, foregik adskilligt. Her spillede tre grupper i januar-februar kvindestykker, hvoraf et var historisk, om tjenestepigers kår omkring 1900. I marts kom *Århus børneteater* med »Ulykken« – om døden som tabuemne – og i december med »Nisserne i skoven«. Børneteateret er oprettet 1983 og foreløbig drevet på egen bekostning af socialrådgiver Erik Gottlieb, der 1980 havde startet Børnenes musikteater på basis af den betydelige interesse og succes ude omkring for det, man kaldte børnerock. Da bruset gik af *den*, vendte han sig til det egentlige teater, oprettede interessegrupper under fritidsloven, fik stor søgning og synes i det hele at dække et behov, som ikke har kunnet tilgodeses af skolekomedierne og det eksisterende teatermiljø. På den åbne scene optræder også, og stadig flittigt, »*Rosenteatret*«, der ikke mindst med sin festugerevy bliver mere og mere professionelt. I oktober gav »Kabaretgruppen« »Langt ud af halsen«, om kærligheden, som mange velmenende nok har gjort for meget ved.

I *Huset* synes der ikke at have været slet så meget, som der plejer, eller også har avisen ikke taget det hele med. I marts var der dog en gentagelse af et af Århusspillene fra 1983, gruppen

Kvindegildets »Hvilket liv«, og i april var der besøg af Rimfaxe med den ungarske Ference Karinthy's »Bösendorfer«, en dialog med Berthe Qvistgaard og Jan Willumsen. Den nævnes, fordi en anmelder anførte tilskuertallet på premiereaftenen til 7-8! Det er somme tider svært, når meget skal tilgodeses.

Det meget rejsende egnsteater *Gruppe 38* vovede sig i oktober frem med en dramatisering af en Villy Sørensen-novelle »Romeo og Signe«, der blev vel modtaget og i Berlingerens endog udnævnt til »en overbevisende god forestilling«. C.F. Garde konstaterede i Stiftstidende, at der selv i de rørende scener kun var et minimum af »fnisen og fnilren« fra det ungdommelige publikum. Først på året, i februar, var man ude med en tegneserie: »Hvem er bange for Lucky Luke?«

Kaskadeteatret har rejst i syv år og givet mere end 2.000 forestillinger fra Bergen til Rom. Det har seks stykker på repertoiret frem til september 1985, angiveligt henvendt til alle uanset alder. Ny var »Spillet om en forlængst glemt comedie«, hvor de medvirkende mere eller mindre improviserer sig frem i samspil med publikum. En nyhed var også »Skattejagt« for de 3-9årige. Det kan opføres i en bogbus!

Interessant i den århusiansk-italienske *La Luna's* repertoire var »Madame Eva«, om Eva Braun, Hitlers elskerinde, hvis hun var det? og til allersidst hustru, hvad hun vitterlig blev. Det var blevet til på basis af alt tilgængeligt dokumentmateriale og skulle efter Århus til europæiske festivals, deriblandt esperantisternes verdensmøde i Rimini.

Gellerupscenen blev brugt til flere ting, hvorom mere siden; men i november havde *Århus fredsteater*, udsprunget af kurser på Århus teaterakademi, totalteater derude, en billedcollage »Surfin' Safari«, der tog alt i brug bogstavelig talt fra kælder til kvist. Det var et spil om i- og u-lande, om fordomme og fremmede kulturer. Det påkaldte stor interesse og gik 15 gange for fulde huse.

At *Århus-spillene* fra 1983 ikke var helt udspillet, viste genoptagelsen af kvindestykket i Huset i

Tilskuere i plejecentret »Møllestien« til »Papillotterne«s opførelse af tjenestepigestykket »Til tjeneste«. Til trods for, at et par enkelte ikke var helt enige i stykkets budskab, synes de fleste nu at have mere sig godt alligevel.
(Foto: Ib Hansen).

april. Men i selve festugen kom der skam to nye til. *Sjællandsgade* opførte »68 var – 84 er«, »en lokalhistorisk, tragikomisk skildring af de saftige verdensbegivenheder i gaden i de sidste 16 år«, dvs. udviklingen fra arbejderkvarter til fashionabelt studenterkvarter – forberedt på kort tid og dygtigt

gjort. Til *Vejlby-dilettanterne* havde historikeren Steen Busck skrevet »Da krigen kom til Vejlbys«, om 1940-45. Her var der ved indsamlinger – sågar en sølvrvæv havde man fået fat på – og undersøgelser tilvejebragt et betydeligt autentisk materiale, der i høj grad fremmede de ældre tilskueres erindringsbilleder og måske også den receptive del af de yngres tidsfornemmelse.

I 1984 fik *Århus teater akademi* status som egensteater og fik samtidig overladt Gellerupscenen – det sidste ikke for at skabe et byens teater fjernt fra centrum, som det tidligere har været forsøgt, men for at skabe et lokalteater for beboerne, ja et kulturhus, hvor alt kan finde sted og dyrkes, også de sportsgrene, som egner sig. Akademiet vil naturligvis selv spille, men også arrangere kurser, være konsulenter, optræde og hjælpe til ved fester med revyer og cabaretter. Også problemerne omkring indvandrerne interesserer man sig for, og man har en forestilling om at kunne virke formidlende i det kultursammenstød, der vitterligt er tale om. Lederen af Akademiets teaterafdeling, Bent Blindbæk, og hans kone Inge Thorning, har faktisk i adskillige år gennem aktiviteterne i bymidten haft kontakt med især tyrkiske gæstearbejdere. Blindbæk var også manden bag Festugens teatertelt ved Vester allé og den internationale festival der. Som Dagens festuge-gæst 8. september kom han med nogle ret kontroversielle udtalelser, der ikke er fundet fulgt op, i al fald ikke i pressen. Som andre var han kritisk over for det offentliges vilje og evne til at støtte det alternative teater. »Men«, tilføjede han, »det er endnu mere betænkeligt, hvis kunst-udfoldelsen får rent erhvervsmæssig karakter og

til enhver tid bliver gjort afhængig af faglige overenskomster, honorarer og arbejdstidsbestemmelser. Der er udbredte tendenser til det, men kunstnerisk udfoldelse er et lige så naturligt menneskeligt behov som at spise og drikke«. Ellers bød året på kurser og gæster fra nær og fjern og den første egenforestilling i Gellerup, en jule-revy »Hjælp – der er en chip i min urtethe«.

En halv snes af grupperne er svære at få øje på, fordi de kun omtales en enkelt gang og det kun i en kort præsentation. Det gælder *Dueslaget*, der i april spillede kriminalstykket for 9-14 årige »Det er her, det sner«; her var Hovedbiblioteket i Mølleparken, *Fair Play* i september med »Dagen efter karnevallet« om overgangen mellem barne- og voksenlivet, *Kimbri*, også med udspring fra Akademiet, var fra den nordiske mytologi i 83 nu med »Carrus Navalis« og en omhyggeligt konstrueret autencitet nået til middelalderen, som de på to hestevogne turnerede i nogle sommeruger med. *Den lille teatertrup*, to unge skuespillere plus en instruktør, spillede Slavomir Mrozeks »Emigranterne« – i april på Institut for dramaturgi og i september på Svalegangen som et supplement til samme forfatters »Tango«, der netop gik på Byens teater. Samtidig tog gruppen navneforandring til – *Emigranterne. Medusa* gav »Gemini og Viola« på Skt. Annagade, på rejse og på Svalegangen, en

Byfogedens hjem i »Revisoren« var forsynet med et par overdimensionerede lænestole, der vel skulle symbolisere, at det i virkeligheden trods den lokale ydre magt var provinssmåfolk, der sad i dem. Her diskuterer byfogeden i Aksel Erhardsens skikkelse med sin kone, Karen Wegener, der ikke synes meget modtagelig for hans argumenter.
(Foto: Dan Jakobsen).

forestilling med musik, tekst, teater og skulptur. Jyllands-Postens anmelder kunne ikke udtale sig om teksten, for han havde ikke hørt den. De to recitatører blev overdøvet af det entusiastisk spillende orkester. *Papilotterne* var den kvindegroupe, der opførte tjenestepigestykket på den åbne scene; på plejecentret Møllestien var der ikke fuld enighed om »Til tjeneste« – et par tilskuere fremhævede, at de skam havde været i gode hjem, dvs. tjenestepigernegodtbehandlende hjem. De fandtes da, om end næppe i stort tal. *Provinsteatret* rejste i efteråret med »Rundt om Harald«, et modsvar til de elendige sommerrevyer og altså en forpligtende holdningsunderholdning. *Rivegilget* var i november på Langenæs og Trøjborg med »Billedtyven« om TV-virkeligheden på begge sider af skærmen. Endelig var *Teaterkompagniet* i Festugen i Huset med »Suppe, steg og is«, der var en satire over den hellige, almindelige, danske konfirmation. Det var der nok al mulig grund til, selv om begejstringen i avisen kunne være på et relativt lille sted.

Revysæsonen startede allerede i februar med studenterrevyen »Læn Dem ikke ud«, der fik flotte anmeldelser. Alle, også de af dem, der var piger, lagde mærke til koret, der bestod af særdeles veldrejede dansøser, der oven i købet også var veldrejende. Bedre kunne det vist ikke være. I april kom Okserevyen, denne gang med professionelt islæt. Ludvig Holberg blev fejret i Den gamle by af Åbyhøj amatørteater, der havde indstuderet »Diedrich Menschenskræk«.

Endnu en gang er det mere eller mindre alternative præsenteret først, og i øvrigt med det forbehold, at måske ikke alle grupper er århusianske.

Det kan af og til være svært at se. Det betyder ikke, at et teaterår er fastholdt uden for den flygtige avis, men i al fald, som det står i overskriften: noget af det. Tilbage står som sidst Svalegangen og Århus teater, og som sidst først

Svalegangen

der 1983 fik Dansk dramatikerforbunds hæderspris. Også i 1984 fik teatret en slags pris, idet det sammen med gruppen Turnus fra Albertslund blev valgt til at repræsentere Danmark ved Nordisk teaterseminar i Oslo i juni. Hvert land deltog med to forestillinger, valgt af Nordisk teaterunion og Nordisk teaterkomité efter indstilling fra de nationale organisationer. Forestillingerne indgik delvis som arbejdsoplæg til diskussionerne mellem dramatikere, instruktører og skuespillere fra hele Norden. For Svalegangens vedkommende var valgt Ernst Bruun Olsens »Prometeus i saksen«, festugeforestillingen fra 1983, der er blevet en af teatrets »store«. I november startede en 28 opførelsens turné med »Prometeus«, af hensyn til det hjemlige repertoire med et par replaceringer fra rollelisten.

Årets første opsætning, Dorothea Biehls »Den listige optrækkerske«, sprogligt moderniseret af Leif Petersen, var et kup. Hans Andersen kaldte i Jyllands-Posten frøken Biehl for Holbergs ligekvinde, og det var måske nok mere end det halve galt – og dog: Holberg skal i sine sidste år have bemærket den begavede unge pige, der var selvlært, fordi faren forbød hende at have med bøger at gøre. Det var ikke for 1700tallets piger eller i hvert fald ikke for hans. Modtagelsen var strå-

lende, og Hans Andersen opfordrede teatret til at fortsætte sin søgen efter »glemte perler i den danske skuespillitteratur«. Der er nu vist ikke så mange. Stykkets karakter af kvindestykke blev sat i relief af en duel bagefter og ovenpå, hvor Biehl og Thit Jensen snakkede og sang om sig selv og om kvindeproblemer.

Fra den indledende drømmefrekvens i »Top Girls«. Karrierepigene Marlene (Bente Eskesen) har inviteret mere eller mindre historiske kvindefigurer fra mange tider til ved en middag at fejre hendes udnævnelse til chef for engageringsbureauet af stykkets navn. Fra venstre den japanske kejserkonkubine Nijo fra 1300-tallet (Betty Glosted), den kvindelige pave Johanna fra 850'erne (Vibeke Kull), den engelske opdagelsesrejsende Isabella Bird fra 1800-tallet (Merete Hegner) og den breughelske malerifigur fra 1500-tallet Dull Gret. (Foto: Ib Hansen).

Også anden forestilling før sommerferien var spændende, Ernst Tollers »Maskinstormerne« om de arbejderuroligheder, der bl.a. i 1816 fandt sted i England, inspireret af arbejderen Ned Lud, der i maskinerne så en trussel mod arbejdernes muligheder for at overleve – bevægelsen efter ham kaldt luddisme. Tollers skuespil er fra 1920-21, og han så mere nuanceret på problemet, end selve de historiske begivenheder måske indbød til. Stykket er fuld af aktualitet, og Svalegangen havde sat alle sejl til i et totalteater, hvortil man have indforskrevet 20 langtidsledige under beskæftigelsesloven.

Mrozek's »Tango« kom lidt for sent i Festugen, fordi man måtte have flere prøvedage end beregnet. Stykket er barskt og kan anskues fra både øst og vest. Alle normer er opløst, tilbage er kun magten, og den bliver helten, selv om han beken-der sig til den, selv offer for.

Sidst på året kom »Henry's ...?« af Søren Christian Hansen, hvis radiospil om livet på landet mellem 1956 og 81 »Ved jorden at blive« mange vil huske. Det var en Aickbournsk farce, som de for nogle år siden var at se på Århus teater. I al fald var et par af dem i virkeligheden tragedier, selv om det kunne knibe at få øje på det. Som altid blev det fantastisk godt gjort, og denne gang med et par nye skuespillere i ensemblet. Ikke mindst fik Lennart Hansen blomster for sin titelfigur.

Det sædvanlige opsøgende stykke til egnens skoler hed »Lazarillo«, skrevet af Melchior Schedler. Det foregår i 1500-tallets Spanien og fortæller om en dreng, der af sin mor bliver solgt til en blind tigger, for at hun kan forsørge sine andre børn. Drengen havner i en forbryderverden, men har

trods uomtvistelige talenter ikke lyst til at leve i den for altid. Han vil være kejser, og det bliver han – måske. Muligheden står åben. Det var stærke sager, hvis budskab om bevarelsen af den personlige frihed måske ikke trængte helt ud til tilsku-erne.

Århus teater

»overvandt« Musikhuset i 1984. Den 10%'s tilbagegang fra 1983 blev vendt til fremgang – 145.000 besøgende og en gennemsnitlig belægningsprocent på 84. Topscorer var »My fair Lady« med 100% og Kim Veisgaard i Steen Kaaløs monolog på Foyer-scenen »En mand er en mand« med 91. I en kronik i Stiftstidende i februar mandjævnedes lektor Viggo Jørgensen, Silkeborg, Århus med Ålborg teater og konstaterede, at teateroplevelsen havde bedre kår hos Daniel Bohr i det nordjyske end hos Kielland i Århus, hvor man nøjedes med det middelmådige. Jørgensen fandt, at en del af forklaringen lå i, at Bohr oftere indforskrev »store« københavnere til at spille i sine stykker. Det slog Kielland – naturligt – ned på i sit svar og spurgte, hvorfor provinsens teatre altid skulle sammenlignes med hovedstadens. Jørgensen havde i sin kronik advaret mod ismerne; men en sådan sammenligning var jo netop provinsialisme i værste betydning = mindreværds kompleks. »Og derfor helt uvæsentligt at beskæftige sig med«. Det drejer sig om at arbejde med den talentmasse, man har for hånden, og at blive ved, skabe et kulturelt klima, der ikke er baseret på DSB og SAS's indenrigsruter«. Det sidste var forresten godt sagt.

Til gengæld må det da erkendes, at årets første forestilling på Store scene, Michael Frayns »Larm i kulissen« måske ikke ligefrem var til de store ideer; men der var da et par københavnergæster: Birgitte Bruun og Louis Miehe-Renard. Et skuespil om opførelsen af et skuespil var det, et forvirringsstykke i højeste forvirring, larm både foran og bag tæppet på teatrets teater, givet med en raphed, der ikke lod hovedstadens rutinerede lystskuespillere noget efter – naturligvis, og hvorfor også det?

Også Århus teater havde som Svalegangen fundet et gammelt stykke frem, englænderen John Fords »Det' en skam hun er en mær« fra 1600-tallet. Det var egentlig pudsigt, at det vanskelige incestmotiv her ikke virkede så stærkt som i en fjernsynsudsendelse, vist engelsk, for nogle år siden. Rædselsfuldt var det selvfølgelig, stykket, men det var, fordi det hele osede af fede rænker. Selve søskendekærligheden, der faktisk sejrede gennem døden, var egentlig både poetisk og smuk.

Til Gogols »Revisoren«, sæsonen 1983-84's sidste forestilling, havde man indforskrevet Søren Spanning, teatrets tidligere elev og nu også »stor« københavner, til den »falske« titelrolle, må man vist sige, som Khlestakov. Spanning kender ensemblet, og han gik ind i det, som han har gjort så ofte før. »Revisoren« handler om den berømte korrupsion i zartidens Rusland, den ifølge hvilken det var billigere at bestikke togføreren end at betale en billet, hvis man skulle ud at rejse. Det *kan* spilles som farce; men både den i al fald i begyndelsen ufrivillige »revisor« og hans modspillere, først og fremmets byfogden, har træk af farlighed i

sig, der gør dem til mere end de narre, de fremstiller. I virkeligheden er det hele fordærvelse og råddenskab og magtmenneskers kamp; men det er altså også morsomt. En godte fra Demokraten Week-ends anmeldelse om Fuzzys musik: Den lød, »som når man gnider en korkprop på en vinduesrude«!

Musical'en til festugen var »Damernes Joey« (Pal Joey) af Richard Rodgers med tekster af John O'Hara og Lorenz Hart. Det var et flot show med endnu en københavner, Flemming Enevold, dygtig om end endnu næppe »stor«; men modtagelsen var mere end behersket. Robert Naur boltrede sig i Politiken: Rædsom musical – et Danmarksmeesterskab røg på gulvet – for lidt i gashåndtaget – den berømte sengescene så sædelig som to røgede ål på parade – med »Damernes Joey« gik den sidste jitterbug på efterløn. Til gengæld kunne en 1940'er flanør nyde »The lady is a tramp« og »Bewitched«, der begge ganske vist lyder fjollet på dansk.

Året sluttede med Sartres »Djævelen og det gode Gud« i en hæsblæsende mammutopførelse med Klaus Wegener, der har forladt Svalegangen, som en imponerende feltherre Götz von Berlichingen, der også med sin kunstige jernhånd kendes fra Goethe. Hånden så man nu ikke noget til her. Der er egentlig mere tale om teori og filosofi end om teater. Alligevel kom der et skuespil ud af det med både liv og drama – også selv om det ikke fik nogen sætte i scenografien, der var for mørk og symbolpræget.

Fra teatrets øvrige scener skal nævnes, at Scala spillede Caryl Churchills »Top Girls«, en betyde-

lig succes, og i efteråret Stephen Schwarts musical over Matthæum-evangeliet »Godspell«, Studio »Børnene derpå« af Jess Ørnbo, en fortsættelse af »Fælden« fra for et par år siden, og »Dæmonernes dans« af Kim Bjarke, det sidste ved elevskolens 3-årselever, der også i december spillede Botha Strauss' »Hypokonderne«, Stiklingen »Svejk i tredje verdenskrig« af den nuværende husdramatiker Svend Åge Madsen, og Milan Kundervas »Jacques og hans herre« (efter Diderots roman om »Fatalisten Jacques«, som mange vil huske fra Thanning og Appels humoristserie fra 40'erne), en af årets mest omtalte forestillinger, Foyer-scenen Kaaløs tidligere nævnte »En mand er en mand« samt collagen »Den flyvende Holberg«, der vendte hjem til huset efter fra Festugen at have været opsøgende på plejehjem. Den sidste blev anmeldt i plejehjemsbladet »Solnyt« og ikke for det gode: Plejehjemmene havde gjort teatret opmærksom på, at de seneste års forestillinger ikke havde været særlig velegnede – hverken i opsætning eller indhold – til plejehjemsbrug. Det havde man ikke lært noget af hverken til det ene eller det andet. Anmelderen tvivlede på, at ret mange havde fået noget ud af det. Dertil krævedes der kendskab til både Holberg og hans sprog. Stykets Holberg, det var Lars Junggreen, talte for sagte og slog for lidt ud med armene – han var dog den, der skulle holde det hele sammen. Også tidspunktet var man utilfreds med – formiddag og eftermiddag, og aldrig om aftenen, »hvor nok de fleste mennesker foretrækker at gå i teatret. Det er simpelt hen for dårligt«. Der fik de den, og der må nok en ny snak i gang om, »hvad vi og teatret

overhovedet vil med dette årlige besøg«.

Sidste år filosoferedes her om skuespillerens spillet og væren. Det er svært og svingende, ikke ene afhængig af talent, men også af tid og stemning. Den kloge Finn Hesselager, børneteateret Filurens umådelig flittige leder, der også arbejder med virksomhedschefer og arbejdsløse sagde i et interview i marts: »Skuespillere skal ikke være udtryksmaskiner. Faktisk skal man ikke *spille*, hvis man vil være en god skuespiller. Man skal *være* den rolle, man spiller. Sløret mellem mennesket og skuespilleren skal rives væk. I hver eneste rolle skal sider af ens personlighed komme frem for fuld udblæsning«. Nogle kan begge dele, og nogle kan kun spille, det er teknik, der kan læres. Kun »at være« er vel kunst, hvis ellers Hesselager er rigtigt forstået.

F. H. L.

Bilen skal med

I november 1983 fremlagde Magistratens 2. afdeling sit forslag til lokalplan no. 221. Århus Havn, Færgeterminal, hed den.

Planens fremkomst var foranlediget af DSB's nybygningsprogram til færgeruten Århus-Kalundborg. To kæmpefærger, hver med plads til 350 biler skal fra henholdsvis efteråret 1985 og foråret 1986 erstatte rutens snart 25 år gamle færger. Det medfører en fordobling af rutens transportkapacitet og en sådan kan de gamle færgelejer, opmarchområder og hele trafik-anlæg ikke klare. Hele området må laves om, og det kræver efter loven en lokalplan – ikke mindst da teknikerne har fundet på, at den bedste løsning på stedets mange trafikale vanskeligheder vil være at opfylde det gamle havnebassin foran toldboden for at skaffe den nødvendige plads til biler og førerløse trailere.

Færger og biler hører tæt sammen, og starten på Århus som moderne færgeby, skal ses i nøje sammenhæng med bilismens fremvækst fra midten af 1920'erne. Vi har billeder af biler, der hejses op på dækket af datidens ruteskibe. Det var selvfølgelig besværligt, men naturligvis kunne det lade sig gøre på den måde at få bilen med til Samsø eller Sjælland. Fra midten af 1920'erne så Statsbanerne dog klart, at den løsning ikke længere var holdbar, der måtte indsættes egentlige skibe, specielt indrettet til transport af biler.

Det er dette bassin, der skal fyldes op, hvis de nye storfærger opnår tilstrækkelig succes. Her vil der så blive lavet særlige opmarchområder for biler og førerløse trailere.

I 1931 kunne Statsbanerne omsider indsætte sit første specialskib på forbindelsen til Kalundborg. Det hed m/s »Kalundborg« og var særlig indrettet til overførsel af biler – dog kun 25 pr. tur – men så var der til gengæld også plads til 1200 passagerer. Det var karakteristisk, at skibet primært var bygget som passagerskib med slanke linier og gammeldags stævn og hæk. Bildækket måtte tilpasse sig disse linier, og det betød da også, at bilerne kørte ind på vogndækket gennem en port i siden på skibet og fra borde gennem en tilsvarende port i den modsatte side. Denne kørsel skråt gennem skibet kunne være ubehagelig for den mindre ruti-

I sommeren 1946 så det sådan ud ved middagstid lige før færgeafgang. Så vel Københavnerbåden bagest i billedet som Kalundborgbåden afgik ved middagstid. Bilerne på billedet er på vej ind i færgen. Først skulle der køres parallelt med skibet, så skulle der svinges rundt og ind gennem porten i skibssiden. Når bilerne var kommet om bord, så kom turen til de løse trækvogne med de mange cykler og anden rejsebagage.

nerede chauffør, men til gengæld betød den løsning, at det kun var beskedne anlæg, der krævedes i land.

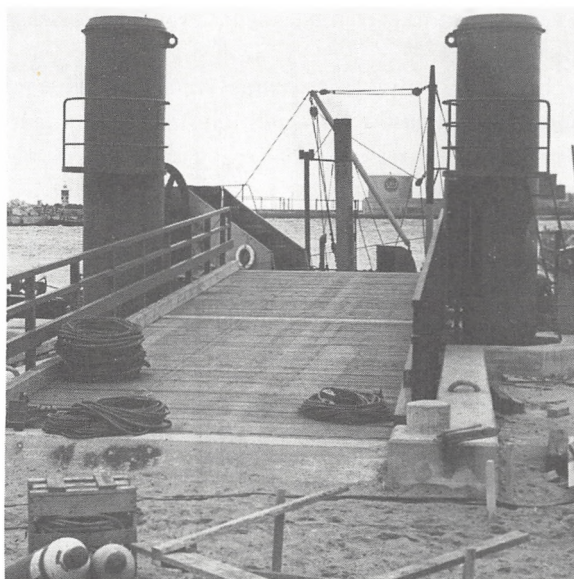
Havnevæsenets regnskaber viser da også, at færgefarten kunne etableres for en udgift af i alt 4.810,62. Pengene gik til ændringer i bolværker, støbning af et par såkaldte fløjmur og etablering af rækværk omkring disse. Hertil kom ydeligere reguleringsarbejder, hvoraf nogle dog blev udført for havnens regning. Det var alt, og med dette anlæg i Århus Havn, kunne byen midt i juli 1931 byde den første egentlige automobilfærge velkommen.

Først i 1933 blev sejladsen doubleret med søsterskibet »Jylland«. I de mellemliggende to år havde udviklingen allerede vist, at bildækket på den nye færge måtte udvides og gøres højere, så der også kunne medtages »flytteomnibusser« og flere biler.

De to Statsbanefærger besejlede ruten over Samsø til Kalundborg frem til 1960. Da var de blevet aldeles utidssvarende på grund af bilismens kraftige vækst.

Også forholdene i land var blevet ganske utidssvarende. Allerede i 1952 havde Havnevæsenet udarbejdet en plan, der skulle skabe plads omkring skibenes anløbsplads, men først i 1957 skete der noget. Der blev anlagt et nyt bolværk parallelt med det gamle, men 40 m ude i bassinet, og det mellemliggende bassin blev fyldt op. Samtidig blev der bygget en færgepier vinkelret ude i bassinet. Så var der pludselig plads nok, ikke blot til Københavnerbåden, de gamle Kalundborgfærger men også til den planlagte Hurtigfærge.

Hurtigfærgen »Prinsesse Anne Marie« kom i

Sidst i maj 1960 var der stor travlhed neden for det store lodstårn. Færgelejet skulle være færdigt til den nye færgerute Århus Halmstad og den nye lokalt byggede færge »Prins Bertil«. Broklappen er allerede færdigmonteret, og bag klappen skimtes en uddybningsmaskine, der arbejder i færgeløbet. Det var en moderne færgeklap med hydraulisk betjent klap.

1960 og var bygget specielt til overførsel af biler, og den var da også konstrueret omkring et gennemgående automobildek og forsynet med oplukkelige porte for og agter. De eksisterende havneanlæg kunne slet ikke betjene en sådan færge, da de gamle skibe lagde til kaj med siden til, og ikke med agter eller forstavnen med det karakteristiske torskegab. Alt var imidlertid forberedt ved den nye færgepier for »Prinsesse Anne Marie«, der hurtigt opnåede succes og derfor allerede i marts

1964 blev dubleret med søsterfærgen »Prinsesse Elisabeth«.

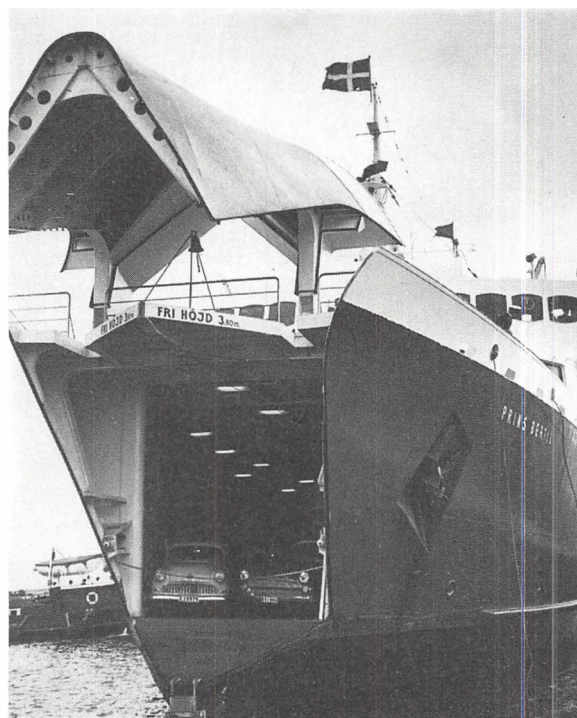
Fra 1960 udviklede Århus sig til at blive et sandt knudepunkt for automobilfærgeruter med direkte forbindelse til Norge og Sverige. Nogle brugte endog vendingen, Færgehavnen Århus.

12. juni 1960 blev færgeruten åbnet mellem Århus og Halmstad. Da der ikke kunne skaffes mere plads i havnens særlige »færgehjørne«, fik den nye svenske færge »Prins Bertil« anvist plads i den sydøstlige ende af pier 3, hvor der blev bygget et nyt færgeleje.

Ruten fik hurtigt en vis succes, og allerede i 1964 blev færgen erstattet af et større nybygget fartøj, der fik samme navn. Samtidig blev sejladsen udvidet til også at omfatte København, så der daglig var en forbindelse Århus-Halmstad-København og retur.

Færgen havde plads til 170 biler eller 24 lastvognstog og var af en helt ny konstruktion bl.a. forsynet med en såkaldt bulbstævn, der krævede visse ændringer i færgelejet. Færgeklappen måtte således forlænges 1,5 m og løftetårnene til klappen måtte flyttes som følge af det nye skibs større bredde. Det mest afgørende var dog nok, at den nye »Prins Bertil« – med de smukke linier og den blå farve på fribordet – var udstyret med et øvre vogndæk agter, hvortil indkørsel fandt sted fra skibssiden. For at udnytte dette dæk blev der for rederiets regning opført en særlig opkørselsrampe, der i en cirkelbue med en radius på 10 m løb fra kajen op mod færgedækket. Den vældige opkørselsrampe målte 63,5 m og var 2,8 bred.

Det store anlæg nåede imidlertid ikke at blive to

»Prins Bertil« er her i efteråret 1961 på vej med sin last af biler fra Halmstad. Gennem det karakteristiske torskegab ses et par svenske biler, der naturligvis først må køre fra borde, når kæden er fjernet.

år, før rederiet opgav sejladsen fra Århus. Den 2. januar 1966 lukkede Århus-Halmstad ruten, idet rederiet Lion Ferry flyttede sine aktiviteter til Grenå. Færgelejet med den imponerende opkørselsrampe var hermed ledigt. Flere rederier viste interesse for at overtage det, og den 22. maj 1966 indledte Grenå-Hundested Færgefart A/S sejlads herfra til Hundested. Forinden var der dog foreta-

get mindre ombygninger i lejet. Broklappens forparti måtte bl.a. ændres, så det passede til færgerne.

Kun 16 måneder levede ruten. På trods af roka-der med færgemateriel og fartplaner, lykkedes det ikke at skabe et tilstrækkeligt trafikunderlag, og den blev opgivet. Færgelejerne var igen ledige, men ingen ønskede øjensynlig at overtage dem. I 1969 blev det dog besluttet at flytte Oslofærgen »Holger Danske«s anløbsplads hertil. Forinden skulle der dog igen foretages mindre ombygninger af lejet, og ved den lejlighed blev bilopkørselsrampen igen fjernet sammen med den bevægelige broklap, som Oslo-skibet ikke havde brug for.

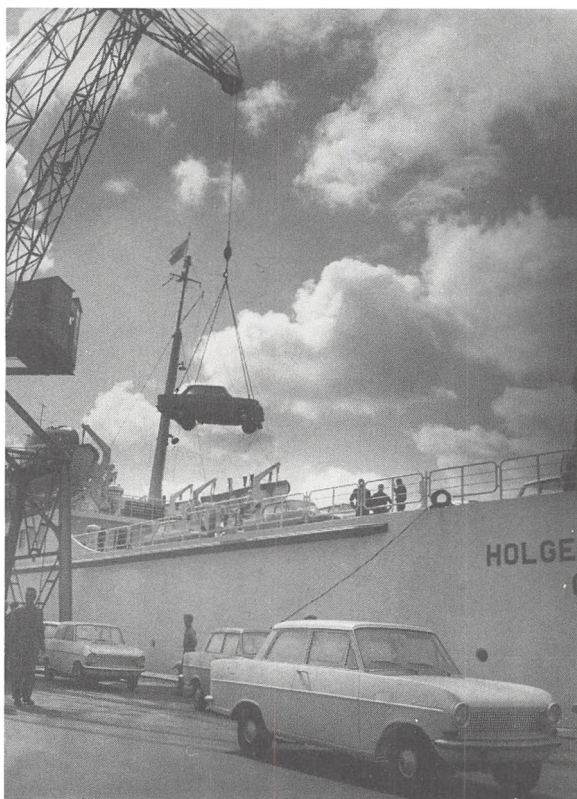
Siden marts 1961 havde Århus haft tre ugent-

lige færgeforbindelser til Oslo, og lige siden starten havde skibet haft anlægsplads ved kaj 47-49 ved den såkaldte trælastkaj.

»Holger Danske« krævede ikke nævneværdige anlæg i land, idet skibet i agterstavnen var forsynet med en 5 m bred klap, der blot skulle sænkes ned i en udskæring i kajen. Klappen var ganske vist kun 4 m lang, men skibet kunne trimmes så meget, at klappen var beregnet til altid at kunne sikre bilernes til- og frakørsel. Det kostede blot

I forsommeren 1965 stod den mægtige opkørselsrampe færdig ved »Prins Bertils« færgeleje. Rampen gjorde det muligt at medtage yderligere 40 biler øverst på færgens agterdæk. Opkørselsrampen var et voldsomt bygningsværk, der kunne ses viden om. Det er nu revet ned.

»Holger Danske« var forsynet med et stort regulært dæk ovenpå bildækket. Det var noget besværligt at bruge, da bilerne skulle hejses op og ned. Dækket blev imidlertid ofte benyttet i forbindelse med eksport af nye tyske biler til Oslo. Mange husker sikkert også, at det var på dette åbne dæk, byens juletræ blev fragtet direkte fra de norske skove.

108.000 at etablere denne simple anlægsplads, og de fleste af de penge blev endog brugt til at sikre kajbunden og kajmuren mod udskridning under skibets manøvrer.

I marts 1972 blev der indsat endnu en færge på DA-NO linien. Det var den tysk indregistrerede færge »Terje Vigen« med plads til 150 biler, og hermed var der 6 ugentlige forbindelser til Oslo. Det nye skib var i modsætning til »Holger Danske« en færge af den moderne type med gennemkørsel på færgedækket. Også dette skib var indrettet med en stor agterport og egen kørerampe, så der ikke krævedes særlige anlæg i land.

Fra efteråret 1974 blev »Terje Vigen« alene på ruten efter at »Holger Danske« var blevet flyttet til Frederikshavn. Kapaciteten på ruten var hermed reduceret, og snart begyndte vanskelighederne at melde sig. Sidst på året 1975 måtte den specialbyggede færge afhændes, og i stedet blev der indchartret en større engelsk færge, der fik navnet »Terje Vigen II«. To år senere blev dette skib erstattet af en anden indcharteret færge, »Peer Gynt«, og det gav vanskeligheder på havnen. Færgen var længere end forgængeren og stak så dybt, at der måtte findes en anden anløbsplads. Det blev ro-ro lejerne ved pier 3. Skibet måtte også i forhold til fodgængerne vendes om. Det måtte lægge til med stævnen, der var forsynet med to store svingbare porte, der åbnede til siderne. En broklap fra land gav så de 180 biler forbindelse til og fra skibets indre. Sidst på året 1978 forsvandt også dette skib – og dermed byens sidste automobilfærgeforbindelse til udlandet.

Færgen til Samsø var også sejlet for sidste gang.

Alt havde ellers tegnet så lovende. Fra sommerfartsplanens start 22. maj 1966 var tonnagen på ruten omsider blevet moderniseret, og der var skabt et moderne færgeleje med broklap ved færgepieren. Der var indsat regulære bilfærger på forbindelsen, og omsider kunne der overføres lastbiler og busser til Samsø. Der var dog tale om ældre færger fra Storebæltsoverfarten. Først kom »Freia« siden »Broen«, der fik navneændring til »Kalundborg«, begge havde plads til 60-70 biler, (om denne routes historie – se Århus-Årbog 1976).

Al gennemgående trafik til Sjælland foretrak dog Hurtigruten, og trafikunderlaget Århus-Kolby-Kås-Kalundborg var derfor beskedent, og snart hævdede Statsbanerne, at ruten var en økonomisk belastning. Hertil bidrog naturligvis også den øgede konkurrence fra den private færgeforbindelse Hou-Sælvig, der var startet i 1967. I 1975 tilbød det private rederi at overtage alle besejlingsforpligtelser på Samsø, og i 1976 ophørte færgeruten fra Århus til Samsø. Færgelejet har siden stået ubenyttet hen, når det ikke giver plads til en overliggefærge på Hurtigruten.

Også passagerskibene til København er forsvundet, og tilbage er i dag kun Hurtigrutens to færger, der nu står over for en udskiftning med 3. generation af automobilfærger. De er imidlertid så store, og kan medtage så mange biler, lastbiler, busser og trailere, at hele området omkring færgelejet skal laves om. Færgepieren skal forlænges, opmarchforholdene udvides betydeligt, trafikforholdene reguleres og et havnebassin måske kastes til for at skaffe den nødvendige plads – dog kun hvis ruten opnår tilstrækkelig succes.

I oktober 1960 blev »Prinsesse Anne Marie« sat i drift på den såkaldte Hurtigrute Århus-Kalundborg. I en annoncekampagne for ruten blev det meddelt, at sejlturen til Sjælland var nedsat til 3 timer, og at Samsø ikke blev anløbet, men ligesom Tunø fortsat blev betjent af de »populære både« M/S »Jylland« og M/S »Kalundborg«. Færgelejet var nyetableret, og der var opført en særlig bygning, der også skulle tjene som adgang til den nye færge. Til højre i billedet ses en af de gamle færger på forbindelsen Århus-Koldby Kås-Kalundborg. Hele det store færgeanlæg med direkte togforbindelse blev kaldt Århus ny Søbanegård.

Nu er lokalplanen vedtaget og arbejderne på det nye færgeleje er sat i gang.

H. F.

De fratrådte, valgte eller udnævntes i 1984

Abrahamsen, Marianne,
studielektor ved Århus Akademi.
1. august rektor ved Marselisborg
Gymnasium.

Albertsen, Janne,
lærer ved Specialkursus i Hushold-
ning.
1. september forstander for Århuseg-
nens Husholdningsskole.

Andreasen, Leo,
fritidskonsulent.
1. august konsulent i AOF.

Bagger, Hugo,
direktør.
18. december afsked fra Bennetts Rej-
sebureau.

Barfoed, Kirsten,
skoleoverlæge.
31. december afsked fra Århus Kom-
mune.

Bentsen, Jesper,
fotograf.
1. juni formand for Fotografisk
Landsforbund.

Bisgaard, Leif,
politiassistent.
1. marts vicepolitikommissær i
Århus.

Black, Finn T.,
overlæge ved Marselisborg Hospital.
1. marts professor i epidemiske syg-
domme ved Århus Universitet.

Bork, Jørgen F.,
kommandør.
1. oktober kontreadmiral, chef for
SOK i Århus.

Buus, Regin,
sognepræst ved Gellerup Kirke.
1. januar sognepræst ved Skt. Johan-
nes Kirke.

Christensen, Jørgen Grønnegaard,
lektor ved Institut for Statskundskab.
1. juni professor i statskundskab ved
Århus Universitet.

Clausen, H. P.,
professor i statskundskab ved Århus
Universitet.
1. november overbibliotekar ved
Statsbiblioteket.

Dall, Børge,
direktør for Bennetts Rejsebureau i
Odense.
18. december direktør for Bennett i
Århus.

Davies, Trevor,
fritidskonsulent.
30. oktober generalsekretær for Århus
Festuge.

Exner, Johannes,
lektor.
1. juni professor i restaurering og byg-
ningspleje ved Arkitektskolen.

Fischer, J. Olfert,
kontreadmiral, chef for SOK i Århus.
1. oktober leder af personelstaben i
København.

Foltmar, Poul,
fabrikant.

1. juni formand for De Danske Dyreværnsforeningers Fællesråd.

Funder, Lise,
museumsdirektør.

31. august afsked fra Århus Kunstmuseum.

Gaunholm, Rasmus,
prorektor.

1. september rektor ved Århus Teknikum.

Graversen, Jørgen,
lektor ved Institut for Privatret.

1. juli professor i privatret ved Århus Universitet.

Hagemann, Henrik,
rektor ved Marselisborg Seminarium.
1. oktober generalsekretær i Nordisk Råd.

Haibert, Inge,
fuldmægtig.

1. august fritidskonsulent i Århus kommune.

Havning, H. T.,
generalmajor, chef for Vestre Landsdelskommando.

1. maj chef for Østre Landsdelskommando.

Henriksen, Ole Bernt,
direktør, folketingsmedlem.

27. november kommitteret for Hjemmeværnet.

Holm, Niels F.,
regionschef i Civilforsvaret.

1. juli brigadefører.

Holm, Per,
overkontrollør.

1. januar postinspektør ved Århus Postkontor.

Iversen, Poul,
direktør.

21. maj afsked fra Jysk Murer- og Entreprenørforretning (JME).

Jacobsen, Oluf,
rektor.

31. august afsked fra Århus Teknikum.

Jansen, Chr. R.,
arkivar ved Erhvervsarkivet.

1. maj landsarkivar i Viborg.

Jantzen, Erik,
konsulent i virksomhedsledelse ved Jydsk Teknologisk Institut.

1. august erhvervs konsulent i Århus.

Jensen, G. Ingemann,
sognepræst.

31. oktober afsked fra Trige-Ølsted-Spørring Pastorat.

Jensen, J. E. Karlskov,
informationschef hos A. P. Møller.

1. marts direktør i Defta Tegl A/S, Århus.

Jensen, Jørgen Bek,
filialdirektør ved Handelsbanken i Kolding.

1. februar direktør for Sparekassen Sydjylland i Århus.

Jensen, Laust,
chefredaktør og administrerende direktør.

31. december afsked fra Jyllands-Posten.

Jensen, Orla Friis,
lektor ved Institut for Offentlig Ret.

1. august professor i retskundskab ved Ålborg Universitetscenter.

Karlsen, Arne,
lektor.

1. juni professor i møbel- og rumkunst ved Arkitektskolen.

Kjelstrup, Mogens,
programredaktør.

5. maj afsked fra Danmarks Radio.

Krogen, P. B.,
generalmajor.

1. maj chef for Vestre Landsdelskommando.

Langfeldt, Bent,
overlæge ved Århus Amtssygehus.

1. januar generalsekretær i Dansk Radiologisk Selskab.

Lasgaard, Jørgen,
cand.theol.

1. maj sognepræst ved Gellerup Kirke.

Lillelund, Inger,
amtsrådsmedlem.

1. april formand for Århus Kunstforening af 1847.

Lund, P. K.,
postmester i Århus.

(Meddelt 18. juli:) formand for Julemærkekomiteen.

Madsen, Peter Brun,
skovtaksator ved Det Danske Hedeselskab.

1. marts skovrider i Århus Kommune.

Madsen, Stinne,
forstander.

31. august afsked fra Århusegnens Husholdningsskole.

Mastrup, Jens,
forretningsfører.

23. august formand for kontorsektoren i HK Århus.

Moth, Holger,
biografdirektør.

15. juni fratrædt som direktør for Kosmorama.

Nielsen, Bue Lund,
musikdirigent.

8. januar afsked fra Harmoniorkestret Tonica.

Nielsen, Gerhard,
professor.

15. april genvalgt som provinschef i Danmarks Radio.

Nielsen, Henning,
afdelingschef.

30. september afsked fra Social- og Sundhedsforvaltningen.

Nielsen, Poul,
døvepræst.

31. marts fratrædt som præst for de døves menighed i Midtjylland.

Nielsen-Refs, Walther,

sognepræst ved Skt. Johannes Kirke.
1. december sognepræst i Trige-Ølsted-Spørring.

Olsen, Jørn,

lektor ved Odense Universitet.

1. marts professor i socialmedicin ved Århus Universitet.

Pedersen, A. F. Nørager,
sognepræst.

31. marts afsked fra Århus Domkirke.

Peitersen, Leo,

konsulent.

31. juli afsked fra AOF.

Rasmussen, Erik,

professor i statskundskab.

31. juli afsked fra Århus Universitet.

Rasmussen, Villy,

direktør for Svendborg Vinkompagni.

9. april tiltrædt som direktør for FDB-Fabrikkerne i Viby.

Rudkjøbing, Mogens,
professor i astronomi.

30. september afsked fra Århus Universitet.

Röhl, Poul Erik,

skoleinspektør ved Vorrevangskolen.

15. juni direktør for Kosmorama.

Salling-Petersen, S.,

direktør i Mercur Marketing.

1. februar belgisk konsul i Århus.

Schmidt, Torben S.,

professor i person-, familie- og arveret.

1. marts professor i international privatret og komparativ ret ved Århus Universitet.

Skovsgaard, Sten,

sognepræst ved Gellerup Kirke.

1. marts sognepræst ved Skt. Johannes Kirke.

Spjeldnæs, Nils,

professor i geologi.

31. august afsked fra Århus Universitet.

Stenbøg, Poul

skibsmægler i Århus.

1. maj lufthavnschef i Tirstrup Lufthavn.

Søndergaard, Tyge,

professor, overkirurg.

31. august afsked fra Århus Kommunehospital og Århus Universitet.

Sørensen, Anders Kingo,
cand.theol.

1. december 1984 sognepræst ved Vor
Frue Kirke.

Sørensen, Henning,
sognepræst ved Skt. Johannes Kirke.
1. oktober sognepræst i Sporup-Tvilum.

Sørensen, Jens Erik,
museumsinspektør ved Statens Museum for Kunst.
22. september direktør for Århus Kunstmuseum.

Thomsen, Karl V.,
overbibliotekar.
31. august afsked fra Statsbiblioteket.

Wandahl, Broder,
sognepræst i Risskov.
1. juli sognepræst ved Århus Domkirke.

Wemmelund, Martin,
cand.theol.
14. oktober indsat som sognepræst i Risskov Kirke.

Wiinggaard, Palle,
amtslæge.
31. august afsked fra Århus Amt.

Voetmann, Thorvald,
annoncedirektør.
31. december afsked fra Aarhus Stiftstidende.

Zwergius, Ole,
sognepræst.
31. august afsked fra Vor Frue Kirke.

Århusmaleren Peder Holm

Lokalhistorisk Samling i Hovedbiblioteket har i de senere år erhvervet enkelte byprospekter, ikke mindst med henblik på det kommende bymuseum.

I sommeren 1984 blev man opmærksom på et maleri, der var udbudt i en herværende antikvitetshandel under betegnelsen Professor Julius Larsen: Århus set fra Riis Skov. Det viste sig at være et oliemaleri på lærred i formatet 38×54, tilsyneladende usigneret.

Navnet Prof. Julius Larsen, der var skrevet med blæk bag på blindrammen, gav anledning til visse betænkeligheder. Der har så vidt vides aldrig været nogen professor af dette navn, ej heller nogen maler. Meget taler for, at der foreligger en skrivefejl for den ansete jurist professor Julius Lassen (1847-1923), der havde en vis tilknytning til Århus, idet han var født på Samsø og student fra Århus Katedralskole 1865. Indskriften skulle således betegne en af billedets tidligere ejere.

Man blev hurtigt klar over, at det i virkeligheden drejede sig om et af Århusmaleren Peder Holms byprospekter, eftersom det i alle detaljer svarer til kunstnerens tidligere kendte billeder af samme motiv. Ved en minutøs undersøgelse fandt man da også, godt camoufleret af græsvæksten i nederste højre hjørne, signaturen P. Holm 1846.

Da Peder Holm hidtil har været lidet kendt (han optræder ikke i Weilbachs kunstnerleksikon og er kun sparsomt omtalt i litteraturen om Århus), kan der være god grund til at give et kort rids af hans liv og virksomhed.

Peder Holm var født i Århus den 13. december 1797 som søn af drejermester Niels Holm på Volden. Han fulgte i faderens fodspor og etablerede sig allerede 1822 som kunstdrejer og instrumentmager i Vestergade. I Aarhus Stiftstidende anbefaler han sig med »alleslags drejearbejde såvel i træ som metal og andre materialer, tillige musikalske instrumenter såsom fløjter, klarinetter, oboer, flageoletter etc., stemmer og reparerer pianoforter og klaverer etc.« Senere reklamerer han med »særdeles smukke piberør af alle slags, hvoriblandt de så yndede ypsilanti- og hestehårspiber« samt med »fiskeben, præpareret til damehatte«.

1826 opnåede han borgerskab som drejer. Han var da flyttet til Volden, hvor han virkede i en årrække. Her boede også hans gamle far samt (for at gøre det sværere) endnu en drejermester ved navn Niels Peter Holm. Sidstnævnte var farfar til museumsdirektør Peter Holm, Den gamle By, der i sin bog om Århus Håndværkerforening (1923) hævder, at de to var brødre. Dette kan dog ikke være rigtigt, da Niels Peter var født i Ebeltoft som søn af en derværende drejer ved navn Rasmus Holm.

1841 flyttede Peder Holm til Fiskergade, hvor han blev boende til sin død den 6. april 1875. Han var gift to gange, først med Birgitte Stigsen, der døde 1837, derefter med sin tidligere tjenestepige Katrine Sønderberg, der overlevede ham i 12 år.

Som det var almindeligt i de tider, fik han mange børn, 8 med sin første kone, 6 med sin anden, men flere af dem døde som små.

Peder Holm var en alsidig begavelse, der ud over sit håndværk dyrkede både musik og billedkunst og i øvrigt deltog virksomt i byens foreningsliv. I folketællingslisterne betegnes han skiftevis

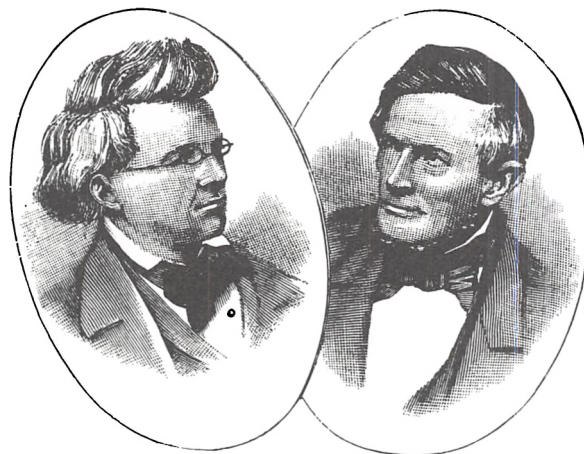
Det nyfundne maleri med den godt camouflerede signatur P. Holm 1846 viser udsigten mod Århus fra skrænten ved Riis Skov. Det er typisk for tidens romantiske landskabsopfattelse: De troldeagtige forvredne træer på skrænten danner en virkningsfuld ramme om den lille havneby med Domkirken som det dominerende midtpunkt. Samtidig ejer billedet fine maleriske kvaliteter, der i nogen grad er gået tabt i kunstnerens senere gentagelser af motivet i mindre målestok, malet på zink eller jernblik.

som drejermester og musiklærer. I 1848 var han medstifter af Århus Håndværkerforening og en kort tid foreningens formand. Endvidere var han i mange år et aktivt medlem af bestyrelsen for Prins Frederik Ferdinands Søndags-Tegneskole, der senere skulle udvikle sig til Århus Tekniske Skole.

Inden for musiklivet gjorde han en indsats som instrumentmager, som underviser og som udøvende musiker. Allerede 1822 tilbød han sig i avisen med »grundig undervisning på pianoforte og guitar«. Sammen med lærer Jens Kahr oprettede han 1833 en »syngeskole« for børn, og senere virkede han som sanglærer ved begge byens borgerskoler samt Den Videnskabelige Realskole. I den 1832 stiftede Århus Sangforening var han en skattet dirigent. Endelig fungerede han fra 1857 til sin død som organist ved Vor Frue Kirke.

Det er forbavsende, at Peder Holm med alle disse gøremål har fået tid til også at male. Der er bevaret 21 malerier af ham i offentlige samlinger, heraf de fleste i Den Gamle By, og man har kendskab til endnu en halv snes stykker i privat eje.

Talentet for tegning har nok været medfødt, men i den lille provinsby har der ikke været nogen mulighed for videre uddannelse. Nu faldt det så heldigt, at den ansete dyrmaler C.D. Gebauer i årene 1828-31 opholdt sig i Århus og averterede efter »nogle unge mennesker«, som han ville give »undervisning i tegning efter naturen og i landskabsmaling med olie«. Blandt dem, der her meldte sig, var den kendte maler og tegner Emmerich Høegh-Guldberg, senere forstander for Århus Tekniske Skole, og kunstdrejer Peder Holm. Det vides, at Gebauer også førte sine elever

Dobbeltportræt af Peder Holm og sønnen Niels Emil Holm, efter træsnit på Frederiksborgmuseet. N. E. Holms portræt bygger på et kobberstik af Magnus Petersen efter en tegning af N. Lützen. Billedet af Peder Holm er efter fotografi af J. E. Bøgh, Århus, men er spejlvendt, idet skilningen sidder i venstre i stedet for i højre side. At det er fotografen, der har ret, viser en nøjere betragtning af klædedragten: på fotografiet er vesten behørigt knappet fra venstre mod højre. Ændringen er formentlig foretaget for at få de to portrætter til at harmonere med hinanden.

ind i Domkirken, hvis storstilede arkitektur var en oplagt opgave for vordende kunstnere. Holm malede to interiører fra Domkirken, der blev udstillet 1833 i Tegneskolen sammen med årets eleverbejder. I avisen betegnes de som »et dristigt arbejde, der var lykkedes godt«. Et af disse malerier er i 1983 købt til Århus Kunstmuseum.

Holm har også forsøgt sig som portrætmaler. 1840 havde han en annonce i avisen: »Portraiter udføres i olie og miniatur af P. Holm, boende på Volden«. Her har han dog næppe haft større held med sig. Det var som landskabsmaler, han særlig gjorde sig gældende. Et enkelt billede af Århus

Havn set fra Mindet (1847) findes i Den gamle By, men i øvrigt specialiserede han sig i byprospekter over Århus, set fra nord, syd og vest. Som udsigtspunkt valgte han gerne skrænten ved Riis Skov, Skovtoften ved Trøjborg, Frederikshøj eller Slusebroen. Der har været tale om en ret stor produktion af små billeder (25×35), malet i olie på en plade af zink eller jernblik, som han iflg. Rasmus Nielsen »solgte for en billig pris«. Kun et fåtal er malet på lærred i større format, og dem har han åbenbart lagt større omhu i. Til denne kategori hører det nyerehvervede billede fra Riis Skov, endvidere »Udsigt fra Frederikshøj« (1847), der tilhører Århus Håndværkerforening, og et stort maleri af Louisenhøj, udført 1862 på bestilling af ejeren, general F.G. Müller, og nu i Den gamle By.

Om Peder Holm som landskabsmaler må det erkendes, at han indtager en beskeden plads i samtidens guldalderkunst. Samtidig kan man dog hævde, at hans billeder i deres lidt kejtede romantik dog giver et indtryk af den idylliske provinsby midt i den stortskårne natur. Billedet fra Riis Skov har en særlig kvalitet i det fine luftperspektiv, hvormed byen og domkirken fortoner sig i indramning af forgrundens forvredne træer.

Under treårskrigen fik Holm en lejlighed til at træde frem som patriotisk maler. Før fotografiets og filmens tid blev de store begivenheder undertiden formidlet til publikum ved omrejsende udstillinger af kæmpemalerier under navn af panorama, diorama, kosmorama eller cyclorama. I februar 1850 havde Holm et kosmorama opstillet i Harmonien i Vestergade, Håndværkerforeningens daværende lokaler. Hovedattraktionen var

fem forskellige episoder af slaget ved Fredericia, »udført efter kyndige militære øjenvidners meddelelser og officielle rapporter«. I sommeren 1850 opholdt han sig med ministeriets tilladelse ved hæren sammen med malerne Niels Simonsen og Jørgen Sonne, og resultatet var et udvidet kosmorama, forevist i Polyhymnias lokaler i Kannikegade i februar 1851. Her var tilføjet fremstillinger af slaget ved Isted, stormen på Frederiksstad og cavallerifægtningen ved Århus (31. maj 1849). Holm blev for en kort tid landskendt for sine panoramaer. I marts 1852 udstillede han dem i Hotel du Nord i København og nød yderligere den ære at kunne forevise dem på Christiansborg for Frederik VII, der »fandt stor behag i dem, og udtalte for kunstneren sin allerhøjeste tilfredshed«. Ingen af dem er bevaret, de var af forgængeligt materiale (udført i limfarve) og led vel også hård medfart under transporten. Men af fægtningen ved Århus blev der fremstillet et litografi af Ad. Kittendorff, der fik god afsætning og er afbildet i flere historiske værker.

Til dette patriotiske fremstød havde Holm god hjælp af sin talentfulde søn Niels Emil Holm. Samarbejdet bestod i, at faderen malede landskaberne, sønnen de optrædende soldater. Niels Emil var født 1823, uddannet på Tegneskolen af E. Høegh-Guldberg og videre på Kunstakademiet i København, hvor han vandt flere medaljer. I 1857 rejste han med offentlig understøttelse til Italien, hvor han opholdt sig i seks år og malede flittigt. Der knyttedes store forventninger til ham, men desværre døde han af tuberkulose i København 29. december 1863, kort efter sin hjemkomst.

Rytterfægtingen ved Århus 31. maj 1849. Litografi af Ad. Kittendorff efter maleri af Peder Holm og Niels Emil Holm.

Det ville være en passende opgave for det kommende bymuseum at arrangere en udstilling af Peder Holms arbejder. Her kunne man dels få et samlet indtryk af den gamle Århusmalers billeder i de offentlige samlinger, dels få opsporet nogle af de mange, der uden tvivl findes rundt omkring i private hjem.

K.E.

Beskæftigelse og erhverv 1984

I Århus som i resten af landet var der fremgang at spore inden for arbejds- og erhvervslivet i 1984. I enkelte brancher havde der allerede i 1982 været tendens til, at den værste krise var overstået, og flere selskaber havde fremgang i 1983, især blandt byens eksportvirksomheder samt forretninger med varige forbrugsgoder som møbler og biler. Byggesektoren var dog stadig hårdt ramt af nedgangstendenser, og de begyndende bedre konjunkturer havde heller ikke i 1983 gjort indhug i arbejdsløsheden. For 1984 er de positive tendenser dog slået igennem over et bredere felt.

Beskæftigelse og ledighed

Også arbejdsløshedstallene var i 1984 stabilt nedadgående. Kun for januar måned var procenten højere end for tilsvarende periode i 1983, og i løbet af året faldt ledigheden til et niveau ca. 1% under 1983-tallene. Novemberledigheden lå – som det fremgår af diagrammet – således på 12,3% mod 13,3 året før og nåede hermed det laveste niveau siden 1980. Omregnet til fuldtidsledige var i denne måned godt 11.500 af de forsikrede arbejdsløse, og dertil kom omkring 2250 ikke-forsikrede. I november 1983 lå det samlede antal ca. 850 højere.

Det sidste tal er dog ikke identisk med den vækst, der er sket i arbejdsstyrken i det forløbne

år. Den samlede fremgang har formentlig været mindst dobbelt så stor. Nøjagtige opgørelser over stigningen findes imidlertid ikke.

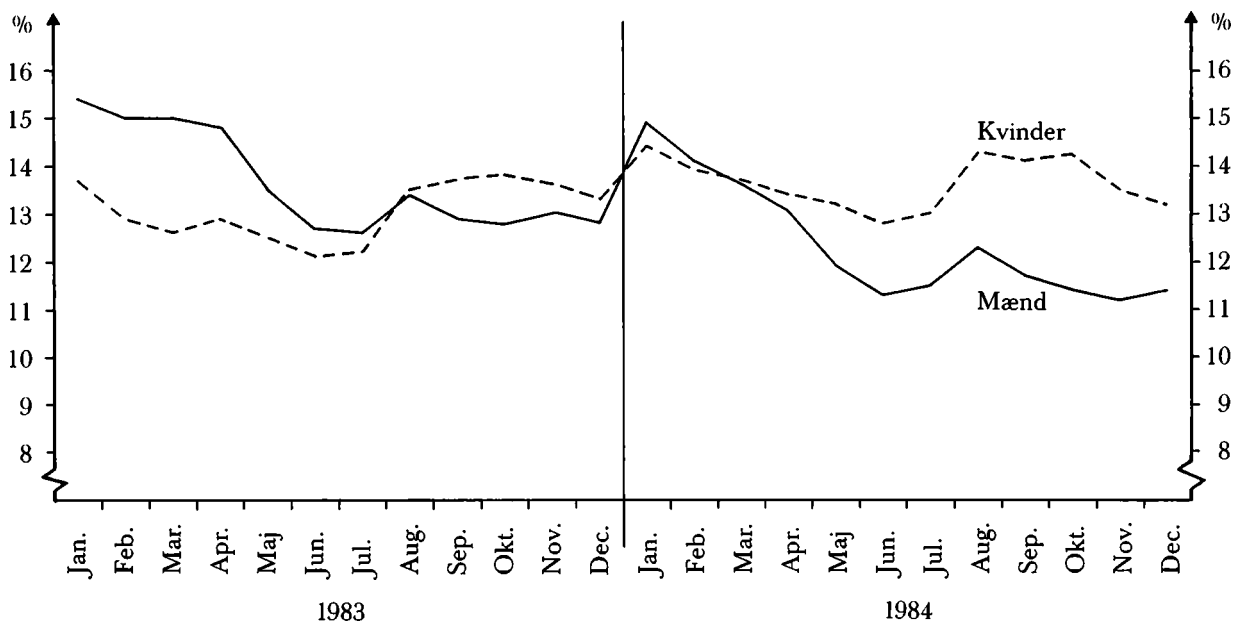
I det hele taget er det karakteristisk at det, trods den store interesse der er for udviklingen i arbejdsløshedstallene, er forbavsende lidt, disse tal kan oplyse om udviklingen i den samlede beskæftigelse i Århus. Egentlig løbende statistiske opgørelser herover ville være nok så interessante for en bedømmelse af erhvervsaktiviteten, – men de findes ikke.

Med udgangspunkt i de seneste folketællinger (1970, 1976 og 1980) samt oversigter over befolkningsudviklingen siden kan der dog tegnes et billede af hovedlinien i beskæftigelsen.

I 1970 var den samlede arbejdsstyrke i Århus på omkring 107.000 personer, og den voksede i løbet af 1970'erne med ca. 18.000 til 125.000. Hovedparten af de tilkomne – omkring 14.500 – var kvinder, og denne tilvækst i arbejdsstyrken bestod først og fremmest af tidligere hjemmearbejdende husmødre, hvis antal mellem de to folketællinger blev formindsket med omkring 20.000. Af nye arbejdspladser blev der dog i løbet af 1970'erne kun skabt ca. 8.000, så ved årtiets slutning var omkring 10.000 i Århus uden arbejde.

For årene efter 1980 er det vanskeligere at opgøre tilgangen til arbejdsmarkedet. Skønsmæssigt kan den dog efter stigningen i indbyggertallet og forskellen mellem årgangene af unge og ældre, der forlader arbejdsmarkedet, anslås til omkring 8.500. Af disse har i 1984 og de foregående år ca. 2500 været ansat på beskæftigelsesforanstaltninger. Da arbejdsløsheden nu er på samme niveau

Arbejdsløsheden i Århus 1983 og 1984 Ledige i procent af forsikrede

som i begyndelse af 80'erne, har det »normale« arbejdsmarked i Århus således i de 4 år optaget omkring 1500 personer i gennemsnit årligt på trods af kriseårene. Det er mere end dobbelt så mange som i 1970'erne. Med de mindre ungdomsårgange i de kommende år kan der derfor være grund til at tro, at man fra nu af kan begynde at få taget hul på »arbejdsløshedspuklen«.

I 1984 har der været faldende arbejdsløshed inden for bygge- og anlægssektoren, den grafiske industri, træ- og møbelindustrien og handelssektoren, samt – i mindre grad – metal- og tekstilind-

dustrien. Kun den sidste af disse har overvægt af kvindeligt ansatte. Da samtidig offentlige arbejdspladser – der også er vigtige for kvinderne – ikke er blevet forøget, har kvinderne i de seneste år udgjort en stadigt stigende del af de arbejdsløse. I 1984 er antallet af arbejdsløse mænd således faldet med omkring 900, mens kvindeledigheden er steget lidt, og for første år udgør kvinderne nu mere end halvdelen af de ledige i Århus. Det er således først og fremmest mændenes arbejdsløshed, der nu falder.

1970'ernes store tilgang af kvinder til arbejds-

markedet, der delvis havde sin baggrund i den stærkt forbedrede arbejdsløshedsunderstøttelse, ser det ud til at blive vanskeligere at skaffe arbejdspladser til.

Havnen i vækst

Den 5. juli 1984 kunne en stolt borgmester – og havneudvalgsformand – indvie et nyt afsnit af containerhavnen. Ikke mindre var hans glæde, da han i slutningen af året på Havnens vegne modtog Transportprisen 1984, tildelt med begrundelse i det gode samarbejde på havnen mellem ledelse, medarbejdere, havneorganisationer og brugere. Selv om havnearbejdernes formand ved lejligheden satte spørgsmålstejn ved det gnidningsfri samarbejde, var ingen dog i tvivl om, at prisen var på sin plads. Århus havn har gennem de seneste år været en af landets stærkest ekspanderende.

Baggrunden har i første række været den stærke udbygning af havnefaciliteterne, som har fundet sted inden for det seneste tiår på trods af de økonomiske krisetider. De samlede investeringer har siden 1979 udgjort omkring 240 mill.kr. Heraf er hovedparten gået til anlæggelsen af Østhavnen og kulterminalen (c. 100 mill. kr.) samt udbygningen af containerhavnen (ca. 85 mill.). Især opbygningen af containerhavnen har haft fremsynets præg, men også den forholdsvis hurtige beslutningsproces omkring Østhavnen har bidraget til, at Århus har fået løvens del af den stærkt forøgede kulimport, der er fulgt i kølvandet på energikrisen i 1973. Omsætningen på den nye kulterminal her har kunnet opveje det fald på omkring 30%, der har fundet sted i handelen med olieprodukter. Og

udbygningen i Østhavnen fortsætter i 1985-86 med anlæggelsen af en såkaldt multiterminal (budgetteret til ca. 110 mill. kr.) til ekspedition af bulk- og partigods, som f.eks. offshore-udstyr, biler, korn, foderstoffer, jern, typehuse og vindmøller. Der er planlagt 450 m. kajplads med tilhørende »bagland« med pakhuse og oplagsplads.

I 1984 har således både trafik og omsætning været i kraftig vækst. Mere end 5,3 mill. tons gods er blevet ekspederet over kajerne. Det er ikke blot en forøgelse fra 1983's 4 mill. t. (præget af havnestrejken) og de to foregående års ca. 3,8 mill. t., men ligger også et godt stykke over det hidtidige rekordår 1979's samlede tonnage på 4,6 mill. Fremgangen har været stærkest koncentreret omkring containertransporten, der er blevet fordoblet i 5-års perioden, men også en række stykgods-ruter har haft voksende omsætning, mens der har været faldende omsætning inden for bl.a. olieprodukter og byggematerialer. Indtægterne fra havnens drift rundede i 1984 100 mill. kr., en kraftig stigning fra 76 mill. kr. året i forvejen.

Når Århus havn i løbet af 1970'erne og 1980'erne har haft en væsentlig fremgang i forhold til mange andre danske havne, skyldes det bl.a. også, at den som den eneste danske havn foruden København siden slutningen af 1950'erne har haft status som basishavn for den internationale liniefragtfart.

Verdens store fragtrederier har efter fælles overenskomst udvalgt en række større havne jorden over som basishavne. De betjenes med regelmæssige ruter på basis af fælles fragttariffer. Mellem basishavnene inden for bestemte geografiske

områder, f.eks. Nordeuropa og Japan, skal der betales det samme i fragt, hvad enten basishavnen anløbes direkte af den pågældende linie, eller varerne skal med skib, bane eller bil til en anden basishavn i området. Den fordel, som Århus her har opnået på bekostning af de øvrige danske provinshavne, har især haft betydning for udviklingen af containerhavnen.

Anlæggelsen af denne begyndte i 1964. Containertransport udgjorde dog på det tidspunkt kun en ubetydelig andel af fragtmængden, i slutningen af 1960'erne ekspederedes 3-4000 containere årligt og i 1972, da havnen tog sin første egentlige containerkran i brug, var antallet nået op på omkring 20.000. Men derefter gik det stærkt, over 51.000 i 1976 til 102.000 i 1980. I begyndelsen af årtiet slog krisen dog så meget igennem på dette område, at væksten mellem 1981 og 1983 gik i stå. Anderledes har det været i 1984, hvor antallet af containerenheder voksede fra 118.000 til ca. 170.000 og den samlede godsmængde fra 900.000 til 1,2 mill. tons. Med det nyindviede afsnit voksede containerterminalen fra 17 til 22 ha. og de næste 6 ha. følger efter planen inden for de kommende par år.

De store udvidelser, der i de seneste år har fundet sted på havnen, har givet anledning til en række sammenstød både i byrådssalen og den øvrige offentlighed mellem erhvervsinteresser og »miljøvogtere«. I 1979-80 var der en voldsom debat om den tilladte højde på nye siloer på Østhavnen og senere også om selve kulterminalen. Tilkørselsforholdene til Østhavnen blev derimod løst uden de store sværds slag med tunnellen under Strandvejen. Med containerhavnens udvidelse og

de nye færgeplaner (se s. 65 ff.), er det især tilkørselsforholdene til det nordlige havneområde, der nu er kommet til debat: Skal Østbanegården bevares eller skal der her skabes forbindelse mellem havnen og trafikvejene mod nord?

Anlægs- og byggesektoren

Havneudvidelserne har som offentligt anlægsprojekt været værdifuldt for bygge- og anlægsbranchens virksomheder og arbejdere i både 1984 og de tidligere kriseår. Det samme gælder etableringen af det nye fjernvarmenet, »Varmeplan Århus«, der er under opbygning i disse år.

På arbejdspladserne ved begge disse store anlægsprojekter – og mange andre – har man kunnet finde entreprenørmaskiner og -materiel med navnet Per Aarsleff. Det kendte firma har netop i 1984 haft en betydelig fremgang og har sluttet året med aktieudvidelse og optagelse på børsen. Virksomheden så dagens lys i 1946. Da begyndte civilingeniør Per Aarsleff (1918-), der hidtil havde været statens tilsynsførende ved de vest- og midtjyske brunkulslejer, som selvstændig brunkulsproducent. Denne virksomhed fortsatte han med til 1963, men allerede i begyndelsen af 1950'erne, da brunkullenes betydning som brændsel begyndte at aftage, gik han over til også at drive entreprenørvirksomhed på andre felter. I 1952 flyttede han hovedsædet til Lokesvej i Åbyhøj, og i løbet af 1950'erne og 1960'erne udviklede firmaet sig til en af landets største entreprenørvirksomheder inden for jordarbejde. Som sådan har firmaet i Århus og landet over udført en lang række større anlægsopgaver inden for bl.a. vejbyggeri, kloak-

ledningssystemer og baneanlæg, Måske mere kendt er firmaet dog blevet på grund af nogle opbyggede specialafdelinger. Dets rammeafdeling står på mange byggepladser for nedramming af spunsvægge og afstivning af byggegruber, mens kranafdelingen med de store mobilkrane og specialkøretøjer udfører yderst krævende løfte- og

Håndteringen af containere kræver velvokset grej. En normal 20 fods container vejer sine 15-20 tons, som skal kunne flyttes af såvel Stevedore kompagniets specialgaffeltrucks som af de særlige containerkrane. Havnen har netop i 1984 anskaffet sin tredje 40-tons kran til placering på containerterminalen. Kravet til kranmateriellets styrke er stor, som det umiddelbart fremgår af lastningsbilledet her. På de største containerskibe skal kranen kunne placere 12 rækker containere på dækket. (Foto: Århus Havnevæsen).

Af Millionmandens Betragtninger.

Jeg var til Landsudstilling
 I Næstved i Søndags. — Sikken en Trængsel. — Jeg fik da osse maset tre af mine Millioncigarer. Et ondt Skaar i Øjeden. Ganske vist er „Million“ moderat i sine Priser — alligevel — det er altid ærgerligt at ødelægge noget, man ved, der er godt. —
Glem det aldrig!
Vestergade 1. Tlf. 7279.

Af Millionmandens Betragtninger.

Jeg var til Vælgermøde
 forleden. — Sikke en Masse godt, jeg hørte — men osse en Masse, som hverken jeg eller andre almindelige Mennesker har Forstand paa. — Men — saa var der midt under det hele en Mand, der bød mig en af Millions de lagrede. — Det var en klog Mand og en fornuftig Mand. HAM stemmer jeg paa.
Vestergade 1. - Telf. 7279.

Af Millionmandens Betragtninger.

Jeg var til Galop
 forleden. — Herligt! Jeg vandt 3,35 — lige nøjagtig det Beløb en Kasse Cerutter fra „Million“ kan købes til. Netop den Cerut, min kræse Gane sætter Pris paa — og som min beskedne Tegnebog magter.
Vestergade 1. Tlf. 7279.

Af Millionmandens Betragtninger.

Lad Efteraarstormen
 tude — lad Jyllandsholdet blive mulet af Ærskøbing paa Marstal. Det gør intet. — Naar Angorkatten spinder, og jeg dvæler i Lænestolen med en af Millions „La Casoba“ — saa er der evig Sommer og Solskin i mit Sind.
 Jo vist er man Lyriker!
Vestergade 1. - Telf. 7279.

transportopgaver for mange firmaer og virksomheder.

Et nyt specielt virkefelt er i øvrigt kommet til fra 1979, da Per Aarsleff fik dansk licens på et engelsk patent på reparation af nedgravede ødelagte rørledninger. Den særlige metode, der anvendes ved reparationsarbejderne, betyder, at man kan undgå at grave rørledningerne op. Insituform er den lidet dansklingende betegnelse for denne nye afdeling.

Inden for de seneste år har Per Aarsleff været med ved etableringen af mere end 300 km naturgasledning i Danmark og Nordtyskland. På dette område hentede firmaet omkring årsskiftet (i samarbejde med det vesttyske Ludvig Freytag) sin hidtil største ordre hjem: udførelsen af naturgasledningen fra Ikast til Studstrup for en pris på 70

Til annoncerier »med glimt i øjet«, der gjorde tobaksforretningen kendt over hele byen, hørte »Millionmandens Betragtninger«, hvorfra ses nogle eksempler fra sommeren og efteråret 1935. Hans vid fornægtede sig heller ikke i besættelsesårene, hvor han frejdigt annoncerede hjemmeavlet tobak som »en nydelse for Dem selv og Deres nærmeste«.

mill. kr., og næsten samtidig fik firmaet entreprenen på naturgasrør på Sjælland til omtrent tilsvarende beløb.

Den stigende aktivitet inden for anlægsområdet har også været medvirkende til, at de 15 firmaer, som den gamle kriseramte århusvirksomhed, Bruun & Sørensen, efterhånden blev spaltet i årene mellem 1979 og perioden omkring den endelige konkurs i 1983, har været præget af en positiv udvikling i 1984. Samlet beskæftigede de således ved udgangen af året omkring 1700 medarbejdere, hvilket er ca. 300 mere, end da B & S

var på sit højeste i slutningen af 1970'erne. VVS-afdelingen, der i 1980 blev overtaget af den svenske koncern Calor-Celsius, har siden under navnet Tubotec ekspanderet voldsomt, og også el-afdelingerne, der skiltes ud året efter, har været i vækst.

Af hovedafdelingerne ved konkursen i 1983 overtog den administrerende direktør Poul Jensen B & S Rørteknik, der stod for den ingeniørmæssige side af firmaets virke inden for fjernvarmesektoren. Denne virksomhed er fortsat i nogenlunde uændret omfang i det nye selskab. Anlægsarbejderne i forbindelse med fjernvarmeprojekterne var tidligere på året udskilt i datterselskabet Dansk Jord- og Rørentreprise, der er blevet overtaget af den hollandske koncern A. Hak Pijpleidingen. Dette firma har således – dog ikke uden problemer – arbejdet med udførelsen af det store anlægsarbejde i forbindelse med »Varmeplan Århus« og beskæftiger nu omkring 350 mand, mere end det dobbelte af det tidligere antal.

Ved siden af fjernvarmen havde Bruun & Sørensens siden 1950'erne specialiseret sig i opførelsen af forbrændingsanstalter og havde i løbet af 1970'erne opnået en fremtrædende position inden for udviklingen af affaldsenergianlæg. Også denne del af virksomheden, B & S Miljøteknik, har, overtaget af en halv snes ledende medarbejdere, fortsat den tidligere aktivitet både i Danmark og udlandet.

En væsentlig årsag til Bruun & Sørensens vanskeligheder var dog store tab på udenlandske engagementer, især i Mellemøsten. Den internationale afdeling, nu B & S international, blev kraftig

I mere end 100 år har man kunnet købe blomster hos Abel. Forretningen åbnedes i 1878 af Leonard Abel (1854-1944) i Frederiksgade 2 og havde senere til huse i Immervad og Guldmedegade. Siden slutningen af tyverne har den kendte butik ligget på Store Torv 15, overtaget først af sønnen Leonard Abel (1888-1955) og siden 1955 med 3. generation, Jørgen Leonard Abel (1920-) som indehaver. Billedet er fra foråret 1961. (Foto i Erhvervsarkivet).

reduceret i forbindelse med konkursen. Resterne af divisionen blev overtaget af medarbejdere, og virksomheden B & S international, arbejder nu i partnerskab med en svensk koncern på projekter, især i Frankrig.

Nybyggeriet i Århus-området tegnede i første halvdel af 1984 til at blive af betydeligt større omfang end i 1983. Boligbyggeriet var op mod

50% større end året før med en række større projekter i bl.a. Hasselager (Skovhøj, Hasselhøj), Holme og Vejlbj-Risskov. I løbet af året blev det dog klart, at denne stærke fremgang ikke kunne holde på årsbasis, og da samtidig det offentlige byggeri faldt drastisk, og erhvervsbyggeriet ikke for alvor voksede, blev året samlede byggeproduktion ikke særligt meget større.

Den udeblevne vækst inden for byggesektoren ramte bl.a. et af byens store byggefirmaer, det kooperative JME, hårdt. Efter nogle år med betydelige regnskabsunderskud var beskæftigelsen i firmaet efterhånden gået ned fra ca. 1500 til omkring 800, især som følge af den stærke nedgang i det offentliges byggevirksomhed. Da den forventede stigning i byggeriet som følge af rentefaldet i nogen grad udeblev, måtte virksomheden i foråret 1984 nedlægge eller afvikle en række afdelinger, der under byggeboomet i tresserne og begyndelsen af halvfjerdserne var blevet oprettet i bl.a. Randers, Hjørring, Fredericia og Esbjerg samt på Grønland og i Vesttyskland. Den resterende del af koncernens aktiviteter blev samlet omkring hovedkontoret på Tomsagervej. I forbindelse med reduktionen er senere yderligere en afdeling af virksomheden solgt – i øvrigt til Per Aarsleff.

Detailhandelen

Inden for detailhandelen i Århus sker der i disse år en række strukturændringer. Det har, som det har været fremhævet i tidligere Århus-Årbøger, dels noget at gøre med, at der sker en stadig udflytning af folk fra midtbyen til forstæderne, dels at de nyopdukkede kæde- og koncernforretninger på en

række områder overtager en stigende del af detailhandelen på bekostning af de ældre, mere traditionelt opbyggede, selvstændige butikstyper.

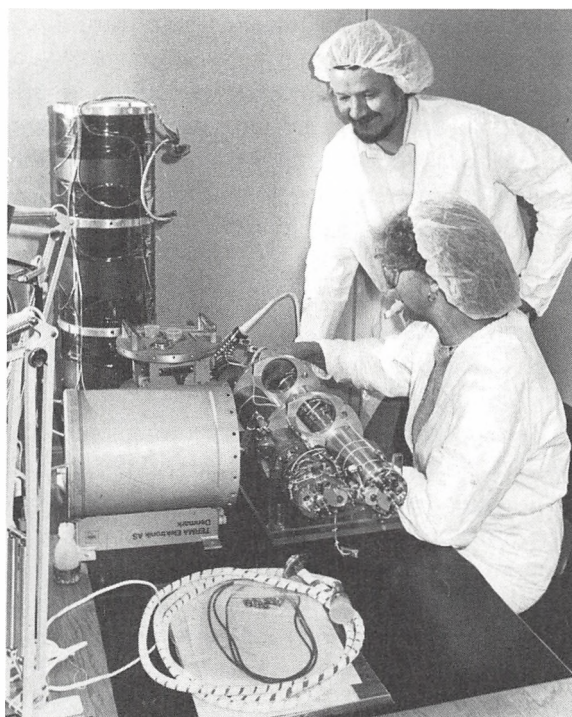
I forstæderne, der har haft et stigende befolkningsgrundlag, har kampen mellem de »nye« og »gamle« forretningstyper kunnet foregå på nogenlunde ligelige vilkår. I de nye boligkvarterer er forretningerne blevet koncentreret i en række butikcentre (Rundhøj, Veri, Viby, Gjellerup), hvor begge typer har kunnet etablere sig. Den mest udprægede undtagelse herfra har været Tilstområdet, der helt er blevet domineret af Bilka, der har »ødelagt« muligheden for opbygningen af tilsvarende centre der. Netop erfaringen herfra – samt fra Metro – har ligget bag den kraftige modstand fra byens handelsorganisationer mod en planlagt etablering af et tilsvarende lavprisvarehus i Hasselager (Bilka eller Obs!), og debatten omkring denne plan er i 1984 afsluttet med vedtagelsen af, at lavprisvarehuset skal udgå af lokalplanen for området.

Det er imidlertid i midtbyen, at de »gamle« butiksindehavere især mærker den skærpede konkurrence. Ikke blot forstædernes voksende butikcentre, men også stormagasinerne udbygning og discountkædernes indtog forstærker virkningen af tilbagegangen i befolkningen i de centrale bydele.

De midtbyhandlendes forsøg på at holde fast på kunderne har dog ofte været præget af et manglende sammenhold, fordi interesseforskellene har været for store. For nogle enkelte af »gadeforeningerne« er det lykkedes at markere sig med fælles initiativer for at skabe øget kundetilgang til området. Det gælder f.eks. for Bruunsgade- og Nørre

Allé-foreningerne. I gågade-området oprettede de selvstændige handlende for nogle år siden – som modvægt mod stormagasinerne – et fælles købekortsystem (City konto), og ved årsskiftet 1984/85 forsøgte gadesammenslutningerne her et nyt initiativ – gratis bustransport – for at trække forstads- og omegnskunderne ind til nytårsudsalgene. »Bag« strøget kom hertil i 1984 oprettelsen af handelstandsforeningen: »De små gader« (mellem Store Torv, Guldmedegade og Nørre Allé) til styrkelse af handelsmiljøet i området bag Pustervig Torv.

Direkte inspireret af butikscentrenes – ikke mindst f.eks. det overdækkede City Vests – fremgang, er også indretningen af to indendørs »butiksgader« i centrum. Den første blev taget i brug i november 1984 i det tidligere Regina-kompleks, hvor forsikringsselskabet Hafnia har etableret en butiksparkade med lokaler til 18 mindre specialforretninger i to etager. Arkaden er udstyret med air-condition, og en rund glaselevator fører kunderne mellem de to butiksniveauer, der begge har opholdsarealer, stueetagen et minitorv og førstesalen et balkonområde med siddepladser – ved barren. Det andet center – der også muliggøres som følge af biografbranchens dårlige tider – er dog endnu kun på tegnebrættet. I City Center Skt. Clemens skal efter planen på den tidligere Kosmoramabygnings grund i et nyopført fleretagers kompleks rummes 30-35 specialbutikker i forbindelse med et overbygget torv på hjørnet af Skt. Clemens Stræde og Maren Smeds Gyde. Planen, som indehaveren af butikken »Sko og Skind«, Viggo Falkenberg, står bag, giver også de kendte

Et af byens virkeligt højteknologiske firmaer er Terma Elektronik, der fremstiller avancerede komponenter til militær- og rumprojekter. Materiellets finfølsomhed kræver, at produktionen foretages i fuldstændig rene og støvfrie lokaler, og fabrikken bygger derfor – som det fremgår af billedet – satellitstyr i helt lukkede »rene rum«. Virksomheden er i øvrigt igen efter de seneste års krise i stærk fremgang.
(Foto: Århus Stiftstidendes billedtjeneste).

forretninger på Store Torv (Hingelberg og Kristian F. Møller f.eks.) mulighed for igen at blive integreret i strøghandelen. Ved gågadens oprettelse i 1972 blev de tidligere så centrale Store Torvs-forretninger bogstaveligt talt kørt ud på et sidespor.

Bag initiativerne fra de midtbyhandlende ligger tanker om, at det især er på det brede udvalg af specialbutikker inden for mange områder, at man skal trække kunderne ind til centrum. At tiltrækningskraften også er der for nye brancher, gav 1984 et frisk eksempel på, nemlig inden for elektronikindustriens nyeste skud: hjemmecomputerne. I løbet af året blev Vestergadeområdet med ét byens centrum for handelen med disse datamater med en række nye butikker med Akademisk Boghandels Danadata og den store elektronikconcern Computerland i spidsen.

Vestergade blev dog også en tradition fattigere i 1984. Den 30. november drejede »Millionmanden« nøglen om for sidste gang og satte dermed punktum for en forretning, der gennem det par generationer havde været en institution i byen. Tobaks- og vinforretningen, der havde til huse i byens ældste ejendom (fra 1619), Vestergade 1, var blevet indrettet 1927 af Svend Aage Kier Christensen i en tidligere skomagerbutik. I løbet af kort tid blev »Million«, som han kaldte forretningen efter et i 1920'erne kendt cigarmærke, et kendt navn blandt byen tobaksnydere. Ikke blot gjorde Millionmanden sig enhver anstrengelse for at kunne sælge tobak og cerutter til byens billigste priser, og helst de mærker, som andre tobaksforretninger ikke førte. Han havde også en utrolig sans for reklame, der kom til udtryk gennem neonskiltningen, vinduesudsmykningen og – ikke mindst – fantasifulde annoncer. Kier Christensen drev forretningen helt frem til 1979 da den blev overtaget af tobakshandler Poul Mikkelsen. At han nu har lukket forretningen, skyldes dog ikke

manglende omsætning, men det faktum, at den fredede ejendom skulle restaureres for et millionbeløb.

Også en række andre kendte butikker forsvandt fra gadebilledet i 1984, blandt dem er nogle af byens ældste. Skoforretningen Engelbreddt i Søndergade, hvis historie går tilbage til 1887, blev tidligt på året afløst af Bilkas discountbutik »Tøj og sko«. På den modsatte side af gågaden lukkede i slutningen af juni den næsten 100-årige sengeudstyrsforretning Gertz' Efterfølger – som Engelbreddt kendt for sit høje kvalitetsniveau. De seneste 14 år havde den været drevet af Jens Laage Andersen, der i forbindelse med generationsskifte i sit hovedfirma, Gardineksperter i Randers, besluttede at sælge den traditionsrige forretning til andet formål. Forretningen blev grundlagt af Peter Kock (1871-1962) som manufakturforretning i 1897. Som noget ganske usædvanligt på den tid handlede han kun mod kontrakt og hævdede – som det nævnes i en fødselsdagomtale – andre særprægede principper, der dog vist især bestod i at tilbyde kunden en stol at sidde på under ekspeditionen, mens manden fik en cigar og evt. blev budt indenfor på chefens kontor. Efterhånden specialiserede forretningen sig i sengetøj og babyudstyr, men kontantprincippet blev opretholdt, også efter den mangeårige medhjælper Helmuth E. Gertz i 1951 overtog forretningen. Efter hans død var den 1970 blevet købt af Jens Laage Andersen.

Det er således ikke »tidens mode«, der primært har været årsag til lukningen af Engelbreddt og Gertz. Det er derimod tilfældet både for Abels

Hovedtal for større Århusvirksomheder 1981-83

	Omsætning (mill. kr.)			Overskud (mill. kr.)			Antal ansatte		
	1981	1982	1983	1981	1982	1983	1981	1982	1983
Korn og Foderstof Kompagniet	4.917	5.473	6.325	57	89	155	1.591	1.571	1.653
Århus Oliefabrik	1.002	1.079	1.296	28	24	27	839	835	839
Jaka	696	987	1.123	10	41	22	622	498	498
Thomas Ths. Sabro & Co.	546	678	842	12	24	25	928	1.001	986
Jyske Bryggerier	553	648	720	2	25	11	933	899	845
J.M.E.	445	394		1	÷5		1.053	914	
Dannebrog Værft	129	205	416	9	7	6	579	655	650
Kosan Crisplant	146	194	191	14	24	23	293	305	343
Terma Elektronik	113	99	91	÷10	5	3	455	261	261
Kosan Cylindric	66	82	80	÷9	1	÷3	271	236	237

Oversigten, hvis tal hovedsagelig bygger på de offentliggjorte årsregnskaber, viser hos næsten alle virksomheder en betydelig omsætningsfremgang (JME og Terma Elektronik dog undtaget). Beskæftigelsestallene har været mere konstante. Kun hos KFK og Kosan Crisplant er arbejdsstyrken steget, og der har på Jyske Bryggerier endog været et stadigt faldende antal medarbejdere.

Blomster på Store Torv og Trauls Erichsens renseri i Vestergade. Tidligere tiders obligatoriske blomsterhilsner er blevet »slået ud« af en kombination af parcelhushaver, vindrikningens udbredelse og masseproduktion af potteplanter, mens byens ældste renseri, som så mange andre i branchen har måttet bukke under for de ændrede tøjmoder og den moderne automatiske vaskemaskine. Trauls Erichsen-navnet forsvinder dog ikke. Firmaet fortsætter sin virksomhed som farveri, som har været drevet, siden Peter Falle Erichsen (1827-94) i 1856 her begyndte at farve uld for omegnens bønder. Hans søn Trauls Erichsen (1858-1933) indførte omkring århundredskiftet den kemiske rensning, der også blev fortsat efter at firmaet i 1930 blev overtaget af F. Kronholm Svendsen (1883-1963), den nuværende indehaver Torben Svendsens bedstefar.

Skal man pege på nogle områder inden for de

tailhandelen, der i særlig grad har markeret sig med en stigende omsætning i 1984, er der især to, der falder i øjnene ved siden af elektronikbutikkerne. Det ene er møbelbranchen, hvis fremgang bl.a. kommer til udtryk i udvidelsesprojekter hos Ikea i Skejby, Egå Møbelcenter og Idé Møbler i Sabro samt det store Randers-firma Hansen Møblers nyoprettede møbelhus ved Grenåvej. Og bilforhandlerne, der allerede i 1983 oplevede en betydelig stigning i salget, har også i 1984 haft et godt år. De biler, der er blevet »for gamle« som følge af kriseårene, er nu for alvor ved at blive udskiftet.

Industrien

Aarhus Stiftstidende har siden 1968 hvert år den 31. december bragt en oversigt over udvalgte Århusfirmaers udvikling i det senest forløbne år. For 1984 viser denne en fremgang i beskæftigelsen på

mere end 10% og en salgsstigning på over 20%. I sammenligning med 1983 er den vækst, der da begyndte, blevet fortsat og forstærket, og selv om forøgelsen i disse virksomheder, der bl.a. omfatter maskin-, elektronik-, møbel-, og tekstilfabrikker, synes større end industriens almindelige fremgang i hele landet i 1984, er tendensen umiskendelig: 1984 har for den århusianske industri været klart bedre end 1983

Der er naturligvis en betydelig forskel brancherne imellem. Eksportindustrien har haft den kraftigste fremgang, og blandt de virksomheder, der fortrinsvis producerer til hjemmemarkedet, har specielt nærings- og nydelsesmiddelindustrien været i stagnation.

Det har bl.a. ramt Ceres. Jyske Bryggerier A/S, som det århusianske bryggeri indgår i, har i regnskabsåret 1983/84 haft en betydelig mindre indtjening i Danmark end i det forudgående år, der kun delvis opvejes af en beskeden eksportfremgang. Som årsag til tilbagegangen angiver Ceres forhøjelsen af øl- og sodavandsafgifterne, men som nævnt har der også på de øvrige levnedsmiddelgrupper været en tilsvarende tendens.

Blandt byens stærkest voksende virksomheder har været en række maskinfabrikker samt et par af de meget avancerede elektronikvirksomheder, Terma Elektronik A/S og Purup Electronics, begge i Lystrup. Mens Termas stærke vækst fortrinsvis skyldes store leverancer af avanceret elektronisk militært udstyr, gælder for de øvrige, at deres produkter udgøres af arbejdsmaskiner til brug i andre produktionsvirksomheder. Netop en forstærket vækst inden for dette område (kapital-

godeindustrien) har i tidligere opgangsperioder været et første tegn på, at tiderne var ved at vende til det bedre. På den baggrund kan »Stiftens« overskrift til årsoversigten »Optimismen holdt« være ganske berettiget.

Byen og erhvervslivet

Erhvervslivets forhold til det øvrige samfund har ofte – også i Århus – været præget af lukkethed og afstandtagen. I forhold til byråd og kommunalforvaltning har diskussionen mest gået på den urimelige erhvervsbeskatning (dækningsafgiften), styrets manglende forståelse for havnen som arbejdsplads og protest mod miljøkravene. Og mellem erhvervslivet og universitetet har man stærkest hæftet sig ved den manglende kontakt.

I 1984 markerede flere begivenheder og beslutninger, at der er ved at ske ændringer på disse områder. Pr. 1. august blev der i fællesskab af kommunen og erhvervslivet ansat en erhvervs-konsulent til at fremme kontakten mellem offentlige myndigheder, uddannelsesinstitutioner og virksomhederne. Flere af lære anstalterne planlagde eller etablerede i løbet af året mere erhvervsrettede uddannelser eller kurser, kommunale politikere tog i november sammen med byens fremtrædende erhvervsfolk på eksportcharmetur til Kina, og i årets sidste måneder fik man næsten lagt grundlaget for etableringen af en »forskerpark« til gensidig udvikling af universitets- og industriforskning.

Optimismen holdt sig i 1984.

E.K.J.

Da brandvæsenet blev til

I 1985 er det 100 år siden, byrådet ved at undlade at træffe en egentlig beslutning begyndte at indføre et fast brandvæsen. Det lyder måske mærkeligt, men er ikke desto mindre rigtigt.

Brand var noget, som virkelig var frygtet i byerne – og for den sags skyld også på landet – i forrige tider. Det, der gjorde brand særlig farligt i byerne, var, at husene lå klinet op ad hinanden, og gaderne var kun smalle. Det gav gode muligheder for ilden til at brede sig, og da slukningsredskaberne var ringe – ofte kun spande – stod borgerne ret hjælpeløse over for ilden. Der er mange eksempler fra 1600 og 1700-tallet fra såvel København som købstæderne på, at hele kvarterer er nedbrændt. Så galt er det dog aldrig gået i Århus. Ofte medførte en brand økonomisk ruin, for brandforsikring var noget, man først kendte til fra 1700-tallet.

Nok var forholdene blevet bedre i 1800-tallet med brandforsikring og bedre slukningsmateriel, men en brand var alligevel en sag, der satte hele Århus på den anden ende. Ifølge brandvedtægten fra 1873 var med en række undtagelser alle mænd i alderen mellem 20 og 45 pligtige til at være med i brandkorpset. Det betød, at det bestod af over 700 mand. De blev alarmeret ved Domkirkens stormklokke, ved politibetjentenes fløjter og ved brandtrommen. Hør engang, hvordan begivenhederne

Ildebrand i Møllestien. Fr. Visbys akvarel fra 1850'erne giver et udmærket indtryk af de redskaber, der var til rådighed, når ilden brød løs: En simpel stige, brandspande og en brandhage, der blev brugt til at rive det brændende ned med. Byen havde også nogle sprøjter, men deres effektivitet var begrænset, så der var stort set kun et at gøre: Redde hvad reddes kunne. (Billede i Erhvervsarkivet).

skildres af en, der har oplevet brand i byen i 1870'erne: »Nu var byen vækket, og snart begyndte et utal af vandtønder på slidsker, hver trukket af en hest, at indfinde sig, og man kunne høre sprøjterne, trukket af brandråbende folk, der altså havde haft mødested ved sprøjtehusene. Brandkorpsets officerer og ordenskorpset [en særlig bevæbnet afdeling af brandvæsenet, der skulle holde orden og vagt ved brandstedet] kom nu også til, så slukningen kunne begynde, hvis der var mere, som kunne brænde, Byens borgere blev stillet ind i rækkerne og langede brandspandene fra hånd til hånd; brandspande skulle der være i

alle huse, men mange var mest tilbøjelige til at skjule deres, når der var ildebrand i nærheden, for det var altid vanskeligt at få sine spande igen, når alt var overstået. Det hele foregik under kommandoråb, hysten og opsang fra dem, der trak sprøjterne«.

Den bedste måde at karakterisere hele dette er måske at citere en stiftamtmand, da han skulle rose brandkorpset ved en parade. Han skal have sagt – for sandheden garanteres ikke – at »endnu var ingen ildebrand opstået i Århus, uden at den var blevet slukket«!

Flere gange var der personer, der tog til orde for, at den almindelige alarm og forstyrrelse skulle bringes til en ende ved, at byen fik et fast og aflønnet brandvæsen, bestående af en lille, men veløvet, professionel gruppe brandmænd. Endnu i 1870'erne var tanken fremme, både i forbindelse med vedtagelsen af brandvedtægten af 1873 og ved andre lejligheder, men hver gang blev det afvist med henvisning til, at det blev for dyrt.

Sagen ændrede sig i 1880'erne. Flere forhold bidrog hertil. Byen voksede, det øgede antal mennesker, de flere og højere huse gjorde det gamle brandkorps og dets materiel uhensigtsmæssigt. Det blev til fulde demonstreret ved en række større brande, der uden tvivl skabte ængstelse i byen. Men til alt dette kom, at brandvæsenet i 1877 havde fået en ny brandinspektør, der gik på med krum hals for at få forbedret forholdene. Hans navn var E. Springborg. Han var uddannet som tømrer i Viborg, som soldat kom han ind i ingeniørkorpset og blev sekondløjtnant. I 1872 forflyttedes Springborg til infanteriet i Århus med rang af

Kaptajn Springborg (1848-1927). Glad var han for sig selv. Som en særlig gunstbevisning uddelte han til sine brandsvende et billede af sig selv. Helt uden grund var selvglæden ikke. Springborg fik virkelig moderniseret byens brandvæsen, og også på andre områder var han en foregangsmand. Det var således ham, der stod bag det, der senere blev til Jysk Telefon. Populær var han hos nogle, nærmest forhad af andre. Som ivrig Højre-mand var det vanskeligt for ham at se Socialdemokratiet vinde frem i Århus, og hans afgang som brand- og bygningsinspektør i 1914 var næppe helt frivillig. (Foto i Erhvervsarkivet).

premierløjtnant, og fem år senere søgte og fik han som nævnt brandinspektørstillingen, der var blevet slået sammen med bygningsinspektørstillingen.

gen. Senere, i 1887, fik han rang af kaptajn og gik siden ikke under andet navn end kaptajn Springborg.

I årene efter Springborgs ansættelse skete der mange fornyelser inden for brandvæsenet. Nyt, moderne materiel blev anskaffet: Hjelme, redningsbælter med karabinhager, et åndedrætsapparat, der gjorde det muligt at trænge ind i røgfyldte rum, nye slanger og endnu en slangevogn, en vogn til redskaber samt en ny sprøjte. Også et bedre mandskab søgte Springborg at få. I januar 1881 foreslog han brandkommissionen, at brandvedtægten blev lavet om, så byen kunne få et fast brandmandskab. Kommissionen afviste forslaget, og bedre gik det ikke, da han gentog forslaget i marts. I august var kommissionen imidlertid blevet mør og gik med til, at der blev indsendt et forslag til byrådet.

Det kom der nu ikke meget ud af. Byrådet nedsatte ganske vist et udvalg, og det holdt også et møde med brandkommissionen, men derefter gik alting i stå. Springborg pressede på og fik kommissionen til at rykke i efteråret 1882 og igen i efteråret 1884. Da meddelte udvalget, at der snart ville komme en betænkning, men den kom aldrig, og derfor fik byrådet ikke truffet nogen beslutning om ændring af vedtægten og indførelse af et fast brandmandskab. Hvorfor det gik sådan, har det ikke været muligt at finde nogen forklaring på. Måske har byrådet fundet løsningen for dyr at gennemføre på en gang og i stedet ønsket at gennemføre den gradvis. I hvert fald var det sådan, det kom til at gå.

Brandkommissionen foreslog på sit budget for

1885, at der blev indrettet elektriske klokker hos 10 brandmænd, således at de kunne tilkaldes fra politistationen. Herved ville man undgå at alarmere hele byen ved mindre brande o.l., ligesom man måtte formode, at indsatsen kom hurtig igang, idet de 10 mand straks ville møde og kunne begynde at føre materiellet frem. Som kompensation for den ekstra tjeneste, disse 10 brandmænd ville få ved altid at blive tilkaldt, skulle de have 20 kr. om året – hvad der vel svarede til en halv månedsløn for en arbejdsmand. Budgetforslaget blev godkendt af byrådet, og de 10 brandmænd kunne antages. Selv om de måtte have et erhverv ved siden af til at ernære sig ved, var de dog de første lønnede og fastansatte brandmænd (bortset fra brandinspektøren) i Århus. Det nye systems fortræffelighed blev demonstreret for første gang ved en brand i den 8. februar 1885. Det var en søndag, og ilden opstod lige før kirketid, men takket være ringeapparaterne undgik man at få hele byen sat på den anden ende.

Antallet af lønnede brandmænd øgedes år for år, indtil der i 1888 var i alt 48 plus 4 brandmestre. Hermed havde det faste brandvæsen fået det omfang, som brandinspektøren og brandkommissionen havde foreslået i 1881. Det gamle system, hvorefter de 20-45-årige var pligtige til at indgå i brandkorpset, eksisterede dog stadig, men blev ikke brugt.

Også på anden måde forbedredes brandvæsenet i disse år. Den nymodens opfindelse telefonen gav mulighed for, at brand hurtigt kunne meldes, og det blev udnyttet på den måde, at der i 1883 blev oprettet brandalarmeringsstationer 6 steder i

Sprøjtehuset i Aagade som det så ud umiddelbart før århundredskiftet. Det var byens første brandstation, hvor der blev oprettet fast vagt 1887. Det er formentlig de 4 vagthavende, der har ladet sig forevige sammen med brandvæsenets første hest. I øvrigt var Sprøjtehuset ikke det eneste sted, der var placeret slukningsredskaber. Det var der også på kasernerne, i Domkirken, på Oliemøllen og i lejede lokaler flere steder i byen. (Foto hos Århus Brandvæsen).

byen, hvorfra der pr. telefon kunne meldes brand til politistationen. Fra 1885 kunne de 10 brandmænd så alarmeres herfra pr. klokke. I 1887 skete der det væsentlige fremskridt, at der blev etableret en permanent bemandet brandvagt om dagen. I sprøjtehuset i Aagade blev der indrettet et vagtlokale med telefon, og her opholdt sig fra om morgenen kl. 6 om sommeren, kl. 8 om vinteren til kl. 7

om aftenen 2 brandmænd, mens 2 andre også havde vagt, men dog ikke behøvede at være til stede. Byen havde på det tidspunkt 206 telefoner og herfra kunne der altså nu i dagtimerne meldes brand til en »brandstation«, hvorfra udrykning straks kunne ske. I øvrigt kan det som en lille morsomhed fortælles, at hele alarmeringssystemet ikke fungerede i tordenvejr, så når et sådant trak op, blev der stationeret en befalingsmand og 12 brandsvende i Domkirken. Fra tårnet kunne de så se, hvis lynet slog ned et sted i byen.

I det hele taget var brandvæsenet trods alt endnu ikke moderne. Når alarmen lød skulle brandmændene pr. håndkraft trække og skubbe sprøjten og andet materiel til brandstedet. Nok var byen dengang ikke så stor, men det kunne dog let blive til en tur på over 1 km. fra sprøjtehuset i Aagade. Efter en sådan transport var folkene ikke meget værd den første tid på brandstedet. I 1896 blev der dog delvis rådet bod på dette forhold, idet der blev stationeret en lejet hest til 1,35 kr. pr. dag i sprøjtehuset. Senere blev antallet udvidet, således at man i alt rådede over 4 heste.

Det væsentlige fremskridt, som den faste brandvagt var, betød ikke nogen væsentlig forhøjelse af lønnen for de 4 brandmænd, og selv da den omkring 1890 blev forhøjet til 100 kr. årligt, måtte de nødvendigvis have et erhverv, som regel vel som håndværker, ved siden af. Først omkring 1900 synes lønningerne til den faste brandvagt, der i mellemtiden var blevet udvidet, at have fået en sådan størrelse, at brandmandsjobbet kunne blive hovederhvervet. Da havde byen et – om end ikke stort – professionelt brandkorps.

Brandstationen

Når byrådet efter århundredskiftet indså, at der måtte gøres mere for at få et fuldt udbygget brandvæsen til trods for det meget, der var opnået siden 1870'ernes slutning, skyldtes det uden tvivl den bekendte brand af Mejlborg i august 1899. Da blev det til fulde demonstreret, at brandvæsenet endnu ikke magtede at bekæmpe en storbrand. Det var en brand, der er det nærmeste, Århus har været på, at få en hel bydel raseret. På under 12 timer brændte en stor tømmerplads, hvor ilden var startet, et savværk samt 19 ejendomme i Mejlgade, Knudrisgade og Kystvejen. Som nævnt var det store ejendomskompleks Mejlborg blandt flammernes bytte. Det var blevet opført få år tidligere og hørte til blandt byens flotteste bygninger. Selv om brandkorpset blev forstærket med soldater fra byens kaserner, stod man magtesløs over for ilden.

Mindre end en måned efter branden tog brandkommissionen fat på at forhindre en gentagelse. Byens tømmerpladser og savværker blev i den følgende tid grundigt gennemgået, brandvæsenets materialer blev forøget, den faste brandvagt forøget og senere, fra 1. januar 1901, gjort til en døgnvagt. I det hele taget blev der arbejdet på en omorganisering af brandvæsenet.

Et vigtigt led heri var oprettelsen af en egentlig brandstation. Aagade-sprøjtehuset var for lille til at virke som sådan, især når materiellet blev forøget, og brandmændene var på vagt døgnet rundt. Allerede i 1893 havde Springborg og brandkommissionen foreslået, at der blev bygget 2 kaserner, som det kaldtes, til brandmandskabet. Det gik

Mejlborgs brand den 18. august 1899. Selv om billedet ikke er særlig skarpt, giver det et godt indtryk af brandens omfang. Det er fotograferet fra et tårn i Vennelyst parken. Branden og vanskelighederne med at få den slukket satte gang i moderniseringen af byens brandvæsen.
(Foto i Lokalthistorisk Samling).

imidlertid med denne sag som tidligere med oprettelsen af et fast brandkorpset: byrådet nedsatte et udvalg og så skete der ikke mere. Brandkommissionen rykkede i 1894, 1896 og så sent som i juli 1899. Men så efter Mejlborgbranden kom der gang i sagen.

Allerede i 1900 blev der bevilget penge på 1901-budgettet til at påbegynde arbejdet med en ekstra vagtstation. Det er værd at lægge mærke til, at det, man forestillede sig i 1890'erne, var en eller to stationer, der supplerede Aagade-sprøjtehuset.

Tanken om, at en ny brandstation skulle kunne omdannes til hovedbrandstation og Aagade-stationen altså med tiden nedlægges, opstod først omkring 1900. Efterhånden som arbejdet med brandstationen i de følgende år skred frem, blev det imidlertid helt klart, at det var en hovedbrandstation, brandstationen, der blev bygget.

Men først skulle stedet findes, hvor byggeriet kunne finde sted. Og på det spørgsmål blev brandkommission og byråd rygende uenige. Kommissionen mente, at grunden på hjørnet af Christiansgade og Biblioteksgade (i dag Emanuel Sejrs Gade) var velegnet ved sin centrale beliggenhed. Det er der, hvor i dag Kunstbygningens park ligger. Byrådet ville også godt placere stationen på Bispetofte, men nederst på Biblioteks-

Det meste af brandmandskabet forsamlet året efter, at brandstationen blev taget i brug, d.v.s. i 1905. På det tidspunkt var det faste mandskab på 20, mens reserven var på 40. Bag mandskabet ses til venstre en stigevoan og til højre en kulsyresprøjte, der var taget i brug i 1904. De to cykler hørte også med til udrustningen. Den første var blevet anskaffet i 1899 til Springborg, så at han hurtigt kunne nå frem til brandstedet.
(Foto i Lokalthistorisk Samling).

gade og med udkørsel til Mørksgade, nærmest dér hvor Kreditforeningens bygning ligger i dag. Det mente kommissionen var en dårlig placering, bl.a. fordi brandvæsenets materiel så altid skulle transporteres et langt stykke op ad bakke for at komme ud i byen. Den lå nord, øst og syd for Bispetofte, og der var dengang ikke nogen Åboulevard, der kunne køres ad. Byrådet fastholdt imidlertid sin opfattelse, og hvis brandkommissionen ikke kunne godkende den, måtte stationen placeres på

hjørnet af Ny Munkegade og Thunøgade. Det blev så resultatet, efter at kommissionen flere gange havde forsøgt at få byrådet til at ændre holdning, bl.a. under henvisning til at stationens perifere placering måtte medføre, at der også skulle lægges en station på Frederiksbjerg, og at udrykning ned ad Ny Munkegade ville volde vanskeligheder.

Inden byråd og brandkommission var nået så langt, var man begyndt at udarbejde tegninger over den nye station. Det var næsten ironisk, at det blev arkitekt S. F. Kühnel (1851-1930), der fik opgaven overdraget. Han var en af byens kendte arkitekter, og det var ham, der havde tegnet Mejlborg. Det tog et års tid, før tegningerne etc. var færdige, og det skyldtes bl.a., at det var i denne periode, mellem foråret 1901 og efteråret 1902, at det besluttedes at ændre planer og bygge en egentlig hovedbrandstation. Arbejdet blev udbudt i licitation i slutningen af 1902, og i foråret 1904 kunne den nye brandstation tages i brug. Aagadesprøjtehuset kunne nu udlejes til andet brug.

Årene 1904-85

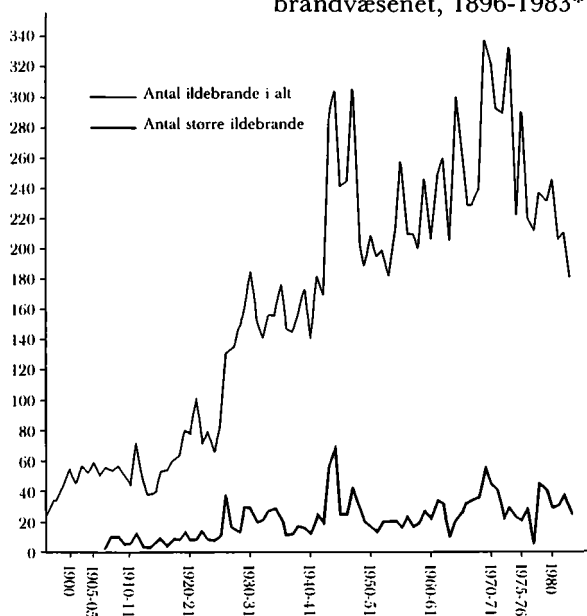
Med brandstationen i Ny Munkegade bemandet døgnet rundt med fastansatte, professionelle brandmænd havde brandvæsenet fået sin grundstruktur, som i de følgende mange årtier ikke ændrede sig i det centrale, men stadig blev moderniseret og fulgt op. Der skete også meget efter 1904, og der kunne gives en lang og spændende beretning om nyt udstyr lige fra den første automobildrejestige i 1909 over »Svenskeren« fra 1916 til den moderne snorkel fra midten af 1970'erne og

Det kørende materiel foran den udvidede brandstation i 1925. En sammenligning med det foregående billede fra 1905 viser tydeligt forandringen. På fløjen ses brandinspektørens røde Stoeber-vogn, der var kendt i hele byen. Det var den, brandinspektør Bruhn omkom i efter en tur til Mols i 1926. Den ældste af de »rigtige« brandbiler er den i midten, den såkaldte »Svensker« fra 1916. Den var bygget i Malmö, deraf tilnavnet. Den nyeste, en Magirus fra det år, billedet blev taget, holder længst borte.
(Foto i Lokalhistorisk Samling).

den nye stigevogn fra 1983, der kan nå 30 m. op. Der kunne også fortælles om den gentagne modernisering af alarmeringssystemet og om ombygninger og udvidelser af brandstationen, der allerede fra begyndelsen ikke var blevet så stor, som Springborg og brandkommissionen ville det, og som da også hurtig blev for lille. De store ildebrande ville også være noget at fortælle om: brande på havnen: i lagerbygninger, benzin- og

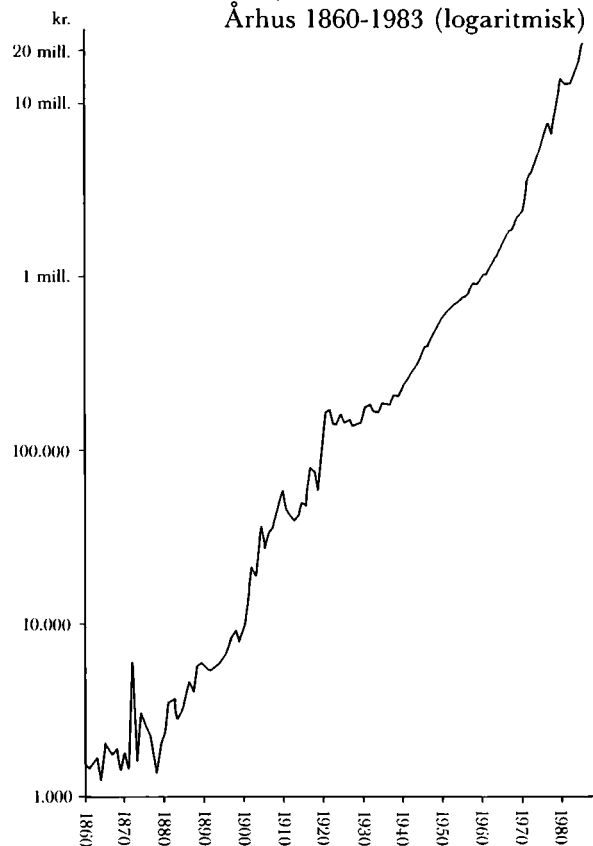
Diagram over ildebrande i Århus, slukket af brandvæsenet, 1896-1983*

* Diagrammet er ikke udtryk for det samlede antal udrykninger, idet dels skorstensbrande, dels falske og blinde alarmer samt udrykninger til brande uden for kommunen ikke er medtaget. Kurverne er heller ikke udtryk for det samlede antal brande, idet som nævnt skorstensbrande ikke er medtaget og ej heller mindre brande, der er slukket uden brandvæsenets hjælp.

olietanke og i skibe, og også den brandfarlige Olie-mølle har givet anledning til store udrykninger. Besættelsestiden ville i den sammenhæng indtage et særligt kapitel. Det var ikke mindst for brandvæsenet en dramatisk tid med bombninger, sabotage og schalburgtage, hvor brandmændene måtte arbejde under vanskelige vilkår. Afsnittet om store brande kunne passende rundes af med at

Diagram over udgifterne til brandvæsenet i Århus 1860-1983 (logaritmisk)

fortælle om Århus-Hallens brand i 1984. Den var også blevet schalburgteret i 1944.

Alt dette skal der imidlertid ikke skrives om her. De to diagrammer over henholdsvis udgifterne til brandvæsenet fra midten af 1800-tallet og antallet af brande fra århundredskiftet frem til i dag taler deres tydelige sprog om Århus Brandvæsenets arbejde og udvikling.

C.R.J.

Sporten 1984

Stævnekalender

1. januar

Skovbakkens håndboldherrer i 1. division slutter næstsiddst i nytårsturneringen i Berlin efter bl.a. i den indledende kamp at have slået turneringens senere vinder, Baia Mare fra Rumænien.

3. januar

Atletikafdelingen i AGF vil i år forsøge at arrangere motionsløb rundt om Brabrand sø en gang om måneden. Løbet, 10 km, vil blive afviklet den første søndag hver måned.

8. januar

»Løbende vildsvin« hedder en ret ny disciplin i dansk konkurrence-skydning. Den århusianske skytteklub DSB/ASF har netop investeret 30.000 kr. i et anlæg til den ny form for skydning. På 10 meters afstand skal skytten ramme et mål i bevægelse på 5,1 cm i diameter, i den hurtigste serie er der kun 2,5 sekund til at få geværet på plads, sigte og affyre.

11. januar

Åbyhøjs 1. divisionshold i basketball vinder sin 12. sejr i træk; denne gang i danmarksturneringen hvor det bliver til en sejr over Horsens 60-56.

28.-29. januar

Dette års jyske mesterskaber understreger endnu en gang, at en seedning af bokserne må gennemføres. Kun tre af finalerne går tiden ud, og de bedste kampe foregår lørdag aften og søndag formiddag. Århus får tre mestre: Lars Lund Jensen, AIA-Tranbjerg, Rached Lawal, FAK, og Jan Thielemann, Aarhus AK.

29. januar

Årets Marienlundsløb har rekordtagelse med 175 startende. Damerne løb over 10 km vindes af Lone Dybdal, Århus 1900, i tiden 37,07 minutter.

1. februar

Ved VM i skiorientering bliver Niels Pallisgaard, Aarhus Skiklub, bedste dansker som nr. 32 af 63. Hos kvinderne bliver Karin Jexner, Aarhus Skiklub, også bedste dansker, nr. 26 af 46, Lis Nielsen, Pan, bliver nr. 30.

4.-5. februar

Med to sikre sejre i Week-enden sikrer VRI's 2. divisions damer i bordtennis sig oprykning til 1. division, selv om der endnu mangler to kampe.

5. februar

Kirsten Schmidt, SK 1968, gentager sidste års triumf og genvinder Århusmesterskabet i skak.

11. februar

Ved den årlige fest på rådhuset for byens danske mestre, udtaler kulturrådmanden, at samfundet må have råd til begge sider afidrætslivet: eliten og bredden.

12. februar

Med en sejr over Skovbakken sikrer Vibys basketball-damer sig oprykningen til 1. division.

4. marts

Ved DM i vægtløftning sætter Henri Høeg, Aarhus AK, to danske rekorder og understreger dermed sin OL-kandidatur.

11. marts

Ved de danske boksemesterskaber vinder Omar Petersen det første danske mesterskab til sin klub, BK Århus. Yderligere to bokser fra Århus bliver mestre: Rached Lawal, FAK, og Jan Thielemann, Aarhus AK.

For syvende gang i træk og trettende gang i alt vinder Århus Nordre DM i skak.

18. marts

Ved VM i standarddanse vinder det dansk-engelske par, Glenn Weiss og Gillian Thickett, Århus Sportsdanser-Forening, mesterskabet.

1. april

Lars Nielsen og Lars Kingo, Århus Amatør Cycle Club, genvinder det danske mesterskab i cykelbold.

15. april

For niende gang afvikles Danmarks længste stafetløb, 1900-stafetten, i Marselisborgskovene. Distancen er 10×10 km, og hos mændene vinder Skive foran Århus 1900, mens Århus 1900 vinder hos kvinderne.

26. april

Århus 1900 vinder både hos kvinderne og mændene det traditionsrige stafetløb, Skøjtesø-løbet.

29. april

Lene Mikkelsen og Colin James, Århus Sportsdanser-Forening, vinder verdensmesterskabet i latin-amerikanske danse for amatører.

30. april

Vibys herrejuniorer i basketball vinder i Horsens det danske mesterskab med en finalesejr på 73-72 over Hørsholm. Det er femte år i træk holdet vinder et dansk mesterskab.

6. maj

Marselisborg Hockey Club taber klubbens første kamp i Dansk Hockey Unions udendørs turnering i 2. division.

8. maj

Jan Skytte, Århus Svæveflyveklub, indtegner sig på dansk svæveflyvnings lister over uofficielle rekorder, ved at flyve 505 km på en trekantbane i et »gammeldags« svæveplan af træ.

20. maj

Efter 13 år som formand for KFUMs Idrætsforbund træder Frands Orla Nielsen tilbage, men forbliver i forbundsbestyrelsen.

21. maj

Den nystartede billardklub »Viborggården« er kommet godt fra start i klubbens første sæson. Dels har klubben sikret sig oprykning til 4. division i keglebillard, dels vandt Britt Kri-

En undersøgelse i Århus amt af bodybuilders påståede misbrug af hormon-præparater får ikke alarmklokkerne til at ringe i Sundhedsstyrelsen.

stensen det danske mesterskab for piger.

27. maj

For første gang nogen sinde er Jesper Tørring, Skovbakken, blevet besejret af en klubkammerat i højdespring.

30. maj

Ole Hansen, Århus 1900, vinder danmarksmesterskabet i 10 km løb, ved at slå Keld Johnsen, Skive. Han er nu dansk mester på både 7 km og 10 km.

3. juni

Århus Rideklub bliver nr. 2 ved det danske holdmesterskab i ridebane-springning.

10. juni

AIA-Tranbjerg fejrer i dag 10 års fødselsdag. Klubben blev dannet ved en sammenlægning af AIA (stiftet 1918) og Tranbjerg Idræts Forening.

16. juni

Århus Rugby Club vinder 2. division vest, og skal derfor i to kampe møde vinderen af 2. division øst om oprykning til 1. division.

17. juni

Jørgen Mahler, DSB/ASF, vinder

årets danske mesterskab i terrænskydning med riffel.

23. juni

OL-deltageren i vægtløftning, Henri Høeg, vinder hammerkast for AGFs atletikhold i 1. division. Han kaster 49,52 m.

2. juli

Ved verdensmesterskabet i bordtennis for veteraner vinder den 71-årige Fritzi Bech, SISU/MBK, sammen med H. Troest fra København bronze i double.

7. juli

I Finland vinder Peder Kjeldsen og Frits Schneider, Århus Svæveflyveklub, bronze ved europamesterskaberne i motorsvæveflyvning.

15. juli

Ved verdensmesterskabet for H-både får Peter Due med mandskab sølv.

Ved AGFs triathlon-arrangement (1000 m svømning, 60 km cykelløb, 21,1 km løb) bliver eneste kvindelige deltager, Gitte Paulsen, Århus, nr. 65.

22. juli

Ved de danske mesterskaber i svømning tager de århusianske svømmere flere medaljer. Claus Z. Hansen, AGF, guld i 400 m fri og 200 m fri, bronze i 1500 m fri, Lise Nørbøge, Skovbakken, guld i 100 m butterfly, Lene Vitus Nielsen, IHF, sølv i 100 m rygcrawl og i 4×100 m fri.

Erik Back-Nielsen og Jørgen Thul-

strup bliver danske mestre i piratjoller.

5. august

Den århusianske vægtløfter, Henri Høeg, bliver nr. 7 ved de olympiske lege i Los Angeles.

18.-19. august

Dennis Nybro Sørensen vinder det nordiske junior mesterskab i udspring fra en- og tremetervippen. I tårnspring bliver han nr. 2.

23. august

Brabrand Idrætsforening fylder i dag 50 år, den nuværende forening blev dannet i 1966 ved en sammenlægning af flere mindre foreninger, hvor den ældste var Brabrand Idrætsforening af 1934.

25. august

Selv om Århus 1900s tennishold vinder sæsonens sidste kamp, må det alligevel rykke ned i 2. division efter kun 1 år i den fineste række.

27. august

Orienteringsklubben Pan vinder det danske mesterskab i stafetorientering for kvinder.

2. september

Det 13. Marselisløb samler knap 12.000 deltagere, heraf gennemfører de 9.540. For tredje år i træk vinder Niels Kim Hjort, Skive, hos herrerne og hos kvinderne vinder Lone Dybdal, Århus 1900, sin ottende sejr.

9. september

Lone Dybdal, Århus 1900, vinder det

danske mesterskab i marathon for kvinder.

Dorthe Hansen, Pan, vinder det danske mesterskab i orienteringsløb for kvinder, hos mændene bliver Erik Bobak, Pan, nr. 2.

23. september

Århus 1900 er i 1. division i atletik for herrer, mens Vibys kvinder må forlade 1. division efter kun 1 år.

28.-30. september

Davis Cup matchen i tennis på Århus 1900s tennisbaner mellem Danmark og Indien vindes af Indien med 3-2.

30. september

John Skovbjerg vinder Vestberlins marathonløb med den hurtigste tid i løbets historie.

3. oktober

AGF er ude af UEFA cup'en selv om holdet vinder 1-0 over Widzew Lodz fra Polen. I de to holds første kamp tabte AGF nemlig 0-2.

12. oktober

Aarhus Motorbåds Klub er på vej ud af Danmarks Motorbåds Union efter generalforsamlingsbeslutning om udmeldelse. Det er utilfredshed med unionen, der har fået Århusklubben til at træffe dette valg.

14. oktober

I Århus Marathon, der bliver afviklet for 11. gang, vinder Ole Hansen, Århus 1900, i sit første marathonløb.

21. oktober

22.500 tilskuere, det største tal til en dansk turneringskamp i mange år, ser AGF vinde 2-0 over Vejle.

I kvindernes 1. division vinder HEI det danske mesterskab i kvindefodbold, selv om der stadig mangler 2 spillerunder.

28. oktober

Henri Høeg, Aarhus Athlet Klub, vinder i 90 kg-klassen det nordiske mesterskab i vægtløftning. Det er første gang i 23 år at dansk vægtløftning får en nordisk mester.

3. november

Lotta Schmidt, Århus Golf Club, bliver nr. 8 ved verdensmesterskaberne i golf.

18. november

Selv om AGF vinder den sidste kamp i danmarksturneringens 1. division 6-0, lykkes det heller ikke i år at blive mestre, holdet må nøjes med sølv.

20. november

Et klubskifte inden for tennisverdenen i Århus skaber røre, det er AGFs jyske seniormester, Søren Laursen, der som ny klub vælger Århus 1900.

25. november

Bo Loft Jensen og Helle Poulsen, Århus Amatørdanser Forening, vinder det danske mesterskab i latin-amerikanske danse.

De bedste svømmere fra Skovbakken sikrer sig ved Dan Cup oprykning til

1. division. Holdet bliver nr. 1 af 24 hold.

29. november

AGFs marathonløber, John Skovbjerg, er blevet frataget sin tid og sejrpris i Vestberlin, fordi han før løbet bøjede sit startnummer, så reklamen for Rank Xerox blev skjult.

8. december

Århus Judo Klub trækker sig tilbage med syv medaljer, deraf to af guld, ved danmarksmesterskaberne.

9. december

Skønt finaleseedet taber Agneth Juul, Højbjerg Badminton Klub, den indledende kamp ved de danske mesterskaber.

Efter et par års pause er den tidligere europamester i racerbådskørsel i klasse SE, Karin Nielsen, Århus, tilbage i eliten. I Vestberlin vinder hun den 14. oktober verdensmesterskabet i klasse SD.
(Foto: Jens-Kristian Søgaard).

15. december

HEIs fodbold damer bliver valgt til at modtage Boye-pokalen.

28. december

Den århusianske fodbold dommer, Henning Lund-Sørensen, har i dag været dommer i 25 år. Han har indtil nu dømt 202 divisionskampe og 65 internationale opgør.

Turneringsresultater

Atletik

- 1. division herrer (10 hold)
AGF nr. 7
Skovbakken nr. 8
- 1. division damer (9 hold)
Skovbakken nr. 6
Viby nr. 9
- 2. division herrer (8 hold)
Århus 1900 nr. 1
- 2. division vest damer (9 hold)
Århus 1900 nr. 5

Badminton

- 1. division (8 hold)
Højbjerg nr. 3
- 2. division (10 hold)
Højbjerg 2 nr. 7
- 3. division pulje 1 (10 hold)
Brabrand nr. 9
- 3. division pulje 2 (10 hold)
Århus nr. 1
Viby nr. 3

Basketball

- 1. division herrer (10 hold)
grundspil
Viby nr. 2
AUS nr. 9
slutspil
Viby nr. 2
- 1. division damer (10 hold)
grundspil
Åbyhøj nr. 3

- slutspil
Åbyhøj nr. 3
- 2. division vest herrer (10 hold)
Skovbakken nr. 1
HEI nr. 10
- 2. division vest damer (8 hold)
Viby nr. 1
Skovbakken nr. 3
AUS nr. 5
HEI nr. 8

Billard

- keglebillard
- 1. division herrer (12 hold)
ABC Århus nr. 7
- 3-bande carambole
- 1. division herrer (8 hold)
ABC Århus nr. 7

Bowling

- 1. division herrer (10 hold)
Puds nr. 7
Exodus nr. 9
- 1. division damer (10 hold)
Exodus nr. 2
Puds nr. 4

Cricket

- 1. division herrer (8 hold)
Århus nr. 7

Fodbold

- 1. division herrer (16 hold)
AGF nr. 2
- 1. division damer (12 hold)
HEI nr. 1

- 3. division herrer (16 hold)
Skovbakken nr. 3

Golf

- 1. division damer (6 hold)
Århus nr. 5

Håndbold

- 1. division herrer (10 hold)
Århus KFUM nr. 4
Skovbakken nr. 8
- 1. division damer (10 hold)
AIA-Tranbjerg nr. 2
- 2. division vest herrer (10 hold)
AGF nr. 2
- 2. division vest damer (10 hold)
Viby IF nr. 2
- 3. division vest herrer (10 hold)
VRI nr. 5
Viby IF nr. 10

Tennis

- 1. division (8 hold)
Århus 1900 nr. 5

Volleyball

- Elitedivision herrer (6 hold)
Skødstrup nr. 3
- 1. division herrer (10 hold)
ASV nr. 4
- 1. division damer (10 hold)
ASV nr. 3
Skødstrup nr. 4

Et sanitært gode – studestalden på Skovvejen

De færreste, der suser forbi i bil eller på cykel, bemærker den karakteristiske bygning på Skovvejen 11. Hvis man på trods af reklameskiltene alligevel når at få et glimt af bygningen, er det dog nok få, der ved, hvad den har været anvendt til: For godt 100 år siden blev den rejst som studestald for brændevinsbrænder H. Liisberg.

Det hele begyndte i 1834 da købmand Jens Peter Birck Jensen i Mejlgade 67-69 grundlagde et øl- og brændevinsudsalg med produkter fra eget bryggeri. Det viste sig hurtigt at være en god forretning, og da omsætningen steg, anskaffede han sig nye og moderne maskiner. I begyndelsen af 1840'erne var dampbrænderiet Danmarks største, det var det bl.a. blevet, da stadig flere mindre brændevinsbrændere havde måttet give op på grund af konkurrencen fra den moderne fabrik.

I 1840 optog J.P.B. Jensen sin broder Anthon Nicolay som kompagnon i firmaet. Han havde netop afsluttet en rejse til England, hvor han havde lært en ny teknik til at fremstille brændevin af kartofler. Kompagniskabet varede dog kun til 1843, da A.N. Jensen tog til København, og i 1847 gik J.P.B. Jensen fallit, på trods af fabrikkens store omsætning.

Købmændene Liisberg og Meisner købte for 26.000 Rdl. fabrikken af fallitboet, og den kom

hurtigt under så stabile forhold at det atter gik fremad, og allerede i 1850 var produktionen lige så stor som byens øvrige brænderier tilsammen. Foruden at handle med egne produkter, solgte man dog også »bayersk øl« fra København.

De to købmænd havde virkelig forstand på penge, for ikke blot havde de held med at sælge bærme – affaldet fra brændevinsfremstillingen – ud af huset til bønderne, men de modtog også et stigende antal kreaturer til opfødning med bærme i egne stalde omkring brænderiet.

Det var med andre ord en virksomhed, der satte sit præg på kvarteret omkring Middelgade, som Mejlgade tidligere hed. I 1853 måtte byfogeden endog udstede en bekendtgørelse med særlige trafikregler for vogne med ærinde i Mejlgade, da trafikken til og fra brænderiet fik den øvrige trafik i gaden til at bryde sammen.

Da Liisberg og Meisner købte ejendommen i Mejlgade hørte der en 12 fags staldbygning til. Den var imidlertid ikke opført helt efter bestem-

Bærme.

De, som ønske Kreaturer opstalbede hos os iaar vilse behage at lade disse indtegne inden denne Maa-neds Udgang.

De, som iaar ønske Bærme fra vort Brænderi, vilse ligeledes lade sig indtegne inden denne Maa-neds Udgang.

Karhuus, den 12te August 1870.

H. Liisberg & Meisner.

Annoncer, som den her viste, var almindelige i avisernes spalter i månederne august-september. Fra oktober til maj annonceredes der med salg af kreaturgødning, og i april-maj drejede det sig om salg af de opfede kreaturer.

melserne, og myndighederne så den da også gerne fjernet – ikke mindst fordi man derved kunne slippe af med de mange gener, som kreaturer og bøndervogne skabte inde midt i byen. Et ønske om en udvidelse af fabrikken blev derfor behændigt kædet sammen med problemerne med kreaturstaldene, og det hele endte da også med at Liisberg nødtvungent fandt en byggeplads uden for Mejlgedes port, vest for landevejen til Grenå. Fabrikanten var dog kun betinget begejstret for den løsning, da det i det daglige naturligvis var særdeles upraktisk med en adskillelse mellem brænderi og dermed bæremeaffald og så kraturstalden.

Spritsfabrikanten stillede derfor den betingelse til det offentlige, at han kun ville købe den foreslåede byggegrund hvis han fik tilladelse til at nedlægge en rørledning for bæreme fra fabrikken i Mejlgade til pladsen, hvor stalden skulle opføres. Forhandlingerne gik imidlertid i stå, for først at blive genoptaget i 1865.

I januar 1865 henvendte Liisberg sig igen til kommunalbestyrelsen efter at han dog forinden havde forhandlet planerne med sundhedskommissionen. Denne havde udtalt, at pladsen uden for Mejlgedes port ville være velegnet til det ønskede formål, ikke mindst da den lå frit for den »friske luft fra havet«. Også den oprindelige plan med en rørledning fra fabrikken blev godkendt, dog således, at den ikke måtte genere offentlige vandledninger. Til slut blev det krævet, at det aftalte skulle tinglyses, og at fabrikanten var forpligtet til at fjerne rørledningen igen for egen regning, hvis det offentlige måtte kræve det.

Endelig kunne byggeriet gå igang, og i januar

Kreaturstalden bevarede sit oprindelige udseende med de karakteristiske smedejerns staldvinduer til op i 1940'erne, ligesom gavlen stod i ubehandlede røde mursten.
(Foto: Aage Fredslund Andersen).

1865 averterede Liisberg efter leverandører af mursten. Han skulle således bruge 120.000 letbrændte og 38.000 hårdtbrændte mursten. Stalden blev opført i gotisk stil efter tegning af arkitekt C. Steinbrenner og byggeriets karakter var åbenbart så usædvanlig, at Berlingske Tidende fandt det værd at omtale: »Omendskønt dens ydre er smukt, er det navnlig dens indre, som interesserer både ved dens hensigtsmæssige indretning og ved de 142 smukke jernsøjler, som bærer de lave hvælvinger, og som danner adskillelsen mellem båsene, for ligeså mange stude.«

Forsiden af kreaturstalden er forsynet med to sidegavle, hvor det var muligt at læsse hø og halm ind på loftet. I stueetagen blev staldvinduerne udskiftet med større vinduer, da der sidst i 1930'erne blev indrettet kontor. Billedet er taget i 1954. (Foto i Erhvervsarkivet).

I de følgende år blev stude og andre kreaturer opfedet i stalden med bærmælk og sødligt duftende spøl fra brænderiet i Mejlgade. Det hed sig, at dyrene stod og svajede i en konstant og forhåbentlig salig rus, men fede blev de, og der blev fortsat jævnligt annonceret med, at kreaturer blev modtaget til opstaldning.

I 1881 stiftedes De danske Spritfabrikker, der på sit program havde en koncentration af spritindustrien i Danmark. Det var derfor naturligt, at man straks rettede øjnene mod Liisbergs virksom-

hed i Århus, og efter nogle hårde forhandlinger købte DDSF Liisbergs spritfabrik, der fortsatte under det nye ejerskab indtil o. 1920, hvor den blev nedlagt.

Da stalden blev anlagt, havde sundhedskommissionen især sin opmærksomhed henledt på forholdene omkring møddingspladsen. Den måtte ikke lægges for tæt ved Knudriisbakkens fod, af hensyn til en »spadserergang«, og heller ikke for tæt ved vejen, ligesom afløbet fra stalden skulle føres i et lukket rør helt ud til havstokkens yderste grænse. Man så også gerne, at møddingen blev forsynet med tag, så den blev beskyttet mod solens og regnens påvirkning. Det blev dog frafaldet, da stalden kun skulle bruges om vinteren, nemlig i den tid hvor der brændtes brændevin og dermed dannet bærmælk. Det kunne dog tænkes at stalden i et mindre omfang også skulle bruges om sommeren, og derfor betingede sundhedskommissionen sig, at gødningen ugentlig skulle fjernes fra møddingspladsen i sommerhalvåret.

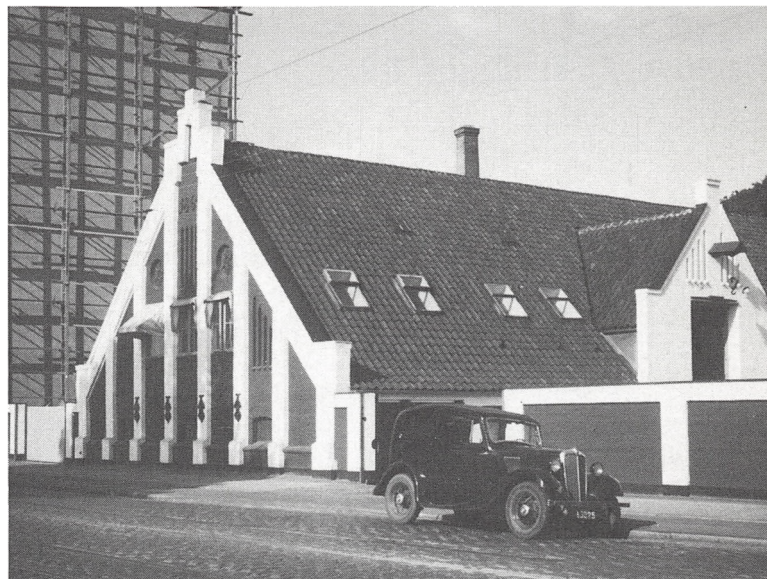
Da De danske Spritfabrikker i 1895 ansøgte om at måtte bygge endnu en stald til 103 kreaturer på området, fremgik det, at der havde været klaget mange gange over stanken fra møddingen, og med endnu en mødding måtte stanken blive endnu værre. Man kunne dog ikke forbyde byggeriet, men efter et stykke tid viste det sig, at det alligevel ikke blev til noget. Spritfabrikken byggede i stedet nogle studestalde på hjørnet af Aldersrovej og Otto Rudsgade.

Behovet for at benytte studestalden på Skovvejen aftog med årene, og bygningen blev udlejet til forskellige formål. Således havde Otto Mønsted

på et tidspunkt lige efter århundredeskiftet lejet en del af stalden til et lager for margarine, resten var udlejet til kreaturkommissionær V. Ziegler, der om vinteren havde opstaldet stude. Omkring 1917 solgte De danske Spritfabrikker stalden til Jydsk Telefon A/S, der i en periode brugte den til lager for kul og koks, galvaniseret jerntråd, porcelænsartikler og telefonapparater.

I midten af 1950'erne solgte Jydsk Telefon A/S stalden, den kom herefter til at føre en noget omtumlet tilværelse m.h.t. anvendelse og ejerforhold. I dag huser bygningen bl.a. arkitekt Flemming C. Møllers tegnestue, og han har sørget for, at den efterhånden noget ramponerede gavl er blevet pudset op og kalket, så den i dag står og lyser op i bybilledet med præsentation af byggeåret 1865.

H.V.-S.

Gavlen fik et andet udseende, da den blev kalket, og herved fremhævedes de karakteristisk udformede murankre, som det ses på billedet fra 1953. Når solen stod på, var der brug for markiserne over de tre nye gavlvinduer, der blev isat, da der i 1940'erne blev indrettet kontorer på 1. sal.
(Foto: Thomas Pedersen).

Århus og folketingsvalgene

Lidt før kl. 23 torsdag den 15. december 1983 blev regeringens finanslovsforslag nedstemt i Folketinget af et flertal bestående af Socialdemokratiet, Fremskridtspartiet, Socialistisk Folkeparti og Venstresocialisterne. Derpå gik statsminister Poul Schlüter på talerstolen og udskrev valg til den 10. januar 1984. Valget fik følgende resultat i % af afgivne stemmer i landet som helhed og i Århus kommunes fire valgkredse til sammen:

Partier		Hele landet	Århus
Socialdemokratiet,	A	31,6	30,6
Radikale Venstre,	B	5,5	5,8
Konservative,	C	23,4	20,0
Retsforbundet,	E	1,5	1,8
Socialistisk Folkeparti,	F	11,5	18,1
Kommunister,	K	0,7	1,1
Centrum-Demokrater,	M	4,6	3,8
Kristeligt Folkeparti,	Q	2,7	1,7
Venstre,	V	12,1	8,9
Venstresocialister,	Y	2,7	6,0
Fremskridtspartiet,	Z	3,6	1,8

Der er kun medtaget partier, som på landsplan nåede 0,1 % af stemmerne.

Det fremgår, at der er visse karakteristiske forskelle mellem vælgernes holdning i Århus og i landet som helhed. Således når Konservative og Venstre ikke de samme højder her som i hele landet, mens SF og VS står langt stærkere.

Hvis man fordeler partierne i tre grupper: Socialdemokratiet, partier til venstre for dette samt partier til højre for dette, fås følgende resultat:

	Hele landet	Århus
A	31,6	30,6
F, K, Y ¹⁾	15,0	25,3
B, C, E, M, Q, V, Z	53,4	43,8

¹⁾ inkl. socialistiske småpartier.

De manglende 0,3% for Århus skyldes stemmer, afgivet uden for partierne.

Det ses klart, at mens Socialdemokratiet har nogenlunde samme styrke i de to områder, står venstrefløjens langt stærkere i Århus, og de borgerlige tilsvarende svagere. Det vil der for de færreste være noget overraskende i, når man tager i betragtning, at der er tale om et stort bysamfund.

For nøjere at se på Århus-tallene kan man dele resultatet op på de fire valgkredse i kommunen:

	Øst (1.)	Nord (2.)	Syd (3.)	Vest (4.)
A	24,0	36,5	29,2	32,7
F, K, Y ¹⁾	30,2	27,5	21,4	23,1
B, C, E, M, Q, V, Z	45,2	35,7	49,2	44,1

¹⁾ inkl. socialistiske småpartier.

At procenttallene sammenlagt ikke giver 100 skyldes dels afrundingsfaktoren, dels det vekslende antal stemmer uden for partierne i de fire kredse.

Denne opdeling giver et mere nuanceret billede og markerer en række forskelle mellem Århus-

Brug din chance - ...gør op med nedskæringspolitikken!!!

X stem personligt Lissa Mathiasen

- pigen fra Århus

Socialdemokratiet

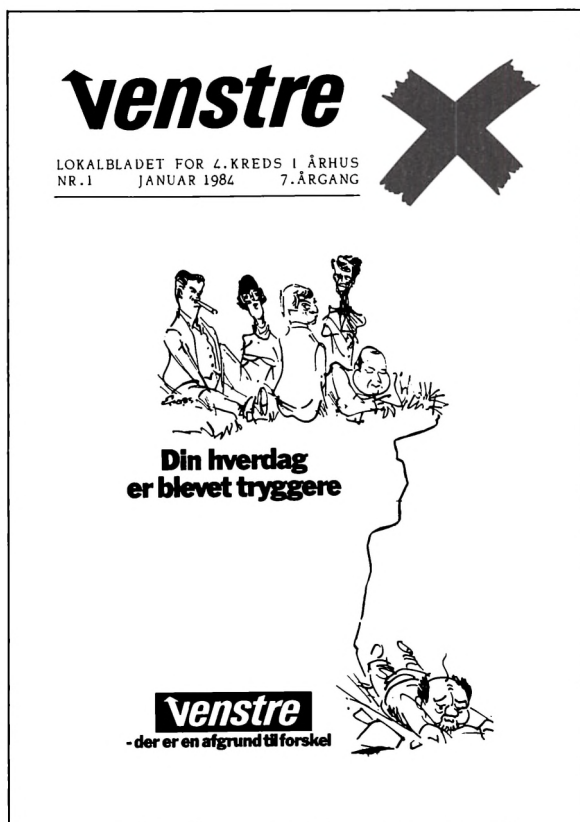
Det er en kilde til irritation for byens socialdemokrater – også blandt de ledende – at folketingsmedlemmer, valgt i Århus, har bopæl uden for kommunen. Det burde næppe være tilfældet for landets næststørste by. På denne – i øvrigt grafisk smukke – valgbrochure kommer man uden om problemet ved at skrive – pigen fra Århus« om Lissa Mathiasen. Hun bor i Randbøl.

kredsene. Det viser sig således, at Socialdemokratiets gennemsnitstal på 30,6% skjuler en spredning mellem 24 og 36,5%. Også for de øvrige grupper er der væsentlige forskelle i tilslutningen. Opstillingen viser videre, at Socialdemokratiet især har sin styrke i Nord og står dårligst i Øst, hvor til gengæld venstrefløjspartierne står stærkest. De har så deres dårligste tilslutning i Syd, der er de borgerlige partiers bedste område. De borgerlige står til gengæld dårligst i den socialdemokratisk dominerede Nordkreds. På grund af valgkredsens lidt ejendommelige sammensætning er det svært entydigt at karakterisere dem. F.eks. kommer Østkredsens mange borgerlige stemmer i høj grad fra de fem sogne nord for den del af kredsen, der omfatter den indre by.

Dette leder hen på valgkredsens sammensætning. De er sammensat efter lov nr. 283 af 10. juni 1970; der er imidlertid aldrig publiceret et kort, der viser valgkredsopdelingen, så ved den følgende beskrivelse er det nyttigt at følge med på et bykort:

Øst (1. kreds)

Den del af Århus kommunes bykerne, som mod nord begrænses af en linje løbende mod vest fra Århus Bugt syd for Trøjborgvej og Katrinebjerg-

Valgpropagandamaterialet er fortsat kedeligt – i modsætning til f.eks. i Vesttyskland. Der er for få kunstnere i arbejde på feltet. Venstre lå forholdsvis langt fremme med lay-out og ideer ved den seneste valgkamp og brugte tegninger og karikaturer af egne tropper. Her er forsiden på Lokalbladet for 4. kreds, januar 1984.

vej til Langelandsgade, drejende mod syd langs Langelandsgades vestside, nord om Møllevejen, videre mod syd langs Møns gades og Thorvaldsens gades vestside til Århus Å, følgende denne til Åby sogns grænseskæring ved Viby og Langenæs

sogne, fortsættende i nordøstlig retning langs banelinjen til Absalonsgade og derfra videre ad Absalonsgade, Frederiks Allé, Ole Rømers Gade, Brammersgade, Marselisborg Allé og Jægergårdsgade til Århus Bugt.

Endvidere den del af Århus kommune, der omfatter Egå, Hjortshøj, Risskov, Skødstrup og Vejlbjby sogne.

Nord (2. kreds)

Den del af Århus kommune, der mod syd følger Århus 1. kreds' (del af bykernen) nordgrænse fra Århus Bugt indtil Åby sogn, fortsættende i en linje i nordlig retning langs østsiden af Åby, Hasle, Tilst og Kasted sognegrænser til kommunegrænsen, og som mod nord og øst begrænses af en linje løbende fra Århus Bugt langs Risskov og Vejlbjby sognes syd- og vestgrænser, videre mod nord langs Egå og Hjortshøj sognes vestgrænser til kommunegrænsen.

Syd (3. kreds)

Den del af Århus kommune, som mod nord følger Århus 1. kreds' (del af bykernen) sydgrænse fra Århus Bugt indtil Åby sogns grænseskæring ved Viby og Langenæs sogne, fortsættende i en linje mod syd, løbende langs Viby sogns østgrænse og Fredens sogns nord-, øst- og sydgrænse og derfra på ny langs Viby sogns sydgrænse, videre langs Kolt sogns sydgrænse til kommunegrænsen. Endvidere en del af Vitved sogn (Fastrup ejerlav).

Vest (4. kreds)

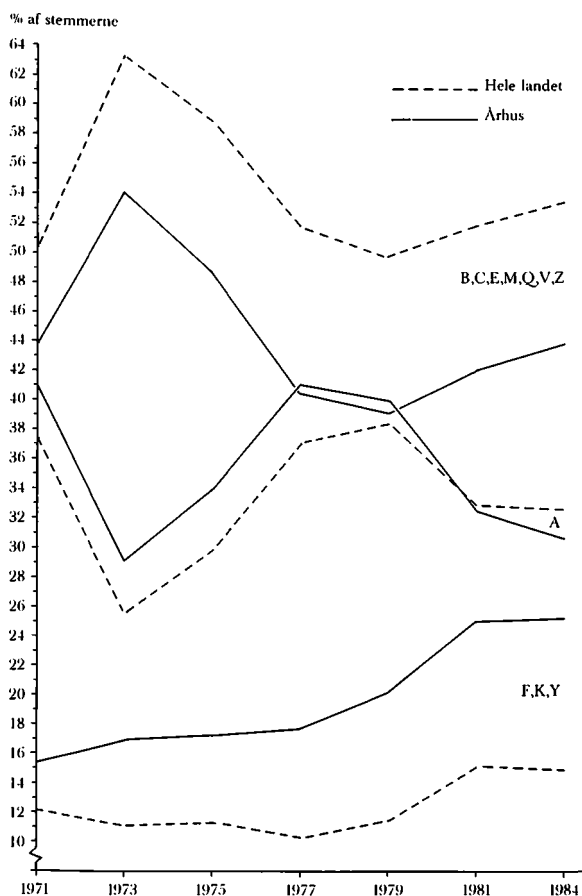
Den øvrige del af Århus kommune omfattende Fredens sogn samt Borum, Brabrand, Framlev, Fårup, Harlev, Hasle, Kasted, Kolt, Lyngby, Ormslev, Sabro, Tilst, Viby, Åby og Årslev sogne.

Øst, Nord og Sydkredsene er nogenlunde lige store med ca. 45.000 vælgere hver, mens Vestkredsen har 56-57.000. Stemmeprocenten ved sidste valg var nogenlunde den samme for alle fire kredse, mellem 88,4 og 89,9.

I det følgende skal der gøres et forsøg på at skildre forholdet mellem de politiske grupperinger siden kommunesammenlægningen 1970. Det er først og fremmest et forsøg på at vise sammenhænge på en enkel (og sikkert i visse henseender angribelig) måde, mere end det er et forsøg på at give en skildring, der kan tilfredsstille videnskabelige krav. Det gælder også i præsentationen; f.eks. er det god skik altid at bringe tal, før de omregnes til procent og sættes op i kurver. Det vil af pladsmæssige grunde ikke ske her, så meget mere som de fleste er lettilgængelige i statistiske publikationer.

I figur 1 ses udviklingen i hele landet og den tilsvarende for Århus kommune. Det mest påfaldende i forløbet er situationen ved valget 1973, da Fremskridtspartiet kom ind i folketinget med 15,7% af stemmerne (i Århus 12,5%). Om man egentlig kan kalde dette partis mange protestvælgere for borgerlige er et spørgsmål, som ikke skal diskuteres her, hvor de i den meget enkle fordeling i hvert fald er placeret sammen med de borgerlige partier. Det fremgår tydeligt, at Socialdemokratiet kom til at betale dyrt i første omgang med et tab på ca. en fjerdedel af stemmerne både på landsplan og i Århus. Senere rettede det sig igen, således at Socialdemokratiet ved valgene 1977 og 1979 endda kom over de borgerlige partier i andele af stemmerne. På det allerseneste har Social-

Figur 1: Procentvis tilslutning til partigrupper 1971-1984.

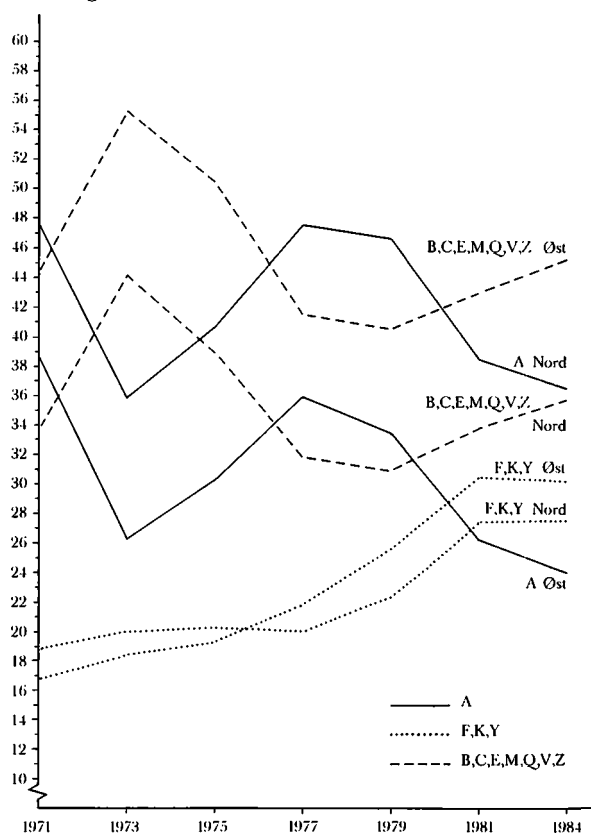

demokratiet i Århus fået et resultat, der ligger lidt under landsgennemsnittet for partiet. Dette har noget at gøre med venstrefløjspartiers vækst, som ses på de nederste kurver. De var påvirket af

Glistrups fremtrængen i 1973 og havde en svag stigning i tilslutningen til 1977, hvorefter de to valg i 1979 og 1981 gav kraftig fremgang til disse partier; den kunne dog ikke følges op 1984, hvor der på landsplan endda var tale om en mindre tilbagegang. Tager man udviklingen under ét, ses det, at Socialdemokratiet i Århus er gået tilbage fra ca. 40 til ca. 30% af stemmerne i perioden; gevinsten har ret ensidigt været venstrefløjsparternes, idet de borgerlige partier stort set har samme styrke i 1984, som de havde i 1971.

Dette var situationen for Århus kommune som helhed. Tager man udviklingen i de enkelte kredse, danner der sig nye mønstre. Sydkredsens udvikling har været ret harmonisk. Det er kredsen med den største procentdel borgerlige stemmer og dermed over det kommunale gennemsnit samt tilsvarende lave procenttal for venstrefløjspartierne. I hele perioden har Socialdemokratiets stemmetal i Sydkredsen ligget lidt under kommunegennemsnittet. Udviklingen i Vestkredsen ligner Sydkredsens. De borgerliges procentandel ligger lidt over kommunegennemsnittet; venstrefløjens ligger tilsvarende under. Socialdemokratiets stemmetal lå indtil 1977 under kommunegennemsnittet; siden har det ligget over. Der skete endda det ved det seneste valg, at Socialdemokratiet i Vestkredsen kun tabte halvt så meget som partifællerne i de øvrige tre kredse, hvilket tilsvarende gik ud over den borgerlige fremgang. Dette skyldtes sandsynligvis en næsten eksemPELLØS flittig kampagne for at få kredsens kandidat, Karl Hjortnæs genvalgt til Folketinget, hvilket også lykkedes. At man kom lidt lang ud med slagor-

Figur 2: Procentvis tilslutning til partigrupper. Øst- og Nordkredsen 1971-1984.

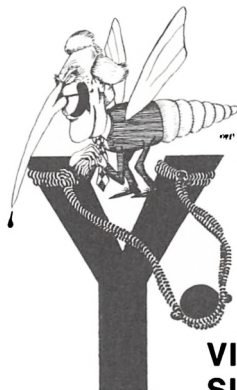

dene er så en anden sag («Vi sælger ikke småkager. Vi sælger det daglige brød. X Karl Hjortnæs, Socialdemokratiet«).

Udviklingen i de to sidste Århus-kredse, Øst og Nord er fremstillet i figur 2. Konklusionen er hurtigst at drage for de borgerlige partiers vedkom-

solidaritet

VS's uddelingsavis Særnummer Valget '84

**VI MÅ
SLÅ IGEN**

Venstresocialisternes valgsekretariat i Århus har åbent hver dag mellem kl. 10 og 17. Du kan træffe os hos VS, Guldsmedgade 23 o.g.
Tlf. 19 14 80 eller 19 20 27

Kom og gr' en hånd med. Vi kan bruge al den støtte vi kan få.

Også Venstresocialisterne brugte tegninger. Her er Poul Schlüter bragt i en vanskelig situation foran den karakteristiske slangebøsse.

mende: de har så at sige på decimal den samme tilslutning i 1984, som de havde ved det første valg efter kommunesammenlægningen i 1971. For Socialdemokratiet er billedet betydelig mere broget. Partiets nedtur i forbindelse med Glistrups opdukken var ret ensartet i alle fire kredse, mellem

Blandt de små socialistiske partier der prøver lykken i disse år er DKP/ML, som bl.a. vil løsrive Danmark fra den vestlige imperialismes dødbærende favntag til sikring af et værdigt liv i velstand og fremgang. Her ses en københavnsk produceret tryksag, der angiver, hvad man bør gøre.

10 og 13 procentpoints, men opgangen mod gammel styrke i 1977 blev forskelligartet, idet Østkredsen, som det ses her, ikke rigtig kom med op; efter partiets nedgang igen efter 1977 er stemme-

andelen i Østkredsen nået endnu længere ned end ved choket 1973, således at partiet fra valget 1981 har lavere tilslutning end venstrefløjspartierne tilsammen i kredsen. Det fremgår, at »venstredrejningen« i Østkredsen allerede begyndte efter valget 1975 (for de øvrige kredse først efter 1977). Venstrefløjens fremgang standsede efter 1981, men 1980'erne har foreløbig givet yderligere tab for Socialdemokratiet, der nu har måttet se de borgerlige score gevinsten. Situationen er nu den modsætning til tidligere, at der er stor forskel på tilslutningen til Socialdemokratiet i de tre kredse Øst/Syd/Vest; i 1971 var tallene i procent 38,5, 38,0 og 39,5 (Nord 47,5). I 1984 var de tilsvarende tal 24,0, 29,2 og 32,7, altså en betydelig større spredning (Nord 36,5, en halvering af forspringet).

For at følge den karakteristiske udvikling mellem 1975 og 1977 kan man komme vælgerne endnu nærmere ved at se på tallene ved de enkelte afstemningssteder. Disse tal foreligger ikke publiceret, men efter nogle valg i 1970'erne offentliggjorde Stiftstidende tal fra udvalgte afstemningssteder, dvs. antagelig inden fintælling, hvilket har mindre betydning i denne sammenhæng. En sammenligning af partigruppernes gevinst og tab mellem valgene 1975 og 1977 ses af tabellen på modstående side.

	A	F, K, Y	B, C, E, M, Q, V, Z
Hele landet	+ 7,1	- 1,0	- 7,0
Århus kommune	+ 7,0	+ 0,5	- 8,3
<i>Nord</i>			
Møllevangsskolen	+ 11,1	- 1,3	- 10,9
Frydenlundsskolen	+ 7,4	- 2,2	- 6,4
<i>Øst</i>			
Brobjergskolen	+ 3,9	+ 3,4	- 8,4
Samsøgades skole	+ 3,6	+ 3,7	- 8,4

Der er ikke i det foreliggende materiale grundlag for at forklare denne udvikling i midtbyen. Den er speciel for Århus midtby og ligner vistnok ikke forholdene nogetsteds i landet; i hvert fald ikke i København, hvor venstrefløjen havde tilbagegang, også i kredsene i den indre by. Det må tilføjes, at tilslutningen til venstrefløjspartierne i København i disse kredse lå mellem 3 og 8 procentpoints højere, dog med en anden fordeling, idet Kommunisterne næsten overalt var det stærkeste af de tre venstrefløjspartier, mens det i Århus var det svageste. Et eller andet har medført, at Socialdemokratiet i Århus midtby måtte dele rovet med venstrepartierne efter de borgerliges tilbagegang. Det kan have været mange ting, men sluttelig i denne analyse skal genopfriskes nogle elementer i det politiske billede i tidsrummet mellem 1975- og 1977-valget.

Især 1975 var et politisk uroligt år under socialdemokratisk regering. På uddannelsesområdet startede uroen allerede i februar med demonstra-

tioner og krav om en væsentlig bedring i studiestøtten. De blev fulgt op i marts med kraftig modstand mod undervisningsministerens plan om at forbeholde undervisningsassistentstillinger for uddannede kandidater. Dette medførte protestmøder både på Universitetet og på Handelshøjskolen med efterfølgende strejker af universitetslærere. Senere, i april, boykottede 1.000 seminarister og HF-studerende undervisningen på Århus seminarium på grund af statslige nedskæringer.

Oven i alt dette var der uro på arbejdsmarkedet i forbindelse med overenskomstsituationen, der endte med regeringsindgreb. Der var strejke på dagbladene og uro i det århusianske jern (Sabroe og Flydedokken), og venstreorienterede akademikere og fagforeningsfolk søgte at skabe fodslag mellem fagene og undervisningssektoren bl.a. ved at genoplive samarbejdet mellem arbejdere og akademikere. Fra april måned var der endvidere voldsom uro på daginstitutionsområdet. Nogle tusinde forældre, børn og pædagoger var på Rådhuspladsen den 12. april for at protestere mod socialministerens besparelsesforslag, som gav uro helt ind i byrådsarbejdet, hvor forhandlingerne blev afbrudt ved flere partiers udvandring ved et møde i juni måned. I efteråret fortsatte uroen omkring daginstitutionerne, og man kom til at opleve en flere uger lang pædagogstrejke og etablering af »Forældrenes Børnekamp«, der gik ind for betalingsboykot. Året 1976 blev vel noget roligere, men der var stadig offentlige protestmøder med demonstrationer i foråret, kulminerende i demonstrationerne mod det såkaldte augustforlig.

Konfrontationen mellem en socialdemokratisk regering, der var nødt til at søge statsudgifterne nedbragt og nogle af dem, der ikke ville acceptere nedskæringerne, har sandsynligvis spillet en rolle for »radikaliseringen« i midtbyen; men andre faktorer kan have spillet ind, f.eks. befolkningsmæssige forhold og interne flytninger i byområdet.

Den moderne valgforskning har vist, at sammenhængene kan være komplicerede.

I. G.

Arkæologi på golfbanen

I 1980 vedtog byrådet en lokalplan, der gav Århus Golfklub tilladelse til at anlægge en stor golfbane med 18 huller på Moesgårds jorder. Anlægsopgaven blev overdraget til Hedeselskabet, men anlæg af en så stor golfbane med internationale mål og standard er en kompliceret sag, der medfører omfattende jordarbejder. Det var derfor naturligt, at arkæologerne på Forhistorisk Museum forinden anlægsarbejdet blev sat igang, foretog undersøgelser af det store område. Det hele begyndte med at markerne, efter at de var pløjet, blev systematisk gennemvandrede, så man ud fra evt. fund på overfladen kunne vurdere, om der i området fandtes forhistoriske anlæg, f.eks. bopladser eller grave, der ville blive berørt af anlægsarbejdet på golfbanen.

Rekognosceringen foregik i efteråret 1981 og foråret 1982, og der blev ved denne lejlighed gjort fund fra flere forskellige oldtidsperioder. Nogle af fundene, f.eks. flintøkser eller andre flintredskaber, fandtes helt isolerede og må derfor tolkes som tilfældigt tabte redskaber, hvorfor det ikke var nødvendigt at foretage en nærmere undersøgelse af fundstederne. I andre tilfælde fandtes derimod områder med spredte potteskår og oppløjede ildsteder, og sådanne koncentrationer af fund viste tydeligt, at der i de pågældende områder havde været bopladser i forhistorisk tid. Nogle af disse

fundlokaliteter lå på steder, hvor der ved anlæggelsen af golfbanen ville ske ret omfattende jordarbejder, og derfor blev der foretaget en udgravning af dem. I alt blev der på dette grundlag lavet fem udgravninger, og de foregik i perioden oktober-december 1983.

De to første lokaliteter, der blev undersøgt (nr. 1 og 2 på kortet over golfbanen), var kendte allerede i forvejen, idet der på et gammelt kort over Moesgårds jorder var angivet, at der på de pågældende steder skulle ligge gravhøje. Begge steder fremtrådte som tydelige forhøjninger i marken, og det var derfor sandsynligt, at det drejede sig om overpløjede gravhøje. Med ved undersøgelsen af dem viste det sig imidlertid hurtigt, at det blot drejede sig om naturlige forhøjninger i terrænet, idet der umiddelbart under pløjelaget fandtes urørte sand- og gruslag.

Det næste sted, der blev undersøgt (nr. 3 på kortet), var en formodet jernalderboplads. Ved hjælp af en gravemaskine blev pløjelaget fjernet over et ca. 700m² stort område, og derved fremkom der flere mindre affaldsgruber samt spredte stolpehuller. Ved udgravningen af gruberne viste det sig, at pladsen havde været beboet i to vidt forskellige oldtidsperioder. En af gruberne indeholdt nemlig keramik, der kunne dateres til midten af yngre bronzealder (ca. 800 f.Kr.). Desuden indeholdt denne grube store, grove flintredskaber, der er karakteristiske for yngre bronzealder samt brændte knoglestumper der må tolkes som rester fra madlavningen.

De andre affaldsgruber på pladsen kunne derimod, på grundlag af deres keramikindhold, date-

Udgravningslokalitet nr. 5 set fra sydøst under udgravningen. På dette sted fandtes en jernalderboplads med affaldsgruber, der indeholdt store mængder keramik. Ved denne udgravning fandtes desuden en hustomt.

delbart øst for Oddervej på Langballe Bakke. Ligesom ved de øvrige pladser blev udgravningen indledt med, at muldlaget blev fjernet over et større område ved hjælp af en gravemaskine. Derved fremkom der en ret tæt koncentration af affaldsgruber, der i næsten alle tilfælde ved den efterfølgende udgravning viste sig at indeholde store mængder keramik og i nogle tilfælde også husdyrknogler og kværnsten. I de største af gru-

berne blev der fundet omkring 3000 potteskår. På Moesgårds konserveringsafdeling blev en del af disse senere sammensat til mere eller mindre hele lerkar, hvoraf nogle eksempler vises her. Blandt de viste lerkar må især fremhæves det store kar, der er udsmykket med påsatte vandrette og lodrette lerstrimler med fingerindtryk. Karret er 70 cm højt og 56 cm bredt på det bredeste sted. Et lerkar af denne størrelse har sandsynligvis fungeret som forrådskar – muligvis til opbevaring af korn. Fra andre bopladsfund kendes tilsvarende store lerkar, der umiddelbart under randen har en enkelt omløbende lerstrimmel med fingerindtryk. Derimod er det ikke tidligere set, at et sådant lerkar har hele overfladen udsmykket med et net af påsatte lerstrimler. På grundlag af keramikken kunne hele pladsen dateres til midten af ældre jernalder (ca. 150-0 f.Kr.). Dvs. at fundet er jævnaldrende med jernalderfundene på udgravningslokalitet nr. 3.

Ud over de meget fundrige affaldsgruber så var udgravningslokalitet nr. 5 bemærkelsesværdig ved, at det på denne plads lykkedes at påvise en hustomt. På tegningen, som vises her, ses de spor af huset, der var bevaret i jorden. Det drejer sig først og fremmest om nedgravningssporene efter de tagbærende stolper, der har stået frit i to rækker inde i huset. Foruden de tagbærende stolpepar ses et tydeligt indgangsparti midt på husets sydside. Desuden findes der ved husets nordvesthjørne svage spor af ydervæggen, og muligvis er der også spor efter en tværgående skillevæg inde i huset lidt øst for midten.

Som det fremgår af de bevarede spor i jorden,

har huset ligget omtrent i retningen øst-vest, og det har været omtrent 9,5 m langt og 4,5 m bredt. Huse af denne type er meget karakteristiske for den ældre jernalder og kendes fra fund over det meste af landet, især i Jylland. Selv om størrelsen kan variere en del, så er grundformen overalt den samme, og fra mere velbevarede fund ved man, at husene har været indrettede med beboelse i vestenden og stald i østenden, hvor de tætstillede tagbærende stolper har fungeret som båseskifferum. Ud over indgangen midt i sydsiden, så har disse huse normalt også en tilsvarende indgang midt i nordsiden. Om det også har været tilfældet her kan ikke afgøres med sikkerhed, da der midt på husets nordside kun var bevaret ganske svage spor, der ikke med sikkerhed kunne tolkes som rester af et indgangsparti. I den østlige halvdel af husets nordside ses tydelige dobbeltstolpehuller, enten i form af to stolpehuller der overskærer hinanden eller som to tætstillede stolpehuller. Dette fænomen skyldes, at der på et tidspunkt er sket en udskiftning af de pågældende stolper, sandsynligvis i forbindelse med at den nedgravede del af dem er rådnet bort. Også i indgangspartiet i husets sydside er der sket en udskiftning af stolperne. Ved udgravningen af stolpehullerne fandtes rester af den lerklining, der havde dækket ydervæggene, og desuden fandtes i flere tilfælde keramik, der tydeligt viste, at huset var samtidigt med de omliggende affaldsgruber. Dvs. det kan dateres til perioden 150-0 f.Kr.

Som allerede nævnt kendes huse af denne type fra bopladsfund i andre egne af landet, men jernalderhuset på Moesgård golfbane er det første,

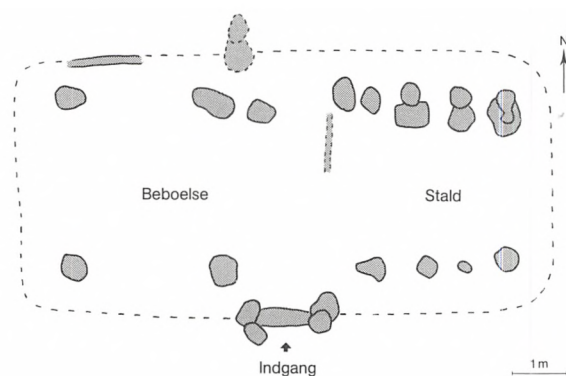

Sammensatte lerkar fra affaldsgruberne på udgravningslokalitet nr. 5. Det store forrådskar er 70 cm. højt og 56 cm. bredt. Det er usædvanligt ved at have hele overfladen udsmykket med vandrette og lodrette lerstrimler. Keramikken tilhører ældre jernalder og kan dateres til perioden 150-0 f.Kr.

der nogen sinde er fundet i Århus-området. Når man tager de meget fundrige affaldsgruber i betragtning samt den kendsgerning, at der blev afdækket et område på ca. 3000 m², virker det påfaldende, at der kun blev fundet ét hus, da jernalderhuse som regel ligger samlede i landsbyer. Men forklaringen kan være, at pladsen har strakt sig mod vest ud over det område, hvor Oddervej nu gennemskærer Langballe Bakke.

Ud over de her nævnte fund blev der ved rekognosceringen fundet flere tydelige tegn på jernalderboplads i golfbaneområdet. Disse fundsteder lå imidlertid på steder, der ikke ville blive berørt af anlægsarbejdet, og da de derfor vil komme til at ligge godt beskyttede under golfbanens græs, blev de ikke udgravede. Men fundstederne er blevet registrerede, så man måske engang i fremtiden kan foretage en undersøgelse af dem.

J.J.

Grundplan over jernalderhuset fra udgravningslokalitet nr. 5 på Moesgård Golfbane. Det er 9,5 m. langt og 4,5 m. bredt og har indvendigt haft to rækker tagbærende stolper. Huset har ligget omtrent i retningen øst-vest, og i sydsiden ses spor efter en indgang. På grundlag af keramikfund kan det dateres til perioden 150-0 f.Kr. Det er det første jernalderhus, der er fundet i Århus-området.

Døde i 1984

Abrahams, Henrik

(5. feb. 1907-30. jan. 1984).

Inspektør ved Statens Institut for Talelidende 1937-55, forstander 1955-74, leder af Århus Universitets fonetiske institut 1953-70, kursusleder ved Danmarks Lærerhøjskole 1959-75.

Abrahamsen, Helmuth

(31. okt. 1901-27. dec. 1984).

Vægtfabrikant i Århus 1930-74, direktør i Århus Vægtfabrik, Brdr. Abrahamsen A/S, 1969-74.

Aggebo, Jens

(28. sep. 1926-3. marts 1984).

Adjunkt ved Marselisborg Gymnasium 1960-72, rektor 1972-84, formand for Århus Kunstforening af 1847 1964-74 og 1979-84.

Andersen, Anders Chr.

(2. aug. 1909-3. jan. 1984).

Skolebetjent ved Samsøgades Skole 1947-1979.

Andersen, Erik

(16. nov. 1920-25. marts 1984).

Direktør, medindehaver af Octav Malkemaskiner, sejlsportsmand.

Andersen, Robert Quist

(18. sep. 1920-25. marts 1984).

Automobilhandler, salgsdirektør for Niels Andersen, Automobilhuset A/S, formand for Århus Flyveklub 1962-66.

Arndt, Wagner Gram

(26. aug. 1905-5. marts 1984).

Kontorchef i Jyllands Kreditforening, formand for Firmaernes Fodbold-Forbund (Århus Firmasport), for Herrekoret Arion, De Samvirkende Jydske Sangforeninger og Dansk Sanger-Forbund.

Bach, H.

(17. juli 1905-28. juni 1984).

Professor i germansk filologi ved Århus Universitet 1938-74, rektor 1959-63, formand for bestyrelsen af Århus Kunstmuseum 1961-64.

Bechmann, Fritz

(16. aug. 1928-3. april 1984).

Kranfører, formand for SID, Århus Kommune, for SIDs kommunale landsklub og den kommunale fællesrepræsentation i Århus.

Bertelsen, Martin

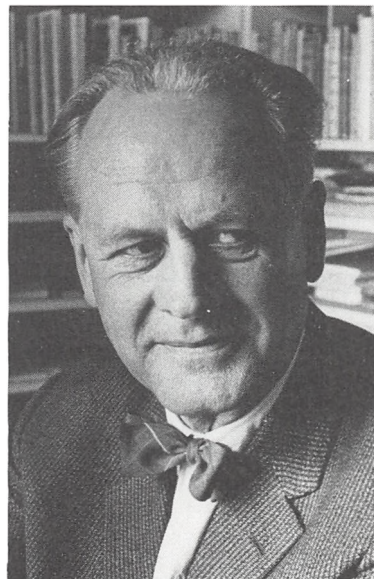
(16. jan. 1923-6. jan. 1984).

Overingeniør, ansat ved Midtkraft 1950-84.

Blach, Mogens

(13. marts 1906-25. feb. 1984).

Ekstraarbejder ved DSB 1942-76, formand for Lystrup og Omegns Folkedanserforening 1965-81.

H. Bach

Borberg, Willy

(11. jan. 1916-29. maj 1984).

Dommer i Hammel 1964-73, i Århus By- og Herredsret 1973-80.

Bredgaard, Niels

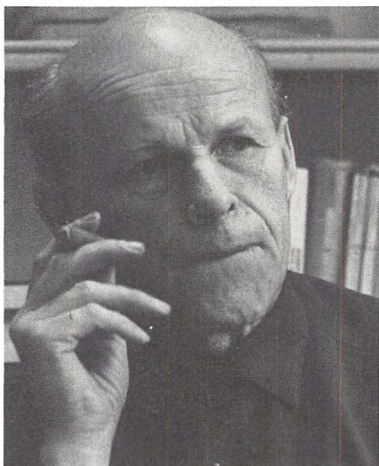
(24. okt. 1915-4. juli 1984).

Kæmner i Vejlbj-Risskov 1949-70, administrationschef i Århus Kommunes Begravelsesvæsen 1970-82.

Bukdahl, Aksel

(1. april 1892-14. dec. 1984).

Bagermester og mælkehandler i Ny Munkegade, næstformand og kasserer i Bagernes Fagforening.

Svend Bundgaard

Bundgaard, Svend

(25. april 1912-21. dec. 1984).
Professor i matematik ved Århus Universitet 1954-82, rektor 1971-76.

Bæk, Jensine (Sine)

(27. april 1933-29. juli 1984).
Børnehavepædagog, leder af Børnehavergården, Rundhøj Allé, 1968-84.

Carstensen, O. E.

(15. dec. 1915-5. marts 1984).
Oberst, chef for Jyske Telegrafregiment og garnisonskommandant i Århus 1975-77.

Christensen, Carl

(12. juni 1899-11. dec. 1984).
Fabrikant i Århus 1927-84, direktør i A/S Carl Christensen og CAC Motor-

renovering, formand for tilsynsrådet for Handelsbanken i Århus 1942-72 og for bestyrelsen af Den gamle By 1956-81.

Christensen, I. O.

(5. aug. 1897-7. maj 1984).
Rådgivende ingeniør i Århus 1932-69.

Christensen, K.

(16. marts 1898-9. aug. 1984).
Revisor i Århus 1922-72, leder af Frederiksberg Handels- og Håndværkerstands Revisions- og Bogføringsinstitut.

Christiansen, Chr. A. (Dansker)

(15. april 1894-24. april 1984).
Murerarbejdsmand, formand for Murerarbejdsmandenes Fagforening 1932-56, forretningsfører i Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbund 1956-61, medlem af Folketinget 1945-47.

Christiansen, Richard

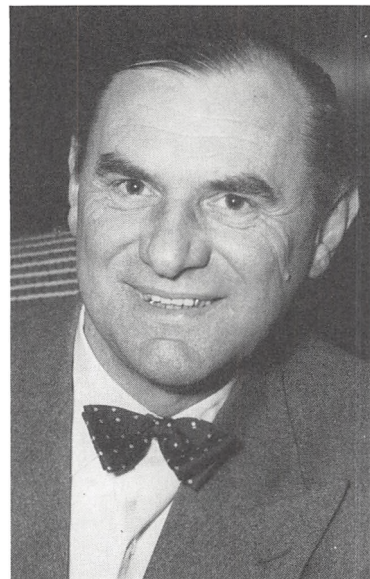
(26. okt. 1909-10. nov. 1984).
Tømrermester i Århus, oldermænd for Århus Tømrerlaug 1971-77.

Clausen, Johannes P.

(10. aug. 1887-5. marts 1984).
Lærer ved Valdemarsgade Skole og Ny Munkegades Skole 1916-39, overlærer (skoleinspektør) ved Christi-ansgades Skole 1939-57.

Dahl, Alfred

(3. okt. 1897-2. okt. 1984).
Købmand, indehaver af De Unges Magasin, Sønder Allé 7, 1927-67.

Carl Christensen

Dam, Svend

(9. aug. 1936-3. marts 1984).
Skuespiller ved Århus Teater 1966-84.

Eisum, Frank

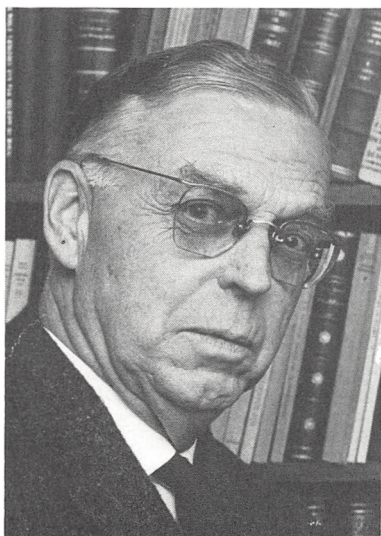
(28. juni 1918-1. dec. 1984).
Øjenlæge i Århus 1961-84.

Ejaas, Poul

(3. nov. 1903-20. juli 1984).
Sognepræst i Harlev-Framlev 1934-73.

Enevoldsen, Anker

(24. juli 1897-6. feb. 1984).

Poul Ejaas

Radio- og cykelhandler i Århus, redaktør af bladet »Søsport«.

Enggaard, Johanne

(18. marts 1898-12. feb. 1984).

Overlærer, ansat ved Forældreskolen 1935-68.

Eskerod, Svend

(28. sep. 1905-31. dec. 1984).

Revisor i Århus 1935-75, redaktør af Revisorbladet.

Feilberg, Anders

(26. jan. 1907-12. marts 1984).

Rektor ved Århus Statsgymnasium 1962-76.

N. Brorson Fich

Fich, N. Brorson

(5. maj 1894-22. jan. 1984).

Rektor ved Marselisborg Gymnasium 1939-64, medlem af Århus Byråd 1958-62.

Fog-Nielsen, Svend

(5. jan. 1906-16. marts 1984).

Lærer ved Fru Laursens Realskole 1944-48, overlærer 1948-73, lærer ved Århus Handelsskole 1946-63.

Fredens, Svend

(7. okt. 1920-21. maj 1984).

Professor i driftsøkonomi ved Århus Universitet 1957-84.

Freundt, Kay

(3. jan. 1903-18. feb. 1984).

Overtrafikkontrollør, ansat ved DSB, Århus, 1958-67.

Fryd, Paul

(1. april 1908-31. okt. 1984).

Skolebestyrer ved Elise Smiths Skole 1937-70.

Hammerschmidt, Arthur

(16. nov. 1891-6. okt. 1984).

Fabrikant, indehaver af A. Hammerschmidts Gravørindustri og Stempelfabrik 1916-71.

Hansen, C. C.

(7. april 1889-9. marts 1984).

Læge i Århus 1929-32, i Risskov 1932-54.

Hansen, Knud V.

(9. sep. 1930-25. okt. 1984).

Vicepolitikommisær, ansat i Århus Politi 1959-84.

Hansen, Robert Svane

(1. feb. 1910-14. nov. 1984).

Elektriker, ansat ved Århus Belysningsvæsen 1932-62, formand for Elektrikerens Fagforening 1953-62, medlem af Århus Byråd 1946-70, rådmænd for Magistratens 3. afdeling 1962-70, amtsborgmester i Århus Amt 1970-81.

Hasselriis, Gudrun

(21. feb. 1890-25. jan. 1984).

Lærer ved Christiansgades Skole 1915-32, viceskoleinspektør 1932-37, overlærer (skoleinspektør) ved Frederiks Allés Skole 1937-55, medlem af Folketinget 1945-47 og 1950-53.

Robert Svane Hansen

Holm, Laurentius
(7. marts 1893-9. aug. 1984).
Læge i Brabrand 1923-74, formand for Århus Studentsangere og Århus Katedralskoles Venner.

Jakobsen, H. Rossow
(3. april 1908-12. nov. 1984).
Ejendomsmægler i Århus 1960-75.

Jensen, Anker Ahlers
(14. aug. 1906-22. okt. 1984).
Inspektør og træner i Århus Badmintonklub 1946-76.

Jensen, Emil
(22. dec. 1898-11. aug. 1984).
Murermester i Århus 1924-84, older-

mand for Århus Murermesterforening (Murerlaug) 1947-67, formand for Arbejder Spare- og Lånecassens tilsynsråd.

Jensen, Erling
(24. okt. 1920-9. april 1984).
Gårdejer i Pannerup, medlem af Trige-Ølsted Sogneråd 1954-58.

Jensen, Karen Margrethe
(23. marts 1911-27. april 1984).
Lærer ved Samsøgades Skole 1937-54, overlærer 1954-64, viceskoleinspektør 1964-78.

Jensen, Marinus
(10. juni 1888-15. jan. 1984).
Handelsgartner, ejer af gartneriet Bækkelund i Skåde, formand for Jydsk Gartneres Hjælpeforening.

Jensen, Uolevi Hessellund
(22. aug. 1932-1. sep. 1984).
Landbrugslærer ved Malling Landbrugsskole 1965-84, forpagter af Starupgård.

Jensen, Aage
(21. juni 1909-9. aug. 1984).
Gårdejer i Enslev 1939-84, medlem af Ormslev-Kolt Sogneråd 1947-54.

Jensen, Aage Gram
(8. juli 1894-8. feb. 1984).
Bogtrykker i Århus, indehaver af bogtrykkeriet Jørgen Jensen & Søn 1915-83.

Jørgensen, Flemming
(20. aug. 1905-1. juni 1984).
Kiksfabrikant, direktør for Jul. A. Jørgensen A/S 1935-65.

Jørgensen, Jens Marius
(24. marts 1906-4. dec. 1984).
Murermester i Skæring, formand for Skæring Sygekasse og Hjortshøj-Egå Sygekasse, medlem af Hjortshøj-Egå Sogneråd 1954-66.

Jørgensen, Niels
(5. marts 1890-3. maj 1984).
Brandmester, ansat i Århus Brandvæsen 1917-56.

Jørgensen, Sven Lauge
(29. jan. 1906-12. jan. 1984).
Lektor, ansat ved Marselisborg Seminarium 1929-75.

Jørgensen, Svend
(12. juni 1912-21. juli 1984).
Bankbestyrer, ansat ved Århus og Omegns Bank 1936-72, ved Privatbanken 1972-77.

Karlsen, Elna
(6. jan. 1902-17. maj 1984).
Restauratør, indehaver af Pinds Café 1936-81.

Knudsen, Niels
(7. okt. 1917-8. nov. 1984).
Læge i Hasselager 1948-84.

Kristensen, Ivar Lykke
(27. sep. 1922-21. sep. 1984).
Rådgivende ingeniør i Viby 1957-69, i Holme og Odder 1969-84, formand for bestyrelsen af plejehjemmet Sct. Olaf og for A/S Varna.

Larsen, Hans Jørgen
(5. feb. 1926-16. juli 1984).
Statsautoriseret revisor i Århus 1965-84.

Larsen, Johannes L.
(17. april 1919-30. april 1984).
Grosserer i isenkram, direktør i Ludvig M. Larsen A/S.

Larsen, K. V.
(27. okt. 1894-20. jan. 1984).
Vejnspektør i Århus Kommune 1927-46, afdelingsingeniør 1946-64.

Leth-Jørgensen, K.
(26. aug. 1911-29. juli 1984).
Veterinærinspektør, leder af inspektoratet for mælkekontrollen i Jylland 1947-81.

Magnussen, Arne Behrendt
(9. april 1917-13. juli 1984).
Politiasistent, ansat i Århus (Risikov) Politi 1949-73, medlem af Vejlbjby-Risskov Sogneråd 1962-70.

Mikkelsen, Jens
(19. juni 1901-6. april 1984).
Gartner i Tranbjerg 1925-64, lokalhistoriker.

Mikkelsen, Ove
(23. okt. 1902-1. jan. 1984).
Direktør for Aarhus Discontobank 1945-75, formand for Ormslev Børnehjem.

Mouritsen, Knud
(14. juni 1915-13. feb. 1984).
Distriktschef, ansat i Forsikringselskabet Hafnia 1941-74.

Møller, Gunnar Bjerg
(21. feb. 1916-19. feb. 1984).
Redaktør, leder af Aarhus Stiftsti-

dendes Københavnsredaktion 1956-84.

Nellø, Aage
(3. juli 1894-7. marts 1984).
Kaptajn, skibsfører for Århus Sten- & Gruskompagni 1936-66.

Nielsen, Arthur
(31. okt. 1895-22. aug. 1984).
Inspektør, indehaver af Skt. Olufs Badeanstalt 1924-40, ansat ved Århus Oliefabrik 1948-63, motorcykelrytter.

Nielsen, Leonhardt
(15. sep. 1902-22. maj 1984).
Ejer af Egholm i Elev, landbrugsmedarbejder ved Aarhus Stiftstidende.

Nielsen, Niels Chr.
(10. okt. 1905-19. dec. 1984).
Lodsformand, ansat ved Århus Havn 1938-71.

Nielsen, Nikolaj
(1. sep. 1901-1. dec. 1984).
Vejningenør ved Århus Amts Vejevæsen 1944-66, afdelingsingeniør 1966-71, sognerådsformand i Brabrand-Årslev 1943-46.

Nielsen, Oswald
(7. okt. 1908-16. dec. 1984).
Købmand, indehaver af støbegodsfirmaet Fr. Winsløvs Eftf.

Olsen, Paul R.
(3. marts 1925-8. jan. 1984).
Bogbindermester i Århus 1950-84, kasserer i Århus Bogbinderlaug.

Nikolaj Nielsen

Olsen, Valli Friis
(26. jan. 1913-6. sept. 1984).
Kontorchef ved Århus Universitet, formand for Dansk Kvindesamfunds Århuskreds.

Pedersen, Gunnar Nørskov
(27. nov. 1916-14. sep. 1984).
Ejer af Skåruplund i Lille Todbjerg 1943-84, medlem af Todbjerg-Mejlby Sogneråd 1958-70, sognerådsformand 1962-70, medlem af Århus Byråd 1974-81, formand for bestyrelsen af Andelsbankens Århus afdeling 1981-84.

Pedersen, H. Bækager
(3. aug. 1910-23. marts 1984).
Sparekassedirektør, leder af Arbejder

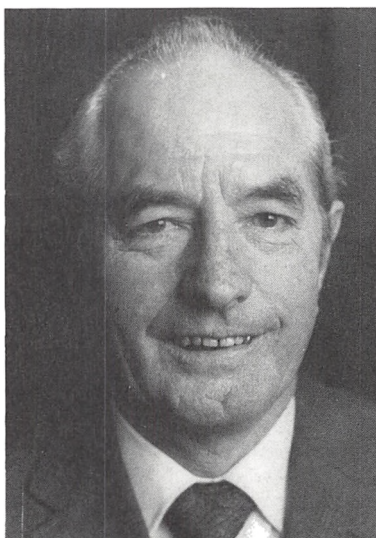
Valli Friis Olsen

Spare- og Lånecassen (SDS Midtjylland) 1959-78.

Pedersen, Knud
(17. marts 1924-19. jan. 1984).
Urmagermester, guldsmed, optiker og antikvitethandler i Århus 1949-84.

Petersen, André
(8. feb. 1902-7. marts 1984).
Gårdejer i Borum, medlem af Borum-Lyngby Sogneråd 1943-55, vurderingsmand i Jyllands Kreditforening.

Petersen, Ellen Strange
(8. sep. 1913-31. maj 1984).
Journalist, ansat ved Aarhus Stiftstidende 1949-59, medlem af Folketinget 1959-73.

Gunnar Nørskov Pedersen

Petersen, Laurits
(23. okt. 1892-28. aug. 1984).
Stationsforstander i Brabrand 1950-62.

Rasmussen, Anders Chr.
(23. okt. 1898-28. juli 1984).
Tilsynsførende ved Marselisborg Slot 1958-69.

Rasmussen, Kaj
(12. jan. 1918-8. maj 1984).
Rådhusbetjent, ansat ved Århus Kommune 1933-84.

Rasmussen, Rasmus
(22. sep. 1898-11. nov. 1984).
Lærer ved Valdemarsgades Skole 1929-50, overlærer 1950-65.

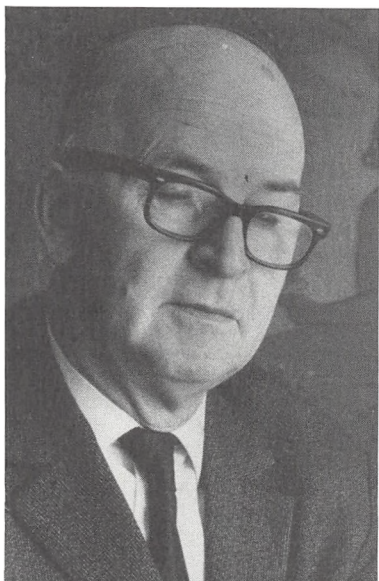

Ellen Strange Petersen

Rytter, Leif
(21. aug. 1926-4. aug. 1984).
Tegner og journalist, ansat ved Jyllands-Posten 1980-84.

Skou, Erik
(11. feb. 1917-1. maj 1984).
Direktør i Schmalfeldts Tobaksfabrikker, sekretariatschef for Århus Handelsstands- og Industriforening, Den Jydske Handelsstands Centralforening og Provinshandelskammeret 1973-84.

Strøm, Gudrun
(4. marts 1901-1. dec. 1984).
Bibliotekar, ansat ved Statsbiblioteket 1921-70.

Georg Sørensen

Svendsen, Aage

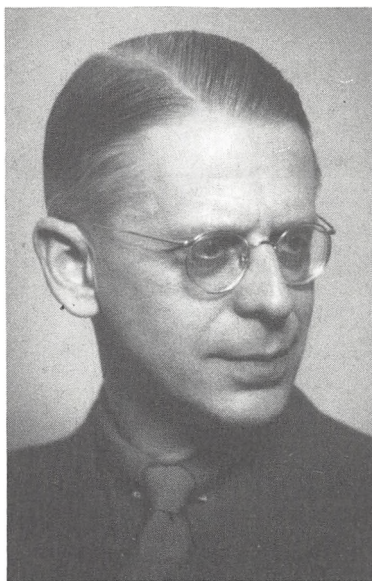
(22. aug. 1895-27. jan. 1984).
Sagfører i Århus 1927-32, landsrets-
sagfører 1932-84.

Sørensen, Georg

(29. april 1906-18. sep. 1984).
Maskinarbejder hos Thomas Ths.
Sabroe, formand for Smede- og Ma-
skinarbejdernes Fagforening, for Ar-
bejdernes Fællesorganisation og for
Århus Tekniske Skole.

Sørensen, Jens Aksel

(18. dec. 1903-17. dec. 1984).
Frisør, bogholder, medlem af Skød-
strup Sogneråd 1946-50, kæmner i
Skødstrup 1954-70.

Sven Werner

Sørensen, S. T.

(23. feb. 1904-4. april 1984).
Fabrikant og autoforhandler i Århus
1935-84, indehaver af American
Auto.

Thomsen, Jens H.

(20. feb. 1917-5. april 1984).
Direktør i DLK (Danske Landbruge-
res Kreatursalgsforening) 1955-84,
formand for Århus Slagtermestres
Produktforening og Tarmrenseri.

Vengsgaard, Kaj

(6. maj 1922-4. april 1984).
Textilimportør, forfatter.

Werner, Sven

(5. sep. 1898-2. aug. 1984).
Professor i fysik ved Århus Universi-
tet 1938-65, formand for Jydsk Sel-
skab for Fysik og Kemi 1940-42.

Yde, Jens

(28. jan. 1919-1. sep. 1984).
Sognepræst i Mårslet 1963-77.

Østergaard, Aage

(23. nov. 1915-2. okt. 1984).
Trykker i Jydsk Centraltrykkeri, for-
mand for Århus Trykkerlav, maler.

Aarslev, Tage

(15. jan. 1909-19. dec. 1984).
Garmester i Århus, leder af firmaet
S. L. Aarslevs Enke & Søn 1934-75.

Navneregister

ved Preben Rasmussen

A 1 Post A/S, 31
ABC, Århus Billard Klub, 105
Abels Blomster, 90
Abel, Leonard, blomsterhandler, 25, 87
Abrahams, Henrik, kursusleder, 123
Abrahamsen A/S, Brdr., 123
Abrahamsen, Helmuth, vægtfabrikant, 123
Abrahamsen, Marianne, rektor, 72
Absalonsgade, 112
ACS Kvalitetsfoto, 43
AGF, idrætsforening, 101, 103-105
Aggebo, Jens, rektor, 123
AIA, idrætsforening, 102
AIA-Tranbjerg, idrætsforening, 101, 102, 105
Akademikernes Centralorganisation, 43
Akademisk Boghandel, 31
Albertsen, Janne, forstander, 72
Albrechtsen, Keld, folketingsmedlem, 8
Aldersrovej, 103
American Auto, 129
Amtscentralen for Undervisningsmidler, 30
Andelsbanken, 127
Andersen, Anders, økonomiminister, 36
Andersen, Anders Chr., skolebetjent, 123
Andersen, Erik, direktør, 123
Andersen, Hans, redaktør, 60, 61
Andersen, Jens Lange, direktør, 90
Andersen, Robert Quist, salgsdirektør, 123
Andersen, Leo, konsulent, 72
Anholtsgade, 38
Ansgar, missionshotel, 22
ACF, Arbejdernes Oplysnings Forbund, 40, 41, 72, 74
Arbejdernes Fællesorganisation, 13, 37, 43, 129
Arbejdernes Landsbank, 26
Arbejder Spare- og Lånekassen, 126, 128
Arbejdsdirektoratet, 33
Arbejdsformidlingen, 7, 12, 17, 23, 25, 33, 38, Arion, herrekor, 123

Arkitektskolen, 14, 28, 32, 36, 72, 73
Arlien-Søborg, Line, skuespiller, 17
Arndt, Wagner Gram, kontorchef, 123
Arresøvej, 30
ASV, volleyballklub, 105
Auker, Svend, fhv. arbejdsminister, 32
AUS, idrætsforening, 105
Automobilhuset A/S, 123

Bach, H., rektor, professor, 123
Back-Nielsen, Erik, sportssejler, 103
Bagernes Fagforening, 123
Bagger, Hugo, direktør, 72
Balle, Niels, balletdanser, 18
Banks, Poul, musiker, 30
Barfoed, Kirsten, skoleoverlæge, 72
Bastrup-Madsen, Poul, professor, overlæge, 22
Baunsgaard, Bernhard, folketingsmedlem, 17, 44
Bech, Fritzi, bordtennisspiller, 103
Bechmann, Fritz, fagforeningsformand, 123
Beder Gartnerskole, 31
Bella-Centret, 36
Belli, Leo, tivolichef, 43
Bendixen, Bo, musiker, 24
Bennedsen, Dorte, fhv. undervisningsminister, 30
Bennets Rejsbureau, 72
Bentsen, Jesper, fotograf, forbundsformand, 72
Bentzon, Niels Viggo, komponist, 8
Bertelsen, Martin, overingenør, 123
Besøgsvennerne, Røde Kors-forening, 33
Bethesdavej, 11
Biblioteksgade, 98
Bilka, 15, 88, 90
Billedkunstnernes Forbund, 16
Bisgaard, Leif, vicepolitikommisær, 72
Bispehaven, 33, 41

Bispetofte, 98
Bispotorvet, 29, 42
Bjarke, Kim, forfatter, 64
Bjødstrupvej, 29
BK Århus, bokseklub, 101
Blach, Mogens, ekstraarbejder, 123
Black, Finn T., professor, 72
Blindbæk, Bent, teaterleder, 58
Blyme, Anker, musiker, 8
Bobak, Erik, løber, 103
Borberg, Willy, dommer, 123
Bork, Jørgen F., kontreadmiral, 72
Borum, 112, 128
Bovet, Bernard, personalechef, 35
Brabrand, 7, 30, 112, 126, 128
Brabrand Badmintonklub, 105
Brabrand Boligforening, 21, 24
Brabrand Idrætsforening, 103
Brabrand Kirke, 42
Brabrand Pensionistkor, 38
Brabrand Sø, 40, 101
Brabrand-Åby Jagt- og Fiskeriforening, 40
Brammersgade, 112
Bredgaard, Niels, administrationschef, 123
Brendstrup, 50
Bruhn, J.M., brandinspektør, 99
Bruun, Birgitte, skuespillerinde, 63
Bruun & Sørensen A/S, 86, 87
Bruunsbro, 47
Brunsgade, 88
B & S International A/S, 87
B & S Miljøteknik A/S, 87
B & S Rørteknik A/S, 87
Bukdahl, Aksel, bagermester, 123
Bundgaard, Svend, rektor, professor, 124
Busck, Steen, historiker, 58
Buus, Regin, sognepræst, 72
Bycens åbne Scene, 56
Byggefagernes Samvirke, 43
Bæk, Jensine, børnehaveder, 124
Bækkelund, gartneri, 126
Bøgh, J.E., fotograf, 78
Børnegården, 124
Børnernes musikteater, 56

CAC Motorrenovering A/S, 124
Campeotto, Dario, sanger, 26
Carlsen, Paul, redaktør, 54
Carstensen, O.E., oberst, 124
Ceres, bryggeri, 92

- Christensen, C.A., amtskommunaldirektør, 35
 Christensen A/S, Carl, 124
 Christensen, Carl, fabrikant, 124
 Christensen, H.P., borgmester, 47
 Christensen, Ib, fhv. folketingsmedlem, 44
 Christensen, I.O., ingeniør, 124
 Christensen, Jørgen Grønnegaard, professor, 72
 Christensen, K., revisor, 124
 Christensen, Olaf P., rådmand, 11, 17, 23, 35
 Christensen, Svend Aage Kier, tobakshandler, 90
 Christiansen, Chr. A., forretningsfører, 124
 Christiansen, Richard, tømrermester, 124
 Christiansgade, 98
 Christiansgades Skole, 124, 125
 Christianskirken, 44
 Chr. X's Vej, 22
 City Center Skt. Clemens A/S, 36, 89
 City Vest, 24, 25, 33, 89
 Civilforsvaret, 73
 Clausen, Erik, skuespiller, 11
 Clausen, H.P., overbibliotekar, professor, 72
 Clausen, Johannes P., skoleinspektør, 124
 Computerland, datamatforretning, 23, 90
 Consult, konsulentfirma, 15
- Daells Varehus, 34
 Daghøjskolen for Kvinder, 33
 Dahl, Alfred, købmand, 124
 Daisy, restaurant, 16
 Dall, Børge, direktør, 72
 Dam, Svend, skuespiller, 124
 Danadata, 90
 Danfoss A/S, 16, 43
 Danmark, kreditforening, 10, 29
 Danmark, saneringselskab, 23
 Danmarks Fjerkrævlerforening, 37
 Danmarks Lærerhøjskole, 123
 Danmarks Motorbåds Union, 103
 Danmarks Nationalbank, 20
 Danmarks Nimbus Touring, 30
 Danmarks Radio, 19, 54, 73, 74
 Danmarks Skolelederforening, 35
 Dannebrog Værft A/S, 38, 91
 DA-NO linien, 70
 Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbund, 124
 Dansk Dramatikerforbund, 60
- Dansk Hockey Union, 102
 Dansk Idræts Forbund, 21
 Dansk Jord- og Rørentreprise, 87
 Dansk Kvindesamfund, 127
 Dansk Musikerforbund, 32
 Dansk Pressemuseum og Arkiv, 32
 Dansk Radiologisk Selskab, 73
 Dansk Sanger-Forbund, 123
 danske Bank, Den, 39, 44
 danske Brandværns Museum, Det, 13, 30
 Danske Dyreværnsforeningers Fællesråd, De, 73
 Danske Hedeselskab, Det, 74, 118
 Danske Husmandsforeninger, 24
 Danske Landboforeninger, De, 24, 36
 Danske Landbrugerets Kreatursalgforening, 129
 danske Spritfabrikker, De, 103, 109
 Dan-TV, 44
 Davies, Trevor, generalsekretær, 72
 Decembristerne, kunstnersammenslutning, 36
 Defta Tegl A/S, 73
 Demokraten Week-end, ugeavis, 22, 54, 55, 63
 Dissing, Povl, sanger, 11, 30
 DKP/ML, 115
 Døllerupvej, 15
 Domkirkepladsen, 12
 Donner, J.E., embedslæge, 12
 Dronning Margrethesvej, 36
 DSB/ASF, skytteklub, 101, 102
 Due, Peter, sportssejler, 103
 Dueslaget, teatergruppe, 58
 Dybdahl, L.H., lokomotivfører, 48
 Dybdal, Lone, løber, 101, 103
 Dynkarken, 16
- Egholm, 127
 Egå, 22, 112
 Egåen, 29
 Egå Møbelcenter, 91
 Eisum, Frank, øjenlæge, 124
 Ejaas, Poul, sognepræst, 124
 Eksportklubben Østjylland, 42
 Elektrikernes Fagforening, 125
 Elev, 14
 Elise Smiths Skole, 125
 Ellemann-Jensen, Uffe, udenrigsminister, 18, 22, 30, 36
- Elming, Poul, operasanger, 13
 Elmsager, 28
 Elsam, 24
 Emanuel Sejrsgade, 98
 Emigranterne, teatergruppe, 58
 Enevold, Flemming, skuespiller, 63
 Enevoldsen, Anker, cykelhandler, 124
 Engelbredd-skø, 15, 90
 Enggaard, Johanne, overlærer, 125
 Enslev, 126
 Erhardsen, Aksel, skuespiller, 10, 58
 Erhvervsarkivet, 73
 Erhvervskontaktudvalget, 44
 Erichsen, Peter Falle, farver, 91
 Erichsen, Trauls, farver, 91
 Erichsens Eft., Trauls, renseri og farveri, 25, 91
 Eriksen, Herluf, biskop, 17, 42
 Eskerød, Svend, revisor, 125
 Eskesen, Bente, skuespillerinde, 61
 Exner, Johannes, professor, 72
 Exodus, bowlingklub, 105
- Faglig Ungdom, 14
 Fair Play, teatergruppe, 58
 FAK, idrætsforening, 101
 Falcks Redningskorps, 36, 42
 Falkenberg, Viggo, forretningsindehaver, 89
 FDB, 43, 74
 Feilberg, Anders, rektor, 125
 Fejerskov, Ole, rektor, 25
 Ferdinandpladsen, 17
 Fich, N. Brorson, rektor, byrådsmedlem, 125
 Filuren, børneteater, 64
 Fischer, J. Olfert, kontreadmiral, 72
 Fischer, Paul, maler, 18
 Fiskergade, 76
 Fjordsgades Skole, 45
 FK-Trykluftservice, 30
 Fog-Nielsen, Svend, overlærer, 125
 Folkeskolens Venner, forening, 9
 Foltmar, Poul, fabrikant, 73
 Forhistorisk Museum, 16, 36, 52, 118
 Forældreskolen, 125
 Fotografisk Landsforbund, 72
 Framlev, 112
 Frede Fup, orkester, 11
 Fredens, Svend, professor, 125
 Frederiks Alle, 38, 112
 Frederiks Alles Gade, forening, 19

Frederiks Allés Skole, 125
Frederiksbjerg, 99
Frederiksbjerg Handels- og Håndværkerstands Revisions- og Bogføringsinstitut, 124
Frederiksen, S., sparekassedirektør, 31
Frederiksgade, 36, 87
Frederikshøj Kro, 42, 79
Fremskridtspartiet, 15, 22, 110, 113
Freundt, Kay, overtrafikkontrollør, 125
Frichs A/S, 45, 46, 48, 49
Frichs-broen, 46
Friis & Moltke, arkitektfirma, 42
Fritids- og Kulturforvaltningen, 22, 41
Frue Kirkeplads, 23
Fryd, Paul, skolebestyrer, 125
Fuglevennerne, forening, 37
Funder, Lise, museumsdirektør, 73
Fællesrådet for Havekultur og Landskabspleje, 31
Fællesrådet for Tjenestemænd og Funktionærer, 43
Fårup, 112

gamle By, Den, 18, 32, 55, 60, 76, 78, 79, 124
Garde, C.F., redaktør, 56
Gardineksperter, 90
GASA, 13, 29
Gaunholm, Rasmus, rektor, 73
Gebauer, C.D., maler, 78
Gellerup Centret (City Vest), 88
Gellerup Kirke, 72-74
Gellerupscenen, 57, 58
Geografisk Institut, 11
Gernes, Paul, billedhugger, 16
Gertz, H.E., manufakturhandler, 90
Gertz' Eftf., 90
Giber Å, 29
Glistrup, Mogens, fhv. folketingsmedlem, 22, 115
Glosted, Betty, skuespillerinde, 61
Gottlieb, Erik, socialrådgiver, 56
Graversen, Jørgen, professor, 73
Greenpeace, organisation, 42
Grenå-Hundested Færgfart A/S, 38
Grindsted Products A/S, 7, 30
Grisebrønden, 40, 41
Groth, Leif, stiftamtmand, 12, 17, 42
Gruppe 38, egne teater, 56
Guldsmedgade, 10, 87

Gunnar Clausens Vej, 31
Göteborg Alle, 17

Hads-Ning Herreders Jernbane (Odderbanen), 23
Hafnia-arkaden, 41
Hafniahus, 11
Hafnia-Hånd i Hånd, forsikringsselskab, 11, 89, 127
Hagemann, G.A., direktør, 43
Hagemann, Henrik, rektor, 73
Haibert, Inge, fritidskonsulent, 73
Hammelbanegården, 27
Hammerschmidt Foto, 43
Hammerschmidts Gravværdindustri og Stempelfabrik, 125
Hammerschmidt, Arthur, fabrikant, 125
Handelsbanken, 19, 28, 73, 124
Handelshøjskolen, 117
Handewitt-Haar, Axel, rådmann, 8
Hansen Møbler, 91
Hansen, C.C., læge, 125
Hansen, Claus Z., svømmer, 103
Hansen, Dorthé, løber, 103
Hansen, Frans, musiker, 21
Hansen, Hardy, forbundsformand, 37
Hansen, Knud V., vicepolitikommissær, 125
Hansen, Lennart, skuespiller, 62
Hansen, Ole, løber, 102, 103
Hansen, Preben Møller, forbundsformand, 37
Hansen, Robert Svane, amtsborgmester, 125
Hansen, Søren Christian, forfatter, 62
Harlev, 112, 124
Harlev Præstegård, 35
Harmonien, 79
Harving, Henrik, reservelæge, 29
Hasle, 11, 112,
Hasle Kirke, 34
Hasle Skole, 19
Hasselager, 42, 88, 126
Hasselriis, Gudrun, skoleinspektør, 125
Haugstrup, Rolf, direktør, 30
Havnearbejdernes Fagforening, 42
Havnestationen, 71
Havning, H.T., generalmajor, 73
Hegner, Merete, skuespillerinde, 61
HEI, idrætsforening, 104, 105
Helger, Anne Marie, skuespiller, 26
Helligåndskirken, 17

Henrik, prins, 31
Henriksen, Ole Bernt direktør, folketingsmedlem, 73
Henrik Strube Band, 11
Herforth, Jan, næstformand, 7
Herløvs antikvariat, 9
Hesselager, Finn, teaterleder, 64
Hiernøe, S.L., maler, 34
Hingelberg, Frantz, sølvmed, 48, 89
Hjemmeværnet, 73
Hjort, Niels Kim, løber, 103
Hjortensgade, 27
Hjortnæs, Karl, folketingsmedlem, 17, 114
Hjortshøj, 112
Hjortshøj-Egå Idrætsforening, 31
Hjortshøj-Egå Sygekasse, 126
HK, 74
Holm, Laurentius, læge, 126
Holm, Niels, drejermester, 76
Holm, Niels Emil, maler, 78-80
Holm, Niels F., brigadefører, 73
Holm, Niels Peter, drejermester, 76
Holm, Peder, maler, kunstdrejer, 76-80
Holm, Per, postinspektør, 73
Holm, Peter, museumsdirektør, 76
Holm, Rasmus, drejer, 76
Holme, 11, 25, 88
Holst-Knudsen, C., landsretssagfører, 49
Holst-Knudsen, Viggo, landsretssagfører, 49
Hotel du Nord, 79
Hotel- og Restaurationspersonalets Forbund, 11
Hovedbiblioteket, 19, 37, 38, 58, 76
Huset, 12, 36, 37, 56, 57, 60
Hvidkildevej, 24, 27
Hyrevognsnævnet, 33
Høeg, Henri, vægtløfter, 101, 103, 104
Høegh-Guldberg, Emmerik, forstander, 78, 79
Høegh-Guldberg, Julius, oberst, 7
Højbjerg Badminton Klub, 104, 105
Højbygård, 30
Højgaard & Schultz, ingeniørfirma, 42
Hørgården, plejehjem, 10
Hørgårdsvej, 10
Haakonsen, Bent, ambassadør, 42

Ibsen, Thorkild, rådmann, 15, 22, 27, 37, 39, 40
Idé Møbler, 91

Idrætshøjskolen, 30
 IHF, idrætsforening, 103
 Ikea, møbelcenter, 91
 Immervad, 87
 Ingerslevs Boulevard, 30
 Ingerslevs Plads, 17
 Institut for Forhistorisk Arkæologi, 16
 Institut for Molekylær Biologi, 12
 Institut for Offentlig Ret, 73
 Institut for Privat Ret, 73
 Institut for Statskundskab, 72
 Iversen, John, lærer, 23
 Iversen, Poul, direktør, 73

Jacobsen, Mimi Stilling, kulturminister, 32
 Jacobsen, Oluf, rektor, 73
 JAKA A/S, 91
 Jakobsen, H. Rossov, ejendomsmægler, 126
 James, Colin, danser, 102
 Jansen, Chr. R., landsarkivar, 73
 Jansen, Torben Bo, formand, 29
 Jantzen, Erik, erhvervsrådgiver, 73
 Jehovas Vidner, 26
 Jellebakkeskolen, 20
 Jensen, Anker Ahlers, inspektør, 126
 Jensen, Anthon Nicolay, købmand, 106
 Jensen, Bernhard, borgmester, 49
 Jensen, Bo Loft, danser, 32, 104
 Jensen, Emil, murermester, 126
 Jensen, Erling, gårdejer, 126
 Jensen, G. Ingemann, sognepræst, 73
 Jensen, Helga, sognepræst, 17
 Jensen, J.E. Karlskov, direktør, 73
 Jensen, Jens Peter Birck, købmand, 106
 Jensen & Søn, Jørgen, bogtrykkeri, 126
 Jensen, Jørgen Bek, direktør, 73
 Jensen, Karen Margrethe, viceskoleinspektør, 126
 Jensen, Lars Lund, bokser, 101
 Jensen, Laust, chefredaktør, 73
 Jensen, Marinus, handelsgartner, 126
 Jensen, Orla Friis, professor, 73
 Jensen, Palle Juul, overlæge, 24
 Jensen, Poul, direktør, 87
 Jensen, Uolevi Hessellund, landbrugslærer, 126
 Jensen, Aage, gårdejer, 126
 Jensen, Aage Gram, bogtrykker, 126
 Jensenius, Katrine, skuespiller, 26
 Jeppesen, H.V., afdelingsleder, 32

Jepsen, John, afdelingschef, 12
 Jernaldervej, 11
 Jernbaneskolen, 46
 Jespersen, Aage Bruun, billedhugger, 36
 Jet-Linien, rederi, 23, 24, 28
 Jexner, Karen, skiløber, 101
 JME, Jysk Murer- og Entreprenørforretning A/S, 14, 73, 88, 91
 Johnsen, Keld, løber, 102
 Junggreen, Lars, skuespiller, 64
 Juul, Agnethe, badmintonspiller, 104
 Jydsk Centraltrykkeri, 129
 Jydsk Erhvervsklub, 35
 Jydsk Racekatte Klub, 13
 Jydsk Selskab for Fysik og Kemi, 129
 Jydsk Teknologisk Institut, 16, 25, 36, 73
 Jydsk Telefon-Aktieselskab, 18, 41, 94, 109
 Jydske Gartneres Hjelpeforening, 126
 Jydske Handelsstands Centralforening, Den, 128
 Jyllands Kreditforening, 26, 123, 128
 Jyllands-Posten, 60, 73, 128
 Jysk Åbent Universitet, 19
 Jyske Bank A/S, 28
 Jyske Bryggerier A/S, 91, 92
 Jyske Kunstakademi, Det, 34
 Jyske Opera, Den, 13, 43
 Jyske Pigegarde, Den, 29
 Jyske Telegrafregiment, 124
 Jærgergårdsgade, 112
 Jørgensen, Anker, fhv. statsminister, 8, 37, 38, 43
 Jørgensen, Flemming, fabrikant, 126
 Jørgensen, Jens Marius, murermester, 126
 Jørgensen A/S, Jul. A., 126
 Jørgensen, Niels, brandmester, 126
 Jørgensen, Peter, folketingsmedlem, 49
 Jørgensen, Sven Lauge, lektor, 126
 Jørgensen, Svend, bankbestyrer, 126
 Jørgensen, Viggo, lektor, 62

Kabaretruppen, 56
 Kahr, Jens, lærer, 78
 Kampmann, Hack, arkitekt, 36
 Kamstrup-Metro A/S, 36
 Kanal A, 10, 44
 Kanal ATV, 29
 Kannikegade, 79
 Karlsen, Arne, professor, 73
 Karlsen, Elna, restauratør, 126

Kaskadeteatret, 56
 Kasted, 24, 112
 Katrinebjergvej, 111
 Katterhøjvej, 17
 KFUMs Idrætsforbund, 102
 Kielland, Jacob, teaterchef, 54, 62
 Kimbrigruppen, 55, 58
 Kingo, Lars, sportscyklist, 101
 Kingosvej, 22
 Kittendorff, A.D., litograf, 79, 80
 Kjeldsen, Hans O., proprietær, 36
 Kjeldsen, Peder, svæveflyver, 103
 Kjelstrup, Mogens, programredaktør, 73
 Klein, Jesper, skuespiller, 17, 41
 Kloster, Wilhelm, manufakturhandler, 45
 Klosterortet, 23, 44
 Klostervangen, 22
 Knudrisgade, 44, 97
 Knudsen, Hans, arkitekt, 17
 Knudsen, Niels, læge, 126
 Knutzen, P., generaldirektør, 45-47
 Kock, Jørgen, socialdirektør, 29
 Kock, Peter, manufakturhandler, 80
 Koda-Gramex, 17, 39
 Kofoed, Niels Anker, landbrugsminister, 36
 Koldkærgård, 24
 Kolonihaveforbundet, 11
 Kolt, 112
 Kommune-Information, 11, 20, 37
 Kommunernes Landsforening, 16
 Kommunernes Revisionsafdeling, 33
 Kongelige Ballet, Den, 18
 Konservative Folkeparti, 110
 Korn- og Foderstof Kompagniet, 91
 Kosan Crisplant A/S, 30, 91
 Kosan Cylindric A/S, 91
 Kosmorama, 36, 74, 89
 Kraghs Hotel, 8
 Krisecentret for voldsramte Kvinder, 9
 Kristensen, Britt, billardspiller, 102
 Kristensen, Ivar Lykke, ingeniør, 126
 Krogen, P.B., generalmajor, 73
 Krøgh, August, fysiolog, 39
 Krull, Hans, maler, 35
 Kruuse, Thomas, maler, 17
 Kull, Vibeke, skuespillerinde, 61
 Kunstakademiet, 79
 Kunstnernes Påskeudstilling, 17
 Kvindgildet, teatergruppe, 56
 Kvindemuseets Teatergruppe, 8
 Kvægtorvet, 28

Kühnel, S.F., arkitekt, 99
Kystvejen, 97
Københavns Arkitektskole, 14
Købke, Chr., maler, 7
Kaalø, Steen, forfatter, 62, 64

Laboratoriet for Boligbyggeri, 36
Labyrinth, kunstnergruppe, 18
La Cabana, restaurant, 11
Landsarkivet for Sjælland, 22
Landsudstillingen 1909, 20, 32, 35
Langballe Bakke, 120, 121
Langelandsgade, 112
Langenæs, 60
Langfeldt, Bent, overlæge, 73
Langsted, Jørgen, teaterforsker, 54
Larsen, Hans Jørgen, revisor, 126
Larsen, Johannes L., direktør, 127
Larsen, Kim, sanger, 11, 18
Larsen, K.V., afdelingsingeniør, 127
Larsen A/S, Ludvig M., 127
Larsen, Sv. Unmack, borgmester, 49
Lasgaard, Jørgen, sognepræst, 73
Lasse og Mathilde, sangduo, 30
Lassen, Julius, professor, 76
Laursens Realskole, 125
Laursen, Søren, tennispiller, 104
Lawal, Rached, bokser, 101
Lehmann, Henning, rektor, 20
Lejerbo, 10
Lenger, Jørgen, folketingsmedlem, 8, 17
Leth-Jørgensen, K., veterinærinspektør, 127
Liisberg, H., brændevinsbrænder, 106, 107
Liisberg, Henrik Bering, teaterchef, 18
Lillebæltsbroen, 45, 47
Lillelund, Inger, amtsrådsmedlem, 74
lille Teatertrup, Den, 58
Lille Todbjerg, 127
Lille Torv, 19, 31
Lion Ferry, rederi, 68
Lions Club, 18
Lokalhistorisk Samling, 76
Lokesvej, 84
Lollandsgade, 9
Louisenhøj, 79
Ludvigsen, Chr., teaterhistoriker, 21
Lund, P.K., postmester, 74
Lund-Sørensen, Henning, fodbolddommer, 104
Lyngby, 112, 128

Lyngsdal, Lars, fuldmægtig, 43
Lystrup, 31, 92
Lystrup og Omegns Folkedansforening, 123
Lærkebo, 10, 29
Lærlingenes Landsorganisation, 14
Læssøegade, 10
Løgten, 18, 28
Låne- og Sparekassen for Offentlige Ansatte, 43

Madsen, Gurli, byrådsmedlem, 17
Madsen, Peter Brun, skovrider, 74
Madsen, Stinne, forstander, 74
Madsen, Svend Åge, forfatter, 64
Magasin du Nord, 13, 31
Magnussen, Arne Behrendt, politiassistent, 127
Magnusson, Staffen, afdelingsleder, 12
Mahler, Jørgen, skytte, 102
Malling Landbrugsskole, 126
Malmros, Niels, filminstruktør, 17
Malurt, orkester, 11
Maren Smeds Gyde, 89
Margrethe, Dronning, 14, 31
Marselis, hotel, 11
Marselisborg, 50
Marselisborg Allé, 112
Marselisborg Gymnasium, 15, 72, 123, 125
Marselisborghallen, 33, 37
Marselisborg Havneforening, 19
Marselisborg Hockey Club, 102
Marselisborg Hospital, 72
Marselisborg Renseværk, 20, 23
Marselisborg Seminarium, 73, 126
Marselisborgskovene, 14
Marselisborg Slot, 128
Mastrup, Jens, forretningsfører, 74
Matematisk Institut, 30
Mathiasen, Lissa, folketingsmedlem, 17, 111
Medusa, teatergruppe, 58
Meisner, P., købmand, brændevinsbrænder, 106
Meister, Adolf, præst, 42
Mejerikontoret, 23, 32
Mejlborg, 97, 99
Mejlgade, 38, 97, 106-108
Mercur, hotel, 10
Mercur Marketing, 74
Metro K/S, 88

Michaelsen, Viggo, ingeniørfirma, 42
Midtkraft I/S, 123
Miche-Renard, Louis, skuespiller, 63
Mikkelsen, Alan Havsteen, tegner, 43
Mikkelsen, Jens, gartner, 127
Mikkelsen, Lene, danser, 102
Mikkelsen, Ove, direktør, 127
Mikkelsen, Poul, tobakshandler, 90
Mikkelsen, Sven Havsteen, tegner, 43
Miljøministeriet, 20
Million, tobaksforretning, 41, 90
Mindet, 79
Moesgård, 16, 28, 30, 33, 36, 118-120
Moesgård Golfbane, 122
Moesgård Strand, 28
Moth, Holger, biografdirektør, 74
Mouritsen, Knud, distriktschef, 127
Murerarbejdsmændenes Fagforening, 124
Musikhuset, 8, 10, 13, 15, 18, 19, 22, 26, 28, 30, 31, 33-35, 38, 40-43, 55, 62
Muskelsvindfonden, 27
Müller, F.G., general, 79
Mølleparken, 58
Møller, A.P., rederi, 73
Møller, Flemming C., arkitekt, 109
Møller, Grethe Fenger, arbejdsminister, 38
Møller, Gunnar Bjerg, redaktør, 127
Møller, Kristian F., boghandel, 89
Møllestien, 93
Møllestien, plejecenter, 8, 57, 60
Møllevangen, 53
Møllevangskirken, 24
Møllevejen, 112
Mønsngade, 9, 112
Mønsted, Otto, margarinefabrikant, 108
Mørksgade, 98
Mårslet, 13, 26, 129
Mårslet Plejehjem, 13

Naur, Robert, redaktør, 63
Nellø, Aage, skibsfører, 127
Nielsen, Arthur, inspektør, 127
Nielsen, Bent, advokat, 15
Nielsen, Bue Lund, dirigent, 74
Nielsen, Frands Orla, idrætsformand, 102
Nielsen, Gerhard, professor, provinschef, 74
Nielsen, Henning, afdelingschef, 74
Nielsen, Karin, racerbådssejler, 104
Nielsen, Lars, sportscyclist, 101
Nielsen, Lene Vitus, svømmer, 103

Nielsen, Leonhardt, gårdejer, 127
 Nielsen, Lis, skiløber, 101
 Nielsen, N.C., grosserer, 42
 Nielsen, Niels Chr., lodsformand, 127
 Nielsen, Nikolaj, afdelingsingeniør, 127
 Nielsen, Osvald, købmand, 127
 Nielsen, Poul, døvepræst, 74
 Nielsen-Refs, Walther, sognepræst, 74
 N. Kochs Skole, 30
 Nordbyvej, 18
 Nordgårdsskolen, 12
 Nordisk Råd, 73
 Nordisk Teaterkomité, 60
 Nordisk Teaterunion, 60
 Nordlandsvej, 22
 Nordre Strandvej, 35
 Nordrevej, 13
 Ny Jydske Købstad Kreditforening, 98
 Ny Munkegade, 99, 123
 Ny Munkegades Skole, 124
 Næringen, 23
 Nørboøge, Lise, svømmer, 103
 Nørr, Erik, arkivar, 22
 Nørre Allé, 88, 89
 Nørregade, 15, 35, 38
 Nørreport, 35, 38, 44

OBS, lavprisvarehus, 88
 Octav Malkemaskiner A/S, 123
 Oddervej, 21, 22, 120, 121
 Oldenburg, Andreas, minister, ambassadør, 48
 Ole Rømers Gade, 112
 Olesen, Søren, ingeniørfirma, 31
 Olsen, Ernst Bruun, forfatter, 60
 Olsen, Jørn, professor, 74
 Olsen, Paul R., bogbindermester, 127
 Olsen, Valli Friis, kontorchef, 127
 Orla Lehmanns Alle, 23
 Ormslev, 112
 Ormslev Børnehjem, 127
 Ortopædisk Hospital, 16, 23
 Otto Rudsgade, 108

Pallesen, Per, skuespiller, 32
 Pallisgaard, Niels, skiløber, 101
 Pan, orienteringsklub, 101, 103
 Pannerup, 126
 Papilotterne, teatergruppe, 57, 60

Paradisgade, 21, 35, 38
 Paraplyen, kunstforening, 21
 Park Allé, 8
 Paulsen, Gitte, idrætsudøver, 103
 Pedersen, A.F. Nørager, sognepræst, 74
 Pedersen, Gunnar Nørskov, gårdejer, byrådsmedlem, 127
 Pedersen, H. Bækager, sparekassedirektør, 127
 Pedersen, Jens Arbjerg, rådmænd, 12, 22
 Pedersen, Knud, urmagermester, 128
 Pedersen, Lene Rahbek, stud. arch., 36
 Peitersen, Leo, konsulent, 74
 Peitersen, Ove, amtsrådsmedlem, 43
 Petersen, André, gårdejer, 128
 Petersen, Ellen Strange, folketingsmedlem, 128
 Petersen, Laurits, stationsforstander, 128
 Petersen, Leif, forfatter, 60
 Petersen, Omar, bokser, 101
 Pinds Café, 126
 Plesner, Ulrik, arkitekt, 32
 Polyhymnia, 79
 Poul Martin Møllers Vej, 23
 Poulsen, Helle, danser, 32, 104
 Poulsen, Henning, byrådsmedlem, 10
 Poulsen, Tue, keramikker, 17
 Poulsgaard, Kresten, folketingsmedlem, 24
 Prins Frederik Ferdinands Søndags-Tegneskole, 78, 79
 Privatbanken, 25, 31, 126
 Provinshandelskammeret, 128
 Provinsteatret, 60
 Psykiatrisk Hospital, 44
 Psykologisk Institut, 16, 18
 Puds, bowlingklub, 105
 Purup Electronics A/S, 31, 92
 Pustervig Torv, 89
 PW-Levende Lydværn A/S, 12

Qvistgaard, Berthe, skuespiller, 56

Ralov, Kirsten, balletmester, 18
 Randersvej, 17, 28, 44, 50-52
 Rasmussen, Arne Bruun, auktionsfirma, 8
 Rasmussen, Anders Chr., tilsynsførende, 128
 Rasmussen, Erik, professor, 74
 Rasmussen, Kaj, rådhusbetjent, 128
 Rasmussen, Rasmus, overlærer, 128

Rasmussen, Villy, direktør, 74
 Rasmussen, Aage, tegner, 49
 Regina, biograf, 11, 41
 Regina-bygningen, 11, 89
 Revisor-bladet, 125
 Ricks Café, 37, 38
 Ridehuset, 12, 15, 18, 32, 40
 Riis Skov, 17, 23, 77, 79
 Rimfaxe, teatergruppe, 56
 Ringgadebroen, 14, 46
 Ringvej Syd, 22
 Risskov, 9, 17, 29, 30, 35, 112
 Risskov Amtsgymnasium, 39
 Risskov Kirke, 75
 Risvangen Stadion, 37
 Ritz, hotel, 27
 Rivegildet, teatergruppe, 60
 Rolighedsvej, 28
 Romersk-Katolsk Kirke, 42
 Rosengade, 11, 38, 56
 Rosenteatret, 56
 Rosenvvej, 28
 Røvsing A/S, Chr., 33
 Royal, hotel, 8, 12, 14, 18, 39
 Royal Cinema, 14
 Rundhøj Allé, 124
 Rundhøj Centret, 88
 Rudkjøbing, Mogens, professor, 74
 Ryesgade, 29, 42, 43
 Ryhavevej, 11
 Ryskjær, Claus, skuespiller, 13
 rytmske Aftenskole, Den, 9
 Rytter, Leif, tegner, journalist, 128
 Røgfrit Miljø, forening, 20
 Röhl, Poul Erik, biografdirektør, 74
 Rønde Auktions-Center, 12
 Rådhushallen, 31, 34, 38
 Rådhusparken, 31
 Rådhuspladsen, 23, 38, 43, 44, 117
 Raahauge, Arne, ekviperingshandler, 36

Sabro, 33, 91, 112
 Sabro Kro, 18, 36
 Sabroe & Co. A/S, Thomas Ths., 91, 129
 Salling-Petersen, S., direktør, konsul, 74
 Salomonsen, Sanne, sanger, 11
 Saltholmsgade, 9
 Samsøgades Skole, 123, 126
 Samvirkende Jydske Sangforeninger, De, 123
 SAS, 35, 38

SBV, varehus, 34
Scandia A/S, 46, 48
Scanticon, 32
Schilling, Frede, maler, 13
Schlüter, Poul, statsminister, 43
Schmalfelds Tobaksfabrikker, 128
Schmidt, Kirsten, skakspiller, 101
Schmidt, Lotta, golfspiller, 104
Schmidt, Torben S., professor, 74
Schneider, Frits, svæveflyver, 103
Sct. Olaf, plejehjem, 126
Schumann, Benny, cirkusartist, 22
SDS, sparekasse, 35
Segalt Mølle, 18
Selskabet for Fremtidforskning, 29
Silkeborgvej, 13, 30
Simonsen, Allan, fodboldspiller, 22
Simonsen, Kirsten Hjorth, kunsthistoriker, 8
Simonsen, Niels, maler, 79
Simonsen, Palle, finansminister, 35
Simonsen, Thorkild, borgmester, 9, 19, 24, 26, 29, 31, 32, 36, 38, 42-44
Sindalsvej, 28
SISU/MBK, idrætsforening, 103
Sjællandsgade, 38,
SK 1968, skakklub, 101
Skanderborgvej, 22
Skandinavisk Tobakskompagni A/S, 11
Skejby, 29, 50, 53, 91
Skejby Sygehus, 16
Skjoldhøj Kirke, 10, 42
Skou, Ellen Margrethe, amtsrådsmedlem, 40
Skou, Erik, direktør, 128
Skovbakken, idrætsforening, 101-105
Skovbjerg, John, løber, 103, 104
Skovgårdsparken, 21
Skovsgaard, Sten, sognepræst, 74
Skovvangen, 53, 108
Skovvangsskolen, 13
Skovvejen, 106
Skt. Annagades Skole, 17, 55, 56, 58
Skt. Clemens Bro, 14, 23, 43
Skt. Clemens Stræde, 89
Skt. Clemens Torv, 12
Skt. Johannes Kirke, 72, 74, 75
Skt. Josephs Hospital, 15
Skt. Olufs Badeanstalt, 127
Skytte, Jan, svæveflyver, 102
Skæring, 41, 126
Skæring-Hallen, 31
Skæring Sygekasse, 126

Skødstrup, 112, 129
Skødstrup Idrætsforening, 105
Skåde, 17, 18, 22, 36, 126
Skåruplund, 127
Slusebroen, 79
Smede- og Maskinarbejdernes Fagforening, 129
Snack-Bar, grillbar, 10
Snedker- og Tømrerforbundet, 14
Socialdemokratiet, 110, 111, 113-116
Social- og Sundhedsforvaltningen, 12, 22, 26, 33, 74
Socialistisk Boghandel, 12
Socialistisk Folkeparti, 110
Sonne, Jørgen, maler, 79
Spanning Søren, skuespiller, 63
Spjeldnæs, Nils, professor, 74
Sporup, 75
Springborg, E., brandinspektør, 94, 95, 97-99
Spørring, 24, 73, 74
Stadsgartneren, 29
Stadsingeniøren, 23, 29
Starupgård, 126
Statens Institut for Talelidende, 123
Statens Museum for Kunst, 75
Statens Skibstilsyn, 11
Statsbiblioteket, 72, 75, 128
Stauning, Th., statsminister, 46
Steinbrenner, C., arkitekt, 107
Steinmannsgade, 25
Stenbøg, Poul, lufthavnschef, 74
Store Nordiske Telegraf-Selskab A/S, 33
Store Torv, 25, 53, 87, 89, 91
Storkholm, Tommy, maler, 15
Stougaard, Peder, maler, 39
Strandvejen, 84
Strøm, Gudrun, bibliotekar, 128
Studsgade, 9, 21, 35
Studstrupværket, 13, 24, 86
Sundhedsstyrelsen, 27
Svalegangen, 56, 58, 60, 62, 63
Svendborg Vinkompagni A.m.b.a., 74
Svendsen, F. Kronholm, renseriejer, 91
Svendsen, Torben, renseriejer, 91
Svendsen, Aage, landsretssagfører, 129
Svømmehallen, 30
Syddjylland, sparekasse, 73
Sølystgade, 22
Sømændenes Forbund, 10, 37, 42
Sønder Alle, 124
Søndergade, 45, 90

Søndergaard, Tyge, professor, 74
Søndre Ringgade, 29
Søren Nymarksvej, 22
Sørensen, Anders Kingo, sognepræst, 75
Sørensen, Dennis Nybro, udspringer, 103
Sørensen, Georg, fagforeningsformand, 129
Sørensen, Henning, sognepræst, 75
Sørensen, Jens Aksel, frisør, 129
Sørensen, Jens Erik, museumsdirektør, 75
Sørensen, S.T., fabrikant, 129
Sørensen, Villy, forfatter, 56
Søsport, tidsskrift, 125
Søsterhøj, 13
Søværnets Operative Kommando, 21, 72

Tangkrogen, 19, 20, 30
Taratella, restaurant, 37
Teaterkompagniet, 60
Teatersamvirket, forening, 41
Teglbacken, 36
Teknologirådet, 36
Terma Elektronik A/S, 25, 89, 91, 92
Thickett, Gillian, danser, 101
Thielemann, Jan, bokser, 101
Thoft, Jens, folketingsmedlem, 17, 44
Thomsen, Jens, H., direktør, 129
Thomsen, Karl V., overbibliotekar, 75
Thorning, Inge, teaterleder, 58
Thorsen, Jens Jørgen, maler, 43
Thorsen, P., møbelfirma, 23
Thorvaldsensgade, 112
Thulstrup, Jørgen, sportssejler, 103
Thunøgade, 99
Tilst, 50, 53, 112
Tirstrup Lufthavn, 38, 49, 74
Tivoli Friheden, 15, 22, 25, 26, 29, 41, 43
Tøkkerbakken, 22
Tomsagervej, 88
Tonica, harmoniorkester, 74
Tordenskjoldsgade, 36
Tranbjerg, 127
Tranbjerg Idrætsforening, 102
Trige, 73, 74
Troest, H., bordtennis-spiller, 103
Tropicana, restaurant, 19, 37
Træskoboden, 44
Trøjborg, 36, 40, 60, 79
Trøjborg Beboerforening, 21
Trøjborg Bibliotek, 21
Trøjborgvej, 111

Tuborg, bryggeri, 27
 Tubotec A/S, 87
 Tulipanvej, 35
 Tulshøjvej, 25
 Turnus, teatergruppe, 60
 Tøbrud, orkester, 30
 Tørring, Jesper, idrætsudøver, 102
 Tøsedrengene, orkester, 26

Unge Magasin, De, 124
 Universitetsparken, 37

Valdemarsgades Skole, 124, 128
 Wandahl, Broder, sognepræst, 75
 Varde Bank A/S, 11
 Warming, Erik, billedhugger, 33
 Varna A/S, 22, 126
 Wegener, Karen, skuespillerinde, 58
 Wegener, Klaus, skuespiller, 63
 Veisgaard, Kim, skuespiller, 62
 Weiss, Glenn, danser, 101
 Vejlbj, 28, 50, 53, 112
 Vejlbj Centervej, 31
 Vejlbj-dilettanterne, teatergruppe, 58
 Vejlbj Fed, 42
 Vejlbj Fed, grundejerforening, 10
 Vejlbj-Risskov-Hallen, 11, 13, 30, 32, 36, 37
 Vejlbj-Risskov Idrætscenter, 30
 Wemmelund, Martin, sognepræst, 75
 Vengsgaard, Kaj, tekstilimportør, 129
 Vennelystparken, 97
 Venstre, 110
 Venstresocialisterne, 110, 115
 Veri Centret, 88
 Werner, Sven, professor, 129
 Vester Allé, 58
 Vester Allés Kaserne, 27
 Vestergade, 12, 14, 16, 25, 32, 41, 76, 79, 90, 91
 Vestre Landsdelskommando, 73
 Viborgvej, 9
 Viby, 12, 22, 74, 112
 Viby Badmintonklub, 105
 Viby Centret, 88
 Viby Idrætsforening, 101, 102, 105
 Viby Stadion, 26, 27
 Videnskabelige Realskole, Den, 78
 Wiener-Hallen, restauration, 10
 Wiingaard, Palle, amtslæge, 75

Vilhemsborg, 30
 Willumsen, Jan, skuespiller, 56
 Willumsen, Per, gartner, 12
 Winsløvs Efff., Fr., støbegodsfirma, 127
 Visby, Fr., tandlæge, maler, 93
 Vitved, 112
 Voetmann, Thorvald, direktør, 75
 Volden, 38, 76, 78
 Vor Frue Kirke, 75, 78
 Vorregaard, 51-53
 Vorrevangen, 50, 51
 Vorrevangsskolen, 74
 VRI, idrætsforening, 101, 105
 Waage, Lars, operasanger, 13

Yde, Jens, sognepræst, 129
 Y's Men's Club, 43

Ziegler, V., kreaturkommissionær, 109
 Zieler, Mogens, maler, 37
 Zwergius, Ole, sognepræst, 75

Æsken, værtshus, 38

Ølsted, 73, 74
 Ørnsbo, Jess, forfatter, 64
 Ørum, Bjarne, rådmænd, 11, 23, 35
 Østbanegården, 14, 17, 20, 27, 84
 Østergade, 36
 Østergaard, Aage, trykker, 129
 Østjyderne, spillemandsdrag, 31
 Østjyske biologisk Forening, 40
 Østjysk Musikforsyning, orkester, 11, 32
 Østre Landsdelskommando, 73

Aaboulevarde, 43
 Åby, 17, 112
 Åbygård, plejehjem, 22
 Åbyhøj, 13, 19, 26, 33, 36, 84
 Åbyhøj Amatørteater, 60
 Åbyhøj Idrætsforening, 101, 105
 Åby Skole, 17
 Aagade, 96-99
 Åkær, 23
 Aalborggade, 26
 Ålykkevej, 28

Århus Akademi, 72
 Århus Amatør Cycle Club, 101
 Århus Amatørdanser Forening, 104
 Århus Amtsråd, 15, 43
 Århus Amtssygehus, 16, 22, 73
 Århus Amts Vejvæsen, 127
 Århus Athlet Klub, 101, 104
 Århus Badmintonklub, 105, 126
 Århus Bagerlaug, 14
 Århus Bagerlaugs Sangkor, 35
 Århus Belysningsvæsen, 125
 Århus Bogbinderlaug, 127
 Århus Brandvæsen, 100, 126
 Århus By- og Herredsret, 10, 17, 31, 44, 123
 Århus Byråd, 9, 14, 33, 125, 127
 Århus Børneteater, 56
 Århus Cricket Klub, 105
 Århus Cykel Klub, 19
 Århus Cyklebane, 23
 Århus discountbank A/S, 127
 Århus Domkirke, 28, 43, 74, 75, 77, 78, 93, 96
 Århusegnens Husholdningsskole, 72, 74
 Århus Festuge, 31, 32, 43, 72
 Århus Firmasport, 123
 Århus Flyveklub, 123
 Århus Fredsteater, 57
 Århus Fremad, idrætsklub, 37
 Århus Golf Club, 33, 104, 105, 118
 Århus-Hallen, 37, 100
 Århus Handelskole, 125
 Århus Handelsstands- og Industriforening, 42, 128
 Århus Havn, 12, 19, 23, 28, 35, 41, 44, 65, 67, 78, 83, 127
 Århus Hovedbanegård, 31, 44
 Århus Håndværkerforening, 35, 76, 78, 79
 Århus Isenkrammerforening, 33
 Århus Judo Klub, 104
 Århus Katedralskole, 39, 42, 76
 Århus Katedralskoles Venner, 126
 Århus KFUM, idrætsforening, 105
 Århus kommunale Værker, 41
 Århus Kommunebiblioteker, 20, 38
 Århus Kommunehospital, 13, 14, 19, 21, 26, 31, 40, 74
 Århus Kommunes Begravelsesvæsen, 123
 Århus Kommunes Trafiksikkerhedsudvalg, 24, 43
 Århus Kongreshus, 10, 11, 13, 33, 37
 Århus Krykensempel, teatergruppe, 55
 Århus Kunstbygning, 17, 21, 34, 36, 98

Århus Kunstforening af 1847, 15, 74, 123
 Århus Kunstmuseum, 7, 16, 28, 32, 73, 75,
 78, 123
 Århus Købmandsskole, 31
 Århus Maskinmesterskole, 21
 Århus Motetkor, 27
 Århus Motorbåds Klub, 103
 Århus Muremesterforening, 126
 Århus 1900, idrætsforening, 101-105
 Århus Nordre, skakklub, 101
 Århus ny Søbanegård, se Havnestationen
 Århus Nærbane, 23, 41
 Århus og Omegns Bank, 126
 Århus Oliefabrik A/S, 9, 14, 30, 43, 91, 96,
 99, 127
 Århus Orkesterforening, 32
 Århus Politi, 33, 39, 125, 127
 Århus Postkontor, 73
 Århus Rideklub, 102
 Århus Rugby Club, 102
 Århus Rådhus, 23, 35, 44
 Århus Sangforening, 78
 Århus Savværk, 33
 Århus Scala, 18
 Århus Seminarium, 117
 Århus Skakunion, 34
 Århus Skiklub, 101
 Århus Skolevæsen, 9
 Århus Slagtermestres Produktforening og
 Tarmrenseri, 129
 Århus Socialpædagogiske Seminarium, 12
 Århus Sportsdanser-Forening, 101, 102
 Århus Sporveje, 8, 9, 22, 34, 41
 Århus Stadion, 26
 Århus Stadionhal, 8
 Århus Statsgymnasium, 125
 Århus Sten- & Gruskompagni, 127
 Århus Stevedore-Kompagni, 44
 Århus Stiftstidende, 19, 26, 28, 32, 41, 75, 76,
 91, 127, 128
 Århusstudenternes Filmklub, 19
 Århus Studenterrevy, 13
 Århus Studentersangere, 126
 Århus Svæveflyveklub, 102, 103
 Århus Svømmestadion, 30
 Århus Symfoniorkester, 8, 18, 39, 42
 Århus Tandlægehøjskole, 25
 Århus Taxa, 38
 Århus Teater, 25, 60, 62, 63, 124
 Århus Teaterakademi, 57, 58
 Århus Teknikum, 73
 Århus Tekniske Skole, 78, 129
 Århus Trykkerlaug, 129
 Århus Tømrerlaug, 124
 Århus Universitet, 14, 19, 20, 22, 24, 27, 28,
 32, 36, 38, 72-74, 117, 123-125, 127, 129
 Århus Vægtfabrik, 123
 Aarsleff, Per, civilingeniør, 84, 86, 88
 Årslev, 112
 Aarslevs Enke & Søn, S.L., glarmesterfirma,
 129
 Aarslev, Tage, glarmester, 129

Publikationer

udgivet af Århus byhistoriske Udvalg

BARN I ÅRHUS

Redigeret af Åge Bredsted,
Vagn Dybdahl og Emanuel Sejr.
1986. 139 sider. Udsolgt.

BARN I ÅRHUS

Anden samling.
Redigeret af Åge Bredsted,
Vagn Dybdahl og Emanuel Sejr.
1957. 183 sider. Udsolgt

ÅRHUSPROMENADE 1909-1959

Redigeret af Vagn Dybdahl og
Finn H. Lauridsen.
1958. 244 sider. Udsolgt.

Rasmus Nielsen:

ÅRHUS I FYRRERNE

Ny udgave med oplysende noter af
Emanuel Sejr.
1959. 164 sider. Udsolgt.

Emanuel Sejr:

GAMLE ÅRHUSGADER

Første samling.
1960. 154 sider. Udsolgt.

Helge Søgaard:

DET ÆLDSTE ÅRHUS

1961. 114 sider. 26 plancher.
Udsolgt.

Emanuel Sejr:

GAMLE ÅRHUSGADER

Anden samling.
1961. 160 sider. Udsolgt.

FREMMEDE SER PÅ ÅRHUS

Redigeret af Finn H. Lauridsen.
1962. 247 sider. Udsolgt.

ERHVERV I ÅRHUS

Ved Poul Enemark.
1963. 80 sider. Kr. 12,20.

Bernhardt Jensen:

FRA DET GLADE ÅRHUS

De gamle varieteer og
morskabsteatre.
1963. 252 sider. Udsolgt.

Anna Thestrup:

ELIGEREDE BORGERE

I ÅRHUS 1940-1837

1964. 136 sider og 2 udfoldstavler.
Kr. 19,50.

UNG I ÅRHUS

Redigeret af Vagn Dybdahl.
1965. 298 sider. Udsolgt.

UNG I ÅRHUS

Ny samling.
Redigeret af Vagn Dybdahl.
1965. 224 sider. Udsolgt.

Bernhardt Jensen:

SOM ÅRHUS MOREDE SIG

Folkelige forlystelser fra 1860'erne
til 2. verdenskrig.
1966. 248 sider. Udsolgt.

Peder Hansen Resen:

ATLAS DANICUS, ÅRHUS STIFT

Tekst og oversættelse ved
Helge Søgaard.
1967. 160 sider, 27 planchesider.
Kr. 39,05.

Ib Gejl:

UNDER VÆRGERÅDET

Forsømte og »forbryderske« børn
i Århus 1905-15.
1967. 121 sider. Kr. 24,40.

Emanuel Sejr:

ÅRHUS-MOSAIK

Personer og begivenheder
i den lille by.
1967. 281 sider. Kr. 41,50.

Erik Christiansen:

GENNEM ÅRHUS I TRÆSKO

Billedredaktion og oplysende noter
ved Peder Jensen.
1967. 109 sider.
Indbundet: udsolgt.
Hæftet: kr. 15,85.

Vagn Dybdahl:

DET LOKALHISTORISKE ARBEJDE I BYERNE

Erfaringer fra Århus byhistoriske
Udvalgs virksomhed.
1968. 24 sider. Udsolgt.

Victor Jensen:
KLUNKETID OG KRIGSÅR
Århus omkring år 1900 og under
besættelsen 1940-45.
1968. 308 sider. Udsolgt.

BORGERE I BYENS RÅD
Medlemmer i Århus bys borger-
repræsentation og byråd 1838-1968.
redigeret af Ole Degn og
Vagn Dybdahl.
1969. XXIV + 268 sider. Kr. 43,90.

ULYKKE. NØD OG BRØDE
Begivenheder i Århus.
Redigeret af Vagn Dybdahl.
1969. 72 sider. Kr. 17,10.

Bernhardt Jensen:
DA ÅRHUS VAR HOLLYWOOD
Et kapitel af stumfilmens historie.
1969. 160 sider. Udsolgt.

DA DET VAR NYT I ÅRHUS
Ved Ole Degn.
1970. 208 sider. Udsolgt.

ÅRHUS DENGANG OG NU
1971. 144 sider. Udsolgt.

ÅRHUS-ÅRBOG 1972
156 sider. Kr. 36,60.

MANGE KOMMER TIL ÅRHUS
1972. 154 sider. Kr. 48,80.

Vagn Dybdahl:
**SOCIALHISTORIE
I KØBSTÆDERNE**
1972. 20 sider. Udsolgt.

**RASMUS PEDERSEN
THESTRUPS STAMBOG**
Ved Helge Søgaard.
1972. 100 sider. Udsolgt.

ÅRHUS DENGANG OG NU
Anden Samling.
1972. 138 sider. Udsolgt.

ÅRHUS-ÅRBOG 1973
156 sider. Udsolgt.

S. Hjorth Eriksen:
SÅDAN VAR ÅRHUS
Lette vidnesbyrd om Århus
i 1920'erne og 1930'erne.
1973. 184 sider. Kr. 58,55.

ÅRHUS-ÅRBOG 1974
161 sider. Udsolgt.

Bernhardt Jensen og
Peder Jensen:
MARSELISBORG-SKOVENE
Historie og begivenheder gennem
århundreder.
1974. 208 sider. Udsolgt.

Emanuel Sejr:
ÅRHUS PROFILER
Skikke, personer og begivenheder
i den svundne by.
1974. 216 sider. Kr. 70,75.

ÅRHUS-ÅRBOG 1975
178 sider. Kr. 58,50; indb. 67,90.

Bernhardt Jensen:
**LIVET I ÅRHUS
I GAMLE VISER**
Digt og kendsgerninger om store
og små begivenheder.
1975. 160 sider. Kr. 91,50.

ÅRHUS-ÅRBOG 1976
178 sider. Uindb. kr. 58,55.

**TRAFIK I ÅRHUS –
FØR OG NU**
Redigeret af Vagn Dybdahl og
Finn H. Lauridsen.
1976. 165 sider. Kr. 83,75.

ÅRHUS-ÅRBOG 1977
178 sider. Kr. 58,55; indb. 67,90.

**BIBLIOTEKS- OG KULTURLIV
I ÅRHUS**
**ERINDRINGER AF
EMANUEL SEJR**
1977. 312 sider. Udsolgt.

**HUS OG HJEM
I ÅRHUS**
Redigeret af Vagn Dybdahl.
1977. 220 sider. Kr. 85,40.

ÅRHUS-ÅRBOG 1978
183 sider. Kr. 61,00; indb. 70,15.

**SKOLER OG SKOLEGANG
I ÅRHUS 1930-1970**
Redigeret af Ib Gejl.
1978. 350 sider. Kr. 104,55.

Johan Albrecht With:
AAHUS-TIDS-FORDRIV
Ved Kjeld Elkjær.
1978. 40 sider. Kr. 15,50.

ÅRHUS-ÅRBOG 1979
192 sider. Kr. 67,15; indb. 75,25.

**BERNHARDT JENSEN
BERETTER OM ÅRHUS**
Redigeret af Annegrete Dybdahl.
1979. 192 sider. Kr. 104,75.

ÅRHUS-ÅRBOG 1980
184 sider; indb. kr. 86,75.

Hans Rishøj:

ÅRHUS I KRISETIDER
1980. 200 sider. Kr. 106,50

ÅRHUS-ÅRBOG 1981
191 sider. 80,95; indb. 89,00.

BUTIK I ÅRHUS
Redigeret af Chr. R. Jansen
1981. 277 sider. Kr. 110,50.

ÅRHUS-ÅRBOG 1982
184 sider. Udsolgt.

Georg Andrézen:
MIN ÅRHUS-KAVALKADE
1982. 152 sider. Kr. 115,90.

ÅRHUS-ÅRBOG 1983
158 sider. Kr. 114,00.

BYENS BØRN –
ÅRHUSBØRN I LYS
OG SKYGGE
Redigeret af Ib Gejl.
1983. 174 sider. Kr. 115,90.

ÅRHUS-ÅRBOG 1984
192 sider. Indb. kr. 124,00.

ÅRHUS I 1930'ERNE
1984. 159 sider. Kr. 130,50

ÅRHUS-ÅRBOG 1985
141 sider. Kr. 138,20.

